

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบ - ข้อเขียน

(๒๕๔๓ - ๒๕๖๖)

ชั้น มหาาภิธรรมิกะเอก

เล่ม ๑

เก็บทุกรายละเอียด ที่จำเป็น
เก็บทุกประเด็น ที่สำคัญ
เก็บไว้ทุกความต้องการ เพื่อคนพิเศษเช่นคุณ

เหมาะสำหรับนักศึกษาพระอภิธรรม
ชั้น มหาอภิธรรมิกะเอก

ใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน
ทบทวนเรื่องที่เรียนแล้ว
เตรียมตัวสอบ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ / ๒๕๖๕	จำนวน ๑๒๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๒ / ๒๕๖๖	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ / ๒๕๖๗	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด

รวบรวมโดย

พระมหาพิชิต รตินฺธโร ป.ธ. ๙ / ๒๕๕๖
อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๙ / ๒๕๖๕

หตุติ สหติปริ สุข.

ความสุขอื่น นอกจากความสงบ ไม่มี.

สารบัญ

ข้อ ๑	บทนำ	๑
ข้อ ๒	อารัมภบท (บาลี - แปล)	๑๑
ข้อ ๓	บาลี - แปล, กรณบท	๒๙
ข้อ ๔	ฉันทนา	๔๙
ข้อ ๕	ปัจจัยสงเคราะห์	๖๒
ข้อ ๖	สรุปเนื้อความ ๓ ประการ	๗๓
ข้อ ๗	สรุปปัจจัย ๒๔	๙๑

ข้อสอบชุดนี้ (ปี ๔๓ - ๖๖) แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ เล่ม

เล่ม ๑ ข้อสอบข้อเขียน (วันแรก)

เล่ม ๒ ข้อสอบข้อเขียน (วันหลัง)

เล่ม ๓ ข้อสอบสัมภาษณ์

คำถาม คำตอบเรื่องเดียวกัน ในแต่ละภาคเรียน อาจมีต่างกันบ้างเล็กน้อย
การพิมพ์ อาจมีผิดพลาด ตกหล่นบ้าง ต้องขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

ไบแทรก (แนวนอน)

ข้อ 9 + ข้อ 63

๙. การแสดงคัมภีร์มหาปฐกฐานของพระผู้มีพระภาคเจ้า นั้น ทรงแสดงออกเป็นกี่หมวด คืออะไรบ้าง ?

ตอบ การแสดงคัมภีร์มหาปฐกฐานของพระผู้มีพระภาคเจ้า นั้น ทรงแสดงออกเป็น ๖ หมวด คือ (62, 64, 65).....น.11)

๑. ดิกปฐกฐาน	ทรงยกติกะ ๒๒	ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ	แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔	เรียกว่า	ดิกปฐกฐาน
๒. ทุกปฐกฐาน	ทรงยกทุกะ ๑๐๐	ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ	แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔	เรียกว่า	ทุกปฐกฐาน
๓. ทุกติกปฐกฐาน	ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในทุกะ ๑๐๐	"	ของติกะและทุกะ	"	ทุกติกปฐกฐาน
๔. ดิกทุกปฐกฐาน	ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในติกะ ๒๒	"	ของทุกะและติกะ	"	ดิกทุกปฐกฐาน
๕. ดิกติกปฐกฐาน	ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในติกะ	"	ของติกะ	"	ดิกติกปฐกฐาน
๖. ทุกทุกปฐกฐาน	ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในทุกะ	"	ของทุกะ	"	ทุกทุกปฐกฐาน

๖๓. ในเหตุขมกนา ๒๔ นั้น เมื่อแสดงเฉพาะขมกนา ที่มีชื่อที่ไม่ซ้ำกันแล้ว มีกี่ขมกนา คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ในเหตุขมกนา ๒๔ นั้น เมื่อแสดงเฉพาะขมกนาที่มีชื่อที่ไม่ซ้ำกันแล้ว มี ๑๒ ขมกนา คือ (53).....น.21, 137)

๑. สามัญญขมกนา การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงอธิปัตติ อินทริยะ และมคคะเป็นต้นเข้าด้วย
๒. สอนทริยมคคขมกนา " ที่มี.....อินทริยะ และมคคะเข้าด้วย
๓. สาริปตีสอนทริยมคคขมกนา " ที่มีอธิปัตติ อินทริยะ และมคคะเข้าด้วย
๔. สัพพัญญานิกขมกนา " ที่มีปัจจัยทั้ง ๔ คือ สหชาตะ สนิ. สติ. และสอวิ. อันเป็นปัจจัยที่เข้าร่วมในขมกนาทุกอย่าง
๕. สอัญญมัญญขมกนา " ที่มีอัญญมัญญะเข้าด้วย
๖. สอัญญมัญญสัมปยุตตขมกนา " ที่มีอัญญมัญญะ และสัมปยุตตะเข้าด้วย
๗. สวิปปยุตตขมกนา " ที่มีวิปปยุตตะเข้าด้วย
๘. สอัญญมัญญวิปปยุตตขมกนา " ที่มีอัญญมัญญะ และวิปปยุตตะเข้าด้วย
๙. สอนทริยมคคสัพพัญญานิก. " ที่มี.....อินทริยะ และมคคะ เข้าร่วมในสัพพัญญานิกปัจจัย
๑๐. สาริปตีสอนทริยมคคสัพพัญญ. " ที่มีอธิปัตติ อินทริยะ และมคคะ เข้าร่วมในสัพพัญญานิกปัจจัย
๑๑. อวิปากขมกนา " ที่ยังมีได้กล่าวถึงวิปากะ
๑๒. สวิปากขมกนา " ที่มีวิปากะเข้าด้วย

ข้อ ๑ บทนำ

๑. คำว่า ปฏิจจาน มีกี่นัย คืออะไรบ้าง ? (ออกสอบปี 47)
ให้แสดงพร้อมวาทะถกวิคคหะศัพท์ (หลักสูตรหน้า 7 - 9)

ตอบ ปฏิจจาน มี ๓ นัย คือ

๑. ปุ. เพราะเหตุใดปฏิจจานที่ ๗ จึงชื่อว่า ปฏิจจาน
วิ. ด้วยอรรถว่า เป็นปฏิจจานที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุเป็นต้น โดยประการต่างๆ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิจจาน
๒. ปุ. เพราะเหตุใดปฏิจจานที่ ๗ จึงชื่อว่า ปฏิจจาน
วิ. ด้วยอรรถว่า มีการจำแนกธรรมทั้งหลาย คือ กุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม เป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย อารัมมณปัจจัยเป็นต้น ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิจจาน
๓. ปุ. เพราะเหตุใดปฏิจจานที่ ๗ จึงชื่อว่า ปฏิจจาน
วิ. ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิจจาน

ดังมีวาทะถกวิคคหะศัพท์ว่า

๑. นานาปฏิการานิ จานานิ ปจฺจยา เอตถาติ = ปฏิจจานํ แปลความว่า
ปัจจัยทั้งหลายมีเหตุ อารัมมณะเป็นต้น ที่เป็นไปโดยประการต่างๆ มีอยู่ในปฏิจจานนี้
ฉะนั้น ปฏิจจานนี้จึงชื่อว่า ปฏิจจาน
๒. กุสลาทโย ฐมา เหตุปจฺจยาทิวเสน ปฏฺจียนฺติ วิภชฺชียนฺติ เอตถาติ = ปฏิจจานํ
แปลความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงจำแนกธรรมทั้งหลาย มีกุศลเป็นต้น
โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัยเป็นต้น ในปฏิจจานนี้ เพราะเหตุฉะนั้น ปฏิจจานนี้ชื่อว่า ปฏิจจาน
๓. ปฏฺจาทิ คจฺจนฺติ สพฺพพญฺญุตญาณํ เอตถาติ = ปฏิจจานํ แปลความว่า
พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปฏิจจานนี้ เพราะเหตุฉะนั้น ปฏิจจานนี้ชื่อว่า ปฏิจจาน

2. คำว่า ปฏฐาน มีกี่นัย ? คืออะไรบ้าง ?

ให้แสดงพร้อมวจนัตถวิคคหะศัพท์ด้วย (57, 65, 66)

2. คำว่า ปฏฐานนี้ มีอยู่กี่นัย ? คืออะไรบ้าง ?

ให้แสดงเป็นปจฺจนาและวิสัชนา พร้อมด้วยวจนัตถะมาทุกนัย (43)

2. ปัญหาในคำว่า ปฏฐาน มีกี่นัย คืออะไรบ้าง ?

ให้แสดงพร้อมวจนัตถวิคคหะศัพท์ ? (51)

๒. คำว่า ปฏฐาน มีกี่นัย คืออะไรบ้าง ?

ให้แสดงพร้อมด้วยวจนัตถวิคคหะศัพท์และคำแปล มาทุกนัย (56).....น.7 - 9)

ตอบ คำว่า ปฏฐาน มี ๓ นัย คือ

๑. ปุ. เพราะเหตุใดปกรณที่ ๗ จึงชื่อว่า ปฏฐาน

วิ. ด้วยอรรถว่า เป็นปกรณที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุเป็นต้น โดยประการต่างๆ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏฐาน ดังมีวจนัตถวิคคหะศัพท์ว่า

นानาปฏการานิ จานานิ ปจฺจยา เอตฺถาติ = ปฏฺจานํ แปลความว่า

ปัจจัยทั้งหลายมีเหตุ อารมมณเป็นต้น ที่เป็นไปโดยประการต่างๆ มีอยู่ในปกรณนี้ ฉะนั้น ปกรณนี้จึงชื่อว่า ปฏฐาน

๒. ปุ. เพราะเหตุใดปกรณที่ ๗ จึงชื่อว่า ปฏฐาน

วิ. ด้วยอรรถว่า มีการจำแนกธรรมทั้งหลาย คือ กุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม เป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย อารมมณปัจจัยเป็นต้น ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏฐาน ดังมีวจนัตถวิคคหะศัพท์ว่า

กุสลาภโย ธมฺมา เหตุปจฺจยาทิวเสน ปฏฺจียนฺติ วิภชฺชียนฺติ เอตฺถาติ = ปฏฺจานํ

แปลความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงจำแนกธรรมทั้งหลาย มีกุศลเป็นต้น

โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัยเป็นต้น ในปกรณนี้ เพราะเหตุฉนั้น ปกรณนี้ชื่อว่า ปฏฐาน

๓. ปุ. เพราะเหตุใดปกรณที่ ๗ จึงชื่อว่า ปฏฐาน

วิ. ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏฐาน

ดังมีวจนัตถวิคคหะศัพท์ว่า ปฏฺจาติ คจฺจนฺติ สพฺพพญฺญุตญาณํ เอตฺถาติ = ปฏฺจานํ

แปลความว่า พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปกรณนี้ เพราะเหตุฉนั้น ปกรณนี้ชื่อว่า ปฏฐาน

๓. เพราะเหตุใดปกรณที่ ๗ จึงชื่อว่าปฏิฐาน

พร้อมทั้งแสดงวจนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏิฐาน (59).....น.7 - 9)

ตอบ ปกรณที่ ๗ ชื่อว่าปฏิฐาน เพราะ

ด้วยอรรถว่า เป็นปกรณที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุเป็นต้น โดยประการต่างๆ
ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิฐาน

ด้วยอรรถว่า มีการจำแนกกรรมทั้งหลาย คือ กุศลกรรม อกุศลกรรม อพยากตกรรม
เป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย อารัมมณปัจจัยเป็นต้น ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิฐาน
ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิฐาน

วจนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏิฐาน

นानาปการานิ จานานิ ปจฺจยา เอตถาติ = ปฏิฐาน

ปัจจัยทั้งหลายมีเหตุ อารัมมณะเป็นต้น ที่เป็นไปโดยประการต่างๆ มีอยู่ในปกรณนี้
ฉะนั้น ปกรณนี้จึงชื่อว่า ปฏิฐาน

กุสลาทโย ธมฺมา เหตุปจฺจยาทิวเสน ปฏฺจียนฺติ วิภชฺชียนฺติ เอตถาติ = ปฏิฐาน

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงจำแนกกรรมทั้งหลาย มีกุศลเป็นต้น

โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัยเป็นต้น ในปกรณนี้ เพราะเหตุนั้น ปกรณนี้ชื่อว่า ปฏิฐาน

ปฏฺจาติ คจฺจนฺติ สพฺพพญฺญุตญาณํ เอตถาติ = ปฏิฐาน

พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปกรณนี้ เพราะเหตุนั้น ปกรณนี้ชื่อว่า ปฏิฐาน

๔. ก. จงแสดงวจนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏิฐาน ตามวิสัชนาทั้ง ๓ ข้อ (ไม่ต้องแปล)

ข. จงแสดงสรุปความว่า นานาปการปจฺจย มีความหมายว่าอย่างไร? (61).....น.7)

ตอบ ก. แสดงวจนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏิฐาน ตามวิสัชนาทั้ง ๓ ข้อ ดังนี้

วิสัชนาข้อที่ ๑ นานาปการานิ จานานิ ปจฺจยา เอตถาติ = ปฏิฐาน

วิสัชนาข้อที่ ๒ กุสลาทโย ธมฺมา เหตุปจฺจยาทิวเสน ปฏฺจียนฺติ วิภชฺชียนฺติ เอตถาติ = ปฏิฐาน

วิสัชนาข้อที่ ๓ ปฏฺจาติ คจฺจนฺติ สพฺพพญฺญุตญาณํ เอตถาติ = ปฏิฐาน

ข. สรุปความว่า นานาปการปจฺจย ปัจจัยอันเป็นเหตุโดยประการต่างๆ นั้น หมายความว่า
ในข้อธรรมหนึ่งๆ เมื่อว่าโดยอำนาจแห่งปัจจัยแล้ว ก็มีหลายๆ ปัจจัย ประการหนึ่ง
และในปัจจัยหนึ่งๆ ก็มีองค์ธรรมต่างๆ ได้หลายๆ องค์ธรรม คือมากกว่าหนึ่ง

๕. คำว่า ปฏฐาน มีอรรถกถาอย่างไรบ้าง

จงแสดงพร้อมทั้งวงจันตถวิคคหะศัพท ? (44).....น.7 - 9)

ตอบ คำว่า ปฏฐาน มีอรรถ ๓ อย่าง คือ

๑. ด้วยอรรถว่า เป็นปกรณที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุเป็นต้น โดยประการต่างๆ
 ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏฐาน ดังมีวงจันตถวิคคหะศัพทว่า
 นานาปุปการานิ จานานิ ปจฺจยา เอตฺถาติ = ปฏฺจฺจํ แปลความว่า
 ปัจจัยทั้งหลายมีเหตุ อารัมมณะเป็นต้น ที่เป็นไปโดยประการต่างๆ มีอยู่ในปกรณนี้
 ฉะนั้น ปกรณนี้จึงชื่อว่า ปฏฐาน
๒. ด้วยอรรถว่า มีการจำแนกธรรมทั้งหลาย คือ กุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม
 เป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย อารัมมณปัจจัยเป็นต้น ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏฐาน
 ดังมีวงจันตถวิคคหะศัพทว่า
 กุสลาทโย ฐมฺมา เหตุปจฺจยาทิวเสน ปฏฺจฺจยนฺติ วิภชฺชยนฺติ เอตฺถาติ = ปฏฺจฺจํ
 แปลความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงจำแนกธรรมทั้งหลาย มีกุศลเป็นต้น
 โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัยเป็นต้น ในปกรณนี้ เพราะเหตุนี้ ปกรณนี้ชื่อว่า ปฏฐาน
๓. ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏฐาน
 ดังมีวงจันตถวิคคหะศัพทว่า ปฏฺจฺจติ คจฺจนฺติ สพฺพญฺญุตญาณํ เอตฺถาติ = ปฏฺจฺจํ
 แปลความว่า พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปกรณนี้ เพราะเหตุนี้ ปกรณนี้ชื่อว่า
 ปฏฐาน

๖. จงอธิบายในวงหัตถะของคำว่า ปฏฺฐาน ในข้อที่ว่า

ปฏฺจาติ คจฺจติ สพฺพญฺญตฺตฺยานํ เอตฺถาติ = ปฏฺฐาน (54).....น.9)

ตอบ ปฏฺจาติ คจฺจติ สพฺพญฺญตฺตฺยานํ เอตฺถาติ = ปฏฺฐาน แปลความว่า พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปฏฺธนี้ เพราะเหตุที่ปฏฺธนี้ชื่อว่า ปฏฺฐาน ตามวงหัตถะนี้แสดงให้เห็นว่า พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ มีธัมมสังคณีเป็นต้นจนถึงปฏฺฐานนี้เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณด้วยกันก็จริง แต่คัมภีร์ที่ ๑ ถึงที่ ๖ นั้น เมื่อว่าโดยอรรถะและพยัญชนะแล้ว ความลึกซึ้งก็ดี ความกว้างขวางก็ดี ยังไม่เป็นที่เพียงพอแก่พระสัพพัญญุตญาณในการที่พิจารณา

ฉะนั้น เมื่อเวลาที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพิจารณาคัมภีร์ที่ ๑ คือ พระธัมมสังคณี พระรศมีจึงไม่ชานออก แม้เมื่อทรงพิจารณาวิภังคปฏฺธ ชาติกกถา ปุคฺคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมกปฏฺธอยู่ พระรศมีก็ไม่ชานออก ทั้งนี้ก็เพราะพระองค์ทรงพิจารณาเป็นไปอย่างธรรมดา ไม่มีความพิเศษแต่อย่างใดเกิดขึ้นในขณะนั้น ต่อเมื่อหยั่งลงสู่พิจารณาคัมภีร์ที่ ๗ คือ ปฏฺฐานนี้ พระฉัพพรรณรังสี ๖ ประการซึ่งได้แก่

นึละ สีเขียวยเข้ม

ปีตะ สีเหลือง

โลหิตะ สีแดง

โอทาตะ สีขาว

มัญชิฏฐะ หงสบาท

ปภัสสระ เลื่อมพรายปภัสสร

ก็ชานออกจากพระวรกายของพระองค์ ทั้งนี้ก็เพราะคัมภีร์ปฏฺฐานนี้ เป็นคัมภีร์ที่กว้างขวาง มีอรรถรสลึกซึ้ง สุขุมคัมภีร์ภาพ กว่าทุกคัมภีร์ที่พระองค์ทรงพิจารณา และเป็นคัมภีร์เดียวเท่านั้นที่เหมาะสมแก่พระสัพพัญญุตญาณ อันเป็นญาณที่กว้างขวาง ลึกซึ้งพอเหมาะกัน ฉะนั้น ขณะที่ทรงพิจารณาอยู่นั้น จึงทำให้เกิดความปิติในธรรมรสอยู่ตลอดเวลา

๗. จงแสดงวิสัยและวงหัตถะวิคคหะศัพท ของนัยที่ ๓ ในปฏฺจาที่ว่า เพราะเหตุใด ปฏฺธที่ ๗ จึงชื่อว่าปฏฺฐาน พร้อมทั้งอธิบายวิสัยหาว่า พระสัพพัญญุตญาณ ทรงทำอย่างไร ? (62).....น.9)

ตอบ แสดงวิสัย ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ดังมีวงหัตถะวิคคหะศัพทว่า ปฏฺจาติ คจฺจติ สพฺพญฺญตฺตฺยานํ เอตฺถาติ = ปฏฺฐาน แปลความว่า พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปฏฺธนี้ เพราะเหตุที่ ปฏฺธนี้ชื่อว่า ปฏฺฐาน อธิบายวิสัย พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ มีธัมมสังคณีเป็นต้นจนถึงปฏฺฐานนี้เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณด้วยกันก็จริง แต่คัมภีร์ที่ ๑ ถึงที่ ๖ นั้น.....(ที่เหลือเหมือนข้อ ๖)

๘. ถ้ามีผู้ถามนักศึกษาชั้นมหาอาภิธรรมิกะเอกว่า คัมภีร์ปฏฺฐานมีความสำคัญอย่างไร จึงเป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ (57, 65).....น.9)

ตอบ พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ มีธัมมสังคณีเป็นต้นจนถึงปฏฺฐานนี้เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณด้วยกันก็จริง แต่คัมภีร์ที่ ๑ ถึงที่ ๖ นั้น.....(ที่เหลือเหมือนข้อ ๖)

๙. การแสดงคัมภีร์มหาปฏิจจานของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ทรงแสดงออกเป็นกี่หมวด
คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงมาพร้อมกับความหมายของหมวดนั้นๆ ด้วย
(50, 54, 57, 60, 62, 64, 65).....น.11)

ตอบ การแสดงคัมภีร์มหาปฏิจจานของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ทรงแสดงออกเป็น ๖ หมวด คือ

๑. ดิกปฏิจจาน หมายความว่า

ทรงยกติกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔
เรียกว่า ดิกปฏิจจาน

๒. ทุกปฏิจจาน หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔
เรียกว่า ทุกปฏิจจาน

๓. ทุกดิกปฏิจจาน หมายความว่า

ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในทุกะ ๑๐๐ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของติกะและทุกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ทุกดิกปฏิจจาน

๔. ดิกทุกปฏิจจาน หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในติกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะและติกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ดิกทุกปฏิจจาน

๕. ดิกดิกปฏิจจาน หมายความว่า

ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในติกะ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของติกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ดิกดิกปฏิจจาน

๖. ทุกทุกปฏิจจาน หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในทุกะ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ทุกทุกปฏิจจาน

๑๐. ในคัมภีร์มหาปฏิจจาทิฏฐิของพระพุทธเจ้า มีปฏิจจ ๖ หมวด
จงแสดงเฉพาะหมวดที่เป็นข้อคู่ (53).....น.11)

ตอบ ในคัมภีร์มหาปฏิจจาทิฏฐิของพระพุทธเจ้า มีปฏิจจ ๖ หมวด
แสดงเฉพาะหมวดที่เป็นข้อคู่

๒. ทุกปฏิจจ หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔
เรียกว่า ทุกปฏิจจ

๔. ดิกทุกปฏิจจ หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในดิกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะและดิกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ดิกทุกปฏิจจ

๖. ทุกทุกปฏิจจ หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในทุกะ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ทุกทุกปฏิจจ

๑๑. ดิกญจ ปฏิจจาวรี ทุกุตตม ทุกิ ดิกญเจว ดิกิ ทุกญจ
ดิกิ ดิกญเจว ทุกิ ทุกญจ จ อนุลอมปจฺจนียมฺหิ นยา สุคฺคภีรา.
จากคาถาข้างต้น จงแสดงความหมายของคำที่ขีดเส้นใต้ (63).....น.9, 13)

ตอบ

ดิกญจ ปฏิจจาวรี คือ ดิกปฏิจจ หมายความว่า

ทรงยกดิกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔
เรียกว่า ดิกปฏิจจ

ดิกิ ทุกญจ คือ ดิกทุกปฏิจจ หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในดิกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะและดิกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ดิกทุกปฏิจจ

ทุกิ ทุกญจ คือ ทุกทุกปฏิจจ หมายความว่า

ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในทุกะ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ทุกทุกปฏิจจ

อนุลอมปจฺจนียมฺหิ คือ ธรรมอนุลอมปจฺจนีย หมายความว่า

พระพุทธรูปทรงแสดงธรรม ที่เป็นบทต้นนั้น ไม่มีคำปฏิเสธ
แต่ธรรมที่เป็นบทปลาย มีคำปฏิเสธ

12. ธัมมณยะ มีกีนัย คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายพร้อมทั้งยกตัวอย่างด้วย (49)

๑๒. ในปฏิฐานหมวดหนึ่งๆ ที่เรียกว่า ธัมมณยะ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำแนก
เป็นกีนัย คืออะไร พร้อมทั้งยกตัวอย่าง ? (52, 53).....น.12 - 13)

ตอบ ในปฏิฐานหมวดหนึ่งๆ ที่เรียกว่า ธัมมณยะ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำแนกเป็น ๔ นัยคือ

๑. ธมฺมอนุโลม หมายความว่า พระพุทธองค์ทรงแสดง บทและปทาวสาน หรือมูลมูลี
หรือกัมมบทและกัตตูปท หรือบทต้นและบทปลาย ไม่มีคำว่า น อันเป็นคำปฏิเสธ
ตัวอย่างเช่น สียา กุสลํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ, กุสโล ธมฺโม อูปฺปชฺเชยฺย เหตุปจฺจยา
กุศลธรรมอันใด พึงเกิดขึ้นโดยอาศัยกุศลธรรม,
กุศลธรรมอันนั้น พึงเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ได้หรือเปล่า ? ดังนี้ เป็นต้น

๒. ธมฺมปจฺจนี หมายความว่า พระพุทธองค์ทรงแสดง บทและปทาวสาน
มีคำปฏิเสธ น อักษรอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น
สียา น กุสลํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ, น กุสโล ธมฺโม อูปฺปชฺเชยฺย เหตุปจฺจยา
ธรรมที่ไม่ใช่กุศลอันใด พึงเกิดขึ้นโดยอาศัยธรรมที่ไม่ใช่กุศล
ธรรมที่ไม่ใช่กุศลอันนั้น พึงเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ได้หรือเปล่า ? ดังนี้ เป็นต้น

๓. ธมฺมอนุโลมปจฺจนี หมายความว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรม ที่เป็นบทต้นนั้น
ไม่มีคำปฏิเสธ แต่ธรรมที่เป็นบทปลายมีคำปฏิเสธ ตัวอย่างเช่น
สียา กุสลํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ, น กุสโล ธมฺโม อูปฺปชฺเชยฺย เหตุปจฺจยา
ธรรมที่มีใช่กุศลอันใด พึงเกิดขึ้นโดยอาศัยธรรมที่เป็นกุศล
ธรรมที่ไม่ใช่กุศลอันนั้น พึงเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ได้หรือเปล่า ? ดังนี้ เป็นต้น

๔. ธมฺมปจฺจนียานุโลม หมายความว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรม ที่เป็นบทต้นนั้น
มีคำปฏิเสธ, แต่ธรรมที่เป็นบทปลายไม่มีคำปฏิเสธ ตัวอย่างเช่น
สียา น กุสลํ ธมฺมํ ปฏิจฺจ, กุสโล ธมฺโม อูปฺปชฺเชยฺย เหตุปจฺจยา
กุศลธรรมอันใด พึงเกิดขึ้นโดยอาศัยธรรมที่ไม่ใช่กุศล,
กุศลธรรมอันนั้น พึงเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ได้หรือเปล่า ? ดังนี้ เป็นต้น

๑๕. จงแสดงการจำแนกในแต่ละคำ ของคาถาที่แสดงถึงอาร์มมณานิบัติปัจจัย
และปัจจัยอุปบันธกรรมโดยเฉพาะ ๆ (63).....น.53)

<u>ตอบ</u>	โลภมูลจิต ๘ ก็ดี	เสขี จ
	วิบาก ๓ อย่างคือ กามวิบาก ๒๓ รูปวิบาก ๕ อรูปวิบาก ๔ ก็ดี	ติปากัม จ
	กิริยา ๓ อย่างคือ กามกิริยา ๑๑ รูปกิริยา ๕ อรูปกิริยา ๔ ก็ดี	ติการิย์ จ
	อวิชฺฐนูปผันนรูป ที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๔ ก็ดี	จตุรฺรปณฺจ
	เป็น อาร์มมณานิบัติปัจจัย ช่วยอุปการะ	อิธิปติ ภเว
	แก้โลภมูลจิต ๘	เสชินโน
	กุศล ๓ อย่างคือ กามกุศล ๘ รูปกุศล ๕ อรูปกุศล ๔	ติปฺปณฺณํ
	เป็น อาร์มมณานิบัติปัจจัย ช่วยอุปการะ	อิธิปติ ภเว
	แก้มหากุศลจิต ๘ โลภมูลจิต ๘	กามปฺปณฺณสฺส เสขสฺส
	โลกุตตรจิต ๘	อฺุตฺตรํ
	เป็น อาร์มมณานิบัติปัจจัย ช่วยอุปการะ	อิธิปติ ภเว
	แก้มหากุศล มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๘	ธียฺยตฺตจฺจนฺนํ
	ส่วน	ตุ
	นิพพาน	นิพฺพานํ
	เป็น อาร์มมณานิบัติปัจจัย ช่วยอุปการะ	อิธิปติ ภเว
	แก้มหากุศล มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๘	ธียฺยตฺตจฺจนฺนํ
	โลกุตตรจิต ๘	อฺุตฺตรสฺส

ข้อ ๒ อารัมภบท (บาลี - แปล)

๑๖. จงแสดงอารัมภบท ของเหตุปัจจัย ที่เป็นภาษาบาลี และคำแปล
(ไม่ต้องจำแนกบท และเนื้อความองค์ธรรม) (55).....น.20)

ตอบ อารัมภบทของเหตุปัจจัย

ปัจจุยทุทเทส โย ยาทีโส ปจฺจโย เหตุปัจจโยติ ภควตา อุทฺทิกฺโข,
โส ตาทีโส ปจฺจโย ปจฺจยนิทุทเทส,

เหตุ เหตุสมปยุตฺตกาณํ ฆมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานนฺจ รุปานํ เหตุปัจจเยน ปจฺจโยติ
ภควตา นิทุทฺทิกฺโข.

ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจุยทุทเทสว่า เหตุปัจจโย
ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทุทเทสว่า

เหตุ เหตุสมปยุตฺตกาณํ ฆมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานนฺจ รุปานํ เหตุปัจจเยน ปจฺจโย.

พระบาลีและคำแปล

เหตุ เหตุสมปยุตฺตกาณํ ฆมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานนฺจ รุปานํ เหตุปัจจเยน ปจฺจโย.

เหตุ ๖ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒

ที่ประกอบกับเหตุ ๖ เหล่านั้น (เว้นโมหเจตสิกที่โนโมหมูลจิต ๒)

และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีเหตุ ๖ และสเหตุกจิตตูปบาทเป็นสมุฏฐาน
ด้วยอำนาจเหตุปัจจัย

ญ.4	ส	นิ	ถิ	อ			
ก.4	อัญ	ปา	สัม	วิป			
ล.7	เห	ธิ	กัม	หา	อิน	ฉา	มัต

17. จงแสดงอาร์มภทของ เหตุปัจจัยนิทเทส บาลีแปลเป็นไทย
และจำแนกภท เนื้อความองค์ธรรม ? (51)

๑๗. จงแสดงอาร์มภทของ เหตุปัจจัยนิทเทส ทั้งพระบาลีและคำแปล
พร้อมทั้งจำแนกภท และเนื้อความองค์ธรรม มาโดยละเอียด ? (64, 66).....น.20)

ตอบ อาร์มภทของ เหตุปัจจัยนิทเทส

ปัจจุยทุทเทส โย ยาทีโส ปจฺจโย เหตุปัจจโยติ ภควตา อุทฺทิกฺโข,
โส ตาทีโส ปจฺจโย ปจฺจยนิทฺเทส,

เหตุ เหตุสมปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ เหตุปัจจเยน ปจฺจโยติ
ภควตา นิทฺทิกฺโข.

ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจุยทุทเทสว่า เหตุปัจจโย
ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจัยนิทเทสว่า

เหตุ เหตุสมปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ เหตุปัจจเยน ปจฺจโย.

พระบาลีและคำแปล

เหตุ เหตุสมปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ เหตุปัจจเยน ปจฺจโย.

เหตุ ๖ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒

ที่ประกอบกับเหตุ ๖ เหล่านั้น (เว้นโมหเจตสิกที่ในโมหมูลจิต ๒)

และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีเหตุ ๖ และสเหตุกจิตตูปาทเป็นสมุฏฐาน
ด้วยอำนาจเหตุปัจจัย

จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม

เหตุ เป็นกัตตภท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ เหตุ ๖ มีโลภะเป็นต้น

เหตุสมปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ เป็นสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปบันธธรรม
คือ สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒ สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป
(เว้นโมหเจตสิกที่ในโมหมูลจิต ๒)

เหตุปัจจเยน เป็นกรณภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๑๒ คือ

เหตุ สหชาตาริปีติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตินทริยะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนั้น

อำนาจของเหตุอย่างเดียวกันเท่านั้น เป็นพิเศษ

ปัจจโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๑๘. ก. จงแสดงอาร์มภท ของอธิปัตัจจยนิทเทศ ข้อที่ ๔ ทั้งบาลีและคำแปล
 ข. ให้จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม ของนิทเทศข้อที่ ๔ จากข้อ ก. มาให้สมบูรณ์ ?

ตอบ ก. แสดงอาร์มภทของ อธิปัตัจจยนิทเทศ ข้อที่ ๔ (57, 65).....น.44, 48)

ปัจจุยทุทเส โย ยาทีโส ปจโย อธิปัติจโยติ ภควตา อุททิฏโจ,
 โส ตาทีโส ปจโย ปจยนิทเทศ,
 วีมฺสาธิปติ วีมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ อธิปัติจฺเยน ปจโยติ
 ภควตา นิททิฏโจ.

ปัจจยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจุยทุทเส ว่า อธิปัติจโย

ปัจจยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทเทศว่า

วีมฺสาธิปติ วีมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ อธิปัติจฺเยน ปจโย.

พระบาลีและคำแปลโดยลำดับ

วีมฺสาธิปติ วีมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ อธิปัติจฺเยน ปจโย.

วีมฺสาธิปติ เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ แก่ดิเหตุกขวนะ ๓๔ เจตสิก ๓๗

ที่ประกอบกับวีมฺสาธิปติ (เวณปัญญา) และสาธิปติจิตตชรูป ที่มีดิเหตุกขวนจิตตูปาท

พร้อมด้วยวีมฺสาธิปติเป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจสหชาตาริปัติจัจจ

- ข. จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม ของนิทเทศพระบาลีข้อที่ ๔

วีมฺสาธิปติ เป็นกัตตภท แสดงให้รู้ถึงปัจจยธรรม คือ ปัญญา ที่อยู่ในดิเหตุกขวนะ ๓๔

วีมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ เป็นสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจุยูปันธรร

คือ ดิเหตุกขวนะ ๓๔ เจตสิก ๓๗ ที่ประกอบกับวีมฺสาธิปติ และสาธิปติจิตตชรูป

อธิปัติจฺเยน เป็นกรณภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจย ๑๒ คือ

สหชาตาริปัตติ เหตุ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตินทริยะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนั้น

อำนาจของสหชาตาริปัตติอย่างเดียวกันเท่านั้น เป็นพิเศษ

ปจโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจุยูปันธรร โดยความปราศจากตัวตน

๑๙. จงตอบคำถามต่อไปนี้ (50).....น.44, 48)

ก. จงแสดงอาร์มภท ของสหชาตาริบัติปัจจยนิทเทส ข้อ ๔

ข. จงแสดงการจำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม ของพระบาลีนิทเทส ของข้อ ก.

ตอบ ก. อาร์มภทของ สหชาตาริบัติปัจจยนิทเทส ข้อ ๔

ปัจจยทุทเทส โย ยาทีโส ปจฺจโย อธิปติปัจจโยติ ภควตา อุทฺทิกฺโข,

โส ตาทีโส ปจฺจโย ปจฺจยนิทฺเทส,

วิมฺสาธิปติ วิมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ อธิปติปัจจเยน ปจฺจโยติ
ภควตา นิทฺทิกฺโข.

ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจยทุทเทสว่า อธิปติปัจจโย

ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทเทสว่า

วิมฺสาธิปติ วิมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ อธิปติปัจจเยน ปจฺจโย.

ข. จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๔

วิมฺสาธิปติ เป็นกัตตฺวภท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ ปัญญา ที่อยู่ในติเหตุกขวนะ ๓๔

วิมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ เป็นสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปบันธธรรม

คือ ติเหตุกขวนะ ๓๔ เจตสิก ๓๗ ที่ประกอบกับวิมฺงสาธิปติ และสาธิปติจิตตชรูป

อธิปติปัจจเยน เป็นกรณภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๑๒ คือ

สหชาตาริบัติ เหตุ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตินทริยะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนั้น

อำนาจของสหชาตาริบัติอย่างเดียวกันเท่านั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๒๐. จงแสดงอาร์มภท พระบาลีและคำแปล จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม
แห่งอนันตรปัจจัยนิทเทส ข้อ ๑๗ (46).....น.56, 61)

ตอบ อนันตรปัจจัยนิทเทส อาร์มภท

ปัจจุยทุเทเส โย ยาทีโส ปจโย อนนฺตรปจโยติ ภควตา อุกฺกัฏฺโฐ,
โส ตาทีโส ปจโย ปจฺยนิทฺเทส, ปุริมา ปุริมา อพฺยาคตา ฐมา
ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อุกุสลานํ ฐมานํ อนนฺตรปจฺเยน ปจฺโยติ ภควตา นิทฺทิกฺกัฏฺโฐ.
ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจุยทุเทสว่า อนนฺตรปจโย
ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทเทสว่า
ปุริมา ปุริมา อพฺยาคตา ฐมา
ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อุกุสลานํ ฐมานํ อนนฺตรปจฺเยน ปจโย.

พระบาลีและคำแปล

๑๗. ปุริมา ปุริมา อพฺยาคตา ฐมา
ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อุกุสลานํ ฐมานํ อนนฺตรปจฺเยน ปจโย.
อพฺยาคตธรรม คือโฏฏัพพะพนิจิต หรือมโนทวาราวชชนจิต ที่เกิดก่อนๆ
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่อกุศลชวณะดวงที่ ๑ ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๑๗

ปุริมา ปุริมา อพฺยาคตา ฐมา เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม

คือ โฏฏัพพะพนะในปัญจทวารวิถี หรือมโนทวาราวชชนะในมโนทวารวิถี

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อุกุสลานํ ฐมานํ เป็นสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจุยูปันธรรม

คือ ชวณะดวงที่ ๑ ของอกุศลชวณะ ๑๒

อนนฺตรปจฺเยน เป็นภทภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๕ คือ

อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะ

ในคราวเดียวกันนั้น อำนาจของอนันตระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจุยูปันธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๒๑. จงแสดงอาร์มภทพระบาลีและคำแปล แห่งสหชาติปัจจยนิทเทส เฉพาะข้อที่ ๖ พร้อมทั้งจำแนกภท เนื้อความองค์ธรรม และให้แสดงอำนาจปัจจัยด้วย ?

ตอบ สหชาติปัจจยนิทเทส อาร์มภทเฉพาะข้อที่ ๖ (44).....น.66)

ปัจจยทุทเทส โย ยาทีโส ปจฺจโย สหชาติปจฺจโยติ ภควตา อุกฺกฏโจ,
โส ตาทีโส ปจฺจโย ปจฺจยนิทฺเทส,

รูปิโน ฐมฺมา อรูปิโน ฐมฺมานํ กิณฺจิกิ กาเล สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย,
กิณฺจิกิ กาเล น สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโยติ ภควตา นิทฺทิกฺกโจ.

ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจยทุทเทสว่า สหชาติปจฺจโย
ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทเทสว่า

รูปิโน ฐมฺมา อรูปิโน ฐมฺมานํ กิณฺจิกิ กาเล สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย,
กิณฺจิกิ กาเล น สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

พระบาลีและคำแปล

รูปิโน ฐมฺมา อรูปิโน ฐมฺมานํ กิณฺจิกิ กาเล สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย,
กิณฺจิกิ กาเล น สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

ในขณะปฏิสนธิกาล หทัยัตถรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

แก่ปัจญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

แต่ในปวัตติกาล เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่นามขันธ์ ๔ ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัยไม่ได้

จำแนกภท เนื้อความองค์ธรรม และแสดงอำนาจปัจจัย พระบาลีข้อที่ ๖

รูปิโน ฐมฺมา เป็นกัตตูปภท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ หทัยัตถรูป

อรูปิโน ฐมฺมานํ เป็นสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยูปันทรธรรม คือ

ปฏิสนธินามขันธ์ ๔ ที่ในปัจญจโวการภูมิ

กิณฺจิกิ กาเล เป็นกาลาธารภท แสดงให้รู้ถึงปฏิสนธิกาล คือ อุปปาตักขณะของปฏิสนธิจิต

สหชาติปจฺจเยน เป็นภณภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๖ คือ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาติวิปปยุตตะ

สหชาตตติ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของสหชาตะอย่างเดียวกันเท่านั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจยูปันทรธรรม โดยความปราศจากตัวตน

กิณฺจิกิ กาเล น สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย ในภทนี้

กิณฺจิกิ กาเล เป็นกาลาธารภท แสดงให้รู้ถึงปวัตติกาล คือ

ตั้งแต่จิตฺติขณะของปฏิสนธิจิตเป็นต้น จนถึงจิตที่เกิดก่อนจุติจิต

น สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย เป็นภณภทและนามกิริยาภท ที่มีคำปฏิเสธอยู่ข้างหน้า

แสดงให้รู้ว่า หทัยัตถรูปที่เกิดขึ้นในปวัตติกาลนั้น ไม่ได้ทำการช่วยอุปการะ

แก่ปวัตตินามขันธ์ ๔ ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัยแต่ประการใด

๒๒. นิสสัยปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๙ นั้น มีพระบาลีนิตเทสและคำแปลว่าอย่างไร ?

จงจำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม มาให้สมบูรณ์ ? (56).....น.74)

ตอบ นิสสัยปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๙ ได้แก่

ชีวหายตน์ ชิวหาวิญญาณธาตุยา ตัมมปยุตตกานญจ ฐมมานํ นิสสัยปัจจุเณน ปจฺจโย.
แปลว่า มัชฌิมาयูกชีวหายตนะ ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตชีวหายตนะ ๔๙
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่ชีวหาวิญญาณธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
ที่ประกอบกับชีวหาวิญญาณธาตุ ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตนิสสัยปัจจัย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๙

ชีวหายตน์ เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม

คือ มัชฌิมาयูกชีวหาปสาท (ตามมติของท่านโบราณจารย์)

หรือ ฐิติปัตตชีวหาปสาท ๔๙ (ตามมติของท่านอาจารย์ภายหลัง)

ชีวหาวิญญาณธาตุยา ตัมมปยุตตกานญจ ฐมมานํ เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปันธรรม

คือ ชิวหาวิญญาณจิต ๒ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบ

นิสสัยปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๖ คือ

วัตถุปุเรชาตนิสสยะ วัตถุปุเรชาตตะ วัตถุปุเรชาตินทริยะ วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ

วัตถุปุเรชาตัตถิ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของวัตถุปุเรชาตนิสสยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยุปันธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๒๓. ในพระบาลีนิตเทส ข้อที่ ๑ ของอุปนิสสัยปัจจัยนิตเทสนั้น องค์ธรรมของกัตตูปท

และสัมปทานบท ที่เป็นอาร์มมณูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ ได้แก่อะไรบ้าง ?

ตอบ ถ้าเป็นอาร์มมณูปนิสสยะ (44).....น.85)

ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมมา เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม

ได้แก่ โลภียกุศลจิตตูปบาท ๑๗ ที่น่าใฝ่ใจยิ่งนัก ที่เกิดก่อนๆ เป็นผู้ทำการช่วยอุปการะ

แก่มหากุศลญาณวิปปยุตตจิต ๔ เป็นผู้ฝึกฝนหนักแน่นในการรับอารมณ์ ที่เกิดหลังๆ

และ กุศลจิตตูปบาท ๒๐ (เวณอรหัตตมรรค) ที่น่าใฝ่ใจยิ่งนักที่เกิดก่อนๆ เป็นผู้ช่วยอุปการะ

แก่มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ เป็นผู้ฝึกฝนหนักแน่นในการรับอารมณ์ ที่เกิดหลังๆ

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมมานํ เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปันธรรม

คือ มหากุศลจิตตูปบาท ๘ เป็นผู้ฝึกฝนหนักแน่นในการรับอารมณ์ เป็นปัจจัยุปัน

ถ้าเป็นปกตูปนิสสยะ ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมมา ก็ได้แก่ กุศลจิตตูปบาท ๒๐

(เวณอรหัตตมรรค) ที่เป็นพลวะมีกำลังมาก ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัย

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมมานํ ก็ได้แก่ กุศลจิตตูปบาท ๒๑ ที่เกิดหลังๆ เป็นปัจจัยุปัน

๒๔. จงแสดง ปัจฉาชาตปัจจยนิทเทส พระบาลีและคำแปล พร้อมทั้งจำแนกบท และเนื้อความองค์ธรรม มาให้ถูกต้อง (46, 58, 60).....น.96)

ตอบ ปัจฉาชาตปัจจยนิทเทส พระบาลีและคำแปล

ปจฺจนาชาตา จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺจนาชาตปจฺเจยน ปจฺจโย.
นามขันธ์ ๔ ในปัญจโวการภูมิ คือ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เวไนอรูปวิปากจิต ๔)
ที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่เอกชกาย ทวิชกาย ตติชกาย จตุชกาย
หรืออีกนัยหนึ่งได้แก่ เอกสมุฏฐานิกรูป ทวิสมุฏฐานิกรูป ตติสมุฏฐานิกรูป จตุสมุฏฐานิกรูป
ที่เกิดขึ้นก่อน ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๑

ปจฺจนาชาตา เป็นวิเสสนบทของ จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา แสดงให้รู้ถึงจิต เจตสิก ที่เกิดขึ้นภายหลัง
จะนั้นองค์ธรรมจึงได้แก่ จิต เจตสิก นามขันธ์ ๔ นั้นเอง

จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ
นามขันธ์ ๔ ในปัญจโวการภูมิ ได้แก่ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เวไนอรูปวิปากจิต ๔)

ปุเรชาตสฺส เป็นวิเสสนบทของ อิมสฺส กายสฺส แสดงให้รู้ถึงเอกชกาย เป็นต้นที่เกิดขึ้นก่อน
จะนั้นองค์ธรรมจึงได้แก่ เอกชกาย ทวิชกาย ตติชกาย จตุชกาย

อิมสฺส กายสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยูปันทรธรรม คือ

กัมมชกลาป ๓ - ๗ - ๔ ที่เกิดขึ้นในปฏิสนธิกาล ที่เป็นเอกชกาย,

กัมมชกลาป อุตฺตชกลาป ที่เกิดขึ้นในระหว่างฐิตินะและกัมภักชณะของปฏิสนธิจิต ที่เป็นทวิชกาย,

กัมมชกลาป อุตฺตชกลาป จิตตชกลาป ที่เกิดขึ้นในระหว่างอุปาทกชณะของปฐมภวักเป็นต้น
ก่อนอาหารชรูปเกิด ที่เป็นตติชกาย,

กัมมชกลาป อุตฺตชกลาป จิตตชกลาป อาหารชกลาป ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อาหารภายนอก
ซึมซาบเข้าไปในร่างกายเป็นต้น จนถึงจุติจิต ที่เป็นจตุชกาย

หรืออีกนัยหนึ่ง องค์ธรรมของ อิมสฺส กายสฺส นั้นก็ได้แก่

ร่างกายพร้อมด้วยลมหายใจ การเคลื่อนไหวอริยาบถใหญ่น้อย และวาจาที่เกิดขึ้น
ในระหว่างปฏิสนธิเป็นต้นจนถึงตาย นั้นเอง

ปจฺจนาชาตปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๔ คือ

ปจฺจนาชาตะ ปจฺจนาชาตวิปปยุตตะ ปจฺจนาชาตตติ ปจฺจนาชาตอวิคตะ ที่ทำการ
ช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนั้น อำนาจของปจฺจนาชาตะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยูปันทรธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๒๕. จงแสดงปัจฉาชาตปัจจยนิทเทส พระบาลี แปลเป็นไทย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม และอำนาจปัจจัย มาให้ถูกต้อง ? (55).....น.96)

ตอบ พระบาลีและคำแปล แห่งปัจฉาชาตปัจจยนิทเทส

ปจฺจนาชาตา จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺจนาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

นามขันธ์ ๔ ในปัญจโวการภูมิ คือ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปรวิปากจิต ๔)

ที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่เอกชกาย ทวิชกาย ตติชกาย จตุชกาย

หรืออีกนัยหนึ่งได้แก่ เอกสมุฏฐานิกรูป ทวิสมุฏฐานิกรูป ตติสมุฏฐานิกรูป จตุสมุฏฐานิกรูป

ที่เกิดขึ้นก่อน ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๑

ปจฺจนาชาตา จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ

นามขันธ์ ๔ ในปัญจโวการภูมิ ได้แก่ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปรวิปากจิต ๔)

ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยูปบันธธรรม คือ

กัมมชกฺลาป ๓ - ๗ - ๔ ที่เกิดขึ้นในปฏิสนธิกาล ที่เป็นเอกชกาย,

กัมมชกฺลาป อุตฺตชกฺลาป ที่เกิดขึ้นในระหว่างฐิติขณะและภังคักขณะของปฏิสนธิจิต ที่เป็นทวิชกาย,

กัมมชกฺลาป อุตฺตชกฺลาป จิตตชกฺลาป ที่เกิดขึ้นในระหว่างอุปาทักขณะของปฐมภวักเป็นต้น

ก่อนอาหารชรูปเกิด ที่เป็นตติชกาย,

กัมมชกฺลาป อุตฺตชกฺลาป จิตตชกฺลาป อาหารชกฺลาป ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อาหารภายนอก

ซึมซาบเข้าไปในร่างกายเป็นต้น จนถึงจุติจิต ที่เป็นจตุชกาย

หรืออีกนัยหนึ่ง องค์ธรรมของ อิมสฺส กายสฺส นั้นก็ได้แก่

ร่างกายพร้อมด้วยลมหายใจ การเคลื่อนไหวอิริยาบถใหญ่่น้อย และวาจาที่เกิดขึ้น

ในระหว่างปฏิสนธิเป็นต้นจนถึงตาย นั้นเอง

ปจฺจนาชาตปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๔ คือ

ปจฺจนาชาตะ ปจฺจนาชาตวิปปยุตตะ ปจฺจนาชาตัตถิ ปจฺจนาชาตอวิคตะ ที่ทำการ

ช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนั้น อำนาจของปจฺจนาชาตะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยูปบันธธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๒๖. คำว่า “อิมสฺส กายสฺส” กล่าวไว้ในปัจฉยนิทเทส ของปัจฉยไต่บั้ง
 จงแสดงพระบาลีนิทเทส (ไม่ต้องแปล) (53).....น.96, 109)
 และองค์ธรรมของ อิมสฺส กายสฺส ของปัจฉยนั้นๆ (ไม่ต้องแสดงอีกนัยหนึ่ง)

ตอบ คำว่า “อิมสฺส กายสฺส” กล่าวไว้ในปัจฉยชาติปัจฉย และรูปอาหารปัจฉย
 พระบาลีนิทเทสของปัจฉยชาติปัจฉย คือ
 ปจฺฉาชาตา จิตฺตเจตสิกกา รมฺมา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺฉาชาตปจฺเจยน ปจฺจโย.

อิมสฺส กายสฺส มีองค์ธรรมดังนี้

กัมมชกลาป ๓ - ๗ - ๔ ที่เกิดขึ้นในปฏิสนธิกาล ที่เป็นเอกชกาย,
 กัมมชกลาป อุตฺตชกลาป ที่เกิดขึ้นในระหว่างฐิติขณะและภังคิกขณะของปฏิสนธิจิต ที่เป็นทวิชกาย,
 กัมมชกลาป อุตฺตชกลาป จิตตชกลาป ที่เกิดขึ้นในระหว่างอุปาทักขณะของปฐมภวังก์เป็นต้น
 ก่อนอาหารชรูปเกิด ที่เป็นติชกาย,
 กัมมชกลาป อุตฺตชกลาป จิตตชกลาป อาหารชกลาป ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อาหารภายนอก
 ซึมซาบเข้าไปในร่างกายเป็นต้น จนถึงจุติจิต ที่เป็นจตุชกาย
 หรืออีกนัยหนึ่ง องค์ธรรมของ อิมสฺส กายสฺส นั้นได้แก่
 ร่างกายพร้อมด้วยลมหายใจ การเคลื่อนไหวอิริยาบถใหญ่่น้อย และวาจาที่เกิดขึ้น
 ในระหว่างปฏิสนธิเป็นต้นจนถึงตาย นั้นเอง

พระบาลีนิทเทสของรูปอาหารปัจฉย คือ

กพพิกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺเจยน ปจฺจโย.
 อิมสฺส กายสฺส องค์ธรรมได้แก่ จตุสมุฏฐานิกรูป ได้แก่ รูปกาย

๒๗. จงแสดงอารัมภบททั้งพระบาลีและคำแปล พร้อมทั้งจำแนกบท และเนื้อความองค์ธรรม
แห่งกัมมปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๑ มาโดยละเอียด? (53, 60, 62).....น.103)

ตอบ แสดงอารัมภบท แห่งกัมมปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๑

ปัจจุยทุเทศ โย ยาทีโส ปจฺจโย กมฺมปจฺจโยติ ภควตา อุทฺทิกฺกุโจ,
โส ตาทีโส ปจฺจโย ปจฺจยนิทุเทศ,

กุสลากุสลํ กมฺมํ วิปากานํ ขนฺธานํ กฏฺฏตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโยติ
ภควตา นิตฺทิกฺกุโจ.

ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจุยทุเทศว่า กมมฺปจฺจโย

ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทุเทศว่า

กุสลากุสลํ กมฺมํ วิปากานํ ขนฺธานํ กฏฺฏตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย

พระบาลีและคำแปล

กุสลากุสลํ กมฺมํ วิปากานํ ขนฺธานํ กฏฺฏตา จ รูปานํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย

กุสลา อกุสลากรรม คือ กุสลา อกุสลา นานักขณิกเจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

แก้วิปากนามขันธ์ ๔ และปฏิสนธิกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป อสังขยัตตกัมมชรูป

ด้วยอำนาจนานักขณิกกัมมปัจจัย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๑

กุสลากุสลํ กมฺมํ เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ

กุสลาเจตนา ๒๑ อกุสลาเจตนา ๑๒ ที่เกิดขึ้น

มีขณะต่างกันกับปัจจุยูปันธธรรม คือเป็นอดีต

วิปากานํ ขนฺธานํ กฏฺฏตา จ รูปานํ เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจุยูปันธธรรม คือ

วิปากจิต ๓๖ นามขันธ์ ๔ ปฏิสนธิกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป อสังขยัตตกัมมชรูป

กมฺมปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๗ คือ

นานักขณิกกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนี้

อำนาจของนานักขณิกกัมมะอย่างเดียวกันเท่านั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจุยูปันธธรรม โดยความปราศจากตัวตน

28. จงแสดงอาร์มภท พระบาลีและคำแปล จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม
แห่งวิปากปัจจย (43, 45, 48)

๒๘. จงแสดงอาร์มภทของ วิปากปัจจยนิทเทส พระบาลีและคำแปล (52, 56, 63)
พร้อมทั้งการจำแนกภท และเนื้อความองค์ธรรม มาให้ถูกต้อง (.....น.107)

ตอบ วิปากปัจจยนิทเทส อาร์มภท

ปจฺจุยฺหุทฺเทส โย ยาทีโส ปจฺจุโย วิปากปจฺจุโยติ ภควตา อุทฺทิกฺกุโจ,
โส ตาทีโส ปจฺจุโย ปจฺจุยฺนิทฺเทส,

วิปากา จตฺตารो ขนฺธา อรูปิโน อญฺญมณฺณํ วิปากปจฺจุเยน ปจฺจุโยติ ภควตา นิทฺทิกฺกุโจ.
ปัจจยฺเชนฺโต พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจยฺหุทฺเทสว่า วิปากปจฺจุโย
ปัจจยฺเชนฺตํ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทเทสว่า
วิปากา จตฺตารो ขนฺธา อรูปิโน อญฺญมณฺณํ วิปากปจฺจุเยน ปจฺจุโย.

พระบาลีและคำแปล

วิปากา จตฺตารो ขนฺธา อรูปิโน อญฺญมณฺณํ วิปากปจฺจุเยน ปจฺจุโย.

นามขันธ์ ๔ ที่เป็นวิปาก เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน
ด้วยอำนาจวิปากปัจจย

จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม

วิปากา จตฺตารो ขนฺธา อรูปิโน เป็นกัตตฺภท แสดงให้รู้ถึงปัจจยธรรม

คือ วิปากนามขันธ์ ๑ หรือ ๓ หรือ ๒ ซึ่งได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘

อญฺญมณฺณํ อญฺญมณฺณสฺส เป็นกัมมภท หรือสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจยูปันนธรรม

คือ วิปากนามขันธ์ ๓ หรือ ๑ หรือ ๒ คือ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘

วิปากปจฺจุเยน เป็นกรณภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจย ๗ คือ วิปากะ สหชาตะ

อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สัมปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของวิปากะอย่างเดียวกันนั้น

เป็นพิเศษ

ปจฺจุโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจยูปันนธรรม โดยความปราศจากตัวตน

29. จงแปลบาลี พร้อมทั้งจำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม ในนิทเทศต่อไปนี้
 กายินทริย์ กายวิญญาณธาตุยา ตัมมปุตุตทกานญจ ฐมมานัน อิททริยปัจจุเณน ปจฺจโย.

๒๙. จงแสดงอินทริยปัจจัยนิทเทศ พระบาลีข้อที่ ๕ คำแปล (49, 53)
 พร้อมทั้งการจำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม มาตามลำดับ ? (น.117, 74)

ตอบ แสดงอินทริยปัจจัยนิทเทศพระบาลี ข้อที่ ๕ คือ
 กายินทริย์ กายวิญญาณธาตุยา ตัมมปุตุตทกานญจ ฐมมานัน อิททริยปัจจุเณน ปจฺจโย.
 แปลว่า มัชฌิมาयูกกายินทริย์ คือ กายปสาท ที่มีอายุเท่ากันกับโณฏฐัพพารมณที่มากกระทบ
 ได้แก่ กายปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตกายินทริย์ ๔๙
 เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่กายวิญญาณธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
 ที่ประกอบกับกายวิญญาณธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตินทริยปัจจัย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๕

กายินทริย์ เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม

คือ มัชฌิมาयูกกายปสาท (ตามมติของท่านโบราณจารย์)

หรือฐิติปัตตกายปสาท ๔๙ (ตามมติของท่านอาจารย์ภายหลัง)

กายวิญญาณธาตุยา ตัมมปุตุตทกานญจ ฐมมานัน เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปันนธรรม

คือ กายวิญญาณธาตุ ๒ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบ

อินทริยปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๖ คือ

ปุเรชาตินทริยะ วัตถุปุเรชาตนิสสยะ วัตถุปุเรชาตยะ วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ

วัตถุปุเรชาตัตถิ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของปุเรชาตินทริยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยุปันนธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๓๐. ในอินทริยปัจจัยนิทเทศข้อที่ ๖ นั้น จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม

ว่าอย่างไร ? (43).....น.118)

ตอบ ในอินทริยปัจจัยนิทเทศ ข้อที่ ๖ นั้น จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม ดังต่อไปนี้

รูปชีวิตินทริย์ เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือชีวิตรูปที่อยู่ในกัมมชกลาป ๙

กภูตฺตา รูปานัน เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปันนธรรม คือ กัมมชรูปที่เหลือ ๙ และ ๘
 ที่อยู่ในกลาปอันเดียวกันกับชีวิตรูป ซึ่งเป็นปัจจัย

อินทริยปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๓ คือ

รูปชีวิตินทริยะ รูปชีวิตินทริยัตถิ รูปชีวิตินทริยอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของรูปชีวิตินทริยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยุปันนธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๓๑. จงตอบคำถามดังต่อไปนี้ (47).....น.118)

ก. จงแสดงอาร์มภทของ อินทริยปัจจัยนิทเทศ ข้อที่ ๗ ทั้งบาลีและคำแปล

ข. จงนำเอาบาลีนิทเทศในข้อ ก นั้น มาจำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรมให้ถูกต้อง

ตอบ ก. แสดงอาร์มภท ของอินทริยปัจจัยนิทเทศ ข้อที่ ๗ นั้นคือ

ปจฺจุยฺหุทฺเตส โย ยาทีโส ปจฺจุโย อินฺทริยปจฺจุโยติ ภควตา อุทฺทิกฺกุโจ,

โส ตาทีโส ปจฺจุโย ปจฺจุยนิทฺเตส,

อรูปีโน อินฺทริยา สมฺปยุตฺตกาณํ ฌมฺมานํ ตํสฺมฺกุจฺจานานญจ รูปานํ อินฺทริยปจฺจุเยน ปจฺจุโยติ
ภควตา นิทฺทิกฺกุโจ.

ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจุยฺหุทฺเตสว่า อินฺทริยปจฺจุโย

ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทเทศว่า

อรูปีโน อินฺทริยา สมฺปยุตฺตกาณํ ฌมฺมานํ ตํสฺมฺกุจฺจานานญจ รูปานํ อินฺทริยปจฺจุเยน ปจฺจุโย.

พระบาลีและคำแปล

อรูปีโน อินฺทริยา สมฺปยุตฺตกาณํ ฌมฺมานํ ตํสฺมฺกุจฺจานานญจ รูปานํ อินฺทริยปจฺจุเยน ปจฺจุโย.

นามอินทริย์ ๘ คือ ชีวิตินทริย์ จิต เวทนา สัทธา วิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา

เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับนามอินทริย์ ๘

และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ซึ่งมีนามอินทริย์ ๘ และสัมปยุตตธรรมเป็นสมุฏฐาน

ด้วยอำนาจสหชาตินทริยปัจจัย

ข. จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๗

อรูปีโน อินฺทริยา เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม

คือ นามอินทริย์องค์ธรรม ๘ คือ ชีวิตินทริย์ จิตทั้งหมด เวทนาทั้งหมด

สัทธาทั้งหมด วิริยะทั้งหมด สติทั้งหมด เอกัคคตา ๗๒ (เว้น ๑๗) ปัญญาทั้งหมด

สมฺปยุตฺตกาณํ ฌมฺมานํ ตํสฺมฺกุจฺจานานญจ รูปานํ เป็นสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจุยฺหุทฺเตส

คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับนามอินทริย์ ๘ และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป

อินฺทริยปจฺจุเยน เป็นภทภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๑๔ คือ

สหชาตินทริยะ เหตุ สหชาติธาปติ สหชาติอะ อัญญมัญญะ สหชาตินิสสยะ วิปากะ

นามอาหาระ ฌานะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาติวิปปยุตตะ สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนี้

อำนาจของสหชาตินทริยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจุโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจุยฺหุทฺเตส โดยความปราศจากตัวตน

๓๒. จงแสดงอาร์มภทของ ฌานปัจฉยนิทเทส พระบาลีและคำแปล
พร้อมทั้งจำแนกภท และเหื่อความมองค์ธรรม (59).....น.122)

ตอบ ฌานปัจฉยนิทเทส อาร์มภท

ปัจฉยทุทเทส โย ยาทีโส ปจฺจโย ฌานปจฺจโยติ ภควตา อุทฺทิกฺโข,
โส ตาทีโส ปจฺจโย ปจฺจยนิทฺเทส,

ฌานํคานิ ฌานสมฺปยุตฺตกาณํ ฃมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ ฌานปจฺจเยน ปจฺจโยติ
ภควตา นิทฺทิกฺโข.

ปัจฉยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจฉยทุทเทสว่า ฌานปจฺจโย

ปัจฉยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจฉยนิทเทสว่า

ฌานํคานิ ฌานสมฺปยุตฺตกาณํ ฃมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย

พระบาลีและคำแปล

ฌานํคานิ ฌานสมฺปยุตฺตกาณํ ฃมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย

องค์ฌาน ๕ เป็นปัจฉยคือช่วยอุปการะ แก่จิต ๗๙ (เวทนาวิญญูวิญญาณจิต ๑๐) เจตสิก ๕๒

ที่ประกอบกับองค์ฌาน และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีองค์ฌาน ๕ และสัมปยุตตธรรม

เป็นสมฺภูจฺจาน ด้วยอำนาจฌานปัจฉย

จำแนกภทและเหื่อความมองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๑

ฌานํคานิ เป็นกัตตูปภท แสดงให้รู้ถึงปัจฉยธรรม คือ องค์ฌาน ๕ คือ

วิตก วิจารณ์ ปีติ เวทนา เอกัคคตา ที่ในจิต ๗๙ (เวทนาวิญญูวิญญาณจิต ๑๐)

ฌานสมฺปยุตฺตกาณํ ฃมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานานญจ รูปานํ เป็นสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจฉยูปบันธรรม

คือ จิต ๗๙ (เวทนาวิญญูวิญญาณจิต ๑๐) เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับองค์ฌาน ๕

และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป

ฌานปจฺจเยน เป็นภทภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจฉย ๑๑ คือ

ฌานะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตินทริยะะ

มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนี้

อำนาจของฌานอย่างเดียวกันเท่านั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจฉยูปบันธรรม โดยความปราศจากตัวตน

33. มัคคปัจจัยนิตเทศพระบาลีนั้น แปลว่าอย่างไร ?

ให้จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม มาให้ถูกต้อง ? (52, 54).....น.124)

๓๓. จงแปลบาลีนิตเทศแห่งมัคคปัจจัย แล้วจำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม มาตามลำดับ

ตอบ มัคคปัจจัยนิตเทศนั้น แปลว่า

องค์มรรค ๘ ที่ในสเหตุกจิต ๗๑ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับองค์มรรค ๘ และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีองค์มรรค ๘ และสัมปยุตตธรรมเป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจมัคคปัจจัย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๑

มคฺคญฺคานิ เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ

องค์มรรค ๘ คือ ปัญญา วิตก สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ

วิริยะ สติ เอกัคคตา ทิฏฐิ ที่ในสเหตุกจิต ๗๑

มคฺคสมฺปยุตฺตกาณํ ฌมฺมานํ ตํสมุฏฺฐานานญจ รูปานํ เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปันนธรรม

คือ สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับองค์มรรค ๘

และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป

มคฺคปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๑๓ คือ

มัคคะ เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตินทริยะะ ฌานะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนี้

อำนาจของมัคคะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปจฺจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยุปันนธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๓๔. จงจำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม ของมัคคปัจจัยนิตเทศ (61).....น.124)

ตอบ จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม ของมัคคปัจจัยนิตเทศ พระบาลีข้อที่ ๑

มคฺคญฺคานิ เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ.....(ที่เหลือเหมือนข้อ ๓๓)

๓๕. จงแสดงอาร์มภท พระบาลีและคำแปล จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม
แห่งสัมปยุตตปัจจยนิทเทส (58).....น.128)

ตอบ สัมปยุตตปัจจยนิทเทส อาร์มภท

ปัจจยทุกุเทส โย ยาทีโส ปัจจโย สมฺปยุตฺตปจฺจโยติ ภควตา อุทฺทิกฺกุโจ,
โส ตาทีโส ปัจจโย ปจฺจยนิทฺเทส,
จตุตฺตารุ ขนฺธา อรูปิโน อณฺณมณฺณํ สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปัจจโยติ ภควตา นิทฺทิกฺกุโจ.
ปัจจยฺเชนฺได พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจยทุกุเทสว่า สมฺปยุตฺตปจฺจโย
ปัจจยฺเชนฺนํ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจยนิทเทสว่า
จตุตฺตารุ ขนฺธา อรูปิโน อณฺณมณฺณํ สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปัจจโย.

พระบาลีและคำแปล

จตุตฺตารุ ขนฺธา อรูปิโน อณฺณมณฺณํ สมฺปยุตฺตปจฺจเยน ปัจจโย.
นามขันธ์ ๔ เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน
ด้วยอำนาจสัมปยุตตปัจจย

จำแนกภทและเนื้อความองค์ธรรม พระบาลีข้อที่ ๑

จตุตฺตารุ ขนฺธา อรูปิโน เป็นกัตตูปภท แสดงให้รู้ถึงปัจจยธรรม

คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เป็น

นามขันธ์ ๑ ทำการช่วยอุปการะแก่ นามขันธ์ ๓

นามขันธ์ ๓ ทำการช่วยอุปการะแก่ นามขันธ์ ๑

นามขันธ์ ๒ ทำการช่วยอุปการะแก่ นามขันธ์ ๒

อณฺณมณฺณํ เป็นกัมมภท หรือสัมปทานภท แสดงให้รู้ถึงปัจจยูปันธรรม

คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นนามขันธ์ ๓ - ๑ - ๒

สมฺปยุตฺตปจฺจเยน เป็นกรณภท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจย

ถ้าเป็นนามขันธ์ ๔ คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่ในปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล

ทำการช่วยอุปการะซึ่งกันและกัน ก็ได้ปัจจย ๖ คือ

สัมปยุตตะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ถ้าเป็นวิปากนามขันธ์ ๔ คือ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ ที่ในปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล

ทำการช่วยอุปการะซึ่งกันและกันนั้น ก็ได้ปัจจย ๗ คือ

สัมปยุตตะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของสัมปยุตตะอย่างเดียวกันนั้นเป็นพิเศษ

ปัจจโย เป็นนามกิริยาภท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจยูปันธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๓๖. พระบาลีข้อ ๑ และข้อ ๒ ของวิปยุตตปัจจุยนิทเทส ถ้าเป็นสหชาตวิปยุตตะ มีการจำแนกบทและเหื่อความมองค์ธรรม ว่าอย่างไร ? (45).....น.129)

ตอบ พระบาลีข้อที่ ๑ ถ้าเป็นสหชาตวิปยุตตะ

รูปิโน ฐมมา เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

องค์ธรรมได้แก่ หทัยวัตถุรูป ที่เกิดพร้อมกันกับปฏิสนธิจิต

อรุปีโน ฐมมานํ เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจุยูปันธรรม

ได้แก่ ปัญจโวการปฏิสนธินามชั้น ๔

วิปยุตตปัจจุยเนน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจย ๖ คือ สหชาตวิปยุตตะ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของสหชาตวิปยุตตะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปัจจุโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจุยูปันธรรม โดยความปราศจากตัวตน

พระบาลีข้อที่ ๒ ถ้าเป็นสหชาตวิปยุตตะ

อรุปีโน ฐมมา เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย ได้แก่ ปัญจโวการปวัตติปฏิสนธินามชั้น ๔

(เวณอรุปีวิปากจิต ๔ ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ และจุติจิตของพระอรหันต์)

อรุปีโน ฐมมานํ เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจุยูปัน ได้แก่ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป

วิปยุตตปัจจุยเนน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจย ๗ คือ

สหชาตวิปยุตตะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนี้

อำนาจของสหชาตวิปยุตตะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ปัจจุโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจุยูปันธรรม โดยความปราศจากตัวตน

ข้อ ๓ บาลี - แปล, กรณบท

๓๗. จงแสดงพระบาลีปัจจัยนิตเทส (ไม่ต้องแปล) ที่มีคำขึ้นต้นว่า

รูป..... (55)

รูปา.....

และ รูปิโน.....

ตอบ พระบาลีปัจจัยนิตเทส ที่มีคำขึ้นต้นว่า รูป.....รูปา.....รูปิโน.....คือ

รูปชีวิตินทรีย์ กฏตตา รูปานํ	อินทรีย์ปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ จกฺขวิญญาณธาคฺคยา	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อารมฺมณปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ สทฺทหายตนํ คนฺธายตนํ	รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ มโนธาคฺคยา
	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อารมฺมณปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ จกฺขวิญญาณธาคฺคยา	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ ปุเรชาตปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ สทฺทหายตนํ คนฺธายตนํ	รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ มโนธาคฺคยา
	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ ปุเรชาตปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ จกฺขวิญญาณธาคฺคยา	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อตฺถิปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ สทฺทหายตนํ คนฺธายตนํ	รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ มโนธาคฺคยา
	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อตฺถิปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ จกฺขวิญญาณธาคฺคยา	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อวิคตปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปายตนํ สทฺทหายตนํ คนฺธายตนํ	รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ มโนธาคฺคยา
	ตํสมุปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อวิคตปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปิโน ฐมฺมา อรูปิโน ฐมฺมานํ	กิญฺจิ กาเล สหชาตปัจเจกเยน ปัจจโย
	กิญฺจิ กาเล น สหชาตปัจเจกเยน ปัจจโย
รูปิโน ฐมฺมา อรูปิโน ฐมฺมานํ	วิปฺปยุตฺตปัจเจกเยน ปัจจโย

๓๘. คำขึ้นต้นต่อไปนี้ เป็นปัจจัยนิตเทศของปัจจัยใดบ้าง แสดงมาให้ครบ (ไม่ต้องแปล)

- | | | |
|--------------------------|--------------------------|------|
| ๑. ยํ ยํ ทุมํ | ๒. รูปิโน | (58) |
| ๓. รสายตํ | ๔. มโนวิญญานธาตุยา | |
| ๕. สมนนฺตรนฺรุตฺรา | | |

ตอบ แสดงปัจจัยนิตเทศของปัจจัย ที่มีคำขึ้นต้นดังนี้

๑. ยํ ยํ ทุมํ อารพฺภ เย เย ทุมมา อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตฺติกา ทุมมา,
เต เต ทุมมา เตสํ เตสํ ทุมมานํ อารมฺมณฺปัจเจยนํ ปจฺจโย.
ยํ ยํ ทุมํ คุรุํ กตฺวา เย เย ทุมมา อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตฺติกา ทุมมา,
เต เต ทุมมา เตสํ เตสํ ทุมมานํ อธิปฺติปัจเจยนํ ปจฺจโย.
๒. รูปิโน ทุมมา อรูปิโน ทุมมานํ กิณฺจิก กาเล สหชาตปัจเจยนํ ปจฺจโย,
กิณฺจิก กาเล น สหชาตปัจเจยนํ ปจฺจโย.
รูปิโน ทุมมา อรูปิโน ทุมมานํ วิปฺปยุตฺตปัจเจยนํ ปจฺจโย.
๓. รสายตํ ชิวหาวิญญานธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ทุมมานํ อารมฺมณฺปัจเจยนํ ปจฺจโย.
รสายตํ ชิวหาวิญญานธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ทุมมานํ ปุเรชาตปัจเจยนํ ปจฺจโย.
รสายตํ ชิวหาวิญญานธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ทุมมานํ อตฺถิปัจเจยนํ ปจฺจโย.
รสายตํ ชิวหาวิญญานธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ทุมมานํ อวิคตปัจเจยนํ ปจฺจโย.
๔. มโนวิญญานธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ทุมมานํ กิณฺจิก กาเล ปุเรชาตปัจเจยนํ ปจฺจโย,
กิณฺจิก กาเล น ปุเรชาตปัจเจยนํ ปจฺจโย.
๕. สมนนฺตรนฺรุตฺรา จิตฺตเจตฺติกา ทุมมา
ปฏฺฐปฺปนฺนํ จิตฺตเจตฺติกานํ ทุมมานํ นตฺถิปัจเจยนํ ปจฺจโย.

๓๙. จงแสดงพระบาลีนิทเทศของปัจจัย ๒๔ ที่มีคำว่า มโนธาตุยา เป็นสัมปทานบท
มีที่ปัจจัย อะไรบ้าง พร้อมทั้งแสดงพระบาลีด้วย (ยกเว้นปัจจัยที่เป็นอนันตรชาติ)

ตอบ มี ๕ ปัจจัย คือ (64).....น.32, 74, 94, 134)

อาร์มมณปัจจัย นิสสยปัจจัย ปุเรชาตปัจจัย อตฺถิปัจจัย อวิคตปัจจัย
แสดงพระบาลีปัจจัยนิทเทศที่มีคำว่า มโนธาตุยา เป็นสัมปทานบท ดังนี้

อาร์มมณปัจจัย พระบาลีข้อที่ ๖

๖. รุปายตน์ สทฺทหายตน์ คณฺหายตน์ รสายตน์ โผฏฺฐพฺพายตน์
มโนธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อาร์มมณฺปจฺเจยน ปจฺจโย.

นิสสยปัจจัย พระบาลีข้อที่ ๑๑

๑๑. ยํ รุปํ นิสฺสาย มโนธาตุ จ มโนวิญญานธาตุ จ วตฺตนฺติ,
ตํ รุปํ มโนธาตุยา จ มโนวิญญานธาตุยา จ ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ
นิสฺสยปจฺเจยน ปจฺจโย.

ปุเรชาตปัจจัย พระบาลีข้อที่ ๑๑ และข้อที่ ๑๒

๑๑. รุปายตน์ สทฺทหายตน์ คณฺหายตน์ รสายตน์ โผฏฺฐพฺพายตน์
มโนธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ ปุเรชาตปจฺเจยน ปจฺจโย.
๑๒. ยํ รุปํ นิสฺสาย มโนธาตุ จ มโนวิญญานธาตุ จ วตฺตนฺติ,
ตํ รุปํ มโนธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ ปุเรชาตปจฺเจยน ปจฺจโย.

อตฺถิปัจจัย พระบาลีข้อที่ ๑๖ และข้อที่ ๑๗

๑๖. รุปายตน์ สทฺทหายตน์ คณฺหายตน์ รสายตน์ โผฏฺฐพฺพายตน์
มโนธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อตฺถิปจฺเจยน ปจฺจโย.
๑๗. ยํ รุปํ นิสฺสาย มโนธาตุ จ มโนวิญญานธาตุ จ วตฺตนฺติ,
ตํ รุปํ มโนธาตุยา จ มโนวิญญานธาตุยา จ ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ
อตฺถิปจฺเจยน ปจฺจโย.

อวิคตปัจจัย พระบาลีข้อที่ ๑๖ และข้อที่ ๑๗

๑๖. รุปายตน์ สทฺทหายตน์ คณฺหายตน์ รสายตน์ โผฏฺฐพฺพายตน์
มโนธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ อวิคตปจฺเจยน ปจฺจโย.
๑๗. ยํ รุปํ นิสฺสาย มโนธาตุ จ มโนวิญญานธาตุ จ วตฺตนฺติ,
ตํ รุปํ มโนธาตุยา จ มโนวิญญานธาตุยา จ ตํสมฺปยุตฺตกานณฺจ ฐมฺมานํ
อวิคตปจฺเจยน ปจฺจโย.

๔๐. จงแสดงปัจจัยนิเทศที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ปุริมา.....ซึ่งมีปัจจัยธรรมและปัจจัยปบันธรรม
ดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องแปล) (58)

๑. กุศลธรรม ช่วยอุปการะแก่ กุศลธรรม

๒. อกุศลธรรม ช่วยอุปการะแก่ กุศลธรรม

๓. กิริยาพยากตธรรม ช่วยอุปการะแก่ กิริยาพยากตธรรม

๔. อพยากตธรรม ช่วยอุปการะแก่ อกุศลธรรม

ตอบ แสดงปัจจัยนิเทศที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ปุริมา.....

๑. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.
 ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ สมฺนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.
 ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.
 ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
๒. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ เกสณฺจิ
 อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.
๓. ปุริมา ปุริมา กิริยาพฺยากตา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กิริยาพฺยากตานํ ฐมฺมานํ
 อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
๔. ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.
 ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ สมฺนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.
 ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

๔๑. จงแสดงพระบาลี (ไม่ต้องแสดงคำแปล) ของอวิคตปัจจยนิทเทส ที่มีองค์ธรรม
ของปัจจยูปันธรรมเหมือนกัน (มีจักขุวิญญาณ เหมือนกันเป็นต้น) (49).....น.133)

ตอบ

๖. จกฺขายตฺถํ	จกฺขุวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๑๑. ฐปายตฺถํ	จกฺขุวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๗. โสตายตฺถํ	โสทฺธิวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๑๒. สทฺทายตฺถํ	โสทฺธิวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๘. ฆานายตฺถํ	ฆานวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๑๓. คนฺธายตฺถํ	ฆานวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๙. ชิวฺหายตฺถํ	ชิวฺหาวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๑๔. รสายตฺถํ	ชิวฺหาวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๑๐. กายายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๑๕. โผฏฺฐพฺพายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย

๔๒. จงแสดงพระบาลีนิทเทสของปัจจัยต่าง ๆ ที่แสดงความเป็นอาร์มมณชาติ
และวัตถุปุเรชาตชาติ ที่ปรากฏในกายทวาริก อติมหันตารมณวิถิ (51)

ตอบ บาลีนิทเทสของปัจจัยต่าง ๆ ที่แสดงความเป็นอาร์มมณชาติ ที่ปรากฏในกายทวาริก
อติมหันตารมณวิถิ

๑. โผฏฺฐพฺพายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อาร์มมณปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๒. โผฏฺฐพฺพายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	ปุเรชาตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๓. โผฏฺฐพฺพายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อตฺถิปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๔. โผฏฺฐพฺพายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย

บาลีนิทเทสของปัจจัยต่าง ๆ ที่แสดงความเป็นวัตถุปุเรชาตชาติ ที่ปรากฏในกายทวาริก
อติมหันตารมณวิถิ

๑. กายายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	นิสฺสยปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๒. กายายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	ปุเรชาตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๓. กายินฺทฺริยํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อินฺทฺริยปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๔. กายายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อตฺถิปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย
๕. กายายตฺถํ	กายวิญญาณธตฺถยา	ตํสมฺปยุตฺตกานฺณจ ฐมฺมานํ	อวิคตปฺจฺเจน	ปฺจฺจโย

๔๓. การแสดงอนันตรปัจจัย ปัจจัยปັນของข้อ ๑ ถึงข้อ ๑๗

พระพุทธองค์ทรงแสดงเพื่อมหาชน สำหรับข้อ ๑๘ ทรงแสดงเพื่อตักขบุคคล
จงแสดงพระบาลีบทเทศและคำแปล แห่งอนันตรปัจจัย สงเคราะห์ลงในกรณบทข้อ ๑๘
เพื่อสนับสนุนข้อความข้างต้น เฉพาะที่มีอาเสวนปัจจัย และนาคขณิกัมมปัจจัย
เป็นปัจจัยสงเคราะห์ (54).....น.55)

ตอบ พระบาลีบทเทศและคำแปล ที่มีอาเสวนปัจจัยเป็นปัจจัยสงเคราะห์ คือ

ข้อ ๑๑ ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมมา

ปจฺฉิมา น ปจฺฉิมา น กุสลานํ ฐมมานํ อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย.

โลกียกุศลชวณะ ๑๗ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นชวณะดวงสุดท้าย) เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
แก่กุศลชวณะ ๒๑ ที่เกิดหลังๆ (เว้นชวณะดวงที่ ๑) ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

ข้อ ๑๓ ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมมา

ปจฺฉิมา น ปจฺฉิมา น อกุสลา น ฐมมานํ อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย.

อกุศลชวณะ ๑๒ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นชวณะดวงสุดท้าย) เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
แก่อกุศลชวณะ ๑๒ ที่เกิดหลังๆ (เว้นชวณะดวงที่ ๑) ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

ข้อ ๑๕ ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมมา

ปจฺฉิมา น ปจฺฉิมา น อพฺยากตานํ ฐมมานํ อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย.

อพฺยากตธรรม คือ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นจิตจิตของพระอรหันต์)
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่อพฺยากตธรรม คือ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐
พร้อมด้วยจิตจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

พระบาลีบทเทศและคำแปล ที่มีนาคขณิกัมมปัจจัยเป็นปัจจัยสงเคราะห์ คือ

ข้อ ๑๒ ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมมา

ปจฺฉิมา น ปจฺฉิมา น อพฺยากตานํ ฐมมานํ อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย.

กุศลชวณะ ๒๑ ดวงสุดท้าย ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่อพฺยากตธรรม
คือ สันตโรณจิต ๓ มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙ ผลจิต ๔ ที่เกิดหลังๆ
ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๔๔. สหชาตาริบัติปัจจัยนิตเทศ มินิตเทศกัซอ คืออะไรบ้าง ?

จงแสดงทั้งพระบาลี และคำแปลมาตามลำดับ ? (45).....น.44)

ตอบ สหชาตาริบัติปัจจัยนิตเทศ มินิตเทศ ๔ ข้อ คือ

๑. ฉนทาธิปติ ฉนทสมุပ္ปัตตกานั ฐมมานั ตัสมุฏฏานานนญจ รูปานั อธิปติปัจจเยน ปัจจโย.
ฉนทาธิปติ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่สาธิปติชวณะ ๕๒ เจตสิก ๕๐ ที่ประกอบกับฉนทาธิปติ
(เว้นโมหมูล หลิตุปปาท ฉนทะ วิจิกิจฉนา) และสาธิปติจิตตชรูป ที่มีสาธิปติชวณจิตตูปาท
พร้อมด้วยฉนทาธิปติ เป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจสหชาตาริบัติปัจจัย

๒. วิริยาธิปติ วิริยสมุပ္ปัตตกานั ฐมมานั ตัสมุฏฏานานนญจ รูปานั อธิปติปัจจเยน ปัจจโย.
วิริยาธิปติ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่สาธิปติชวณะ ๕๒ เจตสิก ๕๐ ที่ประกอบกับวิริยาธิปติ
(เว้นโมหมูล หลิตุปปาท วิริยะ วิจิกิจฉนา) และสาธิปติจิตตชรูป ที่มีสาธิปติชวณจิตตูปาท
พร้อมด้วยวิริยาธิปติ เป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจสหชาตาริบัติปัจจัย

๓. จิตตาธิปติ จิตตสมุပ္ปัตตกานั ฐมมานั ตัสมุฏฏานานนญจ รูปานั อธิปติปัจจเยน ปัจจโย.
จิตตาธิปติ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่เจตสิก ๕๑ ที่ประกอบกับจิตตาธิปติ (เว้นวิจิกิจฉนา)
และสาธิปติจิตตชรูป ที่มีสาธิปติชวณจิตตูปาท เป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจสหชาตาริบัติปัจจัย

๔. วิมัสสาธิปติ วิมัสสสมุပ္ปัตตกานั ฐมมานั ตัสมุฏฏานานนญจ รูปานั อธิปติปัจจเยน ปัจจโย.
วิมัสสาธิปติ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่ติเหตุกชวณะ ๓๔ เจตสิก ๓๗ ที่ประกอบกับวิมัสสาธิปติ
(เว้นปัญญา) และสาธิปติจิตตชรูป ที่มีติเหตุกชวณจิตตูปาท พร้อมด้วยวิมัสสาธิปติ เป็นสมุฏฐาน
ด้วยอำนาจสหชาตาริบัติปัจจัย

PC. หมายเหตุ :

สาธิปติชวณะ 52	ชวณะ 55	ชวณะ 55
กามชวณะ 26 (-โมห.2 หล.1) อัปปนาชวณะ 26	กามชวณะ 29 อัปปนาชวณะ 26	อเหตุกชวณะ = หลิตุปปาทจิต 1 เอกเหตุกชวณะ 2 = โมหมูลจิต 2 ทวิเหตุกชวณะ 18 = โลภ.8 โทส.2 = มกุ.วิป.4 มกิ.วิป.4 ติเหตุกชวณะ 34 = มกุ.สัม.4 มกิ.สัม.4 = อัปปนาชวณะ 26

๔๕. จงแสดงพระบาลีและคำแปล ในปัจจัยนิตเทศ ดังต่อไปนี้ (48, 58, 59, 62)
- | | | |
|-------------------------|-----------|---------|
| ก. อธิปัตติปัจจัยนิตเทศ | ข้อที่ ๕ | (น.45) |
| ข. นิสสยปัจจัยนิตเทศ | ข้อที่ ๑๑ | (น.74) |
| ค. กัมมปัจจัยนิตเทศ | ข้อที่ ๑ | (น.103) |

ตอบ

- ก. แสดงพระบาลีและคำแปล ของอธิปัตติปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๕

ยัม ยัม ฐมมัม คร์ก กตฺวา เย เย ฐมฺมา อุปปชฺชุนฺติ จิตฺตเจตฺติกา ฐมฺมา,
เต เต ฐมฺมา เตสํ เตสํ ฐมฺมานํ อธิปัตติปัจจัยเณน ปจฺจโย.

อาร์มมณิกกรรมเหล่าใด ๆ คือ จิต เจตสิกทั้งหลาย

กระทำการสิ่งใด ๆ ให้เป็นอารมณ์ ด้วยความผูกฝืนหนักแน่นแล้ว เกิดขึ้น
สิ่งทั้งหลายเหล่านั้น ๆ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่อาร์มมณิกกรรม
คือ จิต เจตสิกทั้งหลายเหล่านั้น ๆ ด้วยอำนาจอาร์มมณัธิปัตติปัจจัย

- ข. แสดงพระบาลีและคำแปล ของนิสสยปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๑๑

ยัม รูปํ นิสฺสา ย มโนธาตฺ จ มโนวิญญฺญาณธาตฺ จ วตฺตุนฺติ, ตํ รูปํ
มโนธาตฺยา จ มโนวิญญฺญาณธาตฺยา จ ตสมฺปยุตฺตกานญจ ฐมฺมานํ นิสฺสยปัจจัยเณน ปจฺจโย.

มโนธาตฺ ๓ และมโนวิญญฺญาณธาตฺ ๗๒ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรุปรวิปากจิต ๔)

อาศัยหทัยวัตถุใด เกิดขึ้น หทัยวัตถุนั้น เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

แก่มโนธาตฺ ๓ และมโนวิญญฺญาณธาตฺ ๗๒ (เว้นอรุปรวิปากจิต ๔) เจตสิก ๕๒

ที่ประกอบกับมโนธาตฺ และมโนวิญญฺญาณธาตฺ

ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย และวัตถุอาร์มมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย

- ค. แสดงพระบาลีและคำแปล ของกัมมปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๑

กุสฺลากุสฺลํ กมฺมํ วิปากานํ ขนฺธานํ กญฺจตุตา จ รูปานํ กมฺมปัจจัยเณน ปจฺจโย.

กุศล อกุศลกรรม คือ กุศล อกุศลนันทิกขณิกเจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

แก่วิปากนามขันธ์ ๔ และปฏิสนธิกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป อสัณฺณสํตตกัมมชรูป

ด้วยอำนาจนันทิกขณิกกัมมปัจจัย

๔๖. จงแสดงบาลีและคำแปล ของ (48, 61, 66)
 สหชาตปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๖ (น.66, 94, 117)
 ปุเรชาตปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๑๓
 อินทริยปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๕

ตอบ แสดงบาลีและคำแปล ของสหชาตปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๖
 รูปิโน ฐมฺมา อรูปิโน ฐมฺมานํ กิณฺณิ กาเล สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย
 กิณฺณิ กาเล น สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
 ในขณะปฏิสนธิกาล หทัยัตถรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 แก่ปัญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๕ ด้วยอำนาจสหชาตปัจจัย
 แต่ในปวัตติกาล เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่นามขันธ์ ๕ ด้วยอำนาจสหชาตปัจจัย ไม่ได้

แสดงบาลีและคำแปล ของปุเรชาตปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๑๓
 มโนวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตทานญจ ฐมฺมานํ กิณฺณิ กาเล ปุเรชาตปัจจเยน ปจฺจโย
 กิณฺณิ กาเล น ปุเรชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
 ในปวัตติกาล หทัยัตถรูปนี้ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่มโนวิญญานธาตุ ๗๒ เจตสิก ๕๒
 ที่ประกอบกับมโนวิญญานธาตุ ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตปัจจัย และวัตถุอารมณ์ปุเรชาตปัจจัย
 สำหรับในปฏิสนธิกาลนั้น หทัยัตถรูปนี้ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่ปฏิสนธิวิญญาน ๑๕
 เจตสิก ๓๕ ที่ประกอบกับปฏิสนธิวิญญาน (เวณรูปปฏิสนธิวิญญาน)
 ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตปัจจัย และวัตถุอารมณ์ปุเรชาตปัจจัยไม่ได้

แสดงบาลีและคำแปล ของอินทริยปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๕
 กายินฺทริยํ กายวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตทานญจ ฐมฺมานํ อินฺทริยปัจจเยน ปจฺจโย.
 มัชฌิมายุกกายินฺทริยํ คือ กายปสาท ที่มีอายุเท่ากันกับโณฏฐัพพารมณฺที่มากกระทบ
 ได้แก่ กายปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังก์ดวงแรก หรือ จีติปัตตกายินฺทริย ๔๙
 เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่กายวิญญานธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
 ที่ประกอบกับกายวิญญานธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตอินทริยปัจจัย

๔๗. จงแสดงพระบาลีและคำแปล ในปัจจัยนิตเทศดังต่อไปนี้ (49, 58).....น.32, 117)

ก. อารัมมณปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๘ ข. อินทริยปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๑

ตอบ แสดงพระบาลีและคำแปล ในปัจจัยนิตเทศดังต่อไปนี้

ก. อารัมมณปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๘

ยํ ยํ ธมฺมํ อารพฺภ เย เย ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา,
เต เต ธมฺมา เตสํ เตสํ ธมฺมานํ อารมฺมณปฺจฺเยน ปฺจฺจโย.
ธรรมทั้งหลายใดๆ คือ จิต และเจตสิก ย่อมเกิดขึ้น
เพราะอาศัยอารมณ์อันใดอันหนึ่ง ในบรรดาอารมณ์ ๖
บรรดาอารมณ์ ๖ อันใดอันหนึ่งเหล่านั้น เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
แก่จิต เจตสิกทั้งหลายนั้นๆ ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย

ข. อินทริยปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๑

๑. จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุวิญญฺณธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อินฺทริยปฺจฺเยน ปฺจฺจโย.
มัชฌิมายุกจกฺขุณฺทริยํ คือ จกฺขุปสาท ที่มีอายุเท่ากันกับรูปารมณฺที่มากกระทบ
ได้แก่ จกฺขุปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวํค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตจกฺขุณฺทริยํ ๔๙
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จกฺขุวิญญฺณธาตุ และสัพพจิตตสาธาณเจตสิก ๗ ดวง
ที่ประกอบกับจกฺขุวิญญฺณธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตินทริยปัจจัย

๔๘. จงแสดงพระบาลีและคำแปล ในปัจจัยนิตเทศดังต่อไปนี้ (49.....น.44, 96)

ก. อธิปัตติปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๔ ข. ปัจจชาตปัจจัยนิตเทศ

ตอบ ก. แสดงพระบาลีและคำแปล ของอธิปัตติปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๔

วิมฺสาธิปฺติ วิมฺสสมฺปยุตฺตกาณํ ธมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจนาณญจ รูปานํ อธิปัตติปฺจฺเยน ปฺจฺจโย.
วิมฺสาธิปฺติ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่ติเหตุกขวนะ ๓๔ เจตสิก ๓๗
ที่ประกอบกับวิมฺสาธิปฺติ (เวณปัญญา) และสาธิปฺติจิตตชรูป ที่มีติเหตุกขวนจิตตูปาท
พร้อมด้วยวิมฺสาธิปฺติ เป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจสหชาตาทิปติปัจจัย

ข. แสดงพระบาลีและคำแปล ของปัจจชาตปัจจัยนิตเทศ

ปฺจฺจชาตา จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปฺจฺจชาตปฺจฺเยน ปฺจฺจโย.
นามขันธ์ ๔ ในปัญจโวการภูมิ คือ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เวณรูปวิปากจิต ๔)
ที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่เอกชกาย ทวิชกาย ติชกาย จตุชกาย
หรืออีกนัยหนึ่งได้แก่ เอกสมุฏฐานิกรูป ทวิสมุฏฐานิกรูป ติสสมุฏฐานิกรูป จตุสมุฏฐานิกรูป
ที่เกิดขึ้นก่อน ด้วยอำนาจปัจจชาตปัจจัย

๔๙.	จงแปลเป็นไทย ในบาลีนิทเทศต่อไปนี้	(ปี 55)
ก.	อธิปัตติปัจจัยนิทเทศ	ข้อ ๕ (น.45)
ข.	อนันตรปัจจัยนิทเทศ	ข้อ ๑๘ (น.56)
ค.	อินทริยปัจจัยนิทเทศ	ข้อ ๕ (น.117)
ง.	กัมมปัจจัยนิทเทศ	ข้อ ๑ (น.103)

ตอบ

ก. อธิปัตติปัจจัยนิทเทศ ข้อ ๕ มีคำแปลดังนี้

อาร์มมณิกกรรมเหล่าใดๆ คือ จิต เจตสิกทั้งหลาย
กระทำสิ่งใดๆ ให้เป็นอารมณ์ ด้วยความผูกใจแน่นแล้ว เกิดขึ้น
สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นๆ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่อาร์มมณิกกรรม
คือ จิต เจตสิกทั้งหลายเหล่านั้นๆ ด้วยอำนาจอาร์มมณาริปัตติปัจจัย

ข. อนันตรปัจจัยนิทเทศ ข้อ ๑๘ มีคำแปลดังนี้

ธรรมทั้งหลาย คือ จิต เจตสิก พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดหลังๆ ใดๆ
ย่อมเกิดขึ้น ติดต่อกันในลำดับ แห่งนามขันธ์ทั้งหลายใดๆ (เว้นจุติจิตของพระอรหันต์)
นามขันธ์ทั้งหลาย (เว้นจุติจิตของพระอรหันต์) นั้นๆ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
แก่จิต เจตสิก พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์ที่เกิดหลังๆ นั้นๆ ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

ค. อินทริยปัจจัยนิทเทศ ข้อ ๕ มีคำแปลดังนี้

มัชฌิมายุกกายินทริย์ คือ กายปสาท ที่มีอายุเท่ากับโผฏฐัพพารมณที่มากกระทบ
ได้แก่ กายปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวสังขตดวงแรก หรือฐิติปัตตกายินทริย์ ๔๙
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่กายวิญญูณธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
ที่ประกอบกับกายวิญญูณธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตินทริยปัจจัย

ง. กัมมปัจจัยนิทเทศ ข้อ ๑ มีคำแปลดังนี้

กุศล อกุศลกรรม คือ กุศล อกุศลนันทิกเจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
แก่วิบากนามขันธ์ ๕ และปฏิสนธิกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป อสัณฺณสัตตกัมมรูป
ด้วยอำนาจนันทิกกัมมปัจจัย

๕๐. จงแสดงพระบาลีและคำแปล พร้อมทั้งแสดงอำนาจปัจจัย ในกรณบท
ของปัจจัยนิตเทส ดังต่อไปนี้ (46, 48, 52).....น.66, 73)

ก. สหชาตปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๑ ข. นิสสยปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๖

ตอบ ก. สหชาตปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๑

จตุตาโร ขนฺธา อรูปิโน อญฺญมณฺณํ สหชาตปจฺเจยน ปจฺจโย.

นามขันธ์ ๔ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

ด้วยอำนาจสหชาตปัจจัย

สหชาตปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย คือ

ถ้าเป็นนามขันธ์ ๔ คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒

ที่ในปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล ทำการช่วยอุปการะซึ่งกันและกันนั้น ก็ได้ปัจจัย ๖ คือ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สัมปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิกตะ

ถ้าเป็นวิปากนามขันธ์ ๔ คือ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘

ที่ในปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล ทำการช่วยอุปการะซึ่งกันและกัน ก็ได้ปัจจัย ๗ คือ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สัมปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิกตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของสหชาตะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ข. นิสสยปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๖

จกฺขายตณฺเ จกฺขุวิญฺญานธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ รมฺมานํ นิสฺสยปจฺเจยน ปจฺจโย.

มัชฌิมาญจกฺขายตณฺเ ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตจักขายตณะ ๔๘

เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จักขุวิญญานธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง

ที่ประกอบกับจักขุวิญญานธาตุ ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย

นิสสยปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๖ คือ

วัตถุปุเรชาตนิสสยะ วัตถุปุเรชาตะ วัตถุปุเรชาตินทริยะะ วัตถุปุเรชาตวิปยุตตะ

วัตถุปุเรชาตัตถิ วัตถุปุเรชาตอวิกตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของวัตถุปุเรชาตนิสสยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๕๑. จงแปลพระบาลีและแสดงอำนาจปัจจัย ในกรณบทของปัจจัยนิตเทส ต่อไปนี้ (47)

ก. อัญญมัญญปัจจัย ข้อ ๓ (น.71, 68)

ข. วิปยุตตปัจจัย ข้อ ๒ (น.129)

ตอบ ก. อัญญมัญญปัจจัย ข้อ ๓

โอฏกนตฺติกฺขณ นามรูป อณฺณมณฺณปจฺเจเน ปจฺจโย.

ในขณะที่ปฏิสนธิกาล ปัญจโวการนามขันธ์และหทัยวัตตรูป เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ (อณฺณมณฺณ) ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน ด้วยอำนาจอัญญมัญญปัจจัย

อณฺณมณฺณปจฺเจเน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย คือ

ถ้าเป็นปฏิสนธิหทัยวัตต ทำการช่วยอุปการะแก่ปัญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ แล้ว ก็ได้ปัจจัย ๖ คือ อัญญมัญญะ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ถ้าเป็นปัญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ ทำการช่วยอุปการะแก่ปฏิสนธิหทัยวัตตแล้ว ก็ได้ปัจจัย ๗ คือ อัญญมัญญะ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของอัญญมัญญะอย่างเดียวเท่านั้น เป็นพิเศษ

ข. วิปยุตตปัจจัย ข้อ ๒

อรุปีโน ฐมา รุปิโน ฐมานํ วิปยุตฺตปจฺเจเน ปจฺจโย.

นามขันธ์ ๔ (เว้นอรุปวิปากจิต ๔) เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จตุสมุฏฐานิกรุป ด้วยอำนาจสหชาตวิปยุตตปัจจัย และปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย

ถ้าเป็น สหชาตวิปยุตตปัจจัย

วิปยุตฺตปจฺเจเน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๗ คือ

สหชาตวิปยุตตะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันตามสมควรนี้ อำนาจของสหชาตวิปยุตตะอย่างเดียวเท่านั้น เป็นพิเศษ

ถ้าเป็น ปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย

วิปยุตฺตปจฺเจเน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัยทั้ง ๔ คือ

ปัจฉาชาตวิปยุตตะ ปัจฉาชาตะ ปัจฉาชาตัตถิ ปัจฉาชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของปัจฉาชาตวิปยุตตะอย่างเดียวเท่านั้น เป็นพิเศษ

๕๒. ปัจฉาชาตปัจจยนิทเทส มีพระบาลีและคำแปลอย่างไร ? (45).....น.96)
 และจงแสดงองค์ธรรมของปัจจยูปัน เมื่อยกองค์ธรรมต่อไปนี้ เป็นปัจฉาชาตปัจจย
 ก. นามขันธ์ ๔ คือ ปัญจโวการปฐมภวังค์ ๑๕ เป็นปัจฉาชาตปัจจย
 ข. ทุตยภวังค์นามขันธ์ ๔ เป็นปัจฉาชาตปัจจย ?

ตอบ ปัจฉาชาตปัจจยนิทเทส พระบาลีและคำแปล
 ปัจฉาชาตา จิตตเจตสิกกา ธมฺมา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปัจฉาชาตปจฺเจเนน ปจฺจโย.
 นามขันธ์ ๔ ในปัญจโวการภุมิ คือ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔)
 ที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ แก่เอกชกาย ทวิชกาย ติชกาย จตุชกาย
 หรืออีกนัยหนึ่งได้แก่ เอกสมุฏฐานิกรูป ทวิสมุฏฐานิกรูป ติสสมุฏฐานิกรูป จตุสมุฏฐานิกรูป
 ที่เกิดขึ้นก่อน ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจย
 ก. องค์ธรรมของปัจจยูปัน
 ได้แก่ เอกชกาย ซึ่งเป็นฐิติปัตตะ ที่เกิดพร้อมกันกับอุปปาทักขณะของปฏิสนธิจิต
 หรือ ทวิชกาย (นับเอากัมมปัจจยอุตฺตฺรูปด้วย)
 ข. ได้แก่ ทวิชกาย (หมายเอากัมมชรูป จิตตชรูป)
 หรือ ติชกาย (หมายเอากัมมปัจจยอุตฺตฺรูปด้วย)

๕๓. ให้แปลปัจจยนิทเทสพระบาลี ข้อที่ ๗ ของอาร์มมณปัจจย อนันตรปัจจย
 นิสสยปัจจย และอินทริยปัจจย มาตามลำดับ ? (50).....น.32, 54, 73, 118)

ตอบ อาร์มมณปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๗ แปลว่า
 อารมณ ๖ ที่เป็นปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ แก่มน -
 วิญญูณธาตุ และเจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับมนวิญญูณธาตุ ด้วยอำนาจอาร์มมณปัจจย

อนันตรปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๗ แปลว่า

ชีวหาวิญญูณธาตุก็ดี สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบกับชีวหาวิญญูณธาตุก็ดี
 เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ แก่มนธาตุ คือ สัมปฏิจจฉนจิต ๒ และอัญญสมานเจตสิก ๑๐
 ที่ประกอบกับสัมปฏิจจฉนจิต ด้วยอำนาจอนันตรปัจจย

นิสสยปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๗ แปลว่า

มัชฌิมาภูกโสถายตนะ ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตโสถายตนะ ๔๙
 เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ แก่โสทวิญญูณธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
 ที่ประกอบกับโสทวิญญูณธาตุ ด้วยอำนาจวัตตูปุเรชาตนิสสยปัจจย

อินทริยปัจจยนิทเทส ข้อที่ ๗ แปลว่า

นามอินทริย์ ๘ คือ ชีวิตินทริย์ จิต เวทนา สัทธา วิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา
 เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ แก่จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับนามอินทริย์ ๘
 และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ซึ่งมีนามอินทริย์ ๘ และสัมปยุตตธรรมเป็นสมุฏฐาน
 ด้วยอำนาจสหชาติอินทริยปัจจย

๕๔. จงแสดงพระบาลีและคำแปล พร้อมทั้งอำนาจปัจจัย ในกรณบทของปัจจัยนิตเทศ
ต่อไปนี้ อาหารปัจจัยนิตเทศ ข้อที่ ๒ (48).....น.109)

ตอบ อาหารปัจจัยนิตเทศ พระบาลีและคำแปล พระบาลีข้อที่ ๒

อรุปีโน อหารา สมฺปยุตฺตกาณํ ฐมาณํ ตํสมฺภูจฺจนาณญจ รูปาณํ อหาราปจฺเจยน ปจฺจโย.
นามอาหาร ๓ คือ ผัสสะ เจตนา วิญญาณเหล่านี้ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
แก่จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีนามอาหาร ๓
และสัมปยุตตธรรมเป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจนามอาหารปัจจัย

อาหารปจเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๑๒ คือ

นามอาหาระ สหชาตาทิปติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตกัมมะ
วิปากะ สหชาตินทริยะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนั้น
อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๕๕. จงแปลพระบาลี พร้อมทั้งแสดงอำนาจปัจจัยในกรณบท ของพระบาลีบทสดังต่อไปนี้
- ก. โอภุกนตฺติขณเณ นามรูปํ อญฺญมญฺญํ สหชาตปฺจเยน ปจฺจโย.
- ข. จกฺขายตฺถํ จกฺขวิญญฺญาณธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ นิสฺสยปฺจเยน ปจฺจโย.
- (61, 63).....น.66, 73)

ตอบ ก. นามขันธ์ ๔ และหทัยวัตถุ ในขณะที่ปฏิสนธิกาล ในปัญจโวการภูมิ
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน ด้วยอำนาจสหชาตปัจจัย
สหชาตปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย คือ

ถ้าเป็นปฏิสนธิหทัยวัตถุ ทำการช่วยอุปการะแก่ปัญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ แล้ว
ก็ได้ปัจจัย ๖ คือ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตวิปยุตตะ
สหชาตตติ สหชาตอวิคตะ

ถ้าเป็นปัญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ ทำการช่วยอุปการะแก่ปฏิสนธิหทัยวัตถุแล้ว
ก็ได้ปัจจัย ๗ คือ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตวิปยุตตะ
สหชาตตติ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
อำนาจของสหชาตะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

- ข. มัชฌิมาภุจกฺกขายตฺถะ ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวสังขตครั้งแรก หรือฐิติปัตตจักขายตฺถะ ๔๙
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จักขวิญญฺญาณธาดุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
ที่ประกอบกับจักขวิญญฺญาณธาดุ ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย

นิสฺสยปฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๖ คือ

วัตถุปุเรชาตนิสสยะ วัตถุปุเรชาตะ วัตถุปุเรชาตินทริยะะ วัตถุปุเรชาตวิปยุตตะ
วัตถุปุเรชาตตติ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
อำนาจของวัตถุปุเรชาตนิสสยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๕๖. จงจำแนกกรณบทและแสดงอำนาจปัจจัย ในสหชาตปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๓ มาดู ?

ตอบ พระบาลีข้อที่ ๓ (46).....น.67)

สหชาตปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย คือ

ถ้าเป็นปฏิสนธิหทัยวัตถุ ทำการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ แล้ว

ก็ได้ปัจจัย ๖ คือ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตวิปปยุตตะ

สหชาตัตถิ สหชาตอวิกตะ

ถ้าเป็นปัจจัยโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ ทำการช่วยอุปการะแก่ปฏิสนธิหทัยวัตถุแล้ว

ก็ได้ปัจจัย ๗ คือ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตวิปปยุตตะ

สหชาตัตถิ สหชาตอวิกตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของสหชาตะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๕๗. จงแสดงพระบาลี พร้อมทั้งองค์ธรรม และปัจจัยสงเคราะห์ในข้อต่อไปนี้

๑. สัมปทานบทและกรณบท ของอาหารปัจจัยนิทเทส ข้อ ๑

๒. กรณบท ของอินทริยปัจจัยนิทเทส ข้อ ๗

ตอบ (44).....น.109, 119,)

๑. อาหารปัจจัยนิทเทส ข้อ ๑

อิมสุส กายสุส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปันนธรรม คือ
จตุสมุฏฐานิกรูป ได้แก่ รูปกาย

อาหารปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๓ คือ
รูปอาหาระ อาหารัตถิ อาหารอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
อำนาจของรูปอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๒. กรณบท ของอินทริยปัจจัยนิทเทส ข้อ ๗

อินทริยปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๑๔ คือ
สหชาตินทริยะะ เหตุ สหชาตาธิปติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ
นามอาหาระ ฌานะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรนี้
อำนาจของสหชาตินทริยะะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๕๘. กรณบทของบาลีนิทเทศ ข้อที่ ๖ แห่งอาร์มมณปัจจย นิสสยปัจจย อุปนิสสยปัจจย และบาลีนิทเทศข้อที่ ๑ แห่งปัจจชาตปัจจยนั้น ได้ปัจจยสงเคราะห์เท่าไร คืออะไรบ้าง ? (51).....น.33, 75, 88, 98)

ตอบ อาร์มมณปัจจยนิทเทศ ข้อที่ ๖ ที่เป็นกรณบทนั้น ได้อำนาจปัจจย ๔ คือ อาร์มมณะ อาร์มมณปุเรชาตะ อาร์มมณปุเรชาตัตถิ อาร์มมณปุเรชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของอาร์มมณะอย่างเดียวนั้น เป็นพิเศษ

นิสสยปัจจยนิทเทศ ข้อที่ ๖ ที่เป็นกรณบทนั้น ได้อำนาจปัจจย ๖ คือ วัตถุปุเรชาตนิสสยะ วัตถุปุเรชาตะ วัตถุปุเรชาตินทริยะ วัตถุปุเรชาตวิปยุตตะ วัตถุปุเรชาตัตถิ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของวัตถุปุเรชาตนิสสยะอย่างเดียวนั้น เป็นพิเศษ

อุปนิสสยปัจจยนิทเทศ ข้อที่ ๖ ที่เป็นกรณบทนั้น ได้อำนาจปัจจย คือ ถ้าเป็นอนันตรูปนิสสยะ ก็ได้อำนาจปัจจย ๕ คือ อนันตรูปนิสสยะ อนันตระ สมันตระ นัตถิ วิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของอนันตรูปนิสสยะอย่างเดียวนั้น เป็นพิเศษ ถ้าเป็นปกตูปนิสสยะ ก็ได้อำนาจปัจจย ๒ คือ ปกตูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของปกตูปนิสสยะอย่างเดียวนั้น เป็นพิเศษ

ปัจจชาตปัจจยนิทเทศ ข้อที่ ๑ ที่เป็นกรณบทนั้น ได้อำนาจปัจจย ๔ คือ ปัจจชาตะ ปัจจชาตวิปยุตตะ ปัจจชาตัตถิ ปัจจชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของปัจจชาตะอย่างเดียวนั้น เป็นพิเศษ

๕๙. จงแสดงอำนาจปัจจัย ในกรณีบทของปัจจัยนิเทศต่อไปนี้

ก. เหตุปัจจัยนิทเทส

ข. อารัมมณปัจจัยนิกเทศ ข้อที่ ๑

ค. อหันตรปัจจัยนิกเทศ ข้อที่ ๑๑

ตอบ (43).....น.21, 32, 57)

ก. ในกรณบทของเหตุปัจจัยนี้เทศน์นั้น ได้อำนาจปัจจัย ๑๒ คือ

เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตินทรียะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ข. ในกรณีบทของอาร์มมณปัจจะนิเทศ ข้อที่ ๑ นั้น ได้อำนาจปัจจัย ๔ คือ

อาร์มมณะ อาร์มมณปุเรชาตะ อาร์มมณปุเรชาตัตถิ อาร์มมณปุเรชาตอวิคตะ

ค. ในกรณบทของอนันตราชัยนิเทศ ข้อที่ ๑๑ นั้น ได้อ่านาปัจจัย ๖ คือ

อนันตระ สมนันตระ อนันตรปนิสสยะ อาเสวนะ นัตถิ วิคตะ

๖๐. จงแสดงกรณบท แห่งหน้าหลักฉกัณกัณมัจฉัย พร้อมทั้งแสดงกัณมัจฉกัณณกัณณกัณ ๒

มาโดยละเอียด (63).....น.104, 105)

ตอบ กรมปศุสัตว์ เป็นกรณบท แสดงให้รัถึงอำนาจปัจจัย ๗ คือ

น่านักขนิภิกัมมะ อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันตามสมควรนี้ อำนาจของนาหนักขณิกัมมะอย่างเดียว

เท่านั้น เป็นพิเศษ

กัมมปกิณณกฏฏนา ๒

๑. ถ้าระหว่างกุศล อกุศลพลวเจตนา ๓๓ เป็นปัจจัย

วิพากิจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ เป็นปัจจัยปบันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๒ อย่างคือ

นานักขนิกกัมมะ ปกตูปนิสสยะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของนาฬิกาขี้ก้ามจะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๒. ถ้าระหว่างมรรคเจตนา ๔ เป็นปัจจัย

มัตคานันตรผล เป็นปัจจัยปบันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๗ อย่างคือ

น่านักขนิภิกัมมะ อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนาหนักกัมมะอย่างเดียวนั้น

เป็นพิเศษ

๖๓. ในเหตุขณนา ๒๔ นั้น เมื่อแสดงเฉพาะขณนา ที่มีชื่อที่ไม่ซ้ำกันแล้ว มีกี่ขณนา
คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงมาพร้อมด้วยความหมาย ? (53).....น.21, 137)

ตอบ ในเหตุขณนา ๒๔ นั้น เมื่อแสดงเฉพาะขณนาที่มีชื่อที่ไม่ซ้ำกันแล้ว มี ๑๒ ขณนา คือ

๑. สามัญญขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงอธิปัตติ อินทริยะ และมัคคะเป็นต้นเข้าด้วย

๒. สอนทริยมัคคขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอินทริยะ และมัคคะเข้าด้วย

๓. สาธิปัตติอินทริยมัคคขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอธิปัตติ อินทริยะ และมัคคะเข้าด้วย

๔. สัพพัญญานิกขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีปัจจัยทั้ง ๔ คือ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ
สหชาตัตถิ และสหชาตอวิคตะ อันเป็นปัจจัยที่เข้ารวมในขณนาทุกอย่าง

๕. สอัญญมัญญขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะเข้าด้วย

๖. สอัญญมัญญสัมปยุตตขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะ และสัมปยุตตะเข้าด้วย

๗. สวิปปยุตตขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีวิปปยุตตะเข้าด้วย

๘. สอัญญมัญญวิปปยุตตขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะ และวิปปยุตตะเข้าด้วย

๙. สอนทริยมัคคสัพพัญญานิกขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอินทริยะ และมัคคะ เข้ารวมในสัพพัญญานิกปัจจัย

๑๐. สาธิปัตติอินทริยมัคคสัพพัญญานิกขณนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอธิปัตติ อินทริยะและมัคคะ เข้ารวมในสัพพัญญานิกปัจจัย

๑๑. อวิปากขณนา หมายความว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงวิปากะ

๑๒. สวิปากขณนา หมายความว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีวิปากะเข้าด้วย

๖๔. ในนามอาหารภฏา ๓๓ นั้น ขอลาตามดังต่อไปนี้ (51, 62).....น.110)

กฎหน้าที่เป็นหลักสำคัญ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงมาพร้อมด้วยความหมาย

ตอบ ในนามอาหารมกฏนา ๓๓ นั้น มกฏนาที่เป็นหลักสำคัญ มี ๔ คือ

๑. **สามัญชน** หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย

ที่ยังมิได้กล่าวถึงอริปติ กัมมะ และอินทริยะเป็นต้นเข้าด้วย

๒. สักกัมมฏนา หมายความว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีกัมมะเข้าด้วย

๓. สอนทฤษฎีบทนา หมายถึง ความว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอินทรียะเข้าด้วย

๔. สาธิปติอินทริยฃภฏา หมายความว่า การรวบรวมอำนาจปัจฉัย ที่มีอธิปติ และอินทริยะเข้าด้วย

๖๕. ในนามอาหารขมิ้น ๓๓ หัน ต้องการทราบดังนี้ (59).....น.111)

ในนามอาหารภูวนาห์นั้น ภูวนาห์ที่ ๙ องค์ธรรมของปัจฉัยและปัจจุပ္บัน ได้แก่อะไรบ้าง
ได้อำนาจปัจฉัยสงเคราะห์เท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ ในนามอาหารพจนานันท์ พจนานที่ ๙ องค์กรรมของปัจจัย ได้แก่

ถ้าในระหว่างนามอาหาร ๓ คือ ผัสสะ เจตนา วิญญาน ที่อยู่ในปัญจโวการปฏิสนธิจิต องค์กรรมของปัจจัยปบัน ได้แก่ ปฏิสนธิหทัยัตถุ

อำนาจปัจจัยสงเคราะห์ได้ ๘ คือ นามอาหาระ สหชาตะ อัญญมัญญะ

สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนามอาหารอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๖๖. ในนามอาหารขมภูษา ๓๓ นั้น ชื่อขมภูษาที่ไม่ซ้ำกัน มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
และขมภูษาเหล่านี้ หมายความว่าอย่างไร ? (56, 59).....น.110)

ตอบ ในนามอาหารขมภูษา ๓๓ นั้น ชื่อขมภูษาที่ไม่ซ้ำกันมี ๑๔ ขมภูษา คือ

๑. สามัญญขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงอธิปติ กัมมะ และอินทริยะเป็นต้นเข้าด้วย

๒. สกัมมขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีกัมมะเข้าด้วย

๓. สอินทริยขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอินทริยะเข้าด้วย

๔. สอธิปติอินทริยขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอธิปติ และอินทริยะเข้าด้วย

๕. สัพพัญญานิกขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีปัจจัยทั้ง ๔ คือ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ
สหชาตัตถิ และสหชาตอวิคตะ อันเป็นปัจจัยที่เข้ารวมในขมภูษาทุกอย่าง

๖. สอัญญมัญญขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะเข้าด้วย

๗. สอัญญมัญญสัมปยุตตขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะ และสัมปยุตตะเข้าด้วย

๘. สวิปปยุตตขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีวิปปยุตตะเข้าด้วย

๙. สอัญญมัญญวิปปยุตตขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะ และวิปปยุตตะเข้าด้วย

๑๐. สกัมมสัพพัญญานิกขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีกัมมะ เข้ารวมในสัพพัญญานิกปัจจัย

๑๑. สอินทริยสัพพัญญานิกขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอินทริยะ เข้ารวมในสัพพัญญานิกปัจจัย

๑๒. สอธิปติอินทริยสัพพัญญานิกขมภูษา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอธิปติ และอินทริยะ เข้ารวมในสัพพัญญานิกปัจจัย

๑๓. อวิปากขมภูษา หมายความว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงวิปากะ

๑๔. สวิปากขมภูษา หมายความว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีวิปากะเข้าด้วย

๖๗. ในนามอาหารขมิ้น ๓๓ นั้น ขอบถามดังต่อไปนี้ (51, 58, 60, 62, 66).....น.110)
- ก. ขมิ้นที่มีชื่อไม่ซ้ำกัน มีเท่าไร คืออะไรบ้าง
- ข. ในขมิ้นที่มีชื่อไม่ซ้ำกันนั้น ขมิ้นที่ ๑, ๔, ๕, ๙, ๑๒ หมายความว่าอย่างไร
- ค. นามอาหารขมิ้น ที่ ๒๗ ปัจจัยธรรมและปัจจัยปบันธรรม ได้แก่อะไรบ้าง
- ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. ในนามอาหารขมิ้น ๓๓ นั้น ขมิ้นที่มีชื่อไม่ซ้ำกัน มี ๑๔ ชื่อ คือ

- | | |
|-----------------------------|-----------------------------------|
| ๑. สามัญญขมิ้น | ๒. สกัมมขมิ้น |
| ๓. สอนทริยขมิ้น | ๔. สาริปตอินทริยขมิ้น |
| ๕. สัพพัญญานิกขมิ้น | ๖. สอัญญมัญญขมิ้น |
| ๗. สอัญญมัญญวิปยุตตขมิ้น | ๘. สวิปปยุตตขมิ้น |
| ๙. สอัญญมัญญวิปยุตตขมิ้น | ๑๐. สกัมมสัพพัญญานิกขมิ้น |
| ๑๑. สอนทริยสัพพัญญานิกขมิ้น | ๑๒. สาริปตอินทริยสัพพัญญานิกขมิ้น |
| ๑๓. อวิปากขมิ้น | ๑๔. สวิปากขมิ้น |

ข. ในขมิ้นที่มีชื่อไม่ซ้ำกันนั้น มีความหมายดังนี้

- ขมิ้นที่ ๑ สามัญญขมิ้น หมายความว่า
- การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงอธิปัตติ กัมมะ และอินทริยะเป็นต้นเข้าด้วย
- ขมิ้นที่ ๔ สาริปตอินทริยขมิ้น หมายความว่า
- การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอธิปัตติ และอินทริยะเข้าด้วย
- ขมิ้นที่ ๕ สัพพัญญานิกขมิ้น หมายความว่า
- การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีปัจจัยทั้ง ๔ คือ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาตัตถิ และสหชาตอวิคตะ อันเป็นปัจจัยที่เข้าร่วมในขมิ้นทุกอย่าง
- ขมิ้นที่ ๙ สอัญญมัญญวิปยุตตขมิ้น หมายความว่า
- การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะ และวิปปยุตตะเข้าด้วย
- ขมิ้นที่ ๑๒ สาริปตอินทริยสัพพัญญานิกขมิ้น หมายความว่า
- การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอธิปัตติ และอินทริยะ เข้าร่วมในสัพพัญญานิกปัจจัย

ค. นามอาหารขมิ้น ที่ ๒๗ ปัจจัยธรรม และปัจจัยปบันธรรม ได้แก่

ถ้าในระหว่างวิญญานาหาร ที่เป็นวิบากปฏิสนธิ ที่ในปัญจโวการภูมิ เป็นปัจจัย

ปฏิสนธิหทัยัตถรูป เป็นปัจจัยปบันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๙ อย่าง คือ

นามอาหาระ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตินทริยะ

สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๖๘. จงแสดงหัวข้อขมกนาใน สหชาตินทริยขมกนา ตั้งแต่สามัญญขมกนาเป็นต้น จนถึง สเหตุอริปติมคคขมกนา พร้อมทั้งความหมายมาให้ครบ ? (47).....น.119)

ตอบ หัวข้อขมกนาในสหชาตินทริยขมกนา

๑. สามัญญขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงเหตุ อริปติ อาหาระ ฌานะ และมคคะเป็นต้นเข้าด้วย
๒. สมคคขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีมคคะเข้าด้วย
๓. สฌานขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีฌานะเข้าด้วย
๔. สฌานมคคขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีฌานะและมคคะเข้าด้วย
๕. สอาหารขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอาหาระเข้าด้วย
๖. สาริปติอาหารขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอริปติและอาหาระเข้าด้วย
๗. สาริปติมคคขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอริปติและมคคะเข้าด้วย
๘. สเหตุมคคขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีเหตุและมคคะเข้าด้วย
๙. สเหตุอริปติมคคขมกนา หมายถึง การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีเหตุ อริปติ และมคคะเข้าด้วย

๖๙. ก. สามัญญขมกนาของนามอาหารขมกนา สเหตุอริปติมคคขมกนา

และ สเหตุอริปติอินทริยสัพพัญญานิกขมกนา หมายถึงอย่างไร ?

ข. สเหตุอริปติมคคขมกนา ฝ่ายอวิปากขมกนาที่ ๑ (หรือ ๖๗)

แห่งสหชาตินทริยขมกนา ๗๒ นั้น องค์ธรรมของปัจจัยและปัจจัยูปัน ได้แก่อะไร

ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์เท่าไร คืออะไรบ้าง ? (48).....น.121)

ตอบ

ก. สามัญญขมกนา ของนามอาหารขมกนา หมายถึง

 การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงอริปติ กัมมะ และอินทริยะเป็นต้นเข้าด้วย

สเหตุอริปติมคคขมกนา หมายถึง

 การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีเหตุ อริปติ และมคคะเข้าด้วย

สเหตุอริปติอินทริยสัพพัญญานิกขมกนา หมายถึง

 การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีเหตุ อริปติ และอินทริยะ เข้ารวมในสัพพัญญานิกปัจจัย

ข. สเหตุอริปติมคคขมกนา ฝ่ายอวิปากขมกนาที่ ๑ (หรือ ๖๗) แห่งสหชาตินทริยขมกนา ๗๒ นั้น

องค์ธรรมของปัจจัย ได้แก่ อโมหะ คือ ปัญญา ที่เข้าถึงความเป็นอริปติ

องค์ธรรมของปัจจัยูปัน ได้แก่ สัมปยุตตขันธ (คือ ติเหตุกขวนะ ๓๔ เจตสิก ๓๗

วันปัญญา) สาริปติจิตตขรูป ได้อำนาจปัจจัย ๘ คือ สหชาตินทริยะ

เหตุ สหชาตาริปติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ มคคะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของสหชาตินทริยะอย่างเดียวกันนั้นเป็นพิเศษ

๗๐. ในฉาณฆฏฐนา ๓๖ นั้น ขอถามเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้
- ก. ฆฏฐนา ที่เป็นหลักสำคัญ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
 - ข. ฉาณฆฏฐนา ที่มีชื่อไม่ซ้ำกัน มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
 - ค. จงแปลฆฏฐนาที่ ๑, ๕, ๑๒ และ ๑๔ ของข้อ ข. ?

ตอบ (48, 50, 52, 57, 61, 65).....น.122)

ก. ฆฏฐนาที่เป็นหลักสำคัญ มี ๔ คือ

- | | |
|----------------|----------------------|
| ๑. สามัญญฆฏฐนา | ๒. สอนิทรียฆฏฐนา |
| ๓. สมัคคฆฏฐนา | ๔. สอนิทรียมัคคฆฏฐนา |

ข. ฉาณฆฏฐนา ที่มีชื่อที่ไม่ซ้ำกัน มี ๑๔ ฆฏฐนา คือ

- | | |
|----------------------------|-----------------------------------|
| ๑. สามัญญฆฏฐนา | ๒. สอนิทรียฆฏฐนา |
| ๓. สมัคคฆฏฐนา | ๔. สอนิทรียมัคคฆฏฐนา |
| ๕. สัพพัญญฐานิกฆฏฐนา | ๖. สอัญญมัญญฆฏฐนา |
| ๗. สอัญญมัญญสัมปยุตตฆฏฐนา | ๘. สวิปปยุตตฆฏฐนา |
| ๙. สอัญญมัญญวิปปยุตตฆฏฐนา | ๑๐. สอนิทรียสัพพัญญฐานิกฆฏฐนา |
| ๑๑. สมัคคสัพพัญญฐานิกฆฏฐนา | ๑๒. สอนิทรียมัคคสัพพัญญฐานิกฆฏฐนา |
| ๑๓. อวิปากฆฏฐนา | ๑๔. สวิปากฆฏฐนา |

ค. แปลฆฏฐนา ข้อ ๑, ๕, ๑๒ และ ๑๔

ฆฏฐนาข้อ ๑ แปลว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงอินทริยะและมัคคะเป็นต้นเข้าด้วย

ฆฏฐนาข้อ ๕ แปลว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีปัจจัยทั้ง ๔ คือ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ

สหชาตตถิ และสหชาตอวิคตะ อันเป็นปัจจัยที่เข้าร่วมในฆฏฐนาทุกอย่าง

ฆฏฐนาข้อ ๑๒ แปลว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอินทริยะและมัคคะเข้าร่วมในสัพพัญญฐานิกปัจจัย

ฆฏฐนาข้อ ๑๔ แปลว่า การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีวิปากะเข้าด้วย

๗๑. ฅานฃฃฃ ฃฃฃฃฃฃฃฃฃฃฃ

(ฃฃฃ สฃฃฃฃฃฃฃ, สฃฃฃฃฃฃฃฃฃ) มีฃฃฃ ฃฃฃฃฃ?

และฃฃฃฃ (ฃฃฃ อฃฃฃฃ, สฃฃฃฃฃฃฃฃฃ) มีฃฃฃ ฃฃฃฃ?

(ให้แสดงฃฃฃฃฃฃฃฃฃฃฃ ไม่ฃฃฃฃฃฃ) (45).....น.122)

ตอบ ฃฃฃ ฃฃฃฃฃฃฃฃฃ มี ๔ ฃฃ

๑. สฃฃฃฃ

๒. สฃฃฃฃ

๓. สฃฃฃ

๔. สฃฃฃ

และฃฃฃฃ มี ๑๐ ฃฃ

๑. สฃฃฃฃ

๒. สฃฃฃฃ

๓. สฃฃฃฃ

๔. สฃฃ

๕. สฃฃฃ

๖. สฃฃฃ

๗. สฃฃ

๘. สฃฃ

๙. อฃฃ

๑๐. สฃฃ

๗๒. ในฃฃฃ ๓๖ นั้น ฃฃฃฃฃฃฃฃ (52).....น.123)

ก. ฃฃฃฃฃฃฃ มีฃฃฃ ฃฃฃฃ? สฃฃฃฃ?

ข. ฃฃฃที่ ๑ (หรือ ๒๘) ของอฃฃ ฃฃฃฃ

ให้แสดงฃฃฃ ฃฃฃฃ และอฃฃ

ตอบ

ก. ในฃฃฃ ๓๖ นั้น ฃฃฃฃฃฃฃ มี ๔ ฃฃ

๑. สฃฃฃ ฃฃฃ

ฃฃฃฃอฃฃ ฃฃฃฃฃฃฃ ฃฃฃฃฃฃฃฃฃฃฃ

๒. สฃฃฃ ฃฃฃ ฃฃฃ ฃฃฃฃอฃฃ ฃฃฃฃฃ

๓. สฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃฃฃอฃฃ ฃฃฃฃ

๔. สฃฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃฃฃอฃฃ ฃฃฃฃ

ข. ถ้าในระหว่างอฃฃ ฃฃ

สฃฃฃฃ ฃฃฃ ฃฃฃฃ ฃฃฃฃ ฃฃฃ

ในอฃฃ ๗ อฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ

ฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ

อฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ ฃฃ

73. ก. มัคคฆฏฏา ๕๗ นั้น ฆฏฏามีชื่อที่ไม่ซ้ำกัน มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ข. สเหตุธิปติอินทริยฆฏฏา ฝ่ายอวิปากฆฏฏา ที่ ๑ คือ
 สเหตุธิปติอินทริยสัพพัญญฐานิกฆฏฏานัน องค์กรธรรมของปัจฉัย ปัจจยูปัน
 ได้แก่อะไรบ้าง ได้อำนาจปัจฉัยเท่าไร คืออะไรบ้าง ? (54).....น.125, 126)

๗๓. ก. มัคคฆฏฏา ที่มีชื่อไม่ซ้ำกันมีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
 ข. ในฆฏฏาที่ ๑ ของสเหตุธิปติอินทริยฆฏฏา ที่เป็นอวิปากฆฏฏานัน
 องค์กรธรรมของปัจฉัย ปัจจยูปัน ได้แก่อะไร ได้อำนาจปัจฉัยเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. มัคคฆฏฏา มีชื่อไม่ซ้ำกันมีจำนวน ๒๐ คือ (54, 55).....น.125, 126)

- | | |
|----------------------------------|---------------------------------------|
| ๑. สามัญญฆฏฏา | ๒. สอินทริยฆฏฏา |
| ๓. สฆฏฏา | ๔. สอินทริยฆฏฏา |
| ๕. สหิทธิอินทริยฆฏฏา | ๖. สเหตุอินทริยฆฏฏา |
| ๗. สเหตุธิปติอินทริยฆฏฏา | ๘. สัพพัญญฐานิกฆฏฏา |
| ๙. สอัญญมัญญฆฏฏา | ๑๐. สอัญญมัญญสัมปยุตตฆฏฏา |
| ๑๑. สวิปปยุตตฆฏฏา | ๑๒. สอัญญมัญญวิปปยุตตฆฏฏา |
| ๑๓. สอินทริยสัพพัญญฐานิกฆฏฏา | ๑๔. สฆฏฏาสัพพัญญฐานิกฆฏฏา |
| ๑๕. สอินทริยฆฏฏาสัพพัญญฐานิกฆฏฏา | ๑๖. สหิทธิอินทริยสัพพัญญฐานิกฆฏฏา |
| ๑๗. สเหตุอินทริยสัพพัญญฐานิกฆฏฏา | ๑๘. สเหตุธิปติอินทริยสัพพัญญฐานิกฆฏฏา |
| ๑๙. อวิปากฆฏฏา | ๒๐. สวิปากฆฏฏา |

- ข. ในฆฏฏาที่ ๑ ของสเหตุธิปติอินทริยฆฏฏา ที่เป็นอวิปากฆฏฏานัน
 ถ้าในระหว่างปัญญา ที่เข้าถึงความเป็นวิมังสาธิปติ เป็นปัจฉัย
 สัมปยุตตขันธ สหิทธิจิตตชรูป เป็นปัจฉยูปันแล้ว ได้อำนาจปัจฉัย ๘ คือ
- | | | | |
|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| ๑. มัคคะ | ๒. เหตุ | ๓. สหชาติาธิปติ | ๔. สหชาติะ |
| ๕. สหชาตินิสสยะ | ๖. สหชาตินทริยะ | ๗. สหชาติตติ | ๘. สหชาติอวิคตะ |
- ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของมัคคะอย่างเดียวก่อนนั้น เป็นพิเศษ

๗๔. ในมัคคพจนนา ๕๗ นั้น จงตอบคำถามต่อไปนี้ (63).....น.125)

ก. พจนนาที่เป็นหลักสำคัญ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (ไม่ต้องแสดงความหมาย) ?

ข. จงแสดงความหมายของสามัญญพจนนา แห่งมัคคปัจจัย ?

ค. ให้แสดงปัจจัย ปัจจัยุปันและอำนาจปัจจัย ของพจนนาที่ ๙ และ ๕๑

(แสดงองค์ธรรมเป็นปรมาณ)

ตอบ ก. ในมัคคพจนนา ๕๗ นั้น พจนนาที่เป็นหลักสำคัญ มี ๗ พจนนา คือ

๑. สามัญญพจนนา ๙ ๒. สอนทริยพจนนา ๙ ๓. สนิทานพจนนา ๙
๔. สอนทริยนิทานพจนนา ๙ ๕. สาริปตีสอนทริยพจนนา ๖ ๖. สเหตุอนทริยพจนนา ๙
๗. สเหตุอริยพตีสอนทริยพจนนา ๖

ข. สามัญญพจนนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมีได้กล่าวถึงเหตุ อริยพตีสอนทริย และนิทานเป็นต้นเข้าด้วย

ค. พจนนาที่ ๙ สอนัญญมัญญวิปปยุตตพจนนา

ถ้าในระหว่างองค์มรรค ๕ (เว้นวิริตี ๓) ที่อยู่ในปัญจโวการสเหตุกปฏิสนธิจิต ๑๓ เป็นปัจจัย

สเหตุกหทัยัตถรูป เป็นปัจจัยุปันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๘ อย่าง คือ

มัคคะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตวิปปยุตตะ

สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของมัคคะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

พจนนาที่ ๕๑ สอนัญญมัญญวิปปยุตตพจนนา

ถ้าในระหว่างอโมหเหตุ คือปัญญา ที่อยู่ในปัญจโวการสเหตุกปฏิสนธิจิต ๙ เป็นปัจจัย

สเหตุกหทัยัตถรูป เป็นปัจจัยุปันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๑๐ อย่าง คือ

มัคคะ เหตุ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตนิทริยะ

สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของมัคคะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

75. ในอารัมมณูปกัณณกขณนา ๕ นั้น
 ขณนาที่มีอารมณ์เป็นอธิบดี ซึ่งได้แก่ อารัมมณาริบัติปิกณณกขณนา นั้นเอง
 และอารัมมณาริบัติปิกณณกขณนา นี้มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ให้แสดงมาโดยละเอียด (45)
ตอบ อารัมมณาริบัติปิกณณกขณนา มี ๓ คือ.....

๗๕. จงแสดงปัจจัยธรรม ปัจจัยอุปันธธรรม และอำนาจปัจจัย

แห่งอารัมมณาริบัติปิกณณกขณนา ๓ มาให้ถูกต้อง ? (53).....น.37 - 38)

ตอบ อารัมมณาริบัติปิกณณกขณนา ๓ ได้แก่

๑. ถ้าอารมณ์ ๖ ที่น่ารักน่ายินดี คืออริยฐานิพนันรูป ๑๘ จิต ๘๔ (เว้นโทสมูล โมหมูล
 ทุกขสหนตกายวิญญานจิต ๑) เจตสิก ๔๗ ที่ประกอบ (เว้นโทจตุกกะ วิจิกิจนา)
 ที่เป็นเตกาลิกะ นิพพาน เป็นปัจจัย
 นามขันธ์ ๔ ที่มีความยินดีพอใจ ได้แก่ โลภมูลจิต ๘ มหากุศลจิต ๘ มหาภิริยาญาณ -
 สัมปยุตตจิต ๔ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๔๕ ที่ประกอบ (เว้นโทจตุกกะ วิจิกิจนา อัปปมัญญา)
 เป็นปัจจัยอุปันแล้ว
 ปัจจัยที่ช่วยอุปการะในขณะนั้น ก็มี ๓ คือ อารัมมณาริบัติ อารัมมณะ อารัมมณูปนิสสยะ
 ใน ๓ อย่างนี้ อำนาจของอารัมมณาริบัติอย่างเดียวเท่านั้น เป็นพิเศษ
๒. ถ้าอารมณ์ ๖ ที่น่ารักน่ายินดี คือ นิพนันรูป ๑๘ ที่เป็นปัจจุบัน เป็นปัจจัย
 นามขันธ์ ๔ ที่มีความยินดีพอใจ ได้แก่ โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๒ ที่ประกอบ
 เป็นปัจจัยอุปันแล้ว
 ปัจจัยที่ช่วยอุปการะในขณะนั้น ก็มี ๖ คือ อารัมมณาริบัติ อารัมมณะ
 อารัมมณูปนิสสยะ อารัมมณปุเรชาตะ อารัมมณปุเรชาตัตถิ อารัมมณปุเรชาตอวิคตะ
 ใน ๖ อย่างนี้ อำนาจของอารัมมณาริบัติอย่างเดียวเท่านั้น เป็นพิเศษ
๓. ถ้าธัมมามรณ์ ที่น่ารักน่ายินดี คือ หทัยวัตถุ ที่เกิดพร้อมกันกับอุปาทักขณะ
 ของจิตดวงที่ ๑๗ ที่นับถอยหลังจากจุติจิตขึ้นไป เป็นปัจจัย
 นามขันธ์ ๔ ที่มีความยินดีพอใจ ได้แก่ โลภมูลมรณาสันนชวณะ ๕ ครั้ง
 เจตสิก ๒๒ ที่ประกอบ เป็นปัจจัยอุปันแล้ว
 ปัจจัยที่ช่วยอุปการะในขณะนั้น ก็มี ๘ คือ อารัมมณาริบัติ อารัมมณะ
 วัตถารัมมณปุเรชาตนิสสยะ อารัมมณูปนิสสยะ วัตถารัมมณปุเรชาตะ
 วัตถารัมมณปุเรชาตวิปยุตตะ วัตถารัมมณปุเรชาตัตถิ วัตถารัมมณปุเรชาตอวิคตะ
 ใน ๘ อย่างนี้ อำนาจของอารัมมณาริบัติอย่างเดียวเท่านั้น เป็นพิเศษ

๗๖. อโมหเหตุ เป็นเหตุปัจจัย และมีปัจจัยอุปนัยธรรม ดังต่อไปนี้

๑. สัมปยุตตนามขันธ์ ๔ และหทัยวัตถุ

๒. สาธิปติสัมปยุตตนามขันธ์ ๔

๓. สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป

๔. สาธิปติสัมปยุตตนามขันธ์ ๔ และสาธิปติจิตตชรูป

อยากรทราบว่าได้ปัจจัยสงเคราะห์เท่าไร คือปัจจัยอะไรบ้าง (44).....น.24 - 25)

ตอบ

๑. อโมหเหตุ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สัมปยุตตนามขันธ์ ๔ และหทัยวัตถุ

ได้อำนาจปัจจัย ๘ ปัจจัย คือ

๑. เหตุปัจจัย

๒. สหชาติปัจจัย

๓. อัญญมัญญปัจจัย

๔. สหชาตนิสสปัจจัย

๕. สหชาตินทริยปัจจัย

๖. มัคคปัจจัย

๗. สหชาติตติปัจจัย

๘. สหชาติอวิคตปัจจัย

๒. วิมังสาธิปติ (อโมหเหตุ) เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สาธิปติสัมปยุตตนามขันธ์ ๔

ได้อำนาจปัจจัย ๑๐ ปัจจัย คือ

๑. เหตุปัจจัย

๒. สหชาติาธิปติปัจจัย

๓. สหชาติปัจจัย

๔. อัญญมัญญปัจจัย

๕. สหชาตนิสสปัจจัย

๖. สหชาตินทริยปัจจัย

๗. มัคคปัจจัย

๘. สัมปยุตตปัจจัย

๙. สหชาติตติปัจจัย

๑๐. สหชาติอวิคตปัจจัย

๓. อโมหเหตุ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป

ได้อำนาจปัจจัย ๘ ปัจจัย คือ

๑. เหตุปัจจัย

๒. สหชาติปัจจัย

๓. สหชาตนิสสปัจจัย

๔. สหชาตินทริยปัจจัย

๕. มัคคปัจจัย

๖. สหชาติวิปยุตตปัจจัย

๗. สหชาติตติปัจจัย

๘. สหชาติอวิคตปัจจัย

๔. วิมังสาธิปติ (อโมหเหตุ) เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สาธิปติสัมปยุตตนามขันธ์ ๔

และสาธิปติจิตตชรูป ได้อำนาจปัจจัย ๘ ปัจจัย คือ

๑. เหตุปัจจัย

๒. สหชาติาธิปติปัจจัย

๓. สหชาติปัจจัย

๔. สหชาตนิสสปัจจัย

๕. สหชาตินทริยปัจจัย

๖. มัคคปัจจัย

๗. สหชาติตติปัจจัย

๘. สหชาติอวิคตปัจจัย

๗๗. จงแสดงองค์ธรรมของปัจจัยุปปัน ของปัจจัยดังต่อไปนี้

ก. สหชาติปัจจัยนิทเทส ข้อ ๓

ข. อารัมมณปัจจัยนิทเทส ข้อ ๓

ค. อุปนิสสยปัจจัยนิทเทส ข้อ ๕

ง. มัคคปัจจัยนิทเทส ข้อ ๑

ตอบ (46, 51).....น.67, 32, 88, 124)

ก. สหชาติปัจจัยนิทเทส ข้อ ๓

องค์ธรรมของปัจจัยุปปัน ของสหชาติปัจจัยนิทเทส ข้อ ๓ คือ

ปัญญาโวการปฏิสนธิจิตตูปบาท ๑๕ ที่เป็นนามขันธ์ ๔ และปฏิสนธิหทัยวัตถุ

ข. อารัมมณปัจจัยนิทเทส ข้อ ๓

องค์ธรรมของปัจจัยุปปัน ของอารัมมณปัจจัยนิทเทส ข้อ ๓ คือ

ฆานวิญญูญาณจิต ๒ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบ

ค. อุปนิสสยปัจจัยนิทเทส ข้อ ๕

องค์ธรรมของปัจจัยุปปัน ของอุปนิสสยปัจจัยนิทเทส ข้อ ๕ คือ

กุศลจิตตูปบาท ๒๑ ที่เกิดหลังๆ

ง. มัคคปัจจัยนิทเทส ข้อ ๑

องค์ธรรมของปัจจัยุปปัน ของมัคคปัจจัยนิทเทส ข้อ ๑ คือ

สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับองค์มรรค ๘

และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป

ข้อ ๕ ปัจจัยสงเคราะห์

๗๘. จงแสดงปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจัยสงเคราะห์ ในกฎต่อไปนี้?

ก. สัพพัญญูญาณ ที่เป็นอวิปาก ของสอินทริยมัคคฆณา แห่งเหตุปัจจัย

ข. วิริยาธิปติฆณา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๓

ค. สัพพัญญูญาณ ที่เป็นอวิปาก ของสมานฆณา แห่งมัคคปัจจัย

ตอบ (50).....น.23, 47, 125)

ก. สัพพัญญูญาณ ที่เป็นอวิปาก ของสอินทริยมัคคฆณา แห่งเหตุปัจจัย ได้แก่

อโมหเหตุ เป็นปัจจัยช่วยอุดหนุนแก่สัมปยุตตนามขันธ์ ๔ สเหตุกจิตตชรูป

สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ได้ปัจจัยสงเคราะห์ (ฆณา) ๗ ปัจจัย คือ

- | | | |
|----------------------|-----------------|---------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาติปัจจัย | ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย |
| ๔. สหชาตินทริยปัจจัย | ๕. มัคคปัจจัย | ๖. สหชาติตติปัจจัย |
| ๗. สหชาติอวิคตปัจจัย | | |

ข. วิริยาธิปติฆณา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๓ ได้แก่

เมื่อวิริยาธิปติ ที่อยู่ในผลจิต ๔ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สาธิปติจิตตชรูป โดยเฉพาะแล้ว

ได้อำนาจปัจจัย ๙ คือ สหชาติาธิปติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตินทริยะ

มัคคะ สหชาติวิปยุตตะ สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะ

ในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของสหชาติาธิปติอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ค. สัพพัญญูญาณ ที่เป็นอวิปาก ของสมานฆณา แห่งมัคคปัจจัยมีดังนี้ คือ

ถ้าในระหว่างวิตก เอกัคคตา เป็นปัจจัย

สัมปยุตตขันธ์ สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว

ในอำนาจปัจจัย ๖ อย่างคือ มัคคะ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ ฆานะ

สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของมัคคะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๗๙. จงแสดงปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจัยสงเคราะห์ ในกฎนาดังต่อไปนี้
 สัพพัญญานิกขมกฏา ที่เป็นสวิปาก ของสาธิปติอินทริยมคคกฏา แห่งเหตุกฏา

ตอบ (49, 54, 56).....น.25)

สาธิปติอินทริยมคคสัพพัญญานิกขมกฏา ที่เป็นสวิปาก แห่งเหตุกฏา ได้แก่
 วิมังสาธิปติ ที่ในผลจิต ๔ เป็นปัจจัยช่วยอุดหนุนแก่สัมปยุตตนามขันธ์ ๔
 และสาธิปติจิตตชรูป ได้ปัจจัยสงเคราะห์ (กฏา) ๙ ปัจจัย คือ

- | | | |
|---------------------|---------------------|-----------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาตธิปติปัจจัย | ๓. สหชาตปัจจัย |
| ๔. สหชาตนิสสยปัจจัย | ๕. วิปากปัจจัย | ๖. สหชาตอินทริยปัจจัย |
| ๗. มคคปัจจัย | ๘. สหชาตัตถิปัจจัย | ๙. สหชาตอวิคตปัจจัย |

๘๐. จงแสดงปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจัยสงเคราะห์ ในกฎนาดังต่อไปนี้
 ก. สอัญญมัญญวิปยุตตกฏา ที่เป็นสวิปาก ของสามัญญกฏา แห่งเหตุกฏา
 ข. วิมังสาธิปติกฏา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๓
 ค. สัพพัญญานิกขมกฏา ที่เป็นสวิปาก ของสามัญญกฏา แห่งนามอาหารกฏา

ตอบ (52, 55).....น.23, 49, 111)

ก. สอัญญมัญญวิปยุตตกฏา ได้แก่ เหตุ ๓ ที่ในปัญจโวการสเหตุกปฏิสนธิจิต ๑๓
 เป็นปัจจัยช่วยอุดหนุนแก่หทัยวัตถุ ได้ปัจจัยสงเคราะห์ (กฏา) ๘ ปัจจัย คือ

- | | | |
|---------------------|---------------------|-----------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาตปัจจัย | ๓. อัญญมัญญปัจจัย |
| ๔. สหชาตนิสสยปัจจัย | ๕. วิปากปัจจัย | ๖. สหชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๗. สหชาตัตถิปัจจัย | ๘. สหชาตอวิคตปัจจัย | |

ข. วิมังสาธิปติกฏา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๓ มีดังนี้ คือ
 เมื่อวิมังสาธิปติ ที่อยู่ในผลจิต ๔ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สาธิปติจิตตชรูป โดยเฉพาะแล้ว
 ได้อำนาจปัจจัย ๑๐ คือ สหชาตธิปติ เหตุ สหชาตนะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ
 สหชาตอินทริยะ มคคะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
 ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของสหชาตธิปติอย่างเดียวนั้นเป็นพิเศษ

ค. ถ้าในระหว่างนามอาหาร ๓ ที่อยู่ในวิปาก เป็นปัจจัย
 สัมปยุตตขันธ์ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว
 ในอำนาจปัจจัย ๖ อย่าง คือ นามอาหาระ สหชาตนะ สหชาตนิสสยะ
 วิปากะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
 อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวนั้น เป็นพิเศษ

๘๑. จงแสดงปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจัยสงเคราะห์ ในกฎหาดังต่อไปนี้

- ก. สอัญญมัญญวิปยุตตมกฺขา ที่เป็นสวิปาก ของสามัญญมกฺขา แห่งนามอาหารมกฺขา
 ข. สัพพัญญานิกมกฺขา ที่เป็นอวิปาก ของสามัญญมกฺขา แห่งฌานมกฺขา

ตอบ (49, 56).....น.111, 122)

ก. สอัญญมัญญวิปยุตตมกฺขา ที่เป็นสวิปาก ของสามัญญมกฺขา แห่งนามอาหารมกฺขา มีดังนี้
 คือ ถ้าในระหว่างนามอาหาร ๓ ที่อยู่ในปัญจโวการปฏิสนธิจิต เป็นปัจจัย

ปฏิสนธิหทัยวัตถุ เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๘ อย่าง คือ

นามอาหาระ	สหชาตะ	อัญญมัญญะ	สหชาตนิสสยะ
-----------	--------	-----------	-------------

วิปากะ	สหชาตวิปยุตตะ	สหชาตัตถิ	สหชาตอวิคตะ
--------	---------------	-----------	-------------

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ข. สัพพัญญานิกมกฺขา ที่เป็นอวิปาก ของสามัญญมกฺขา แห่งฌานปัจจัย มีดังนี้ คือ
 ถ้าในระหว่างองค์ฌาน ๕ เป็นปัจจัย

สัมปยุตตขันธ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว

ในอำนาจปัจจัย ๕ อย่าง คือ ฌานะ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ

สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของฌานะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๘๒. จงแสดงปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจัยสงเคราะห์ ในหมณาดังต่อไปนี้
- ก. สัพพัญญานิกมมณา ที่เป็นสวิปาก ของสอินทริยมัคคมมณา แห่งเหตุมมณา
 - ข. จิตตาริบัติมมณา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๓
 - ค. สมัคคมมณา สัพพัญญานิกมมณา อวิปากมมณา แห่งสหชาตินทริยปัจจัย

ตอบ (56, 58).....น.24, 48, 119)

- ก. สอินทริยมัคคสัพพัญญานิกมมณา ได้แก่

อโมหเหตุ ที่ในวิปากจิต เป็นปัจจัยช่วยอุดหนุนแก่สัมปยุตตนามขันธ์ ๔ สเหตุกจิตตชรูป
สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ได้ปัจจัยสงเคราะห์ (มมณา) ๘ ปัจจัย คือ

๑. เหตุปัจจัย ๒. สหชาตปัจจัย ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย ๔. วิปากปัจจัย
๕. สหชาตินทริยปัจจัย ๖. มัคคปัจจัย ๗. สหชาตัตติปัจจัย ๘. สหชาตอวิคตปัจจัย

- ข. จิตตาริบัติมมณา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๓ มีดังนี้คือ

เมื่อจิตตาริบัติ คือ ผลจิต ๔ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สาริบัติจิตตชรูป โดยเฉพาะแล้ว

ได้อำนาจปัจจัย ๘ คือ สหชาตาริบัติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

นามอาหาระ สหชาตินทริยะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตติ สหชาตอวิคตะ

ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนั้น อำนาจของสหชาตาริบัติอย่างเดียวก่อนนั้นเป็นพิเศษ

- ค. ถ้าในระหว่างวิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา เป็นปัจจัย

สัมปยุตตขันธ์ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว

ในอำนาจปัจจัย ๖ อย่าง คือ สหชาตินทริยะ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ

มัคคะ สหชาตัตติ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของสหชาตินทริยะอย่างเดียวก่อนนั้น เป็นพิเศษ

๘๓. จงแสดงปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจัยสงเคราะห์ ในกฎนาดังต่อไปนี้
- ก. สัพพัญญานิกขมณฺหา ที่เป็นอวิปาก ของสาริปตอินทริยมัคคณฺหา แห่งเหตุปัจจัย
 - ข. จันหาธิปติณฺหา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๓
 - ค. สหชาตกัมมณฺหา ที่เป็นสวิปาก ข้อที่ ๙

ตอบ (47).....น.25, 46, 106)

- ก. สาริปตอินทริยมัคคสพฺพญานิกขมณฺหา ได้แก่ วิมังสาริปติ (อโมหเหตุ) เป็นปัจจัยช่วยอุดหนุนแก่ สาริปติสัมปยุตตนามขันธ์ ๔ และสาริปติจิตตชรูป ได้ปัจจัยสงเคราะห์ (ณฺหา) ๘ ปัจจัยคือ
๑. เหตุปัจจัย ๒. สหชาตาริปติปัจจัย ๓. สหชาตปัจจัย ๔. สหชาตนิสสยปัจจัย
 ๕. สหชาตอินทริยปัจจัย ๖. มัคคปัจจัย ๗. สหชาตัตถิปัจจัย ๘. สหชาตอวิคตปัจจัย
- ข. เมื่อจันหาธิปติ ที่อยู่ในผลจิต ๔ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สาริปติจิตตชรูป โดยเฉพาะแล้ว ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ สหชาตาริปติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของสหชาตาริปติอย่างเดียวก่อนนั้น เป็นพิเศษ
- ค. ถ้าในระหว่างเจตนา ที่อยู่ในปัญจโวการปฏิสนธิจิต ๑๕ เป็นปัจจัย ปฏิสนธิหทัยัตถุ เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๘ คือ สหชาตกัมมะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ นามอาหาระ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

๘๔. ในอนันตรปภินกขณกฏหานั้น

ถ้ายกนัตติปัจจัยขึ้นแสดงเป็นประธานแล้ว ก็เรียกว่า นัตติปภินกขณกฏหา

อยากทราบว่า นัตติปภินกขณกฏหานี้ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

จงแสดงมาโดยละเอียด ?

(48).....น.62)

ตอบ นัตติปภินกขณกฏหา มี ๓ คือ

๑. ถ้าเป็นนามขันธ์ ๔ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นจุติจิตของพระอรหันต์) ทำการช่วยอุปการะ แก่นามขันธ์ ๔ ที่เกิดหลังๆ พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์แล้ว ก็ได้ปัจจัย ๕ คือ นัตติ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ วิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนัตติอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๒. ถ้าเป็นโลกียชวนะ ๔๗ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นชวนะดวงสุดท้าย) ทำการช่วยอุปการะ แก่ชวนะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ (เว้นชวนะดวงที่ ๑ และผลชวนะ ๔) แล้ว ก็ได้ปัจจัย ๖ คือ นัตติ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ วิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะ ในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนัตติอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๓. ถ้าเป็นมัคคเจตนา ทำการช่วยอุปการะแก่มัคคคานันตรผล (ผลที่เกิดขึ้นในลำดับแห่งมรรค โดยไม่มีระหว่างคั่น) แล้ว ก็ได้ปัจจัย ๖ คือ นัตติ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ วิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนัตติอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๘๕. กฎนาที่ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์จำนวน ๕ เป็นกฎนาของปัจจัยใดบ้าง
ในสหชาตชาติเล็ก พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมของปัจจัย และปัจจัยูปัน (62)

ตอบ (น.22, 45, 110, 119, 122, 125)

กฎนาที่ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์ จำนวน ๕ เป็นกฎนาของ.....

เหตุปัจจัย สหชาตาทิปปิปัจจัย นามอาหารปัจจัย

สหชาตินทริยปัจจัย ฌานปัจจัย มัคคปัจจัย

กฎนาที่ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์ จำนวน ๕ ที่มีองค์ธรรมของปัจจัยและปัจจัยูปัน ดังนี้
เหตุปัจจัย องค์ธรรมได้แก่

เหตุ ๖ เป็นปัจจัยช่วยอุดหนุน

แก้สัมปยุตตนามขันธ์ ๔ สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยูปัน
สหชาตาทิปปิปัจจัย องค์ธรรมได้แก่

เมื่อฉันทาทิปปิ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะ

แก้สัมปยุตตขันธ์ คือ นามขันธ์ ๔ ที่ประกอบ และสาธิปปิจิตตชรูป เป็นปัจจัยูปัน
นามอาหารปัจจัย องค์ธรรมได้แก่

ถ้าในระหว่างนามอาหาร ๓ คือ ผัสสะ เจตนา วิญญาณ เป็นปัจจัยธรรม

สัมปยุตตขันธ์ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยูปัน

สหชาตินทริยปัจจัย องค์ธรรมได้แก่

ถ้าในระหว่างนามอินทริยองค์ธรรม ๘ คือ

ชีวิตินทริย มนินทริย เวทนา สัทธา วิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา เป็นปัจจัยธรรม

สัมปยุตตขันธ์ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยูปัน

ฌานปัจจัย องค์ธรรมได้แก่

ถ้าในระหว่างองค์ฌาน ๕ คือ วิตก วิจาร ปีติ เวทนา เอกัคคตา เป็นปัจจัยธรรม

สัมปยุตตขันธ์ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยูปัน

มัคคปัจจัย องค์ธรรมได้แก่

ถ้าในระหว่างองค์มรรค ๘ คือ ปัญญา วิตก วิรตี ๓ วิริยะ สติ เอกัคคตา ทิฎฐิ เป็นปัจจัย

สัมปยุตตขันธ์ สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยูปันธรรม

๘๖. จงแสดงชื่อขณนาประเภทใหญ่ ฝ่ายอวิปากะ หรือสวิปากะ
และอำนาจปัจจัยของข้อต่อไปนี้ (64).....น.49, 24, 110, 125, 120)
- ก. เมื่อวิมังสาธิปติ ที่อยู่ในผลจิต ๔ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่สาธิปติจิตตชรูป โดยเฉพาะแล้ว
- ข. อโมหเหตุ ที่ในวิปากจิต เป็นปัจจัยช่วยอุดหนุน
แก่สัมปยุตตนามขันธ์ ๔ สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป แห่งเหตุปัจจัย
- ค. ถ้าในระหว่างนามอาหาร ๓ คือ ผัสสะ เจตนา วิญญูณ เป็นปัจจัย
สัมปยุตตขันธ์ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว แห่งนามอาหารปัจจัย
- ง. ถ้าในระหว่างวิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา เป็นปัจจัยช่วยอุปการะ
แก่สัมปยุตตขันธ์ เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว แห่งมัคคปัจจัย
- จ. ถ้าในระหว่างวิริยะ ที่เข้าถึงความเป็นอธิบดี เป็นปัจจัย
สาธิปติจิตตชรูป เป็นปัจจัยอุปบัน แห่งอินทริยปัจจัย

ตอบ

- ก. ชื่อวิมังสาธิปติขณนา ๖ ฝ่ายสวิปากะ ๓ ได้อำนาจปัจจัย ๑๐ คือ
สหชาตาริปีติ เหตุ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตินทริยะ มัคคะ
สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
อำนาจของสหชาตาริปีติอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ
- ข. ชื่ออินทริยมัคคขณนา ๙ ฝ่ายสวิปากะ ๕ ได้อำนาจปัจจัย ๘ คือ
เหตุ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตินทริยะ มัคคะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของเหตุอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ
- ค. ชื่อสามัญญขณนา ๙ อวิปากะ ๔ ได้อำนาจปัจจัย ๕ คือ
นามอาหาระ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ
- ง. ชื่ออินทริยขณนา ๙ ฝ่ายอวิปากะ ๔ ได้อำนาจปัจจัย ๘ คือ
มัคคะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตินทริยะ สัมปยุตตะ
สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
อำนาจของมัคคะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ
- จ. ชื่อสาธิปติมัคคขณนา ๖ อวิปากะ ๓ ได้อำนาจปัจจัย ๘ คือ
สหชาตินทริยะ สหชาตาริปีติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ มัคคะ สหชาตวิปยุตตะ
สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
อำนาจของสหชาตินทริยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๘๗. จงแสดงชื่อขมฺภนา องค์ธรรมของปัจฉัย ปัจจยูปัน และอำนาจปัจฉัยสงเคราะห์
ของขมฺภนาที่ ๒๗, ๓๐ และ ๓๓ แห่งนามอาหารขมฺภนา (64).....น.113)

ตอบ ขมฺภนาที่ ๒๗ สอนิทรียขมฺภนา สวิปากขมฺภนา สอัญญมัญญวิปปยุตตขมฺภนา
ถ้าในระหว่างวิญญานาหาร ที่เป็นวิปากปฏิสนธิ ที่ในปัจฉัยโวการภูมิ เป็นปัจฉัย
ปฏิสนธิหทัยัตถรูป เป็นปัจจยูปันแล้ว
ในอำนาจปัจฉัย ๙ อย่าง คือ นามอาหาระ สหชาตะ อัญญมัญญะ
สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตินิทรียะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ขมฺภนาที่ ๓๐ สาริปตฺติอนิทรียขมฺภนา อวิปากขมฺภนา สวิปปยุตตขมฺภนา
ถ้าในระหว่างวิญญานาหาร ที่เข้าถึงความเป็นอธิบดี เป็นปัจฉัย
สาริปตฺติจิตตชรูป เป็นปัจจยูปันแล้ว
ในอำนาจปัจฉัย ๘ อย่าง คือ นามอาหาระ สหชาตาริปติ สหชาตะ
สหชาตนิสสยะ สหชาตินิทรียะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ขมฺภนาที่ ๓๓ สาริปตฺติอนิทรียขมฺภนา สวิปากขมฺภนา สวิปปยุตตขมฺภนา
ถ้าในระหว่างวิญญานาหาร คือ ผลจิต ๔ เป็นปัจฉัย
สาริปตฺติจิตตชรูป เป็นปัจจยูปันแล้ว
ในอำนาจปัจฉัย ๙ อย่าง คือ นามอาหาระ สหชาตาริปติ สหชาตะ
สหชาตนิสสยะ วิปากะ สหชาตินิทรียะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของนามอาหาระอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๘๘.

- ก. ปัจจัยต่อไปนี้เป็นปัจจัยที่มีอำนาจเกิด โดยอาศัยปัจจัยธรรมและปัจจัยอุปันธรรมาะไรบ้าง และเรียกว่าเป็นขณิกขณิกอะไร (59).....น.62, 105)
๑. อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ
 ๒. อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นัตถิ วิคตะ
 ๓. อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ วิคตะ
- ข. อำนาจปัจจัยเหล่านี้ เกิดขึ้น โดยอาศัยปัจจัยธรรมและปัจจัยอุปันธรรมาะไรบ้าง
๑. นานักขณิกกัมมะ ปกตูปนิสสยะ
 ๒. นานักขณิกกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

ตอบ

- ก. ๑. เป็นปัจจัยที่มีอำนาจเกิด โดยอาศัยนามขันธ์ ๔ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นจุติจิตของพระอรหันต์) ทำการช่วยอุปการะแก่นามขันธ์ ๔ ที่เกิดหลังๆ พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์
๒. เป็นปัจจัยที่มีอำนาจเกิด โดยอาศัยโลภียชวณะ ๔๗ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นชวณะดวงสุดท้าย) ทำการช่วยอุปการะแก่ชวณะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ (เว้นชวณะดวงที่ ๑ และผลชวณะ ๔)
๓. เป็นปัจจัยที่มีอำนาจเกิด โดยอาศัยมรรคเจตนา ทำการช่วยอุปการะแก่มัคคานันตรผล (ผลที่เกิดขึ้นในลำดับแห่งมรรคโดยไม่มีระหว่างกัน)
- และอำนาจปัจจัยเหล่านี้ เรียกว่าเป็น อนันตรปิกณณกขณิก ๓
- ข. ๑. อำนาจปัจจัยเหล่านี้ เกิดขึ้นโดยอาศัยระหว่าง กุศล อกุศลพลวเจตนา ๓๓ เป็นปัจจัย วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ เป็นปัจจัยอุปัน
๒. อำนาจปัจจัยเหล่านี้ เกิดขึ้นโดยอาศัยระหว่าง มรรคเจตนา ๔ เป็นปัจจัย มัคคานันตรผล เป็นปัจจัยอุปัน

๘๙. ก. จงแสดงองค์ธรรมของปัจจัยธรรม และปัจจัยอุปันตรัมของฃฃฃ
ในข้อต่อไปนี้ (61).....น.48, 49)

๑. สหชาตาริปีติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ นามอาหาระ
สหชาตินทริยะะ สัมปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

๒. สาริปีติอิทริยมคคฃฃฃ สวิปปยุตตฃฃฃ สวิปากฃฃฃ แห่งเหตุปัจจัย

ข. จงแสดงชื่อฃฃฃที่สำคัญในสหชาตชาติเล็ก ยกเว้นสหชาตินทริยะปัจจัย และฃฃฃปัจจัย
ตอบ (ข).....น.21, 45, 105, 110, 125)

ก. แสดงองค์ธรรมของปัจจัยธรรม และปัจจัยอุปันตรัมของฃฃฃ คือ

๑. องค์ธรรมของปัจจัยธรรม คือ เมื่อจิตตาริปีติ
องค์ธรรมของปัจจัยอุปัน คือ สัมปยุตตนามขันธ์ คือเจตสิกขันธ์ ๓ โดยเฉพาะแล้ว
๒. องค์ธรรมของปัจจัยธรรม คือ วิมังสาริปีติ ที่อยู่ในผลจิต ๔
องค์ธรรมของปัจจัยอุปัน คือ สาริปีติจิตตชรูป

ข. ในสหชาตชาติเล็ก คือ

เหตุปัจจัย มีฃฃฃ ๒๔ คือ

สามัญญมัญญฃฃฃ ๙

สอินทริยมคคฃฃฃ ๙

สาริปีติอินทริยมคคฃฃฃ ๖

สหชาตาริปีติปัจจัย มีฃฃฃ ๒๔ คือ

ฉันทาริปีติฃฃฃ ๖

วิริยาริปีติฃฃฃ ๖

จิตตาริปีติฃฃฃ ๖

วิมังสาริปีติฃฃฃ ๖

สหชาตกัมมปัจจัย มีฃฃฃ ๙ คือ

สหชาตกัมมฃฃฃ ๙

นามอาหารปัจจัย มีฃฃฃ ๓๓ คือ

สามัญญฃฃฃ ๙

สกัมมฃฃฃ ๙

สอินทริยฃฃฃ ๙

สาริปีติอินทริยฃฃฃ ๖

มคคปัจจัย มีฃฃฃ ๕๗ คือ

สามัญญฃฃฃ ๙ สอินทริยฃฃฃ ๙ สฃฃฃ ๙ สอินทริยฃฃฃ ๙

สาริปีติอินทริยฃฃฃ ๖ สเหตุอินทริยฃฃฃ ๙ สเหตุอิทธิปีติอินทริยฃฃฃ ๖

ข้อ ๖ สรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ

ออกสอบข้อเขียน (วันหลัง) ด้วย

๙๐. ปัจจัยที่มีพระบาลีนิทเทศทุกข้อเป็นชาติเดียวกัน มีที่ปัจจัย ได้แก่ปัจจัยใดบ้าง และจัดเป็นชาติใดบ้าง พร้อมทั้งแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการมาให้ครบ เฉพาะที่เป็นอาร์มมณชาติ (57, 65).....น.139)

ตอบ ปัจจัยที่มีพระบาลีนิทเทศทุกข้อ เป็นชาติเดียวกัน มี ๑๔ ปัจจัยคือ
 เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย วิปากปัจจัย ฌานปัจจัย มัคคปัจจัย
 สัมปยุตตปัจจัย เป็น สหชาติชาติ
 อาร์มมณปัจจัย เป็น อาร์มมณชาติ
 อนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อาเสวนปัจจัย นัตติปัจจัย วิคตปัจจัย เป็นอนันตรชาติ
 ปัจฉาชาติปัจจัย เป็น ปัจฉาชาติชาติ

แสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของอาร์มมณปัจจัย ที่เป็นอาร์มมณชาติ

ในอาร์มมณปัจจัยทุกเทศนี้ สรุปเนื้อหาความมีอยู่ ๓ ประการ คือ

อาร์มณ ๖ คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ ที่เป็นเตกาลิกะ

และนิพพาน บัญญัติ ที่เป็นกาลวิมุต เป็นอาร์มมณปัจจัย

จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ เป็นอาร์มมณปัจจัยปุบัน

รูปทั้งหมด คือ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป พาหิรรูป อาหารชรูป อุดุชรูป

อสังขยัตตกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป เป็นอาร์มมณปัจจัยนิก

จำแนกอาร์มมณปัจจัยโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในอาร์มมณปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปุบันธรรม ของธรรมที่เป็นอาร์มมณปัจจัยนั้น

มีลักษณะอย่างเดียว คือ เป็นที่ยินดีและยึดหน่วง (อาร์มมณ) แห่งปัจจัยปุบันธรรม

เมื่อว่าโดยชาติ เป็นอาร์มมณชาติ

เมื่อว่าโดยกาล เป็นทั้งปัจจัยปุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต

เมื่อว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่างคือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปุบันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปุบันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

๙๑. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของอาร์มมณาริบัติปัจจัย (43, 47, 51, 64)

ตอบ อาร์มมณาริบัติปัจจัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ (.....น.139)
 อารมณ ๖ คือ อิฏฐนิพันนรูป ๑๘ จิต ๘๔ เจตสิกที่ประกอบ ๔๗ (เว้นโทสมูล
 โมหมูล ทุกขสหคตกายวิญญานจิต) ที่นำฝึกไฟหนักแน่นอย่างยิ่ง เป็นเตกาลิกะ
 และนิพพาน ที่เป็นกาลวิมุต เป็นอาร์มมณาริบัติปัจจัย

โลภมูลจิต ๘ มหากุศลจิต ๘ มหาภิรยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐
 เจตสิก ๔๕ ที่ประกอบ (เว้นอัปปมัญญา) เป็นผู้ฝึกไฟหนักแน่นอย่างยิ่ง
 เป็นอาร์มมณาริบัติปัจจัยยุบัน

โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๒ ที่มีได้เป็นผู้ฝึกไฟหนักแน่นอย่างยิ่ง โดยแน่นอนและไม่แน่นอน
 รูปทั้งหมด คือ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป พาหิรรูป อาหารชรูป อุดุชรูป
 อสัณญสัตตกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป เป็นอาร์มมณาริบัติปัจจัยนิก

๙๒. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของสหชาตาริบัติปัจจัย (43).....น.140)

ตอบ อริบติองค์ธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในบรรดาอริบตี ๓ หรือ ๔ คือ จันทะ วิริยะ วิมังสา
 ที่ในสาริบัติชวณะ ๕๒ และสาริบัติชวณะ ๕๒ ในขณะที่เป็นอริบตี เป็นสหชาตาริบัติปัจจัย
 สาริบัติชวณะ ๕๒ เจตสิกที่ประกอบ ๕๑ สาริบัติจิตตชรูป ในขณะที่กำลังได้รับการช่วย
 อุปการะจากอริบตีปัจจัย โดยแน่นอนและไม่แน่นอน (เว้นอริบติองค์ธรรม ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง)
 เป็นสหชาตาริบัติปัจจัยยุบัน

กามจิต ๕๔ มหัคคตวิปากจิต ๙ เจตสิก ๕๒ ที่มีได้รับการช่วยอุปการะจากอริบตีปัจจัย
 โดยแน่นอนและไม่แน่นอน อริบติองค์ธรรม ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่เป็นอริบตีปัจจัย
นราธิปติจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป พาหิรรูป อาหารชรูป อุดุชรูป อสัณญสัตตกัมมชรูป
 ปวัตติกัมมชรูป เป็นสหชาตาริบัติปัจจัยนิก

๙๓. จงจำแนก วัตรารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย

โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ? (47, 50, 55, 62).....น.149)

ตอบ จำแนกวัตรารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย โดยลักษณะเป็นต้น ดังนี้ คือ

ว่าโดยลักษณะ มี ๔ อย่าง คือ

เป็นที่เกิดด้วย (วัตถุ) เป็นอารมณ์ด้วย (อารมณ์)

เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาต) เป็นที่อาศัยด้วย (นิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น อารัมมณชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

๙๔. วัตถุปุเรชาตปัจจัย มีสรุปเนื้อความ ๓ ประการว่าอย่างไร ? (55).....น.152, 146)

ตอบ วัตถุปุเรชาตปัจจัย มีสรุปเนื้อความ ๓ ประการ คือ

ในบรรดาปัญจวัตถุทั้ง ๓ ชนิด มีมันทายุกปัญจวัตถุเป็นต้นนั้น

มัชฌิมาปัญจวัตถุ คือ จักขุ โสตะ ฆานะ ชิวหา กายะ

ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก ก็ดี,

หทัยวัตถุ ที่เกิดพร้อมกันกับจิตดวงก่อนๆ มีปฏิสนธิจิตเป็นต้น ก็ดี,

หทัยวัตถุ ที่เกิดขึ้นโดยอนุমানเอาว่า ในขณะที่จิตหนึ่งดวง ก่อนหน้าจะออกจากนิโรธสมาบัติ ก็ดี,

วัตถุรูป ๖ ที่เกิดพร้อมกันกับจิตดวงที่ ๑๗ ที่นับถอยหลังจากจุดจิตขึ้นไป ในมรณาสันนกาล ก็ดี

เป็นวัตถุปุเรชาตปัจจัย (ตามนัยของท่านโบราณจารย์)

หรืออีกนัยหนึ่ง วัตถุรูป ๖ คือ จักขุ โสตะ ฆานะ ชิวหา กายะ หทยะ

ที่เข้าถึงฐิติปัตตะของตน มีจำนวน ๔๔ เป็นวัตถุปุเรชาตปัจจัย (ตามนัยของท่านอาจารย์ภายหลัง)

วิญญานธาตุ ๗ มีจักขุวิญญานธาตุเป็นต้น เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ (เว้นอรุปวิปากจิต ๔)

ที่เป็นไปในปวัตติกาลในปัญจโวการภูมิ โดยแน่นอนและไม่แน่นอน เป็นวัตถุปุเรชาตปัจจัยุปัน

มนวิญญานธาตุ ๔๖ คือ โลกมูลจิต ๘ โมหมูลจิต ๒ มโนทวาราวชชนจิต ๑

มหากุศลจิต ๘ มหาภิรยจิต ๘ อรูปาวจรจิต ๑๒ โลกุตตรจิต ๗ เจตสิก ๔๖ ที่ประกอบ

(เว้นโสตาปัตติมรรค) ที่เป็นไปในจตุโวการภูมิ โดยแน่นอนและไม่แน่นอน ก็ดี,

ปัญจโวการปฏิสนธิจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ ที่ประกอบ ก็ดี,

รูปทั้งหมด มีจิตตชรูปเป็นต้น ก็ดี เป็นวัตถุปุเรชาตปัจจัยนิ

๙๕. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของปัจฉาชาตปัจจย
พร้อมทั้งจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (44, 46).....น.153)

ตอบ ในปัจฉาชาตปัจจยเทศนี้ สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ มีปฐมภวังค์เป็นต้นที่เกิดหลังๆ ในปัญจโวการภูมิ
ที่แน่นอนและไม่แน่นอน (เว้นอรุปรวิปากจิต ๔ และปฏิสนธิจิตทั้งหมด) เป็นปัจฉาชาตปัจจย

เอกสมุฏฐานิกรูป ทวิสมุฏฐานิกรูป ติสสมุฏฐานิกรูป และจตุสมุฏฐานิกรูป
ที่เกิดพร้อมกันกับขณะทั้ง ๓ ของจิตดวงก่อนๆ มีปฏิสนธิจิตเป็นต้น แล้วตั้งอยู่ (ฐิติปัตตะ)
เป็นปัจฉาชาตปัจจยุปัน

จิตทั้งหมด ๘๙ มีปฏิสนธิจิตเป็นต้น เจตสิก ๕๒ และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป อาหารชรูป
อุตุชรูป ปวัตติกัมมชรูป ขณะที่เกิดขึ้น (อุปาทกขณะ) ในสันดานของสัตว์ที่ในปัญจโวการภูมิ
และพาหิรรูป อสัณฺณสัจจกัมมชรูป เป็นปัจฉาชาตปัจจยนิก

จำแนกปัจฉาชาตปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

การช่วยอุปการะแก่ปัจจยูปันธรรม ของธรรมที่เป็นปัจฉาชาตปัจจยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ เกิดที่หลังปัจจยูปันธรรม (ปัจฉาชาต)

ว่าโดยชาติ เป็น ปัจฉาชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมตั้งอยู่

๙๖. อาเสวนปัจจย สรุปรูปเนื้อความมีอยู่กี่ประการ คืออะไรบ้าง ? (51, 58, 66).....น.154)
และจงจำแนกอาเสวนปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (61 วันหลัง)

ตอบ ในอาเสวนปัจจยเทศนี้ สรุปรูปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
โลกียชวณะ ๔๗ ที่เกิดก่อนๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจย
(เว้นชวณะดวงสุดท้าย ที่เป็นชาติเดียวกัน)
ชวณะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจยุปัน
(เว้นกามชวนจิตดวงที่ ๑ และผลชวณะ ๔)
ชวณะดวงที่ ๑ ของกามชวณะ ๒๙ อวชชนจิต ๒ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ
และรูปทั้งหมด มีจิตตชรูปเป็นต้น เป็นอาเสวนปัจจนิก

จำแนกอาเสวนปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในอาเสวนปัจจยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจยุปันธรรม ของธรรมที่เป็นอาเสวนปัจจยนั้น
ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ เกิดขึ้นเสพอารมณ์บ่อยๆ (อาเสวน)
กล่าวคือ การเห็น การได้ยิน การรู้กลิ่น การรู้รส การถูกต้อง
การคดึก การให้ร่างกายเคลื่อนไหวบ่อยๆ
ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ
ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ
ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยุปันธรรมเกิดขึ้น

๙๗. จงสรุปเนื้อความ ๒ ประการ (เว้นปัจจนิก) ของปัจจยต่อไปนี้
อาเสวนปัจจย (47).....น.154)

ตอบ อาเสวนปัจจย สรุปรูปเนื้อความ ๒ ประการ (เว้นปัจจนิก) คือ
โลกียชวณะ ๔๗ ที่เกิดก่อนๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจย
(เว้นชวณะดวงสุดท้าย ที่เป็นชาติเดียวกัน)
ชวณะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจยุปัน
(เว้นกามชวนจิตดวงที่ ๑ และผลชวณะ ๔)

๙๘. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของนันทกษณิกัมมปัจจัย (45).....น.155)
 พร้อมทั้งจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติด้วย? (49 วันหลัง)

ตอบ นันทกษณิกัมมปัจจัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
 กุศลเจตนา ๒๑ อกุศลเจตนา ๑๒ ที่เป็นอดีตคือดับไปแล้ว เป็นนันทกษณิกัมมปัจจัย
 วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ ที่ประกอบ
 ปฏิสนธิกรรมรูป อสังขยัตตกรรมรูป ปวัตติกรรมรูป เป็นนันทกษณิกัมมปัจจัยยุบัน
 กุศลจิต ๒๑ อกุศลจิต ๑๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบก็ดี
 จิตตรูป พหिरูป อาหารรูป อุตฺตรูป ก็ดี เป็นนันทกษณิกัมมปัจจัยนิ

จำแนกนันทกษณิกัมมปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ
 ในนันทกษณิกัมมปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยยุบันธรรม ของธรรมที่เป็นนันทกษณิกัมมปัจจัย
 นั้น ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

ขณะต่างกัน คือดับไปก่อนด้วย (นันทกฺขณ)

จัดการส่งผลด้วย (กมฺม)

ว่าโดยชาติ เป็น นันทกษณิกัมมชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยยุบันธรรมเกิดขึ้น

๙๙. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของกัมมปัจจัย (52.....(64 วันหลัง).....น.155)
และจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ เฉพาะนันทกขณิกกัมมปัจจัย

ตอบ ในกัมมปัจจัยเทศนี้

กัมมปัจจัยมี ๒ อย่าง คือ ๑. สหชาตกัมมะ ๒. นันทกขณิกกัมมะ

ใน ๒ อย่างนี้ สหชาตกัมมปัจจัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ

เจตนาเจตสิก ๘๘ ที่ในจิต ๘๘ เป็นสหชาตกัมมปัจจัย

จิต ๘๘ เจตสิก ๕๑ (เว้นเจตนา) จิตตขรูป ปฏิสนธิกัมมขรูป เป็นสหชาตกัมมปัจจัย

เจตนา ๘๘ ที่ในจิต ๘๘ ก็ดี

พาหิรขรูป อาหารขรูป อุตุขรูป อสัณฺณสัจจกัมมขรูป ปวัตติกัมมขรูป ก็ดี

เป็นสหชาตกัมมปัจจัย

นันทกขณิกกัมมปัจจัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ

กุศลเจตนา ๒๑ อกุศลเจตนา ๑๒ ที่เป็นอดีตคือดับไปแล้ว เป็นนันทกขณิกกัมมปัจจัย

วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ ที่ประกอบ

ปฏิสนธิกัมมขรูป อสัณฺณสัจจกัมมขรูป ปวัตติกัมมขรูป เป็นนันทกขณิกกัมมปัจจัย

กุศลจิต ๒๑ อกุศลจิต ๑๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบก็ดี

จิตตขรูป พาหิรขรูป อาหารขรูป อุตุขรูป ก็ดี เป็นนันทกขณิกกัมมปัจจัย

ในนันทกขณิกกัมมปัจจัยนี้

การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปັນธรรม ของธรรมที่เป็นนันทกขณิกกัมมปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่างคือ

ขณะต่างกัน คือดับไปก่อนด้วย (นันทกขณ)

จัดการส่งผลด้วย (กมฺม)

ว่าโดยชาติ เป็น นันทกขณิกกัมมชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปັນธรรมเกิดขึ้น

๑๐๐. รูปอาหารปัจจัย ท่านแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการไว้ว่าอย่างไร
จงแสดงพร้อมด้วยการจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ มาตามลำดับ ?
(63.....(52 วันหลัง).....น.157)

ตอบ รูปอาหารปัจจัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
พหิตทโธชา คือ โธชาที่อยู่ในอาหารต่างๆ ที่เป็นกพพิการอาหาร
ของกินที่กระทำเป็นคำๆ หรือของที่ดื่มอีกหนึ่ง เป็นรูปอาหารปัจจัย
อาหารสมุฏฐานิกรูป ๑๒ เป็นรูปอาหารปัจจัยุปัน
จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป พาหิรรูป อุตฺตชรูป
อสังญฐัตตกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป เป็นรูปอาหารปัจจัยนิก
หรืออีกนัยหนึ่ง

จตุสมุฏฐานิกโธชาที่เป็นอสังฆัตตะ คือ กัมมชโธชา จิตตชโธชา อุตฺตชโธชา อาหารชโธชา
ที่เกิดอยู่ภายใน และอุตฺตชโธชาที่เป็นพหิตทะ คือโธชาที่อยู่ในอาหารต่างๆ เป็นรูปอาหารปัจจัย
จตุสมุฏฐานิกรูป คือ กัมมชรูป ๑๘ จิตตชรูป ๑๕ อุตฺตชรูป ๑๓ อาหารชรูป ๑๒
ที่อยู่ในกลาปเดียวกันกับปัจจัยธรรม และที่ตั้งอยู่ในกลาปอื่นๆ เป็นรูปอาหารปัจจัยุปัน
(เว้นโธชาที่เป็นตัวปัจจัย ที่อยู่ในกลาปเดียวกันกับปัจจัยุปันธรรม)
จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ
ปฏิสนธิกัมมชรูป พาหิรรูป อสังญฐัตตกัมมชรูป เป็นรูปอาหารปัจจัยนิก

จำแนกรูปอาหารปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในรูปอาหารปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยุปันธรรม ของธรรมที่เป็นรูปอาหารปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ นำอาหารชรูปให้เกิดขึ้น (อาหาร)

ว่าโดยชาติ เป็น อาหารชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง หรือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อนุปาลกสัตติ ช่วยรักษาปัจจัยุปันธรรมไว้โดยสม่ำเสมอ อย่างหนึ่ง

๑๐๑. จงแสดงลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของปัจจัยดังต่อไปนี้ (55, 62).....น.157, 167)

ก. วิปากปัจจัย

ข. นัตถปัจจัย

ตอบ แสดงลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของปัจจัยดังต่อไปนี้

ก. แสดงลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของวิปากปัจจัย

ในวิปากปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นวิปากปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ความเป็นผลของกุศล และอกุศล

ด้วยความสงบนิ่ง ปราศจากอกุตสาเห กังวล (วิปาก)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

ข. แสดงลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของนัตถปัจจัย

ในนัตถปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นนัตถปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ความดับไปโดยไม่มีเหลือ เสมือนหนึ่งดวงไฟที่ดับไปแล้ว

กลับเป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก้ความมืด ให้ปรากฏขึ้น (นัตถิ)

ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรมเกิดขึ้น

๑๐๒. จงแสดงลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของปัจจัยดังต่อไปนี้ (56)

ก. อุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓ (น.150, 143)

ข. กัมมปัจจัย ทั้ง ๒ (น.155)

ค. อาหารปัจจัย ทั้ง ๒ (น.158)

ตอบ ก. ลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของอุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓

๑. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เป็นที่ยินดีและยึดหน่วงด้วย (อารัมมณ)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น อารัมมณชาติ

ว่าโดยกาล เป็นทั้งอดีต อนาคต ปัจจุบัน และกาลวิมุต

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยูปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยูปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

๒. อนันตรูปนิสสยปัจจัย

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างกัน เสมือนหนึ่งเป็นจิตดวงเดียวด้วย (อนนฺตร)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสัตติ

๓. ปกตูปนิสสยปัจจัย

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

การงานที่ได้กระทำเสร็จไปแล้ว โดยเรียบร้อยด้วย (ปกต)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น ปกตูปนิสสยชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสัตติ

ข. ลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของกัมมปัจจัย ทั้ง ๒

๑. สหชาตกัมมปัจจัย

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาติ)

กระทำการงานด้วย (กมุข)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

๒. นานักขณิกกัมมปัจจัย

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

ขณะต่างกัน คือดับไปก่อนด้วย (นานกฺขณ)

จัดการส่งผลด้วย (กมุข)

ว่าโดยชาติ เป็น นานักขณิกกัมมชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสัตติ

ค. ลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของอาหารปัจจัย ทั้ง ๒

๑. รูปอาหารปัจจัย

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ นำอาหารรูปให้เกิดขึ้น (อาหาร)

ว่าโดยชาติ เป็น อาหารชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

๒. นามอาหารปัจจัย

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ นำสหชาตธรรมให้เกิดขึ้น (อาหาร)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

๑๐๓. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของปุเรชาตินทริยปัจฉัย (43, 50, 64).....น.159)

ตอบ ปุเรชาตินทริยปัจฉัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ (46 วันหลัง)
 ปัญจวัตถุทั้ง ๓ ชนิด มีมันทายุกปัญจวัตถุเป็นต้นนั้น
 มัชฌิมายุคปัญจวัตถุ คือ จักขุ โสตะ ฆานะ ชิวหา กายะ ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์
 ดวงแรก เป็นปุเรชาตินทริยปัจฉัย (ตามนัยของท่านโบราณจารย์)
 หรืออีกนัยหนึ่ง ปัญจวัตถุ มีจักขุ โสตะเป็นต้น ที่เข้าถึงฐิติปัตตะของตน มีจำนวน ๔๙
 เป็นปุเรชาตินทริยปัจฉัย (ตามนัยของท่านอาจารย์ภายหลัง)

ทวีปัญจวิญญาณจิต ๑๐ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบ
 เป็นปุเรชาตินทริยปัจฉัยยุพบัน

จิต ๗๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ (เว้นทวีปัญจวิญญาณจิต ๑๐) ก็ดี
 รูปทั้งหมด คือ จิตตารูป ปฏิสนธิกัมมรูป พหिरูป อาหารรูป อุดุขรูป
 อสัณณูสัตตกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป ก็ดี เป็นปุเรชาตินทริยปัจฉัยนิ

๑๐๔. รูปชีวิตินทริยปัจฉัย สรุปเนื้อความมีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง
 และให้จำแนกรูปชีวิตินทริยปัจฉัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ?

ตอบ (46, 50, 54, 55, 56, 62).....(63 วันหลัง).....น.160)

รูปชีวิตินทริยปัจฉัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
 รูปชีวิตินทริยทั้งหมด ที่เป็นไปในอดีตกาลและปฏิสนธิกาล เป็นรูปชีวิตินทริยปัจฉัย
 กัมมรูปที่เหลือ ๙ หรือ ๘ ที่อยู่ในกาลापอันเดียวกันกับชีวิตรูป เป็นรูปชีวิตินทริยปัจฉัยยุพบัน
 จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ ก็ดี
 จิตตารูป พหिरูป อาหารรูป อุดุขรูป และรูปชีวิตินทริย ที่อยู่ในปฏิสนธิกัมมรูป
 อสัณณูสัตตกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป ก็ดี เป็นรูปชีวิตินทริยปัจฉัยนิ

จำแนกรูปชีวิตินทริยปัจฉัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

การช่วยอุปการะแก่ปัจฉัยยุพบันธรรม ของธรรมที่เป็นรูปชีวิตินทริยปัจฉัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

มีสภาพเป็นรูปด้วย (รูป)

มีอิสระเป็นใหญ่ด้วย (อินทริย)

ว่าโดยชาติ เป็น รูปชีวิตินทริยชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

อนุปาลกสัตติ ช่วยรักษาปัจฉัยยุพบันธรรมไว้ โดยสม่ำเสมอ

๑๐๕. สหชาติวิปยุตตปัจจัย ท่านแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ไว้ว่าอย่างไร
จงแสดงพร้อมด้วยการจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ มาตามลำดับ ?

ตอบ (50, 53).....น.163)

สหชาติวิปยุตตปัจจัย ท่านแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการไว้ดังนี้ คือ

ปวัตติปฏิสนธินามชั้น ๔ คือ จิต ๗๕ เจตสิก ๕๒ ที่กำลังเกิดขึ้นในปัญจโวการภูมิ
โดยแน่นอนและไม่แน่นอนก็ดี (เว้นทวิปัญจวิญญูณจิต ๑๐ อรูปวิปากจิต ๔
จุติจิตของพระอรหันต์)

ปัญจโวการปฏิสนธินามชั้น ๔ และปฏิสนธิทหัตถ์ ที่ช่วยอุปการะแก่กันและกันก็ดี
เป็นสหชาติวิปยุตตปัจจัย

จิตตรูป ปฏิสนธิกัมมรูปกัฏฐิ ปัญจโวการปฏิสนธินามชั้น ๔ และปฏิสนธิทหัตถ์
ที่เป็นไปโดยการเปรียบเทียบจากกันและกันก็ดี เป็นสหชาติวิปยุตตปัจจัย

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกัฏฐิ (เว้นปัญจโวการปฏิสนธินามชั้น ๔)
พาหิรูป อาหารรูป อตุรูป อสัณญัตตกัมมรูป ปวัตติกัมมรูปกัฏฐิ
เป็นสหชาติวิปยุตตปัจจัย

จำแนกสหชาติวิปยุตตปัจจัย โดยลักษณะเป็นต้น ดังนี้ คือ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดพร้อมกันกับปัจจัยปัจจุบันด้วย (สหชาติ)

แม้จะเป็นที่อาศัยเกิดแห่งปัจจัยปัจจุบันธรรม เสมือนหนึ่งว่ามีอยู่แล้วก็ตาม
แต่ก็มีได้ประกอบเป็นเนื้อเดียวกันด้วย (วิปยุตต)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปัจจุบันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปภัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปัจจุบันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

๑๐๖. ปัจจัยเหล่านี้คือ อารัมมณารูปปัจจัย สหชาตวิปปยุตตปัจจัย และรูปชีวิตินทรียปัจจัย มีสรูปเพื่อความ ๒ ประการ คือปัจจัยธรรมและปัจจัยูปันธรรม ว่าอย่างไร ?

ตอบ (49).....น.139, 163, 160)

อารัมมณารูปปัจจัย สรูปเพื่อความมีอยู่ ๒ ประการ คือ

อารมณ์ ๖ คือ อิกฺกฺขณิปันนรูป ๑๘ จิต ๘๔ เจตสิกที่ประกอบ ๔๗ (เว้นโทสมูล โมหมูล ทุกขสหคตกายวิญญูณจิต) ที่นำผักไฟหนักแน่นอย่างยิ่ง เป็นเตกาลิกะ และนิพพาน ที่เป็นกาลวิมุต เป็นอารัมมณารูปปัจจัย

โลภมูลจิต ๘ มหากุศลจิต ๘ มหาภิรยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐ เจตสิก ๔๕ ที่ประกอบ (เว้นอัปปมัญญา) เป็นผู้ผักไฟหนักแน่นอย่างยิ่ง เป็นอารัมมณารูปปัจจัย

สหชาตวิปปยุตตปัจจัย สรูปเพื่อความมีอยู่ ๒ ประการ คือ

ปวัตติปฏิสนธินามขันธ์ ๔ คือ จิต ๗๕ เจตสิก ๕๒ ที่กำลังเกิดขึ้นในปัญจโวการภูมิ โดยแน่นอน และไม่แน่นอนก็ดี (เว้นทวิ.๑๐ อรูปวิ.๔ จุติจิตของพระอรหันต์) ปัญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ และปฏิสนธิหทัยวัตถุ ที่ช่วยอุปการะแก่กันและกันก็ดี เป็นสหชาตวิปปยุตตปัจจัย

จิตตารูป ปฏิสนธิกัมมรูปก็ดี ปัญจโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔ และปฏิสนธิหทัยวัตถุ ที่เป็นไปโดยการเปรียบเทียบจากกันและกันก็ดี เป็นสหชาตวิปปยุตตปัจจัย

รูปชีวิตินทรียปัจจัย สรูปเพื่อความมีอยู่ ๒ ประการ คือ

รูปชีวิตินทรียทั้งหมด ที่เป็นไปในอดีตกาลและปฏิสนธิกาล เป็นรูปชีวิตินทรียปัจจัย กัมมรูปที่เหลือ ๙ หรือ ๘ ที่อยู่ในกลาปเดียวกันกับชีวิตรูป เป็นรูปชีวิตินทรียปัจจัย

๑๐๗. จงแสดงลักษณะ และชาติ ของปัจจัยต่อไปนี้

ก. สหชาติตติปัจจัย

ข. อนันตรูปนิสสยปัจจัย

ค. ปุเรชาตินทริยปัจจัย

ง. ปกตูปนิสสยปัจจัย

ตอบ (47).....น.165, 150, 160, 151)

ก. สหชาติตติปัจจัย ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาติ)

เป็นสภาพธรรมที่มีอยู่ คือมีการที่กำลังเกิดอยู่เฉพาะหน้าด้วย (อตฺถิ)

ว่าโดยชาติ เป็นสหชาติชาติ

ข. อนันตรูปนิสสยปัจจัย ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างกัน เสมือนหนึ่งเป็นจิตดวงเดียวกันด้วย (อนนฺตร)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสฺสย)

ว่าโดยชาติ เป็นอนันตรชาติ

ค. ปุเรชาตินทริยปัจจัย ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาติ)

มีอิสระเป็นใหญ่ด้วย (ินฺทริย)

ว่าโดยชาติ เป็นวัตถุปุเรชาติชาติ

ง. ปกตูปนิสสยปัจจัย ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

การงานที่ได้กระทำเสร็จไปแล้วโดยเรียบร้อยด้วย (ปกต)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสฺสย)

ว่าโดยชาติ เป็นปกตูปนิสสยชาติ

๑๐๘. จากสรุปเนื้อความ ๓ ประการ จงตอบคำถามต่อไปนี้ (59).....น.423)

- ก. บัณฑิตที่เป็นนามล้วนๆ มีกี่ปัจจัย ว่าโดยชาติมีกี่ชาติ ได้แก่ชาติอะไรบ้าง พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม เฉพาะปัจจัยในกลุ่มอนันตรชาติ
- ข. บัณฑิตที่เป็นรูปล้วนๆ มีกี่ปัจจัย ว่าโดยชาติมีกี่ชาติ ได้แก่ชาติอะไรบ้าง พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม เฉพาะปัจจัยในกลุ่มสหชาติชาติ

ตอบ ก. บัณฑิตที่เป็นนามล้วนๆ อย่างเดียว มี ๒๒ ปัจจัย มี ๕ ชาติ ได้แก่ สหชาติชาติ อารัมมณชาติ อนันตรชาติ วัตถุปุเรชาติชาติ ปกตูปนิสสยชาติ
แสดงองค์ธรรมเฉพาะปัจจัยในกลุ่มอนันตรชาติ คือ

อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ องค์ธรรมของบัณฑิตบัณฑิต คือ
จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เกิดหลังๆ พร้อมด้วยจิตตจิตของพระอรหันต์

อาเสวนะ องค์ธรรมของบัณฑิตบัณฑิต คือ
ขวณะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ

ข. บัณฑิตที่เป็นรูปล้วนๆ มี ๑๑ ปัจจัย มี ๔ ชาติ ได้แก่ สหชาติชาติ อารัมมณชาติ อนันตรชาติ ปกตูปนิสสยชาติ

แสดงองค์ธรรมเฉพาะปัจจัยในกลุ่มสหชาติชาติ

นามอาหาระ สหชาตินทริยะะ องค์ธรรมของบัณฑิตบัณฑิต คือ
พาหिरูป อาหารรูป อุตฺตรูป อสัณฺณสัตตกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป

อัญญมัญญะ องค์ธรรมของบัณฑิตบัณฑิต คือ
จิตตรูป ปฏิสนธิกัมมรูป (เว้นหทัยวัตถุ) ที่เป็นไปโดยการเปรียบเทียบจากนามชั้นๆ ก็ได้
อุปาทาหารูปทั้งหมด คือ จิตตชอุปาทาหารูปเป็นต้น จนถึงปวัตติกัมมชอุปาทาหารูป
ที่เป็นไปโดยการเปรียบเทียบจากมหาภูตรูป ก็ได้

สัมปยุตตะ องค์ธรรมของบัณฑิตบัณฑิต คือ
จิตตรูป ปฏิสนธิกัมมรูป พาหिरูป อาหารรูป อุตฺตรูป
อสัณฺณสัตตกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป

๑๐๙. จากสรุปเนื้อความ ๓ ประการ จงตอบคำถามต่อไปนี้ (61).....น.423)

ก. บัณฑิตที่มีนามอย่างเดียว เป็นปัจจุပ္บันธรรม มีกี่ชาติ คืออะไรบ้าง

พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมของปัจจุပ္บันธรรม ในกลุ่มธรรมที่ช่วยอุดหนุนโดยไม่มีระหว่างกัน

ข. บัณฑิตที่มีรูปอย่างเดียว เป็นปัจจนิกธรรม มีกี่ชาติ อะไรบ้าง

พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมของปัจจนิกธรรม ในกลุ่มที่เกิดร่วมกันแล้วมีอุปการะแก่กัน

ตอบ

ก. บัณฑิตที่มีนามอย่างเดียว เป็นปัจจุပ္บันธรรม มี ๕ ชาติ ได้แก่

สหชาติชาติ อารัมมณชาติ อนันตรชาติ วัตถุปุเรชาติชาติ ปกตูปนิสสยชาติ

แสดงองค์ธรรมของปัจจุပ္บันธรรม ในกลุ่มธรรมที่ช่วยอุดหนุนโดยไม่มีระหว่างกัน ได้แก่

อนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย

มีองค์ธรรม คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เกิดหลังๆ พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์

อาเสวนปัจจัย มีองค์ธรรม คือ ขวณะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ

ข. บัณฑิตที่มีรูปอย่างเดียว เป็นปัจจนิกธรรม มี ๔ ชาติ ได้แก่

สหชาติชาติ อารัมมณชาติ อนันตรชาติ ปกตูปนิสสยชาติ

แสดงองค์ธรรมของปัจจนิกธรรม ในกลุ่มธรรมที่เกิดร่วมกันแล้วมีอุปการะแก่กัน คือ

อัญญมัญญปัจจัย นามอาหารปัจจัย สหชาตินทริยปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย

อัญญมัญญปัจจัย มีองค์ธรรม คือ

จิตตขรูป ปฏิสนธิกัมมขรูป (เว้นหทัยวัตถุ) ที่เป็นไปโดยการเปรียบเทียบจากนามชั้นๆ ก็ดี

อุปาทาขรูปทั้งหมด คือ จิตตชอุปาทาขรูปเป็นต้น จนถึงปวัตติกัมมชอุปาทาขรูป

ที่เป็นไปโดยการเปรียบเทียบจากมหาภูตขรูป ก็ดี

นามอาหารปัจจัย และสหชาตินทริยปัจจัย มีองค์ธรรม คือ

พาหิรขรูป อาหารขรูป อุตขรูป อสัณญัสตตกัมมขรูป ปวัตติกัมมขรูป

สัมปยุตตปัจจัย มีองค์ธรรม คือ

จิตตขรูป ปฏิสนธิกัมมขรูป พาหิรขรูป อาหารขรูป อุตขรูป

อสัณญัสตตกัมมขรูป ปวัตติกัมมขรูป

๑๑๐. มรรคเจตนาทั้ง ๔ เป็นปัจจัย ผลทั้ง ๔ เป็นปัจจัยอุปบัน ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร
คืออะไรบ้าง ให้แสดงตามที่เป็นไปได้ (48).....น. ??)

ตอบ มรรคเจตนาทั้ง ๔ เป็นปัจจัย ผลทั้ง ๔ เป็นปัจจัยอุปบัน ได้อำนาจปัจจัยดังต่อไปนี้

๑. ถ้าผลเป็นมัคคานันตรผล ได้อำนาจปัจจัย ๖ หรือ ๗

ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ
นัตถิ วิคตะ โดยยกปัจจัยทั้ง ๕ คือ อนันตรปัจจัย จนถึงวิคตปัจจัย
เป็นประธาน

ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ นานักขณิกกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ
ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ โดยยกนานักขณิกกัมมปัจจัยเป็นประธาน

๒. ถ้าผลที่นอกจากมัคคานันตรผล คือ ผลขณะที่ ๒ หรือที่ ๒, ๓ ในมัคควิถิ
และผลในผลสมาบัติวิถิ ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ นานักขณิกกัมมะ และปกตูปนิสสยะ

๑ ได้อำนาจปัจจัย ๖ หน้า ๕๘, หน้า ๖๓ ข้อ ๓

ได้อำนาจปัจจัย ๗ หน้า ๑๐๕ ข้อ ๒

๒ ได้อำนาจปัจจัย ๒ หน้า ๑๐๕ ข้อ ๑

ข้อ ๗ สรุปปัจจัย ๒๔

๑๑๑. พระบาลีนิทเทสของปัจจัย ๒๔ ตามหลักสูตรมหากัณฐมิกะเอก เมื่อรวมแล้วมีกี่ข้อ
จงแสดงจำนวนข้อพระบาลีนิทเทส ของแต่ละปัจจัยมาให้ครบ
พร้อมทั้งแสดงพระบาลีนิทเทส ของปัจจัยที่มีนิทเทส ๓ ข้อ (59)

ตอบ แสดงจำนวนข้อพระบาลีนิทเทส ของปัจจัย ๒๔ มี ๑๕๒ ข้อ ดังนี้

๑. เหตุปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๒. อารัมมณปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๘ ข้อ
๓. อธิปตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๕ ข้อ
๔. อนันตรปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑๘ ข้อ
๕. สมันตรปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑๘ ข้อ
๖. สหชาตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๖ ข้อ
๗. ัญญมัญญปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๓ ข้อ
๘. นิสสยปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑๑ ข้อ
๙. อุปนิสสยปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑๒ ข้อ
๑๐. ปุเรชาตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑๓ ข้อ
๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๑๒. อาเสวนปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๓ ข้อ
๑๓. กัมมปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๒ ข้อ
๑๔. วิปากปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๑๕. อาหารปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๒ ข้อ
๑๖. อินทริยปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๗ ข้อ
๑๗. ฌานปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๑๘. มัคคปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๑๙. สัมปยุตตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๒๐. วิปยุตตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๒ ข้อ
๒๑. อัตถปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑๗ ข้อ
๒๒. นัตถปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๒๓. วิคตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑ ข้อ
๒๔. อวิคตปัจจัย	มีพระบาลีนิทเทส	๑๗ ข้อ

พระบาลีนิทเทศของปัจจัยที่มี ๓ ข้อ คือ อัญญมัญญปัจจัย และอาเสวนปัจจัย (.....น.71)

พระบาลีนิทเทศของอัญญมัญญปัจจัย ได้แก่

๑. จตฺตารอ ขนฺธา อรูปิโน อญฺณมญฺญปจฺเจน ปจฺจโย
๒. จตฺตารอ มหาภูตา อญฺณมญฺญปจฺเจน ปจฺจโย
๓. โอฏฺกนฺตฺกฺขณ นามรูปิ อญฺณมญฺญปจฺเจน ปจฺจโย

พระบาลีนิทเทศของอาเสวนปัจจัย ได้แก่ (.....น.99)

๑. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อาเสวนปจฺเจน ปจฺจโย
๒. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ อาเสวนปจฺเจน ปจฺจโย
๓. ปุริมา ปุริมา กิริยาพฺยากตา ฐมฺมา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กิริยาพฺยากตานํ ฐมฺมานํ
อาเสวนปจฺเจน ปจฺจโย

๑๑๒. ในปัจจัย ๒๔ นั้น ปัจจัยที่มีบาลีนิทเทศ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๗ ข้อ ๑๒ ข้อ

และ ๑๘ ข้อนั้น มีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง

และเมื่อว่าโดยชาติแล้ว ปัจจัยนั้นๆ เป็นชาติอะไรได้บ้าง (46)

ตอบ ในปัจจัย ๒๔ นั้น

ปัจจัยที่มีบาลีนิทเทศ ๒ ข้อ มี ๓ ปัจจัย กัมมปัจจัย เป็นได้ ๒ ชาติ อาหารปัจจัย เป็นได้ ๒ ชาติ วิปยุตตปัจจัย เป็นได้ ๔ ชาติ	คือ ๑. กัมมปัจจัย ๒. อาหารปัจจัย ๓. วิปยุตตปัจจัย คือ สหชาติชาติ และนันทกษณิกกัมมชาติ คือ สหชาติชาติ และอาหารชาติ คือ สหชาติชาติ อารัมมณชาติ วัตถุปุเรชาติชาติ และ ปัจณาชาติชาติ
ปัจจัยที่มีบาลีนิทเทศ ๓ ข้อ มี ๒ ปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย อาเสวนปัจจัย	คือ ๑. อัญญมัญญปัจจัย ๒. อาเสวนปัจจัย เป็น สหชาติชาติ เป็น อนันตรชาติ
ปัจจัยที่มีบาลีนิทเทศ ๗ ข้อ มี ๑ ปัจจัย อินทริยปัจจัย เป็นได้ ๓ ชาติ	คือ อินทริยปัจจัย คือ สหชาติชาติ วัตถุปุเรชาติชาติ และรูปชีวิตินทริยชาติ
ปัจจัยที่มีบาลีนิทเทศ ๑๒ ข้อ มี ๑ ปัจจัย อุปนิสสยปัจจัย เป็นได้ ๓ ชาติ	คือ อุปนิสสยปัจจัย คือ อารัมมณชาติ อนันตรชาติ และปกตูปนิสสยชาติ
ปัจจัยที่มีบาลีนิทเทศ ๑๘ ข้อ มี ๒ ปัจจัย	คือ ๑. อนันตรปัจจัย ๒. สมันตรปัจจัย ปัจจัยทั้ง ๒ นี้ เป็นอนันตรชาติ

รวมปัจจัย ได้ ๘ ปัจจัย

รวมชาติ ได้ ๙ ชาติ (ชาติที่ซ้ำกันนับรวมกันเป็น ๑ ชาติ ที่ไม่ซ้ำกันนับเอามาทั้งหมด)

๑๑๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับปัจจัยนิทเทศทั้ง ๒๔ ปัจจัย (60)

ก. จัดกลุ่มตามจำนวนข้อของพระบาลีนิทเทศ จากน้อยไปหามาก มีจำนวนกี่กลุ่ม อะไรบ้าง พร้อมทั้งบอกว่าแต่ละกลุ่มมีปัจจัยอะไรบ้าง

ข. ปัจจัยนิทเทศของปัจจัยต่าง ๆ มีอาร์มภทเท่าไร

แต่ละอาร์มภทจะมีคำขึ้นต้น และคำลงท้ายว่าอย่างไร

มีการกล่าวถึงอุทเทศอยู่ในบทใดของการจำแนกภท พร้อมทั้งแสดงตัวอย่างของอุทเทศที่มีปรากฏ ในเหตุปัจจัยนิทเทศ

ตอบ ก. จัดกลุ่มตามจำนวนข้อของพระบาลี จากน้อยไปหามาก มีจำนวน ๑๒ กลุ่มคือ

กลุ่มที่ ๑ มีพระบาลีนิทเทศ ๑ ข้อ มี ๘ ปัจจัย คือ เหตุ ปัจจชาตะ วิปากะ ฌานะ มัคคะ สัมปยุตตะ นัตถิ วิคตะ

กลุ่มที่ ๒ มีพระบาลีนิทเทศ ๒ ข้อ มี ๓ ปัจจัย คือ กัมมะ อาหาระ วิปยุตตะ

กลุ่มที่ ๓ มีพระบาลีนิทเทศ ๓ ข้อ มี ๒ ปัจจัย คือ อัญญมัญญะ อาเสวนะ

กลุ่มที่ ๔ มีพระบาลีนิทเทศ ๕ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ อธิปติ

กลุ่มที่ ๕ มีพระบาลีนิทเทศ ๖ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ สหชาตะ

กลุ่มที่ ๖ มีพระบาลีนิทเทศ ๗ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ อินทริยะะ

กลุ่มที่ ๗ มีพระบาลีนิทเทศ ๘ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ อาร์มมณะ

กลุ่มที่ ๘ มีพระบาลีนิทเทศ ๑๑ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ นิสสยะ

กลุ่มที่ ๙ มีพระบาลีนิทเทศ ๑๒ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ อุปนิสสยะ

กลุ่มที่ ๑๐ มีพระบาลีนิทเทศ ๑๓ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ ปุเรชาตตะ

กลุ่มที่ ๑๑ มีพระบาลีนิทเทศ ๑๗ ข้อ มี ๒ ปัจจัย คือ อัตถิ อวิคตะ

กลุ่มที่ ๑๒ มีพระบาลีนิทเทศ ๑๘ ข้อ มี ๒ ปัจจัย คือ อนันตระ สมนันตระ

(ข) ปัจจัยนิทเทศของปัจจัยต่าง ๆ มีอาร์มภท ๒๔ ตามจำนวนปัจจัย

แต่ละอาร์มภทจะมีคำขึ้นต้นว่า “ปัจจุยฺหุเตเส” และคำลงท้ายว่า นิหฺทิฏฺโฐ

มีการกล่าวถึงอุทเทศอยู่ในภทของการจำแนกภท เช่น

เหตุปัจจัย สหชาตาทิปติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตินทริยะะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

๑๑๔. ในปัจจัย ๒๔ นั้น ปัจจัยที่มีนิทเทส ๑, ๒ และ ๗ ข้อนั้น แต่ละอย่างมีกี่ปัจจัย
คือปัจจัยอะไรบ้าง เมื่อว่าโดยชาติแล้ว เป็นได้กี่ชาติ คือชาติอะไรบ้าง (57, 65)

ตอบ ปัจจัยที่มีนิทเทส ๑ ข้อ มี ๘ ปัจจัย คือ

- | | |
|----------------|--------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. ปัจจนชาติปัจจัย |
| ๓. วิปากปัจจัย | ๔. ฌานปัจจัย |
| ๕. มัคคปัจจัย | ๖. สัมปยุตตปัจจัย |
| ๗. นัตถิปัจจัย | ๘. วิคตปัจจัย |

เมื่อว่าโดยชาติเป็นได้ ๓ ชาติ คือ

- | | |
|------------------|---------------|
| ๑. สหชาติชาติ | ๒. อนันตรชาติ |
| ๓. ปัจจนชาติชาติ | |

ปัจจัยที่มีนิทเทส ๒ ข้อ มี ๓ ปัจจัย คือ

- | | |
|------------------|----------------|
| ๑. กัมมปัจจัย | ๒. อาหารปัจจัย |
| ๓. วิปยุตตปัจจัย | |

เมื่อว่าโดยชาติเป็นได้ ๖ ชาติ คือ

- | | |
|----------------------|----------------------|
| ๑. สหชาติชาติ | ๒. อารัมมณชาติ |
| ๓. วัตถุปุเรชาติชาติ | ๔. ปัจจนชาติชาติ |
| ๕. อาหารชาติ | ๖. นานักขณิกกัมมชาติ |

ปัจจัยที่มีนิทเทส ๗ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ อินทริยปัจจัย

เมื่อว่าโดยชาติเป็นได้ ๓ ชาติ คือ

- | | |
|-----------------------|----------------------|
| ๑. สหชาติชาติ | ๒. วัตถุปุเรชาติชาติ |
| ๓. รูปชีวิตินทริยชาติ | |

เมื่อรวมปัจจัยทั้งหมด ได้ ๑๒ ปัจจัย

เมื่อรวมชาติทั้งหมด ได้ ๘ ชาติ คือ

- | | |
|-----------------------|----------------------|
| ๑. สหชาติชาติ | ๒. อารัมมณชาติ |
| ๓. อนันตรชาติ | ๔. วัตถุปุเรชาติชาติ |
| ๕. ปัจจนชาติชาติ | ๖. อาหารชาติ |
| ๗. รูปชีวิตินทริยชาติ | ๘. นานักขณิกกัมมชาติ |

๑๑๕. ในปัจจัย ๔๗ นั้น ปัจจัยที่มีนิทเทส ๒, ๓, ๕, ๗ ข้อ

และปัจจัยที่ไม่มีนิทเทส มีอย่างละเท่าไร คือปัจจัยอะไรบ้าง ?

ปัจจัยเหล่านี้เมื่อว่าโดยชาติแล้ว เป็นได้กี่ชาติ คือชาติอะไรบ้าง ? (49)

ตอบ ในปัจจัย ๔๗ นั้น ปัจจัยที่มีนิทเทส ๒, ๓ ข้อเป็นต้น มีดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีนิทเทส ๒ ข้อ มี ๑ ปัจจัย คือ สหชาตวิปปยุตตปัจจัย

ปัจจัยที่มีนิทเทส ๓ ข้อ มี ๒ ปัจจัย คือ

๑. อัญญมัญญปัจจัย

๒. อาเสวนปัจจัย

ปัจจัยที่มีนิทเทส ๕ ข้อ มี ๔ ปัจจัย คือ

๑. สหชาตนิสสยปัจจัย

๒. ปุเรชาตินทริยปัจจัย

๓. สหชาตัตถิปัจจัย

๔. สหชาตอวิคตปัจจัย

ปัจจัยที่มีนิทเทส ๗ ข้อ มี ๖ ปัจจัย คือ

๑. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย

๒. อนันตรูปนิสสยปัจจัย

๓. วัตถุปุเรชาตปัจจัย

๔. อารัมมณปุเรชาตปัจจัย

๕. อารัมมณปุเรชาตัตถิปัจจัย

๖. อารัมมณปุเรชาตอวิคตปัจจัย

และปัจจัยที่ไม่มีนิทเทส มี ๖ ปัจจัย คือ

๑. ปัจณาชาตัตถิปัจจัย

๒. ปัจณาชาตอวิคตปัจจัย

๓. อาหารัตถิปัจจัย

๔. อินทริยัตถิปัจจัย

๕. อาหารอวิคตปัจจัย

๖. อินทริยอวิคตปัจจัย

ปัจจัยเหล่านี้ เมื่อว่าโดยชาติแล้วเป็นได้ ๗ ชาติ คือ

๑. สหชาตชาติ

๒. อารัมมณชาติ

๓. อนันตรชาติ

๔. วัตถุปุเรชาตชาติ

๕. ปัจณาชาตชาติ

๖. อาหารชาติ

๗. รูปชีวิตินทริยชาติ

๑๑๖. ก. ในอารัมมณปัจจัย อธิปัตปัจจัย อนันตรปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย เหล่านี้มีนิทเทสพระบาลีปัจจัยละกี่ข้อ ?
- ข. ปัจจัยในกลุ่มวัตถุปุระชาตชาติ เป็นปัจจัยพิสดารของปัจจัยใดบ้างในปัจจัย ๒๔
- ค. ปัจจัย ๔๗ เฉพาะปัจจัยที่เป็นสหชาตชาติ ๑๕ ปัจจัย ปัจจัยที่มีนิทเทสพระบาลี ๑ ข้อ มีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง ? (43).....น.422, 424)

ตอบ

ก. ในปัจจัยเหล่านี้ มีนิทเทสพระบาลีต่อไปนี้

อารัมมณปัจจัย	มีนิทเทส	๘ ข้อ
อธิปัตปัจจัย	มีนิทเทส	๕ ข้อ
อนันตรปัจจัย	มีนิทเทส	๑๘ ข้อ
อัญญมัญญปัจจัย	มีนิทเทส	๓ ข้อ
นิสสยปัจจัย	มีนิทเทส	๑๑ ข้อ

ข. ปัจจัยในกลุ่มวัตถุปุระชาตชาติ เป็นปัจจัยพิสดารของปัจจัยดังต่อไปนี้ ในปัจจัย ๒๔

๑. วัตถุปุระชาตนิสสยะ	เป็นปัจจัยพิสดารของ	นิสสยปัจจัย
๒. วัตถุปุระชาตตะ	เป็นปัจจัยพิสดารของ	ปุระชาตปัจจัย
๓. วัตถุปุระชาตอินทริยะ	เป็นปัจจัยพิสดารของ	อินทริยปัจจัย
๔. วัตถุปุระชาตวิปยุตตะ	เป็นปัจจัยพิสดารของ	วิปยุตตปัจจัย
๕. วัตถุปุระชาตัตถิ	เป็นปัจจัยพิสดารของ	อรรถปัจจัย
๖. วัตถุปุระชาตอวิคตะ	เป็นปัจจัยพิสดารของ	อวิคตปัจจัย

ค. ปัจจัย ๔๗ เฉพาะปัจจัยที่เป็นสหชาตชาติ ๑๕ ปัจจัย

ปัจจัยที่มีนิทเทสพระบาลี ๑ ข้อ มี ๘ ปัจจัย ได้แก่

๑. เหตุปัจจัย	๒. สหชาตกัมมปัจจัย	๓. วิปากปัจจัย	๔. นามอาหารปัจจัย
๕. สหชาตอินทริยปัจจัย	๖. ฌานปัจจัย	๗. มัคคปัจจัย	๘. สัมปยุตตปัจจัย

๑๑๗. ก. คำว่า “อณฺณมณฺณ” ปรากฏในพระบาลีและคำแปล ของปัจจัยนิตเทศข้อใด และอยู่ในปัจจัยใดบ้าง (43)

ข. จงแสดงปัจจัยธรรมชาติ ปัจจัยอุปนัยธรรม และอำนาจปัจจัยของกัมมปิกณณกมฺภนา ๒

ตอบ

ก. คำว่า “อณฺณมณฺณ” ปรากฏในพระบาลีและคำแปล ของปัจจัยนิตเทศดังนี้

- | | | | |
|-----------------|----------------|------------------|---------|
| ๑. ปัจจัยนิตเทศ | ข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ | ในสหชาติปัจจัย | (น.66) |
| ๒. ปัจจัยนิตเทศ | ข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ | ในอณฺณมณฺณปัจจัย | (น.71) |
| ๓. ปัจจัยนิตเทศ | ข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ | ในนิสสยปัจจัย | (น.73) |
| ๔. ปัจจัยนิตเทศ | ข้อ ๑ | ในวิปากปัจจัย | (น.107) |
| ๕. ปัจจัยนิตเทศ | ข้อ ๑ | ในสัมปยุตตปัจจัย | (น.128) |
| ๖. ปัจจัยนิตเทศ | ข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ | ในอัตถิปัจจัย | (น.132) |
| ๗. ปัจจัยนิตเทศ | ข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ | ในอวิคตปัจจัย | (น.132) |

ข. กัมมปิกณณกมฺภนา ๒ (.....น.105)

๑. ถ้าวระหว่างกุศล อกุศลพลวเจตนา ๓๓ เป็นปัจจัย
วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ เป็นปัจจัยอุปนัยแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๒ อย่าง คือ
น่านักขณิกกัมมะ ปกตูปนิสสยะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
อำนาจของน่านักขณิกกัมมะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ
๒. ถ้าวระหว่างมรรคเจตนา ๔ เป็นปัจจัย
มัคคานันตรผล เป็นปัจจัยอุปนัยแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๗ อย่าง คือ
น่านักขณิกกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของน่านักขณิกกัมมะอย่างเดียวกันนั้น
เป็นพิเศษ

๑๑๘. วิปยุตตปัจจัย ว่าโดยชาติเป็นได้กี่ชาติ คือชาติอะไรบ้าง และแต่ละชาติมีกี่ปัจจัย
เมื่อนับปัจจัยในชาตินั้นๆ รวมกันแล้วมีจำนวนเท่าไร ? (50)

ตอบ วิปยุตตปัจจัย ว่าโดยชาติเป็นได้ ๔ ชาติ คือ

๑. สหชาติชาติ มี ๑๕ ปัจจัย
๒. วัตถุปุเรชาติชาติ มี ๖ ปัจจัย
๓. อารัมมณชาติ มี ๘ ปัจจัย
๔. ปัจจชาติชาติ มี ๔ ปัจจัย

เมื่อนับปัจจัยทั้ง ๔ ชาตินี้รวมกันแล้ว มีจำนวน ๓๓ ปัจจัย

วิธีคิด		
ส	อา	น
วัตถุ	ณา	หา
รูป	ตฺ	นา

๑๑๙. จงแสดงองค์ธรรมของปัจจัยดังต่อไปนี้ (48).....น.150, 139, 149 - 143)

๑. ปัจจนิกธรรม ของ ปกตุนิสสยปัจจัย
๒. ปัจจัยธรรม ของ อารัมมณชาติปัจจัย
๓. ปัจจุปปันธรรม ของ อนันตรูปนิสสยปัจจัย

ตอบ

๑. ปัจจนิกธรรม ของปกตุนิสสยปัจจัย คือ รูป ๗ หมวด ได้แก่

จิตตารูป ปฐุนิธัมมรูป พาทิรูป อาหารรูป อุตฺตารูป
อสนฺยฐิตตกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป

๒. ปัจจัยธรรม ของอารัมมณชาติปัจจัย คือ อารมณ ๖ คือ

อิฏฐนิปผันนรูป ๑๘ จิต ๘๔ เจตสิกที่ประกอบ ๔๗ (เวทนาสมุฏ โมหมูล
ทุกขสหคตกายวิญญานจิต) ที่นำฝึกฝนหนักแน่นอย่างยิ่ง เป็นเตกาลิกะ
และนิพพาน ที่เป็นกาลวิมุต

๓. ปัจจุปปันธรรม ของอนันตรูปนิสสยปัจจัย คือ

จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เกิดหลังๆ พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์

PC. ขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่ติดตามผลงาน ด้วยดีเสมอมา
ขอความสุข สวัสดิ์ จงบังเกิดมีแต่สาธุชน ผู้ฝึกฝนธรรมทุกๆ ท่าน

เพิ่มเติม ข้อสอบใหม่

(2566)

.....(1. วันแรก)

๓. จงแสดงข้อกฎหมาย ที่มีสหชาตาริบัติปัจจัยเข้าร่วมเป็นอำนาจปัจจัย ในสหชาตินทรียฆณา และมคคฆณา พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมและอำนาจปัจจัย ของข้อกฎหมายนั้นๆ เฉพาะข้อ ที่เป็นสัพพัญญูฐานิกฆณา ของฝ่ายอวิปากะ (66)

ตอบ ข้อกฎหมาย ที่มีสหชาตาริบัติปัจจัยเข้าร่วมเป็นอำนาจปัจจัย ในสหชาตินทรียฆณา ดังนี้
 สารีปติอาหารฆณา

องค์ธรรมได้แก่ ถ้าในระหว่างมณินทรีย์ ที่เข้าถึงความเป็นอธิบดีเป็นปัจจัย

สารีปติสัมปยุตตขันธ์ สารีปติจิตตชรูป เป็นปัจจัยอุปันแล้ว

ในอำนาจปัจจัย ๗ อย่าง คือ สหชาตินทรียะ สหชาตาริบัติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ

นามอาหาระ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของสหชาตินทรียะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

สารีปติมคคฆณา

องค์ธรรมได้แก่ ถ้าในระหว่างวิริยะ ที่เข้าถึงความเป็นอธิบดีเป็นปัจจัย

สารีปติสัมปยุตตขันธ์ สารีปติจิตตชรูป เป็นปัจจัยอุปันแล้ว

ในอำนาจปัจจัย ๗ อย่าง คือ สหชาตินทรียะ สหชาตาริบัติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ

มคคะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของสหชาตินทรียะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

สเหตุอิธิปติมคคฆณา

องค์ธรรมได้แก่ ถ้าในระหว่างอโมหะ คือปัญญา ที่เข้าถึงความเป็นอธิบดีเป็นปัจจัย

สารีปติสัมปยุตตขันธ์ สารีปติจิตตชรูป เป็นปัจจัยอุปันแล้ว

ในอำนาจปัจจัย ๘ อย่าง คือ สหชาตินทรียะ เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ

สหชาตนิสสยะ มคคะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของสหชาตินทรียะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

ในมคคฆณา มีสหชาตาริบัติเข้าร่วมเป็นอำนาจปัจจัย ดังนี้

สารีปติอินทรียฆณา

องค์ธรรมได้แก่ ถ้าในระหว่างวิริยะ ที่เข้าถึงความเป็นอธิบดี เป็นปัจจัย

สารีปติสัมปยุตตขันธ์ สารีปติจิตตชรูป เป็นปัจจัยอุปันแล้ว

ในอำนาจปัจจัย ๗ อย่าง คือ มคคะ สหชาตาริบัติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ

สหชาตินทรียะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของมคคะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

สเหตุอธิปัตติอินทริยฆฏณา

องค์ธรรมได้แก่ ถ้าในระหว่างปัญญา ที่เข้าถึงความเป็นวิมังสาธิปัตติ เป็นปัจจัย
 สาธิปัตติสัมปยุตตชั้นร์ สาธิปัตติจิตตชรูป เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว
 ในอำนาจปัจจัย ๘ อย่าง คือ มัคคะ เหตุ สหชาตาทิปัตติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ
 สหชาตินทริยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้
 อำนาจของมัคคะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๕. จงแสดงคำแปลของ ตัมมฏฏานานนญจ รูปานํ ในพระบาลีนิทเทส
 ของสหชาตชาติเล็ก (66)

ตอบ สหชาตชาติเล็ก มี ๗ ปัจจัย คือ

เหตุปัจจัย สหชาตาทิปัตติปัจจัย สหชาตกัมมปัจจัย นามอาหารปัจจัย
 สหชาตินทริยปัจจัย ฌานปัจจัย มัคคปัจจัย
 มีคำแปลของ ตัมมฏฏานานนญจ รูปานํ ดังนี้

ในเหตุปัจจัย มีคำแปลว่า

และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีเหตุ ๖ และสเหตุกจิตตูปาทเป็นสมุฏฐาน
 ในฉันทาธิปัตติ มีคำแปลว่า

และสาธิปัตติจิตตชรูป ที่มีสาธิปัตติชวณจิตตูปาทพร้อมด้วยฉันทาธิปัตติ เป็นสมุฏฐาน

ในวิริยาธิปัตติ มีคำแปลว่า

และสาธิปัตติจิตตชรูป ที่มีสาธิปัตติชวณจิตตูปาทพร้อมด้วยวิริยาธิปัตติ เป็นสมุฏฐาน

ในจิตตาธิปัตติ มีคำแปลว่า

และสาธิปัตติจิตตชรูป ที่มีสาธิปัตติชวณจิตตูปาท เป็นสมุฏฐาน

ในวิมังสาธิปัตติ มีคำแปลว่า

และสาธิปัตติจิตตชรูป ที่มีติเหตุกชวณจิตตูปาทพร้อมด้วยวิมังสาธิปัตติ เป็นสมุฏฐาน

ในสหชาตกัมมปัจจัย มีคำแปลว่า

และตั้งสมุฏฐานิกรูป คือจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป

ในนามอาหารปัจจัย มีคำแปลว่า

และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีนามอาหาร ๓ และสัมปยุตตธรรม เป็นสมุฏฐาน

ในสหชาตินทริยปัจจัย มีคำแปลว่า

และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ซึ่งมีนามอินทรีย์ ๘ และสัมปยุตตธรรม เป็นสมุฏฐาน

ในฌานปัจจัย มีคำแปลว่า

และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีองค์ฌาน ๕ และสัมปยุตตธรรม เป็นสมุฏฐาน

ในมัคคปัจจัย มีคำแปลว่า

และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีองค์มรรค ๘ และสัมปยุตตธรรม เป็นสมุฏฐาน

๖. จงแสดงพระบาลี และคำแปล ของปัจจัยนิตเทส ต่อไปนี้ (66)

ก. อหันนตรปัจจัยนิตเทส	ข้อ ๑๘	(ซ้ำข้อ 49. ข)
ข. สหชาติปัจจัยนิตเทส	ข้อ ๖	(ซ้ำข้อ 46)
ค. ปุเรชาติปัจจัยนิตเทส	ข้อ ๑๓	(ซ้ำข้อ 46)
ง. อาหารปัจจัยนิตเทส	ข้อ ๑	
จ. นัตถิปัจจัยนิตเทส	ข้อ ๑	

ตอบ ก. เยสํ เยสํ ฐมมานํ อนนุตรา เย เย ฐมมา อุปุปชชนฺติ จิตฺตเจตสิกกา ฐมมา เต เต ฐมมา เตสํ เตสํ ฐมมานํ อนนตรปจฺเจน ปจฺจโย.
 ธรรมทั้งหลาย คือ จิต เจตสิก พร้อมด้วยจิตฺตจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดหลังๆ ใดๆ ย่อมเกิดขึ้น ติดต่อกันในลำดับ แห่งนามขันธ์ทั้งหลายใดๆ (เว้นจิตฺตจิตของพระอรหันต์) นามขันธ์ทั้งหลาย (เว้นจิตฺตจิตของพระอรหันต์) นั้นๆ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จิต เจตสิก พร้อมด้วยจิตฺตจิตของพระอรหันต์ที่เกิดหลังๆ นั้นๆ ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

(ข. – ค. ซ้ำ)

ง. กพพีกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺเจน ปจฺจโย.
 อาหารที่คล้ายกับนั้นให้เป็นคำๆ หรืออาหารที่กระทำเป็นของกิน เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่ร่างกายที่มีกรรมจิตอุปาทานเป็นสมุฏฐาน ซึ่งตั้งอยู่ในกาลาปอันเดียวกัน และตั้งอยู่ในกาลาปอื่นๆ ด้วยอำนาจอุปาทานปัจจัย

จ. สมนฺนตรนิริทุธา จิตฺตเจตสิกกา ฐมมา
 ปฏุปฺปนฺนํ จิตฺตเจตสิกานํ ฐมมานํ นตฺถิปจฺเจน ปจฺจโย.
 จิตฺตเจตสิกนามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย ที่นอกจากจิตฺตจิตของพระอรหันต์ ที่ดับไปแล้วโดยไม่มีเหลือ ในลำดับของตนที่เป็นปัจจัย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จิตเจตสิกนามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย พร้อมด้วยจิตฺตจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจากตน ด้วยอำนาจนัตถิปัจจัย

จำแนกปัจจัย ๒๔ / ๔๗ โดยชาติทั้ง ๙

(สละ. อา. นัน. วัด. ฉา. หา. รูป. ตู. นา.)

๑. สหชาติชาติ มี ๑๕ ปัจจัย ๑. เหตุปัจจัย ๒. สหชาติาธิปติปัจจัย ๓. สหชาติปัจจัย ๔. อัญญมัญญปัจจัย ๕. สหชาตินิสสยปัจจัย ๖. สหชาติกัมมปัจจัย ๗. วิปากปัจจัย ๘. นามอาหารปัจจัย ๙. สหชาตินทริยปัจจัย ๑๐. ฌานปัจจัย ๑๑. มัคคปัจจัย ๑๒. สัมปยุตตปัจจัย ๑๓. สหชาติวิปยุตต. ๑๔. สหชาติตติปัจจัย ๑๕. สหชาติอวิคตปัจจัย	๒. อารัมมณชาติ มี ๘ ปัจจัย ๑. อารัมมณปัจจัย (อา) ๒. อารัมมณาริทธิปัจจัย (ธ) ๓. วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสย. ๔. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย (ญ) ๕. อารัมมณปุเรชาตปัจจัย ๖. วัดถารัมมณปุเรชาตวิปยุตต. ๗. อารัมมณปุเรชาตตติปัจจัย ๘. อารัมมณปุเรชาตอวิคตปัจจัย	๓. อนันตรชาติ มี ๖ / ๗ ปัจจัย ๑. อนันตรปัจจัย (น.5+เส) ๒. สมณันตรปัจจัย ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย ๔. อาเสวนปัจจัย ๕. ปกตูปนิสสยหานักขณิกกัมม. *(หมายเอาเฉพาะมรรคเจตนา ที่เป็นผู้อุปการะแก่ผลจิตดวงที่ ๑) ๖. นัตติปัจจัย ๗. วิคตปัจจัย
	๔. วัดถุปุเรชาตชาติ มี ๖ ปัจจัย (ถ.5+ดิน) ๑. วัดถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย ๒. วัดถุปุเรชาตปัจจัย ๓. ปุเรชาตินทริยปัจจัย ๔. วัดถุปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย ๕. วัดถุปุเรชาตตติปัจจัย ๖. วัดถุปุเรชาตอวิคตปัจจัย	๕. ปัจณาชาติชาติ มี ๔ ปัจจัย (ฉา.4) ๑. ปัจณาชาติปัจจัย ๒. ปัจณาชาติวิปยุตตปัจจัย ๓. ปัจณาชาติตติปัจจัย ๔. ปัจณาชาติอวิคตปัจจัย
ญ.๔ ส. น. ถ. อ. ก.๔ อัญ. ปา. สัม. วิป. ล.๗ เห. ธ. กั. หา. อิน. ฉา. มัค. PC. ๑๖ - ๐๑ - ๖๖	๖. อาหารชาติ มี ๓ ปัจจัย ๑. รูปอาหารปัจจัย ๒. อาหารัตติปัจจัย ๓. อาหารอวิคตปัจจัย	๗. รูปชีวิตินทริยชาติ มี ๓ ปัจจัย ๑. รูปชีวิตินทริยปัจจัย ๒. อินทริยัตติปัจจัย ๓. อินทริยอวิคตปัจจัย
	๘. ปกตูปนิสสยชาติ มี ๑ ปัจจัย (๒ ประเภท) ๑. (สุทฐ) ปกตูปนิสสยปัจจัย ๒. (มิตสส) ปกตูปนิสสยปัจจัย (ตู-นา)	๙. นานักขณิกกัมมชาติ มี ๑ ปัจจัย ๑. นานักขณิกกัมมปัจจัย

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบ - ข้อเขียน

(๒๕๔๓ - ๒๕๖๖)

ชั้น มหาอาภิธรรมิกะเอก

เล่ม ๒

ปรับปรุง

2566

พิมพ์ครั้งที่ ๓

๐๑ - ๐๑ - ๖๗

เก็บทุกรายละเอียด ที่จำเป็น
เก็บทุกประเด็น ที่สำคัญ
เก็บไว้ทุกความต้องการ เพื่อคนพิเศษเช่นคุณ

เหมาะสำหรับนักศึกษาพระอภิธรรม
ชั้น มหาอภิธรรมิกะเอก

ใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน
ทบทวนเรื่องที่เรียนแล้ว
เตรียมตัวสอบ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ / ๒๕๖๕	จำนวน ๑๒๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๒ / ๒๕๖๖	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ / ๒๕๖๗	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด

รวบรวมโดย

พระมหาพิชิต รตินฺธโร ป.ธ. ๙ / ๒๕๕๖
อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๙ / ๒๕๖๕

หตุถิ ปญญาสมา อาภา.

แสงสว่าง เสมอด้วยปัญญา ไม่มี.

สารบัญ

ข้อ ๑	อุปมา	๑
ข้อ ๒	วิธีพระบาลี	๑๑
	สรุปวาระ วิธีพระบาลี	๓๓
ข้อ ๓	อำนาจปัจจัย – กรณบท	๓๗
	อนุวาทพระบาลี	๔๕
ข้อ ๔	สูตรสังขยวาระ	๕๑
ข้อ ๕	ปัจจัยสภาคะ	๖๑
ข้อ ๖	สรุปปัจจัย ๒๔ / ๔๗	๖๗
ข้อ ๗	วจนัตถะ	๘๑
	สรุปเนื้อความ ๓ ประการ	๘๕

ว่าโดยกาล

	ปัจจุบัน	อดีต	อนาคต	กาลวิมุต	
1. สหชาติ	15				
2. อารัมมณ	5			3	(อา, ธิ, ญ)
3. อนันตร		น.6			
4. วัตถุปุเรชาติ	6				
5. ปัจฉาชาติ	4				
6. อาหาร	3				
7. รูปชีวิตินทรีย์	3				
8. ปกตูปนิสสย				ต.1	
9. นานักขณิก		นา.1			
รวมปัจจัย	17 - 36	7	0	4	

ว่าโดยสถิติ

		ชนก	อุปถัมภ	อนุपाल	
1. สหชาติ	15	✓	✓		
2. อารัมมณ	8	✓	✓		
3. อนันตร	6	6			
4. วัตถุปุเรชาติ	6	✓	✓		
5. ปัจฉาชาติ	4		4		
6. อาหาร	3	✓	✓		
7. รูปชีวิตินทรีย์	3			3	
8. ปกตูปนิสสย	1	1			
9. นานักขณิก	1	1			
		ชนก	อุปถัมภ	อนุपाल	ชนก+อุปถัมภ
		6+1+1	ฉา.4	รูป.3	15+8+6+3 = 32

9 ชาติ

ส	อา	นั้น
วัด	ฉา	หา
รูป	ป	นา

ญ.4

ส	นิ	ถิ	อ
อัญ	ปา	สัม	วิป
เห	ธิ	กั	หา

ก.4

ล.7

เห	ธิ	กั	หา	อิน	ฉา	มัค
----	----	----	----	-----	----	-----

แสดงชื่อปัจจัยที่มีบทและวาระ ในปัจจัย 47 นั้น ดังต่อไปนี้

(ปัญหาวารวิภังค์ วิธิพระบาลี สุตรสังขยวาระ)

บท - วาระ	ปัจจัย	ชื่อปัจจัย	บท - วาระ	กุตลบท	อกุตลบท	อภัยกตบท
1 - 1	8	ปา. ปุ. หา.3 รูป.3	0 - 0 - 1			อฬ - อฬ
1 - 3	10	อา.5 วัดถ.5 (-อา, ธิ, ญ)	0 - 0 - 3			อฬ - อฬ อฬ - กุ อฬ - อกุ
2 - 2	1	นาค.	1 - 1 - 0	กุ - อฬ	อกุ - อฬ	
3 - 3	8	อัญ. เส. สัม.	1 - 1 - 1	กุ - กุ	อกุ - อกุ	อฬ - อฬ
		วิป. ฉา.4	1 - 1 - 1	กุ - อฬ	อกุ - อฬ	อฬ - อฬ
3 - 7	14	ล.7	3 + 3 + 1	กุ - กุ กุ - อฬ กุ - กุ+อฬ	อกุ - อกุ อกุ - อฬ อกุ - อกุ+อฬ	อฬ - อฬ
		ธิ. ญ.	3 - 1 - 3	กุ - กุ กุ - อกุ กุ - อฬ	อกุ - อกุ	อฬ - อฬ อฬ - กุ อฬ - อกุ
		น.5	2 + 2 + 3	กุ - กุ กุ - อฬ	อกุ - อกุ อกุ - อฬ	อฬ - อฬ อฬ - กุ อฬ - อกุ
3 - 9	2	อา. ตู.	3 - 3 - 3	กุ - กุ กุ - อกุ กุ - อฬ	อกุ - อกุ อกุ - กุ อกุ - อฬ	อฬ - อฬ อฬ - กุ อฬ - อกุ
5 - 9	4	ญ.4	3 + 3 + 1 - 1 - 1	กุ - กุ กุ - อฬ กุ - กุ+อฬ	อกุ - อกุ อกุ - อฬ อกุ - อกุ+อฬ	อฬ - อฬ กุ+อฬ - อฬ อกุ+อฬ - อฬ

9 ชาติ

ส	อา	น
วัต	ฉา	หา
รูป	ป	นา

ญ.4 ส นิ ถิ อ
 ก.4 อัญ ปา สัม วิป
 ล.7 เห ธิ กั หา อิน ฌา มัค

สรุปปัจจัย - ปัจจัยฉบับ ในปัจจัย 24 - 47 (น.423)

1.	น - น	7 น.5 เส. สัม.	
2.	น - ร	4 ฉา.4	
3.	น - นร	9 ล.7 นานัก. ปา.	
4.	ร - ร	6 รูป.3 หา.3	
5.	ร - น	11 อา.5 วัตถ.6 (-อา, ธิ, ญ)	
6.	ร - นร	0	
7.	นร - น	2 ธิ. ญ.	
8.	นร - ร	0	
9.	นร - นร	6 ญ.4 อัญ. วิป.	
10.	บ.นร. - น	2 อา. ตู.	
11.	บ.นร. - ร	0	

สรุปภูมิ ในปัจจัย 24 - 47 (น.4247)

1. ปัจจโวการ 24 - 47 =
2. จตุโวการ 21 - 25 = (-ป. ฉา. วิป.)
3. เอกโวการ 7 - 9 = (ญ.4) ส. นิ. ถิ.2 อ.2 + อัญ. นานัก. รูปชี.
4. ปจ. ภายนอก 5 ปจ. = ญ.4 + อัญ.
5. สัพพัญญานิก 4 ปจ. = ญ.4

ข้อ ๑ อุปมา

๑. อุปมาต่อไปนี้ ได้แก่ปัจจัยอะไร? จงจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ?
- ก. อุปมาเหมือนบุคคลที่ชราหรือทุพพลภาพ ย่อมต้องอาศัยไม้เท้าหรือเชือก เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เพื่อให้ทรงตัว ลุกขึ้น และเดินไปได้ฉันใด จิตและเจตสิกทั้งหลาย ก็เช่นเดียวกัน ต้องมีอารมณ์เป็นเครื่องอาศัยยึดเพื่อเกิดขึ้น ฉะนั้น
- ข. อุปมาเหมือนแสงสว่างกับความมืด ธรรมชาติของความมืดจะมีไม่ได้ ในเมื่อแสงสว่าง ยังปรากฏอยู่ ต่อเมื่อแสงสว่างไม่มีแล้ว ความมืดจึงปรากฏขึ้นได้ ดังนั้นความมืด จึงเป็นผลของแสงสว่างที่ดับไปแล้ว
- (49, 51, 53, 54, 57).....ก.373+139,.....ข.417+167)

ตอบ ก. ได้แก่ อารัมมณปัจจัย

จำแนกอารัมมณปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในอารัมมณปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยอุปบันธกรรม ของธรรมที่เป็นอารัมมณปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ

เป็นที่ยินดีและยึดหน่วง (อารัมมณ) แห่งปัจจัยอุปบันธกรรม

ว่าโดยชาติ เป็น อารัมมณชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ทั้งปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยอุปบันธกรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยอุปบันธกรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

ข. ได้แก่ นัตถิปัจจัย

จำแนกนัตถิปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในนัตถิปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยอุปบันธกรรม ของธรรมที่เป็นนัตถิปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ

ความดับไปโดยไม่มีเหลือ เสมือนหนึ่งดวงไฟที่ดับไปแล้ว

กลับเป็นปัจจัย คือช่วยอุปการะแก่ความมืดให้ปรากฏขึ้น (นัตถิ)

ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยอุปบันธกรรมเกิดขึ้น

๒. อุปมาต่อไปนี้เป็นของปัจจัยใด พร้อมทั้งแสดงการจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

๑. อุปมาเหมือนน้ำฝน ย่อมเป็นที่อาศัยอย่างสำคัญ ของมนุษย์และสัตว์

ตลอดจนพืชพันธุ์ต่าง ๆ (58).....น.386, 150)

๒. อุปมาเหมือนกองทหารกองหนึ่ง ๆ ต้องมีนายทหารเป็นหัวหน้า เป็นผู้บังคับบัญชา

คอยออกคำสั่งแก่พวกเหล่าทหาร ให้ทำหน้าที่ไปตามคำสั่งของตน (น.394, 155)

ตอบ ๑. เป็นอุปมาของอุปนิสสยปัจจัย ซึ่งมีปัจจัยพิสดาร ๓ ปัจจัย คือ

๑. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย ๒. อนันตรูปนิสสยปัจจัย ๓. ปกตูปนิสสยปัจจัย

จำแนกอารัมมณูปนิสสยปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เป็นอารมณ์ด้วย (อารัมมณ)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น อารัมมณชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ทั้งอดีต อนาคต ปัจจุบัน และกาลวิมุต

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

จำแนกอนันตรูปนิสสยปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างกัน เสมือนหนึ่งเป็นจิตดวงเดียวด้วย (อนนตร)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันธรรมเกิดขึ้น

จำแนกปกตูปนิสสยปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

การงานที่ได้กระทำเสร็จไปแล้ว โดยเรียบร้อยด้วย (ปกต)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น ปกตูปนิสสยชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสัตติ

๒. เป็นอุปมาของกัมมปัจจัย ซึ่งมีปัจจัยพิสดาร ๒ ปัจจัย คือ

๑. สหชาตกัมมปัจจัย ๒. นานักขณิกกัมมปัจจัย

จำแนกสหชาตกัมมปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาต)

กระทำการงานด้วย (กมุม)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ อุปถัมภกสัตติ

จำแนกนานักขณิกกัมมปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

ขณะต่างกัน คือดับไปก่อนด้วย (นานกฺขณ)

จัดการส่งผลด้วย (กมุม)

ว่าโดยชาติ เป็น นานักขณิกกัมมชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสัตติ

๓. “ขณะดวงที่ ๑ ก็เปรียบเหมือนความรู้ที่เป็นเบื้องต้น (62).....น.393, 154)
 ขณะดวงที่ ๒ ถึงดวงที่ ๖ ก็เปรียบได้เหมือนความรู้ที่ได้รับในขั้นต่อๆ มา
 จนกระทั่งจบหลักสูตรในวิชานั้น อันเปรียบได้เหมือนกันกับขณะดวงที่ ๗ ซึ่งเป็นขณะ
 ดวงสุดท้ายนั่นเอง” จากข้อความข้างต้น จงตอบคำถามต่อไปนี้
 ก. ข้อความนี้หมายถึงปัจจัยใด ชาคืออะไร และมีอุปมาว่าอย่างไร
 ข. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการของปัจจัยนี้
 ค. ชวนจิตที่จะเป็นปัจจัยนี้ได้ นั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะกี่อย่าง อะไรบ้าง

ตอบ

- ก. อาเสวนปัจจัย เป็นอนันตรชาติ และมีอุปมาดังนี้
 อุปมาเหมือนหนึ่ง บุคคลที่เคยผ่านการศึกษาในวิชาอย่างหนึ่งมาแล้ว เมื่อจะต้องการศึกษา
 ในวิชาอย่างเดียวกันนั้นต่อไป ก็ย่อมจะเรียนได้ง่ายและเข้าใจได้มากขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะอาศัย
 ความรู้ที่ตนได้เคยผ่านมาแล้วในวิชานั้น เป็นเครื่องอุดหนุนส่งเสริมให้เรียนได้ง่ายขึ้น และ
 รู้เร็วขึ้น
- ข. ในอาเสวนปัจจัยทุเทศนี้ สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
 โลกียขณะ ๔๗ ที่เกิดก่อนๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจัย
 (เว้นขณะดวงสุดท้าย ที่เป็นชาติเดียวกัน)
 ขณะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจัยุปัน
 (เว้นกามชวนจิตดวงที่ ๑ และผลขณะ ๔)
 ขณะดวงที่ ๑ ของกามขณะ ๒๙ อาวัชชนจิต ๒ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ
 และรูปทั้งหมด มีจิตตารูป ปฏิสนธิกัมมรูป พาหิรรูป อาหารรูป อุดุขรูป
 อสัณณูสัตตกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป เป็นอาเสวนปัจจัยนิก
- ค. ชวนจิตที่จะเป็นปัจจัยนี้ได้ นั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะ ๓ อย่าง คือ
 ๑. ต้องเป็นจิตชาติเดียวกัน
 ๒. ต้องเกิดซ้ำกันอย่างน้อย ๓, ๔ หรือ ๕ ครั้ง อย่างมาก ๗ ครั้ง ในจำนวนกามขณะ ๒๙
 ๓. ต้องไม่ใช่เป็นวิปากชวนจิต

๔. อุปมาโดยย่อต่อไปนี้หมายถึงปัจจัยใด

จงแสดงสรุปเนื้อความประการที่ ๑ และประการที่ ๓

- ก. เสพอารมณ์บ่อยๆ อุคหนุณธรรมที่เชื้อสายเดียวกันเกิดขึ้น ดุจบุคคลเรียนวิชาที่คล้ายกับที่เรียนไปก่อน ย่อมเป็นไปในความเข้าใจได้เร็วขึ้น
- ข. เป็นใหญ่เฉพาะกิจของตน ดุจรัฐมนตรีเป็นใหญ่ในการงานเฉพาะกระทรวงของตน (แสดงเฉพาะที่เป็นสหชาติชาติ และวัตถุปุระชาติชาติ)

ตอบ (56).....ก.392, 154, ข.403, 159)

- ก. อุปมาหมายถึง อาเสวนปัจจัย ดังมีสรุปเนื้อความ คือ
 ประการที่ ๑ ได้แก่ โลภยชวันะ ๔๗ ที่เกิดก่อนๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจัย (วันชวันะดวงสุดท้าย ที่เป็นชาติเดียวกัน)
 ประการที่ ๓ ได้แก่ ชวันะดวงที่ ๑ ของกามชวันะ ๒๙ อาวัชชนจิต ๒ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ และรูปทั้งหมดมีจิตตชรูปเป็นต้น เป็นอาเสวนปัจจัย

- ข. อุปมาหมายถึง อินทริยปัจจัย มี ๓ ปัจจัย คือ สหชาตินทริยปัจจัย
 ปุระชาตินทริยปัจจัย และรูปชีวิตินทริยปัจจัย ดังมีสรุปเนื้อความ คือ

ในสหชาตินทริยปัจจัย

- ประการที่ ๑ ได้แก่ นามอินทริยองค์ธรรม ๘ คือ ชีวิตะ จิต เวทนา สัทธา วิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา เป็นสหชาตินทริยปัจจัย
- ประการที่ ๓ ได้แก่ พาหิรรูป อาหารรูป อุดุชรูป อสัณญัตตตกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป เป็นสหชาตินทริยปัจจัย

ในปุระชาตินทริยปัจจัย

- ประการที่ ๑ ได้แก่ ปัญจวัตถุทั้ง ๓ ชนิด มีมันทายุกปัญจวัตถุเป็นต้นนั้น
 มัชฌิมาชุกปัญจวัตถุ คือ จักขุ โสตะ ชานะ ชิวหา กายะ ที่เกิดพร้อมกันกับ
 อดีตภวังก์ดวงแรก เป็นปุระชาตินทริยปัจจัย (ตามนัยของท่านโบราณจารย์)
 หรืออีกนัยหนึ่ง ปัญจวัตถุ มีจักขุ โสตะเป็นต้น ที่เข้าถึงฐิติปัตตะของตน มีจำนวน ๔๙
 เป็นปุระชาตินทริยปัจจัย (ตามนัยของท่านอาจารย์ภายหลัง)
- ประการที่ ๓ ได้แก่ จิต ๗๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ (เว้นทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐) ก็ดี
 รูปทั้งหมด มีจิตตชรูปเป็นต้นก็ดี เป็นปุระชาตินทริยปัจจัย

๕. จากอุปมาต่อไปนี้ ได้แก่ปัจจัยอะไร จงแสดงลักษณะ และชาติ กาล สัตติ
- ก. อุปมาเหมือนบ้านที่จะตั้งอยู่ได้ ก็ต้องอาศัยมีเสาเป็นเครื่องค้ำจุนอยู่ ถ้าหากว่าไม่มีเสาค้ำจุนอยู่แล้ว บ้านนั้นก็ไม่สามารถจะตั้งอยู่ได้
 - ข. อุปมาเหมือนบุคคลที่อยู่ในที่สูง สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในที่ไกล ๆ ได้ เมื่อตนเองแลเห็นสิ่งเหล่านั้นแล้ว ก็บอกให้พวกที่อยู่ข้างล่างรู้ด้วยว่า ในที่ตรงนั้น ตรงนี้ มีอะไรบ้าง ตามที่ตนได้แลเห็น
 - ค. อุปมาเหมือนหนึ่งพระอาทิตย์และพระจันทร์ ตามธรรมดาพระจันทร์จะไม่ปรากฏแสง ในเมื่อพระอาทิตย์ยังไม่ปราศจากไป ต่อเมื่อพระอาทิตย์ปราศจากไปแล้ว (นั้นแหละ) แสงสว่างของพระจันทร์จึงจะปรากฏขึ้นได้ (พระอาทิตย์จึงเป็นอุปการะ ช่วยอุดหนุน แก่แสงสว่างของพระจันทร์ โดยอาการปราศจากไป)

ตอบ (47, 53).....ก.402, 158, ข.409, 161 ค.418, 167)

ก. ได้แก่ อาหารปัจจัยทั้ง ๒ จำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในรูปอาหารปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นรูปอาหารปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ นำอาหารรูปให้เกิดขึ้น (อาหาร)

ว่าโดยชาติ เป็น อาหารชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

หรือ ชนกสัตติ อนุपालกสัตติ ช่วยรักษาปัจจัยปบันธรรมไว้โดยสม่ำเสมอ

ในนามอาหารปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นนามอาหารปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ นำสหชาตธรรมให้เกิดขึ้น (อาหาร)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

ข. อุปมาข้อนี้ คือ ฌานปัจจัย

ในฌานปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นฌานปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ทำให้สหชาตธรรมเข้าไปเพ่งในอารมณ์

หรือ เพลิดเพลินธรรมที่เป็นปฏิปักษ์แก่ตน (ฌาน)

ว่าโดยชาติ เป็นสหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็นปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจมี ๒ อย่างคือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

ค. อุปมาข้อนี้ คือ วิตตปัจจัย

ในวิตตปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นวิตตปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ปราศจากไป เสมือนหนึ่งแสงสว่างของดวงอาทิตย์
ที่อัสตงคตไปแล้ว เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก้แสงสว่างของดวงจันทร์
ให้ปรากฏขึ้น (วิต)

ว่าโดยชาติ เป็นอนันตรชาติ

ว่าโดยกาล เป็นอดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสัตติ

๖. จากอุปมาต่อไปนี้ ได้แก่ปัจจัยอะไร? จงแสดงลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ก. อุปมาเหมือนยานพาหนะที่นำผู้โดยสาร อันได้แก่ จิตและเจตสิกดวงอื่นๆ พร้อมทั้งรูป
ที่เกิดขึ้นพร้อมกับตนให้ไปถึงจุดหมายในที่ต่างๆ กัน ตามสมควรแก่ฐานะของยานนั้นๆ

ข. อุปมาเหมือนพระเจ้าจักรพรรดิที่สวรรคตไปแล้ว พระราชโอรสของพระเจ้าจักรพรรดินั้น
ต้องสืบราชสมบัติแทนพระราชบิดาต่อไปอย่างแน่นนอน บุคคลอื่นไม่สามารถที่จะเข้ามาคั่น
ตำแหน่งนี้ได้เลย

(49, 53, 54, 57, 65).....ก.410, 162 ข.379, 144)

ตอบ ก. อุปมาข้อนี้ได้แก่ มัคคปัจจัย

ในมัคคปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นมัคคปัจจัย นั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ เป็นหนทางที่นำไปสู่ทุกคติภูมิ สุตติภูมิ และนิพพาน
หรือ เป็นหนทางที่ทำให้สัมปยุตตธรรมและสหชาตธรรม ที่เกิดพร้อมกันกับตน
ให้เข้าถึงอารมณ์ และการงานที่ต้องกระทำ (มคค)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

ข. อุปมาข้อนี้ได้แก่ สมนันตรปัจจัย

ในสมนันตรปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยปบันธรรม ของธรรมที่เป็นสมนันตรปัจจัย นั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ให้เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างกัน
เสมือนหนึ่งเป็นจิตดวงเดียว (สมนนฺตร)

ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรรม เกิดขึ้น

๗. อุปมาต่อไปนี้ เป็นของปัจจัยใดบ้าง ในปัจจัย ๔๗ พร้อมทั้งแสดงสรุปปัจจัยธรรม และปัจจัยอุปันธธรรม ชาติ กาล สัตติ และภูมิ (64)

ก. อุปมาเหมือนรากแก้วของต้นไม้

ข. ไม่ทำหรือเชือก อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวของคนชราหรือทพพลภาพเป็นต้น

ค. พระจันทร์และพระอาทิตย์ ที่เกิดก่อนสัตว์ทั้งหลาย

ง. บุคคลอยู่ในที่สูง สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในที่ไกล ๆ ได้

ก. 372, 423, 138, 169

ข. 373, 424, 139, 218

ค. 390, 424, 152, 303

ง. 409, 423, 161, 345

ตอบ ก. เหตุปัจจัย

นามเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยอุปัน

เป็นสหชาติชาติ

เป็นปัจจุบันกาล

มีอำนาจเป็นชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

เป็นได้ในปีญจโวการภูมิ จตุโวการภูมิ

ข. อารัมมณปัจจัย

บัญญัติ นามรูปเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยอุปันธธรรม

เป็นอารัมมณชาติ

เป็นปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต

มีอำนาจเป็นชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

เป็นได้ในปีญจโวการภูมิ จตุโวการภูมิ

ค. ปุเรชาตปัจจัย มีปัจจัยพิสดาร ๒ ปัจจัย คือ วัตถุปุเรชาตปัจจัย อารัมมณปุเรชาตปัจจัย

วัตถุปุเรชาตปัจจัย

รูปเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยอุปัน

เป็นวัตถุปุเรชาตชาติ

เป็นปัจจุบันกาล

มีอำนาจเป็นชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

เป็นได้ในปีญจโวการภูมิ

อารัมมณปุเรชาตปัจจัย

รูปเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยอุปัน

เป็นอารัมมณชาติ

เป็นปัจจุบันกาล

มีอำนาจเป็นชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

เป็นได้ในปีญจโวการภูมิ

ง. ฌานปัจจัย

นามเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยอุปัน

เป็นสหชาติชาติ

เป็นปัจจุบันกาล

มีอำนาจเป็นชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

เป็นได้ในปีญจโวการภูมิ จตุโวการภูมิ

หมายเหตุ : คำถามข้อนี้ ต้องตอบปัจจัยละ 4 ประการ คือ

1. อุปมาของปัจจัยใด

2. สรุป ปจ. + ปย.

3. ชาติ กาล สัตติ

4. ภูมิ

๘. คำที่กล่าวว่า “.....เหมือนกับรส ๖ อย่างคือ หวาน เปรี้ยว ฝาด เค็ม ขม เผ็ด เหล่านี้ เมื่อเอามาผสมรวมกันเข้าแล้ว ไม่สามารถจะกลมกลืนเข้ากันได้สนิทเป็นรสเดียวกัน” ข้อความดังกล่าว เป็นอุปมาของปัจจัยใด และจงอธิบายถึงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นร่วมกัน แต่ไม่กลมกลืนนั้น ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการเจริญวิปัสสนากรรมฐานอย่างไร (44).....น.414)

ตอบ ข้อความดังกล่าวเป็นอุปมาของ วิปยัตตปัจจัย
 คำอุปมานี้กล่าวถึง นามธรรมและรูปธรรม ถึงแม้ว่าจะเกิดร่วมกันก็จริงอยู่
 แต่ว่า นามก็คงอยู่ส่วนนาม รูปก็คงอยู่ส่วนรูป หาได้กลมกลืนเป็นอันเดียวกันไม่
 การทำหน้าที่ของนามธรรมและรูปธรรมนั้น ก็เป็นไปกันคนละอย่าง คือ นามธรรม
 เมื่อขณะเกิดขึ้นย่อมทำหน้าที่รับอารมณ์ ส่วนรูปธรรมนั้นทำหน้าที่ไปตามคำสั่งของนามธรรม
 อีกทีหนึ่ง
 ความแตกต่างของนามธรรมและรูปธรรมเช่นนี้ จึงสามารถที่จะแยกออกได้ว่า นี่คือนาม
 และนี่คือรูป เช่น ในการเจริญวิปัสสนา พระโยคีบุคคลเมื่อได้นามรูปปัจจุเจกญาณแล้ว
 พระโยคีบุคคล ที่เป็นสุทธวิปัสสนายานิก ย่อมเห็นสภาพของรูปก่อนโดยมาก
 ส่วนพระโยคีบุคคล ที่เป็นสมถวิปัสสนายานิก ย่อมเห็นสภาพของนามก่อนโดยมาก
 เมื่อพิจารณาต่อไปจึงเห็นทั้งนามและรูป ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า นามธรรมและรูปธรรมทั้งสองนี้
 ไม่สามารถจะรวมเข้ากันได้สนิทเป็นเนื้อเดียวกัน เหมือนเช่นจิตและเจตสิกซึ่งเป็นนามธรรม
 ด้วยกัน

๙. เสขิ ติปากํ ติกิริยํ จตุรูปญจ เสขิโน (อธิปตี ภเว) ที่ยกมานี้ ขอถามดังต่อไปนี้
 ก. แปลเป็นภาษาไทยว่าอย่างไร ?
 ข. องค์ธรรมปรหมัตถ์ที่เป็นปัจจัย และปัจจัยูปันนั้น ได้แก่อะไร ?
 ค. เมื่อว่าโดยบทและวาระ เป็นบทและวาระอะไร ของปัจจัยอะไร ?
 ง. ในวาระนั้นๆ ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

(44).....ก.52 ข.52 ค.227, 233 ง.228, 234)

ตอบ

ก. แปลว่า

โลภมูลจิต ๘ กิเลส, วิบาก ๓ อย่าง คือ

กามวิบาก ๒๒ (เว้นทุกขสหคตกายวิญญาณ) รูปวิบาก ๕ อรูปวิบาก ๔ กิเลส,

กิริยา ๓ อย่าง คือ กามกิริยา ๑๑ รูปกิริยา ๕ อรูปกิริยา ๔ กิเลส,

อริยฐานิพัตตนิรูป ที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๔ กิเลส,

เป็นอารมณ์ณาริปีปัจจัย ช่วยอุปการะแก่โลภมูลจิต ๘

ข. องค์ธรรมปรหมัตถ์ที่เป็นปัจจัย ได้แก่ จิต ๕๙ ดวง คือ

โลภมูลจิต ๘ โลภวิบาก ๓๑ (เว้นทุกขสหคตกายวิญญาณจิต) กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๔๔

(เว้นโทหตุกกะ ๔ วิจิกิจฉา ๑ วิรตี ๓) อริยฐานิพัตตนิรูป ๑๘

องค์ธรรมปรหมัตถ์ที่เป็นปัจจัยูปัน ได้แก่โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๒

ค. ว่าโดยบท เป็นได้ ๒ บทคือ อกุสลบทและอัปปยากตบท

ว่าโดยวาระ เป็นได้ ๒ วาระคือ

อกุสลปทาวสาน ในอกุสลบท (อกุ.-อกุ.) และ

อกุสลปทาวสาน ในอัปปยากตบท (อัพ.-อกุ.) ของอารมณ์ณาริปีปัจจัย

ง. ในวาระ คือ อกุสลปทาวสาน ในอกุสลบท (อกุ.-อกุ.)

ได้อำนาจปัจจัย ๓ คือ อารัมมณาริปี อารัมมณะ อารัมมณูปนิสสยะ

ในวาระ คือ อกุสลปทาวสาน ในอัปปยากตบท (อัพ.-อกุ.)

ได้อำนาจปัจจัย ๘ คือ อารัมมณาริปี อารัมมณะ วัตถุารัมมณปุเรชาตนิสสยะ

อารัมมณูปนิสสยะ อารัมมณปุเรชาตะ วัตถุารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ

อารัมมณปุเรชาตัตถิ อารัมมณปุเรชาตอวิกตะ

ข้อ ๒ วิธีพระบาลี

๑๐. จงจำแนกบท และแสดงองค์ธรรมเฉพาะ อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท

แห่งเหตุปัจจัย พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี ด้วย? (48).....น.170)

ตอบ อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท แห่งเหตุปัจจัย

จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

กุสโล ฐมโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ กุศลเหตุ ๓ มีโอโลภะเป็นต้น

อพฺยาคตสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิตตชรูป ๑๗

เหตุปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งเหตุปัจจัยเป็นพิเศษ ถ้าครบเหตุทั้ง ๓

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๙ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน (พฏณา) คือ

เหตุ สหชาตาทิปติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาตินทริยะ มัคคะ

สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้

ปัจจุโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ประวัติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน ปัญจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ อริยบุคคล ๗ (เว้นพระอรหันต์)

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ทางกุศลชนปัญจทวารวิถี และกุศลชนมโนทวารวิถี

ตามสมควร

๑๑. กุสโล ธมฺโม อพฺยากตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปฺจฺเยน ปฺจฺจโย.

วิธีพระบาลีนี้แปลว่าอย่างไร? จงจำแนกบทและแสดงองค์ธรรม

ว่าโดยกาล บุคคล ภูมิ วิถี มาให้สมภูมินักศึกษาชั้นมหาเอก (49).....น.190)

ตอบ แปลว่า กุศลธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจอาร์มมณปัจจัย จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

กุสโล ธมฺโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

อพฺยากตสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ กามกิริยาชวณจิต ๙ ตทอาร์มมณจิต ๑๑

อภิญญาภิชาตจิต ๑ วิญญูญายตนวิปาก ๑ กิริยา ๑ เนวสัญญานาสัญญายตน

วิปาก ๑ กิริยา ๑ เจตสิก ๓๓ ที่ประกอบ

อารมฺมณปฺจฺเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอาร์มมณปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อาร์มมณะ อาร์มมณาธิปติ อาร์มมณูปนิสสยะ เหล่านี้

ปฺจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลบุคคล ๔

ว่าโดยวิถี เป็นไปในวิถีดังต่อไปนี้

ธรรมที่เป็นปัจจัย เป็นไปในมโนทวารวิถี อปัณณาสวณมโนทวารวิถี ที่มีกุศลชวณะ

ธรรมที่เป็นปัจจัยุปัน เป็นไปในกามกิริยาชวณมโนทวารวิถี อาทิกัมมิกฆานวิถี

ฆานสมาปัชชนวิถี (ฆานสมาปัตติวิถี) อภิญญาวิถี

๑๒. ใน กุสลปทาวสาน ในอพฺยาคตบถ อารัมมณปัจจัยนั้น จงแสดงวิธีพระบาลี
พร้อมทั้งจำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม ปัจจัยสงเคราะห์มาด้วย ? (43).....น.213)

ตอบ อพฺยาคโต ฐโม กุสลสฺส ฐมฺมสฺส อารมฺมณฺปัจเจน ปจฺจโย.

อพฺยาคตธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลธรรม ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย
จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

อพฺยาคโต ฐโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ อารมณฺ ๖ คือ รูป ๒๘ วิปากจิต ๓๕ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘
นิพพาน (เว้นอรหัตตผล)

กุสลสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ มหากุสลจิต ๘ กุสลอภิญญาจิต ๑ มรรคจิต ๔ เจตสิก ๓๖
(เว้นอัปมัญญา)

อารมฺมณฺปัจเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอารัมมณปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อารัมมณะ อารัมมณาริบัติ วัตถุอารัมมณปุเรชาตนิสสยะ

อารัมมณฺนิสสยะ อารัมมณปุเรชาตอะ วัตถุอารัมมณปุเรชาตวิปยุตตะ

อารัมมณปุเรชาตัตถิ อารัมมณปุเรชาตอวิคตะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๑๓. อกุลสพทาวสาน ในอพูยากตบท วิธิพระบาลีของอารัมมณปัจจยนั้น
 จำแนกบท แสดงองค์ธรรมและว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี
 ท่านแสดงไว้อย่างไร ? (50).....น.217)

ตอบ ท่านแสดงการจำแนกบท แสดงองค์ธรรมและว่าโดยกาลเป็นต้นไว้ ดังนี้คือ

ในวิธิพระบาลี อพูยากโต ฐมโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

องค์ธรรมได้แก่ อารมณ ๖ คือ รูป ๒๘ โลเกียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐
 เจตสิก ๓๕ (เว้นวิริตี)

อกุลสสุส ฐมมสุส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ อกุลสลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลเสกขบุคคล ๓ ตามสมควร

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ปัญจทวารวิถี กามชวณมโนทวารวิถี อภิญญาวิถี
 ฌานสมาบัติวิถี ตามสมควร

อารมมณปัจจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอารัมมณปัจจย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อารัมมณะ อารัมมณาริบัติ วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสยะ อารัมมณุปนิสสยะ

อารัมมณปุเรชาตะ วัดถารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ อารัมมณปุเรชาตัตถิ

อารัมมณปุเรชาตอวิคตะ เหล่านี้

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๑๔. จงแสดงวิธีพระบาลีและคำแปล พร้อมทั้งจำแนกบท และแสดงองค์ธรรม ของ
กุสลปทาวสาน ในกุสลบท แห่งอาร์มมณานิปปิจจัย พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ
บุคคล วิถี มาให้สมบูรณ์ (54, 61, 65).....น.220)

ตอบ แสดงวิธีพระบาลีและคำแปลของ กุสลปทาวสาน ในกุสลบท
กุสโล ฐมโม กุสลสฺส ฐมมสฺส อารมมณานิปปิจฺเจเนน ปจฺจโย.
กุสลธรรม เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่กุสลธรรม ด้วยอำนาจอาร์มมณานิปปิจจัย
จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

กุสโล ฐมโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย
องค์ธรรมได้แก่ กุสลจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ (เว้นอรหัตตมรรค)
ที่มีสภาพเป็นที่ใฝ่ใจอย่างยิ่ง

กุสลสฺส ฐมมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน
องค์ธรรมได้แก่ มหากุสลจิต ๘ เจตสิก ๓๓ (เว้นวิรติ อปมัญญา)
ที่มีสภาพเป็นผู้ฝึกใฝ่อย่างหนักแน่น
ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล
ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ ตามสมควร
ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุณฺชน ๔ ผลเสกขบุคคล ๓ ตามสมควร
ว่าโดยวิถี เป็นไปใน กามชวณมโนทวารวิถี ฌานสมาบัติวิถี มรรควิถีเบื้องต้น ๓

อารมมณานิปปิจฺเจเนน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอาร์มมณานิปปิจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
อาร์มมณานิปปิจฺเจเนน อารมมณนิสสยะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๑๕. อพฺยาคโต ธมฺโม อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณาริทธิปจฺจเยน ปจฺจโย.
 วิธิพระบาลีที่ยกมานี้ ให้จำแนกบท แสดงองค์ธรรม และอำนาจปัจจัย
 พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี มาให้ถูกต้อง (55).....น.230)

ตอบ จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธิพระบาลี

อพฺยาคโต ธมฺโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ อรหัตตผลจิตตูปาท ๑ และนิพพาน ที่มีสภาพเป็นที่ใฝ่ใจยิ่งนัก

อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ มหาภิรียาญาณสัมปยุตตจิตตูปาท ๔ ผลจิต ๔ เจตสิก ๓๖

(เว้นอัปปมัญญา)

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ผลบุคคล ๔

ว่าโดยวิถี ธรรมที่เป็นปัจจัย เป็นไปในมรรควิถี ผลสมابัตติวิถี

ธรรมที่เป็นปัจจัยปัจจุบัน เป็นไปในปัจจเวกชนวิถี มรรควิถี ผลสมابัตติวิถี

อารมฺมณาริทธิปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอารัมมณาริทธิปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อารัมมณาริทธิ อารัมมณะ อารัมมณูปนิสสยะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๑๖. จงแสดงวิธีพระบาลี คำแปล จำแนกบทและแสดงองค์ธรรมเฉพาะ กุสลปทาวสาน
ในอพฺยากตบท ของอาร์มมณาริบัติปัจฉัย พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี

ตอบ กุสลปทาวสาน ในอพฺยากตบท วิธีพระบาลีและคำแปล (56, 62).....น.231)

อพฺยากโต รมโม กุสลสฺส รมมสฺส อารมมณาริบัติปัจฉเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตธรรม เป็นปัจฉัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลธรรม ด้วยอำนาจอาร์มมณาริบัติปัจฉัย
จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

อพฺยากโต รมโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจฉัย

องค์ธรรมได้แก่ ผลจิตตูปาทเบื้องต่ำ ๓ และนิพพาน ที่มีสภาพเป็นที่ใฝ่ใจยิ่งนัก
กุสลสฺส รมมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจฉัยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิตตูปาท ๔ มรรคจิตตูปาท ๔

(เว้นอัปมัญญา) ที่มีสภาพเป็นผู้ฝึกใฝ่อย่างหนักแน่น

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ประวัติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ตีเหตุกบุุชชน ๑ พระอริยบุคคล ๗ (เว้นพระอรหันต์)

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ปัจจเวกชนวิถี มรรควิถีทั้ง ๔

อารมมณาริบัติปัจฉเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอาร์มมณาริบัติปัจฉัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจฉัยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อาร์มมณาริบัติ อาร์มมณะ อาร์มมณฺณปนิสสยะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๑๗. จงแสดงวิธีพระบาลี และคำแปล พร้อมทั้งจำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ของ
 กุสลปทาวสาน ในกุสลบท แห่งอนันตรปัจจัย พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล
 วิถี มาให้ถูกต้อง? (58).....น.245)

ตอบ กุสลปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี กุสโล ฐโม กุสลสฺส ฐมฺมสฺส อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย.

กุศลธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลธรรม ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ โลเกียกุศลชวนจิตตูปาท ๑๗ ที่เกิดก่อนๆ (เว้นชวณะดวงสุดท้าย)

กุสลสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ กุศลชวนจิตตูปาท ๒๑ ที่เกิดหลังๆ (เว้นกุศลชวณะดวงที่ ๑)

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ อริยบุคคล ๗ (เว้นพระอรหันต์)

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ปญฺจทวารวิถี กามชวณมโนทวารวิถี ฌานวิถี

อภิญาญวิถี มรรควิถี

อนนฺตรปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอนันตรปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๑๘. ให้จำแนกโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี ในบท กุสโล กุสลสฺส ของอนันตรปัจจัย
 มาให้ถูกต้อง (43).....น.245)

ตอบ ความเป็นอนันตรปัจจัย ปัจจัยปัจจุบัน ในบท กุสโล กุสลสฺส นี้

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ อริยบุคคล ๗ (เว้นพระอรหันต์)

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ปญฺจทวารวิถี กามชวณมโนทวารวิถี ฌานวิถี

อภิญาญวิถี มัคควิถี

๑๙. วิธิพระบาลีคือ กุสโล ฐมโม อพฺยาगतสฺส ฐมฺมสฺส อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย นี้
 จำแนกบทและแสดงองค์ธรรมว่าอย่างไร และเมื่อว่าโดยกาล ภูมิ บุคคลและวิธีแล้ว
 เป็นอย่างไร (57).....น.247)

ตอบ จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม แห่งอนันตรปัจจัย ในวิธิพระบาลี

กุสโล ฐมโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ โลเกียกุศลชนจิตตูปาท ๑๗ ดวงสุดท้าย และมรรคจิตตูปาท ๔

อพฺยาगतสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ ตทารัมมณจิตตูปาท ๑๑ ภวังคจิตตูปาท ๑๙ ผลจิตตูปาท ๔

(รวม ๒๔ ดวง คือ สันตிரณจิต ๓ มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙ ผลจิต ๔)

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล มรณาสันนกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ อริยบุคคล ๘

ว่าโดยวิธี เป็นไปใน ปญฺจทวารวิถิ กามชนมโนทวารวิถิ มรณาสันนวิถิ

ฌานวิถิ อภิญญาวิถิ มรรควิถิ ผลสมาบัติวิถิ นิโรธสมาบัติวิถิ

อนนฺตรปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอนันตรปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๐. วิธิพระบาลีที่เป็น อพ. – อพ. ของอนันตรปัจจัยนั้น (52).....น.252)

ให้จำแนกบท แสดงองค์ธรรมและว่าโดยกาลเป็นต้น มาให้ถูกต้อง

ตอบ จำแนกบท แสดงองค์ธรรมและว่าโดยกาลเป็นต้นนั้น เป็นไปดังนี้

ในวิธิพระบาลี

อพฺยากโต ทมโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิตตูปาท ๓๖ กิริยาจิตตูปาท ๒๐ ที่เกิดก่อนๆ

(เว้นจิตติจิตของพระอรหันต์)

อพฺยากตสฺส ทมมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิตตูปาท ๓๖ กิริยาจิตตูปาท ๒๐

พร้อมด้วยจิตติจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดหลังๆ

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล ปฏิสันธิกาล มรณาสันนกาล จุตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลบุคคล ๔ ตามสมควร

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ปญฺจทวารวิถี กามชวณมโนทวารวิถี มรณาสันนวิถี
ฌานวิถี อภิญญาวิถี (มคควิถี) ผลสมาบัติวิถี นิโรธสมาบัติวิถี

อนนฺตรปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอนันตรปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๑. จงแสดงวิธีพระบาลี พร้อมทั้งจำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ของอกุศลปทาวสาน
ในกุศลบท แห่งปกตูปนิสสยปัจจัย พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี

ตอบ อกุศลปทาวสาน ในกุศลบท (45).....น.290)

วิธีพระบาลี กุสโล ฐมโม อกุศลสสุ ฐมมสสุ ปกตูปนิสสยปัจเจยเนน ปัจจโย.

กุศลธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อกุศลธรรม ด้วยอำนาจปกตูปนิสสยปัจจัย

ในวิธีพระบาลี กุสโล ฐมโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุศลจิตตูปบาท ๑๗ ที่เป็นพลวะมีกำลังมาก

อกุศลสสุ ฐมมสสุ เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลเสกขบุคคล ๓

ว่าโดยวิถี ธรรมที่เป็นปัจจัย เป็นไปในปัญจทวารวิถี กามฉนมนโหนทวารวิถี
ฌานวิถี

ธรรมที่เป็นปัจจัยปัจจุบัน เป็นไปในปัญจทวารวิถี กามฉนมนโหนทวารวิถี

ปกตูปนิสสยปัจเจยเนน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของปกตูปนิสสยปัจจัยอย่างเดียว

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๒. จงแสดงวิธีพระบาลี และคำแปล พร้อมทั้งจำแนกบทและแสดงองค์ธรรมของ
 อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท แห่งปัจฉิมชาตปัจจย
 พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี มาให้สมบูรณ์ (52).....น.307)

ตอบ อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี กุสลโล ฐมโม อพฺยาคตสฺส ฐมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

กุสลธรรม เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่อพฺยาคตธรรม ด้วยอำนาจปัจฉิมชาตปัจจย
 จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

กุสลโล ฐมโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

องค์ธรรมได้แก่ กุสลจิตตูปบาท ๒๑ ที่เกิดภายหลัง

อพฺยาคตสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ ดิขกาย หรือจตุขกาย ที่เป็นฐิติปัตตะ คือรูป ๒๘ ที่เกิดก่อน
 ว่าโดยกาล เป็นไปใน วัตตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุณฺชน ๔ อริยบุคคล ๗ (เว้นพระอรหันต์) ตามสมควร

ว่าโดยวิถี ธรรมที่เป็นปัจจย เป็นไปในปญฺจทวารวิถี กามชวณมโนทวารวิถี
 อัปปนาวิถี

ธรรมที่เป็นปัจจยุปัน เป็นไปในรูปวิถีที่เป็นภายใน

ปจฺฉาชาตปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของปัจฉิมชาตปัจจย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๔ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

ปัจฉาชาตะ ปัจฉาชาตวิปปยุตตะ ปัจฉาชาตตติ ปัจฉาชาตอวิคตะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๓. จงแสดงวิธีพระบาลีและอนุวาทพระบาลี พร้อมทั้งคำแปล แห่งอาเสวนปัจจย
ในกุสลปทาวสาน ในกุสลบท และว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี มาให้ครบถ้วน
(ในอนุวาทพระบาลี ไม่ต้องจำแนกบท และแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งกาล ภูมิ บุคคล วิถี)

ตอบ กุสลปทาวสาน ในกุสลบท (45).....น.311)

วิธีพระบาลี กุสโล ฐมโม กุสสสุส ฐมมสุส อาเสวนปัจจเยน ปัจจโย.

กุศลธรรม เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่กุศลธรรม ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจย

อนุวาทพระบาลี

๑. ปุริมา ปุริมา กุสลา ขนฺธา

ปัจจิมานํ ปัจจิมานํ กุสลานํ ขนฺธานํ อาเสวนปัจจเยน ปัจจโย.

กุศลนามชั้น ๔ ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่กุศลนามชั้น ๔
ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจย.

๒. อนุโลมํ โคตรกุสฺส, อนุโลมํ โวทานสฺส อาเสวนปัจจเยน ปัจจโย.

อนุโลม เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่โคตรกุสและโวทาน ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจย.

๓. โคตรกุ มคฺคสฺส โวทานํ มคฺคสฺส อาเสวนปัจจเยน ปัจจโย.

โคตรกุและโวทาน เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่มรรค ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจย.

จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

กุสโล ฐมโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุศลชวนจิตตูปบาท ๑๗ ที่เกิดก่อนๆ (วันชวันะดวงสุดท้าย)

กุสสสุส ฐมมสุส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปันธรรม

องค์ธรรมได้แก่ กุศลชวนจิตตูปบาท ๒๑ ที่เกิดหลังๆ (วันชวันะดวงที่ ๑)

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปรวัติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุณฺชน ๔ อริยบุคคล ๗ (วันพระอรหันต์) ตามสมควร

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ปัญจทวารวิถี กามชวันะ อัปปนาชวันมโนทวารวิถี

อาเสวนปัจจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของอาเสวนปัจจย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อาเสวนะ อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็อนัตตะ

๒๔. จงจำแนกบทและแสดงองค์ธรรม เฉพาะ อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท
แห่งอาเสวนปัจจย พร้อมทั้งว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี ด้วย? (47).....น.313)

ตอบ อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งอาเสวนปัจจย

จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

อพฺยาคโต ธมฺโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

องค์ธรรมได้แก่ กิริยาชวนจิตตูปาท ๑๘ ที่เกิดก่อนๆ (วันชวณะดวงสุดท้าย)

อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ กิริยาชวนจิตตูปาท ๑๘ ที่เกิดหลังๆ (วันชวณะดวงที่ ๑)

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปญฺจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน พระอรหันต์

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน ปญฺจทวารวิถี กามชวณะ อัปปนาชวณมโนทวารวิถี

อาเสวนปัจจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของอาเสวนปัจจย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อาเสวนะ อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๕. อพฺยาคโต ธมฺโม อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส วิปากปัจจเยน ปัจจโย

วิธีพระบาลีที่ยกมานี้ แปลว่าอย่างไร ให้จำแนกบท แสดงองค์ธรรม

และว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี มาให้ถูกต้อง (53).....น.326)

ตอบ วิธีพระบาลีนั้น แปลว่า

อพฺยาคตธรรม เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่อพฺยาคตธรรม ด้วยอำนาจวิปากปัจจย

จำแนกบทแสดงองค์ธรรม และว่าโดยกาลเป็นต้น

ในวิธีพระบาลี อพฺยาคโต ธมฺโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

ในปวัตติกาล องค์ธรรมได้แก่ วิปากนามขันธ์ ๑-๓-๒ คือ วิปากจิตตูปาท ๓๖

อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน

ในปวัตติกาล องค์ธรรมได้แก่ วิปากนามขันธ์ ๓-๑-๒

คือ วิปากจิตตูปาท ๓๖ และวิปากจิตตชรูป

อพฺยาคโต ธมฺโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

ในปฏิสนธิกาล องค์ธรรมได้แก่ ปฏิสนธินามขันธ์ ๑-๓-๒ หรือ ๔

คือ ปฏิสนธิจิตตูปาท ๑๙

อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน

ในปฏิสนธิกาล องค์ธรรมได้แก่ ปฏิสนธินามขันธ์ ๓-๑-๒

คือ ปฏิสนธิจิตตูปาท ๑๙ และปฏิสนธิกัมมชรูป

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล ปฏิสนธิกาล
 ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ
 ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลบุคคล ๔ ตามสมควร
 ว่าโดยวิถิ เป็นไปใน ปัญจทวารวิถิ มโนทวารวิถิที่มีตทารมณ์
 อปฺปนาชวณมโนทวารวิถิ และระหว่างวิถิจิตไม่เกิด มีแต่ภวังค์

วิปากปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของวิปากปัจจย เป็นพิเศษ
 ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกันตามสมควร คือ
 วิปากะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ
 สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๖. อพฺยาคโต ธมฺโม อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส รูปอาหารปัจจุเณน ปัจจโย.

พระบาลีนี้แปลว่าอย่างไร ? ให้จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม รวมทั้งว่าโดยกาล

ภูมิ บุคคล วิถิ มาตามลำดับ (54, 59, 65).....น.328)

ตอบ พระบาลีนี้ แปลว่า

อพฺยาคตธรรม เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะแก่อพฺยาคตธรรม ด้วยอำนาจรูปอาหารปัจจย
 จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

อพฺยาคโต ธมฺโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

องค์ธรรมได้แก่ จตุสมุฏฐานิกโอชา ที่อยู่ในอัมมัตตสันดาน
 และอุตฺตฺชโอชา ที่อยู่ในพหิทฺธสันดาน

อพฺยาคตสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ จตุสมุฏฐานิกรูป ที่ตั้งอยู่ในกลาปอันเดียวกับโอชาที่เป็นปัจจย
 และที่ตั้งอยู่ในกลาปอื่นๆ

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน กามภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลบุคคล ๔

ว่าโดยวิถิ เป็นไปใน รูปวิถิ

รูปอาหารปัจจุเณน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งรูปอาหารปัจจย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

รูปอาหาระ รูปอาหารัตถิ รูปอาหารอวิคตะ เหล่านี้

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๗. กุสโล ฐโม กุสลสุส ฐมสุส สหชาตินุทริยปัจเจน ปจโย.

วิธีพระบาลีที่ยกมานี้ ให้จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ว่าโดยกาล ภูมิ

บุคคล วิธี มาให้สมบูรณ์? (51, 62).....น.336)

ตอบ กุสโล ฐโม กุสลสุส ฐมสุส สหชาตินุทริยปัจเจน ปจโย

วิธีพระบาลีที่ยกมานี้ จำแนกบทและแสดงองค์ธรรมได้ดังต่อไปนี้

กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ กุสลอินทรีย์องค์ธรรม ๘ คือ

ชีวิตินทรีย์ กุสลจิต ๒๑ เวทนา ศรัทธา วิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา

กุสลสุส ฐมสุส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ กุสลจิตตูปบาท ๒๑

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ประวัติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน จตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ อริยบุคคล ๗ (เว้นพระอรหันต์)

ว่าโดยวิธี เป็นไปใน ปัญจทวารวิถี กามชวนมโนทวารวิถี

อัปปนาชวนมโนทวารวิถี ๖ วิถี คือ อาทิกัมมิกฆานวิถี ฆานสมาปัตติวิถี

ปาทกฆานวิถี อภิญาญวิถี มัคควิถี และนิโรธสมาปัตติวิถี

สหชาตินุทริยปัจเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของสหชาตินุทริยปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๑๒ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

สหชาตินุทริยะ เหตุ สหชาติาธิปติ สหชาติะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ

นามอาหาระ ฆานะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ เหล่านี้

ปจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๘. จงแสดงวิธีพระบาลี คำแปล จำแนกบท แสดงองค์ธรรม และว่าโดยกาล ภูมิบุคคล วิถี ของอพฺยากตปทาวสาน ในอพฺยากตบท แห่งรูปชีวิตินทริยปัจจัย มาให้สมบูรณ์ (46, 60, 64).....น.343)

ตอบ วิธีพระบาลี และคำแปล

อพฺยากโต ธมฺโม อพฺยากตสฺส ธมฺมสฺส รูปชีวิตินทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อพฺยากตธรรม ด้วยอำนาจรูปชีวิตินทฺริยปัจจัย

จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

อพฺยากโต ธมฺโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ รูปชีวิตินทฺริย ทั้งในปฏิสนธิกาลและปัตติกาล

อพฺยากตสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ กัมมชรูปที่เหลือ ๙ หรือ ๘ ที่อยู่ในกลาปอันเดียวกันกับรูปชีวิตินทฺริย

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปฏิสนธิกาล และปัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน ปญฺจโวการภูมิ และเอกโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลบุคคล ๔

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน รูปวิถีที่เป็นภายใน

รูปชีวิตินทฺริยปจฺจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของรูปชีวิตินทฺริยปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

รูปชีวิตินทฺริยปัจจัย อินทริยัตถิปัจจัย อินทริยอวิคตปัจจัย เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๒๙. จงจำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ของวิธีพระบาลี วาระที่ ๗ แห่งมคคปัจจัย มาให้ได้เนื้อความ ? (ที่ว่าโดยกาลเป็นต้นไม่ต้องแสดง) (49).....น.354)

ตอบ จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

อพฺยากโต รมโม เป็นกัตตฺยบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

ในปวัตติกาล องค์ธรรมได้แก่ สเหตุกวิปาก กิริยาองค์มรรค ๘, ๗, (๗ เว้นปัญญาหรือวิตก)

ในปฏิสนธิกาล องค์ธรรมได้แก่ สเหตุกปฏิสนธิวิปากองค์มรรค ๕, ๔

อพฺยากตสฺส รมมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปัน

ในปวัตติกาล องค์ธรรมได้แก่ สเหตุกวิปากจิตตูปบาท ๒๑ สเหตุกกิริยาจิตตูปบาท ๑๗

และสเหตุกวิปาก กิริยาจิตตชรูป

ในปฏิสนธิกาล องค์ธรรมได้แก่ สเหตุกปฏิสนธิจิตตูปบาท ๑๗ และสเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป

มคฺคปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งมคคปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๑๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

มคฺคะ เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ

สหชาตินทริยะะ ฌานะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิตตะ เหล่านี้

(ในปฏิสนธิกาลนั้นได้อำนาจปัจจัย ๑๒ เว้นสหชาตาริบัติ)

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๓๐. จงแสดงกัตตูปท และสัมปทานบท ในวิธีพระบาลี ดังต่อไปนี้

- ก. กุสโล ฐโม อพฺยาทตฺตสฺส ฐมฺมสฺส อารมฺมณปฺจฺเยน ปฺจฺจโย.
- ข. กุสโล ฐโม กุสลสฺส ฐมฺมสฺส อารมฺมณานิปฺติปฺจฺจเยน ปฺจฺจโย.
- ค. กุสโล ฐโม อพฺยาทตฺตสฺส ฐมฺมสฺส ปฺจฺจนาชาติปฺจฺจเยน ปฺจฺจโย.
- ง. กุสโล ฐโม อกุสลสฺส ฐมฺมสฺส ปกฺคฺตฺพนิสฺสยปฺจฺจเยน ปฺจฺจโย.
- จ. กุสโล ฐโม อพฺยาทตฺตสฺส ฐมฺมสฺส นานกฺขณิกกมฺมปฺจฺจเยน ปฺจฺจโย.

(53, 59, 60, 64, 66).....น.191, 220, 307, 290, 322)

ตอบ แสดงกัตตูปท และสัมปทานบท ในวิธีพระบาลีเหล่านั้น ดังนี้

ก. กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ กุสลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

อพฺยาทตฺตสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ กามกิริยาชวนจิต ๘

ตทารัมมณจิต ๑๑ อภิญญาภิรียาจิต ๑ วิญญาณัญญาตตนิบาต ๑ กิริยา ๑

เนวสัญญานาสัญญาตตนิบาต ๑ กิริยา ๑ เจตสิก ๓๓ ที่ประกอบ

ข. กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ กุสลจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ (เว้นอรหัตตมรรค)

ที่มีสภาพเป็นที่พอใจอย่างยิ่ง

กุสลสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ มหากุสลจิต ๘ เจตสิก ๓๓ (เว้นวิรตี อัปมัญญา)

ที่มีสภาพเป็นผู้ฝึกฝายเป็นหนักแน่น

ค. กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ กุสลจิตตูปาท ๒๑ ที่เกิดภายหลัง

อพฺยาทตฺตสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ ดิขกาย หรือจตุขกาย ที่เป็นฐิตีปัตตะ คือรูป ๒๘ ที่เกิดก่อน

ง. กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุสลจิตตูปาท ๑๗ ที่เป็นพลวะมีกำลังมาก

อกุสลสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ อกุสลจิตตูปาท ๑๒

จ. กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ กุสลเจตนา ๒๑ ที่เป็นอดีต

อพฺยาทตฺตสฺส ฐมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

องค์ธรรมได้แก่ กุสลวิบาก ๒๙ นามขันธ์ ๔ กุสลกัมมชรูป ที่กำลังเกิด

๓๑. จงแสดงการจำแนกบทและองค์ธรรมของข้อต่อไปนี้ (ไม่ต้องแสดงกาล ภูมิ บุคคล วิธี)

ก. กุสลปทาวสาน ในอกุสลบท แห่งอาร์มมณปัจจัย (58)

ข. อกุสลปทาวสาน ในอกุสลบท แห่งอาร์มมณาริบัติปัจจัย

ตอบ แสดงการจำแนกบทและองค์ธรรม (น.200)

กุสลปทาวสาน ในอกุสลบท แห่งอาร์มมณปัจจัย

ในวิธีพระบาลี

อกุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ อกุสลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

กุสลสุส ฐมสุส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ มหากุสลจิต ๘ กุสลอภิญญาจิต ๑ เจตสิก ๓๓

(เวณวรรตี อัปปมัญญา)

อาร์มมณปัจเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของปัจจัย คือ อาร์มมณปัจจัยอย่างเดียว

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

อกุสลปทาวสาน ในอกุสลบท แห่งอาร์มมณาริบัติปัจจัย (น.224)

ในวิธีพระบาลี

กุสโล ฐโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุสลจิตตูปาท ๑๗ ที่มีสภาพเป็นที่ใฝ่ใจยิ่งนัก

อกุสสุส ฐมสุส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ โลภมูลจิตตูปาท ๘ ที่มีสภาพเป็นผู้ผูกใฝ่อย่างหนักแน่น

อาร์มมณาริบัติปัจเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอาร์มมณาริบัติปัจจัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อาร์มมณาริบัติ อาร์มมณะ อาร์มมณูปนิสสยะ เหล่านี้

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๓๒. จงแสดงองค์ธรรมของปัจจัยธรรม และปัจจัยูปันธรรม ของบทและวาระ
ที่ได้อำนาจปัจจัย ๓ คือ อารัมมณปัจจัย อารัมมณาริบัติปัจจัย

อารัมมณูปนิสสยปัจจัย (55, 61).....น.180, 187, 191, 196)

ตอบ แสดงองค์ธรรมของปัจจัยธรรม และปัจจัยูปันธรรม ของบทและวาระที่ได้อำนาจ
ปัจจัย ๓ คือ อารัมมณปัจจัย อารัมมณาริบัติปัจจัย อารัมมณูปนิสสยปัจจัย ดังนี้

๑. กุศลปทาวสาน ในกุศลบท

กุศลจิต ๒๐ (เว้นอรหัตตมรรค) เจตสิก ๓๘ เป็นปัจจัย

กุศลนามขันธ์ ๔ คือ มหากุศลจิต ๘ กุศลอภิญญาที่เกี่ยวกับอิทธิวิระ

เจโตปริยะ ปุพเพนิวาสะ ยถากัมมุปกะ อนาคตังสะ ๑ วิญญาณัญจายตนกุศล ๑

แนวสัจญานาสัจญายตนกุศล ๑ เจตสิก ๓๓ (เว้นวิรติ อัมปมัญญา) เป็นปัจจัยอุปัน

๒. อกุศลปทาวสาน ในกุศลบท

โลกียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๓๘ เป็นปัจจัย

อกุศลนามขันธ์ ๔ คือ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ เป็นปัจจัยอุปัน

๓. อพฺยากตปทาวสาน ในกุศลบท

กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘ เป็นปัจจัย

มโนทวาราวชชนจิต ๑ กามกิริยาชชนจิต ๘ ตทารัมมณจิต ๑๑ อภิญญาภิยาจิต ๑

วิญญาณัญจายตนวิบาก ๑ กิริยา ๑ แนวสัจญานาสัจญายตนวิบาก ๑ กิริยา ๑

เจตสิก ๓๓ ที่ประกอบ เป็นปัจจัยอุปัน

๔. อกุศลปทาวสาน ในอกุศลบท

อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ เป็นปัจจัย

อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ เป็นปัจจัยอุปัน

๓๓. ก. ถ้าอกุศลธรรมเป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลธรรม ด้วยอำนาจอารัมมณาริบัติปัจจัย

อยากทราบว่า อกุศลธรรมนั้นองค์ธรรมได้แก่อะไรบ้าง (50).....น.228)

ข. ถ้าอกุศลธรรมเป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลธรรม ด้วยอำนาจปกตูปนิสสยปัจจัย

อยากทราบว่า อกุศลธรรมนั้นองค์ธรรมได้แก่อะไรบ้าง (.....น.295)

ตอบ

ก. อกุศลธรรมที่เป็นปัจจัย องค์ธรรมได้แก่ โลกมูลจิตตูปบาท ๘ ที่มีสภาพเป็นที่เฝ้าเฝ้าถึงนัก

อกุศลธรรมที่เป็นปัจจัยอุปัน องค์ธรรมได้แก่ โลกมูลจิตตูปบาท ๘ ที่มีสภาพเป็นผู้เฝ้าเฝ้า

อย่างหนักแน่น

ข. อกุศลธรรมที่เป็นปัจจัย องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒ ที่เป็นพลละมีกำลังมาก

และทพพลละมีกำลังน้อย

อกุศลธรรมที่เป็นปัจจัยอุปัน องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒

๓๔. จากคาถาที่แสดงถึงอาร์มมณาริบัติปัจจัย และปัจจัยูปันโดยเฉพาะๆ
 อารมณ (ปัจจัยธรรม) เป็นโลกุตตรธรรม มีอยู่ในบทและวาระใดบ้าง
 และแสดงองค์ธรรมของปัจจัย และปัจจัยูปันประกอบด้วย

(57).....น.223 ?, 226, 230, 232)

ตอบ ในอาร์มมณาริบัติปัจจัย อารมณ (ปัจจัยธรรม) เป็นโลกุตตรธรรม
 มีอยู่ในบทและวาระ พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมของปัจจัย ปัจจัยูปัน ดังนี้

กุสลปทาวสาน ในกุสลบท

องค์ธรรมได้แก่ มรรคจิตตูปบาทเบื้องต้น ๓ ที่มีสภาพเป็นที่ใฝ่ใจอย่างยิ่ง เป็นปัจจัย

มหากุศลญาณสัมปยุตตจิตตูปบาท ๔ ที่มีสภาพเป็นผู้ฝักใฝ่อย่างหนักแน่น เป็นปัจจัยูปัน

อพฺยากตปทาวสาน ในกุสลบท

องค์ธรรมได้แก่ อรหัตตมรรค ๑ เจตสิก ๓๖ ที่มีสภาพเป็นที่น่าใฝ่ใจยิ่งนัก เป็นปัจจัย

มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิตตูปบาท ๔ (เว้นอัปมัณฺญา) ที่มีสภาพเป็นผู้ฝักใฝ่อย่างหนักแน่น
 เป็นปัจจัยูปัน

อพฺยากตปทาวสาน ในอพฺยากตบท

องค์ธรรมได้แก่ อรหัตตผลจิตตูปบาท ๑ และนิพพานที่มีสภาพเป็นที่ใฝ่ใจยิ่งนัก เป็นปัจจัย

มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิตตูปบาท ๔ ผลจิต ๔ เจตสิก ๓๖ (เว้นอัปมัณฺญา) เป็นปัจจัยูปัน

กุสลปทาวสาน ในอพฺยากตบท

องค์ธรรมได้แก่ ผลจิตตูปบาทเบื้องต้น ๓ และนิพพาน ที่มีสภาพเป็นที่ใฝ่ใจยิ่งนัก เป็นปัจจัย

มหากุศลญาณสัมปยุตตจิตตูปบาท ๔ มรรคจิตตูปบาท ๔ (เว้นอัปมัณฺญา) ที่มีสภาพ
 เป็นผู้ฝักใฝ่อย่างหนักแน่น เป็นปัจจัยูปัน

สรุปวาระ วิธีพระบาลี

๓๕. คำแปลของวาทะต่อไปนี้ เป็นของปัจฉยใด พร้อมทั้งแสดงวิธีพระบาลีของปัจฉยนั้น ๆ

ก. ปัจฉยใด เกิดขึ้นพร้อมด้วยปัจจัยปบันธธรรม (64).....น.380, 259)

ข. ธรรมที่จัดแจง หรือปรุงแต่งซึ่งปัจจัยปบันธธรรม (64).....น.394, 315+322)

ตอบ ก. สหชาติปัจฉย มีวิธีพระบาลี ดังนี้

- | | | |
|----------------------------|-------------------------|-------------------------------|
| ๑. กุสโล ฐโม | กุสลสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๒. กุสโล ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๓. กุสโล ฐโม | กุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ | ฐมฺมสฺส สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๔. อกุสโล ฐโม | อกุสลสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๕. อกุสโล ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๖. อกุสโล ฐโม | อกุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ | ฐมฺมสฺส สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๗. อพฺยากโต ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๘. กุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมา | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๙. อกุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมา | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติปัจฉเยน ปจฺจโย. |

ข. กัมมปัจฉย มีปัจฉยพิสดาร ๒ ปัจฉย คือ สหชาติกัมมปัจฉย นานักขณิกกัมมปัจฉย
สหชาติกัมมปัจฉย มีวิธีพระบาลีดังนี้

- | | | |
|-----------------|-------------------------|-----------------------------------|
| ๑. กุสโล ฐโม | กุสลสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๒. กุสโล ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๓. กุสโล ฐโม | กุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ | ฐมฺมสฺส สหชาติกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๔. อกุสโล ฐโม | อกุสลสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๕. อกุสโล ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๖. อกุสโล ฐโม | อกุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ | ฐมฺมสฺส สหชาติกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๗. อพฺยากโต ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | สหชาติกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |

นานักขณิกกัมมปัจฉย มีวิธีพระบาลี ดังนี้

- | | | |
|---------------|--------------------|------------------------------|
| ๑. กุสโล ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | นานักขณิกกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |
| ๒. อกุสโล ฐโม | อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส | นานักขณิกกัมมปัจฉเยน ปจฺจโย. |

๓๖. ในอุปนิสสยปัจจัยทั้ง ๓ มีวิธีพระบาลี ปัจจัยละกี่วาระ คืออะไรบ้าง ?

ให้แสดงมาตามลำดับ (ไม่ต้องแปล) (54, 65).....น.287 = 235+257, 302)

ตอบ ในอุปนิสสยปัจจัยทั้ง ๓ แต่ละปัจจัยมีวิธีพระบาลี ดังนี้

อารัมมณูปนิสสยปัจจัย มีวิธีพระบาลี ๗ วาระ คือ (น.287, 220)

๑. กุสโล	ธมโม	กุสลสฺส	ธมมสฺส	อารัมมณูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๒. กุสโล	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	อารัมมณูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๓. กุสโล	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	อารัมมณูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๔. อกุสโล	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	อารัมมณูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๕. อพฺยากโต	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	อารัมมณูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๖. อพฺยากโต	ธมโม	กุสลสฺส	ธมมสฺส	อารัมมณูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๗. อพฺยากโต	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	อารัมมณูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.

อนนตรูปนิสสยปัจจัย มีวิธีพระบาลี ๗ วาระ คือ (น.287, 245)

๑. กุสโล	ธมโม	กุสลสฺส	ธมมสฺส	อนนตรูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๒. กุสโล	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	อนนตรูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๓. อกุสโล	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	อนนตรูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๔. อกุสโล	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	อนนตรูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๕. อพฺยากโต	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	อนนตรูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๖. อพฺยากโต	ธมโม	กุสลสฺส	ธมมสฺส	อนนตรูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๗. อพฺยากโต	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	อนนตรูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.

ปกตูปนิสสยปัจจัย มีวิธีพระบาลี ๙ วาระ คือ (น.287)

๑. กุสโล	ธมโม	กุสลสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๒. กุสโล	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๓. กุสโล	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๔. อกุสโล	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๕. อกุสโล	ธมโม	กุสลสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๖. อกุสโล	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๗. อพฺยากโต	ธมโม	อพฺยากตสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๘. อพฺยากโต	ธมโม	กุสลสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.
๙. อพฺยากโต	ธมโม	อกุสลสฺส	ธมมสฺส	ปกตูปนิสสยปัจจเยน	ปัจจโย.

๓๗. จงแสดงบทและวาระของสหชาติปัจจัย เฉพาะที่เป็นภาษาบาลีมาให้ถูกต้อง

ตอบ สหชาติปัจจัย มี ๕ บท ๙ วาระ ที่เป็นภาษาบาลีดังนี้ (56).....น.259)

ก. กุสลบท

กุสลปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี กุสโล ฐโม กุสลสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี กุสโล ฐโม อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

กุสลาพฺยากตปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี กุสโล ฐโม กุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

ข. อกุสลบท

อกุสลปทาวสาน ในอกุสลบท

วิธีพระบาลี อกุสโล ฐโม อกุสลสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตปทาวสาน ในอกุสลบท

วิธีพระบาลี อกุสโล ฐโม อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

อกุสลาพฺยากตปทาวสาน ในอกุสลบท

วิธีพระบาลี อกุสโล ฐโม อกุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

ค. อพฺยากตบท

อพฺยากตปทาวสาน ในอพฺยากตบท

วิธีพระบาลี อพฺยากโต ฐโม อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

ฅ. กุสลาพฺยากตบท

อพฺยากตปทาวสาน ในกุสลาพฺยากตบท

วิธีพระบาลี กุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมา อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

ง. อกุสลาพฺยากตบท

อพฺยากตปทาวสาน ในอกุสลาพฺยากตบท

วิธีพระบาลี อกุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมา อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปัจจเยน ปจฺจโย.

๓๘. ให้แสดงวาระและวิธีพระบาลีทั้ง ๙ ของสหชาตปัจฉัย มาตามลำดับ

ตอบ แสดงวาระและวิธีพระบาลี ทั้ง ๙ ของสหชาตปัจฉัย (59).....น.259)

กุสลปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี ๑. กุสโล ฐโม กุสลสฺส ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี ๒. กุสโล ฐโม อพฺยากตสฺส ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

กุสลาพฺยากตปทาวสาน ในกุสลบท

วิธีพระบาลี ๓. กุสโล ฐโม กุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

อกุสลปทาวสาน ในอกุสลบท

วิธีพระบาลี ๔. อกุสโล ฐโม อกุสลสฺส ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตปทาวสาน ในอกุสลบท

วิธีพระบาลี ๕. อกุสโล ฐโม อพฺยากตสฺส ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

อกุสลาพฺยากตปทาวสาน ในอกุสลบท

วิธีพระบาลี ๖. อกุสโล ฐโม อกุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตปทาวสาน ในอพฺยากตบท

วิธีพระบาลี ๗. อพฺยากโต ฐโม อพฺยากตสฺส ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตปทาวสาน ในกุสลาพฺยากตบท

วิธีพระบาลี ๘. กุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมา อพฺยากตสฺส ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

อพฺยากตปทาวสาน ในอกุสลาพฺยากตบท

วิธีพระบาลี ๙. อกุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมา อพฺยากตสฺส ฐมมสฺส สหชาตปัจฉเยน ปจฺจโย.

ข้อ ๓ อำนาจปัจจัย – กรณบท

๓๙. จงแสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้ (48).....น.168, 221, 250)
- | | | |
|-----------------|-----------|--------------------------|
| ก. กุสลปทาวसान | ในกุสลบท | แห่งเหตุปัจจัย |
| ข. กุสลปทาวसान | ในกุสลบท | แห่งอาร์มมณาริบัติปัจจัย |
| ค. อกุสลปทาวसान | ในอกุสลบท | แห่งอนันตรปัจจัย |

ตอบ

- ก. ได้อำนาจปัจจัย ๑๐ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
 เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตินทริยะะ
 มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
- ข. ได้อำนาจปัจจัย ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
 อาร์มมณาริบัติ อาร์มมณะ อาร์มมณุปนิสสยะ
- ค. ได้อำนาจปัจจัย ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
 อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นัตถิ วิคตะ

๔๐. จงแสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้ (51, 56, 60).....น.234, 292)
- | | | |
|-------------------|-------------|--------------------------|
| ก. อกุสลปทาวसान | ในอพฺยาคตบท | แห่งอาร์มมณาริบัติปัจจัย |
| ข. อพฺยาคตปทาวसान | ในกุสลบท | แห่งปกตูปนิสสยะปัจจัย |

ตอบ

- ก. ได้อำนาจปัจจัย ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
 อาร์มมณาริบัติ อาร์มมณะ วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสยะ
 อาร์มมณุปนิสสยะ อาร์มมณปุเรชาตะ วัดถารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ
 อาร์มมณปุเรชาตัตถิ อาร์มมณปุเรชาตอวิคตะ
- ข. ได้อำนาจปัจจัย ๒ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
 ปกตูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ

๔๑. จงแสดงอำนาจปัจจัยของข้อต่อไปนี้ (45).....น.280, 297)

- ก. อกุลสลปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งวัดฤๅษะธาตนิสสยปัจจัย
ข. กุสลปทาวสาน ในอกุลสลบท แห่งปฏนนิสสยปัจจัย

ตอบ แสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้

- ก. อกุลสลปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งวัดฤๅษะธาตนิสสยปัจจัย ได้อำนาจปัจจัย ๕ คือ
วัดฤๅษะธาตนิสสยะ วัดฤๅษะธาตะ วัดฤๅษะธาตวิปยุตตะ
วัดฤๅษะธาตัตถิ วัดฤๅษะธาตอวิคตะ
ข. กุสลปทาวสาน ในอกุลสลบท แห่งปฏนนิสสยปัจจัย ได้อำนาจปัจจัย ๑ คือ
ปฏนนิสสยปัจจัย

๔๒. จงแสดงอำนาจปัจจัยของข้อต่อไปนี้ (47, 64).....น.270, 342, 287+227, 324)

- ก. อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลาพฺยาคตบท แห่งสหชาตปัจจัย
ข. อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งปุเรชาตนิทริยปัจจัย
ค. อกุลสลปทาวสาน ในอกุลสลบท แห่งอารัมมณูปนิสสยปัจจัย
ง. อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท แห่งนาคฆณิกกัมมปัจจัย

ตอบ

- ก. ได้อำนาจปัจจัย ๔ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้
ข. ได้อำนาจปัจจัย ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
ปุเรชาตนิทริยะ วัดฤๅษะธาตนิสสยะ วัดฤๅษะธาตะ
วัดฤๅษะธาตวิปยุตตะ วัดฤๅษะธาตัตถิ วัดฤๅษะธาตอวิคตะ เหล่านี้
ค. ได้อำนาจปัจจัย ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
อารัมมณูปนิสสยะ อารัมมณะ อารัมมณาริบัติ เหล่านี้
ง. ได้อำนาจปัจจัย ๗ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
นาคฆณิกกัมมะ อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ
ปฏนนิสสยะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

๔๓. จงแสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้ (51, 56).....น.271, 230, 277)

- ก. อพฺยาคตปทาวสาน ในอภุสลาพฺยาคตบท แห่งสหชาติปัจจัย
- ข. อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งอาร์มมณาริบัติปัจจัย
- ค. อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งวัดฎุปรุชาตนิสสยปัจจัย

ตอบ แสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้

ก. ได้อำนาจปัจจัย ๔ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ

ข. ได้อำนาจปัจจัย ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อาร์มมณาริบัติ อาร์มมณะ อาร์มมณฺปนนิสสยะ

ค. ได้อำนาจปัจจัย ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

วัดฎุปรุชาตนิสสยะ วัดฎุปรุชาตะ วัดฎุปรุชาตินทริยะ

วัดฎุปรุชาตวิปยุตตะ วัดฎุปรุชาติตติ วัดฎุปรุชาติอวิคตะ

๔๔. จงแสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้ (60).....น.315, 248)

- ก. กุสลปทาวสาน ในกุสlobท แห่งสหชาตกัมมปัจจัย
- ข. อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสlobท แห่งอนันตรปัจจัย

ตอบ

ก. ได้อำนาจปัจจัย ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

สหชาตกัมมะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ

นามอาหาระ สัมปยุตตะ สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ

ข. ได้อำนาจปัจจัย ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ วิคตะ

๔๕. จงตอบคำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยดังต่อไปนี้ (53).....น.324, 340)

ก. อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท แห่งนันทกขณิกกัมมปัจจัย ที่เป็นกรณบทนั้น
ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์เท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งสหชาตินทริยปัจจัย ที่เป็นกรณบทนั้น
ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์เท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ

ก. อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท แห่งนันทกขณิกกัมมปัจจัย ที่เป็นกรณบทนั้น

ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์ ๗ ปัจจัย คือ นันทกขณิกกัมมะ อนันตระ

สมนันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

ข. อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งสหชาตินทริยปัจจัย ที่เป็นกรณบทนั้น

ได้อำนาจปัจจัยสงเคราะห์ ๑๔ ปัจจัย คือ สหชาตินทริยะ เหตุ

สหชาติริปติ สหชาติระ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ นามอาหาระ

ฌานะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาติวิปยุตตะ สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ

๔๖. จงแสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้ (47, 57).....น.327, 191, 253, 279)

ก. อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งวิปากปัจจัย

ข. อพฺยาคตปทาวสาน ในกุสลบท แห่งอาร์มมณปัจจัย

ค. อพฺยาคตปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งอนันตปัจจัย

ง. กุสลปทาวสาน ในอพฺยาคตบท แห่งวัดถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย

ตอบ แสดงอำนาจปัจจัยของข้อดังต่อไปนี้

ก. ได้อำนาจปัจจัย ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

วิปากะ สหชาติระ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สัมปยุตตะ

สหชาติวิปยุตตะ สหชาติตติ สหชาติอวิคตะ

ข. ได้อำนาจปัจจัย ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อาร์มมณะ อาร์มมณาริปติ อาร์มมณูปนิสสยะ

ค. ได้อำนาจปัจจัย ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

อนันตระ สมนันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นัตถิ วิคตะ

ง. ได้อำนาจปัจจัย ๕ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

วัดถุปุเรชาตนิสสยะ วัดถุปุเรชาตะ วัดถุปุเรชาตวิปยุตตะ

วัดถุปุเรชาตตติ วัดถุปุเรชาตอวิคตะ

๔๗. จงหาอำนาจปัจจัยของข้อต่อไปนี้ (49).....น.276+261, 200)
- ก. อกุลลาพยากตปทาวสาน ในอกุลลบท แห่งสหชาตนิสสยปัจจัย
- ข. กุสลปทาวสาน ในอกุลลบท แห่งอารัมมณปัจจัย

ตอบ

- ก. อกุลลาพยากตปทาวสาน ในอกุลลบท แห่งสหชาตนิสสยปัจจัย ได้อำนาจปัจจัย ๔ ปัจจัย คือ
สหชาตนิสสยะ สหชาตยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ
- ข. กุสลปทาวสาน ในอกุลลบท แห่งอารัมมณปัจจัย ได้อำนาจปัจจัย ๑ ปัจจัยคือ อารัมมณปัจจัย

๔๘. จงจำแนกกรณบทและแสดงอำนาจปัจจัย ในวิธีบาลีต่อไปนี้ ? (46)
- ก. กุสโล ธมฺโม กุสลสฺส ธมฺมสฺส เหตุปัจจเยน ปจฺจโย. (น.168)
- ข. กุสโล ธมฺโม กุสลสฺส ธมฺมสฺส อารมฺมณปัจจเยน ปจฺจโย. (น.181)
- ค. กุสโล ธมฺโม กุสลสฺส ธมฺมสฺส อนนฺตรปัจจเยน ปจฺจโย. (น.245)

ตอบ

- ก. เหตุปัจจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งเหตุปัจจัยเป็นพิเศษ ถ้าครบเหตุทั้ง ๓
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๑๐ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน (ขมฺนา) คือ
เหตุ สหชาตาทิปติ สหชาตยะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตินทริยะ
มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้
- ข. อารมฺมณปัจจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอารัมมณปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
อารัมมณะ อารัมมณาธิปติ อารัมมณูปนิสสยะ เหล่านี้
- ค. อนนฺตรปัจจเยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอนันตรปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
อนันตระ สมันนตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

๔๙. จงแสดงกรณบทและอำนาจปัจจัย ในวิธีพระบาลีดังต่อไปนี้

- ก. กุสโล จ อพฺยาโกโต จ ฐมา อพฺยาโกตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาตปฺจฺเจน ปฺจฺจโย.
- ข. กุสโล ฐโม อพฺยาโกตสฺส ฐมฺมสฺส อารมฺมณปฺจฺเจน ปฺจฺจโย.
- ค. อพฺยาโกโต ฐโม กุสฺลสฺส ฐมฺมสฺส วตฺถุปฺปเรชาตนิสฺสยปฺจฺเจน ปฺจฺจโย.
- ง. กุสโล ฐโม อพฺยาโกตสฺส ฐมฺมสฺส นานกฺขณิกกมฺมปฺจฺเจน ปฺจฺจโย.

ตอบ (52).....น.270, 191, 279, 324)

- ก. สหชาตปฺจฺเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งสหชาตปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๔ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้
- ข. อารมฺมณปฺจฺเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอาร์มมณปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
อาร์มมณะ อาร์มมณาธิปติ อาร์มมณฺณนิสสยะ เหล่านี้
- ค. วตฺถุปฺปเรชาตนิสฺสยปฺจฺเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งวตฺถุปฺปเรชาตนิสสยปัจจัย
เป็นพิเศษ ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๕ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
วตฺถุปฺปเรชาตนิสสยะ วตฺถุปฺปเรชาตะ วตฺถุปฺปเรชาตวิปฺยุตตะ วตฺถุปฺปเรชาตัตถิ
วตฺถุปฺปเรชาตอวิคตะ เหล่านี้
- ง. นานกฺขณิกกมฺมปฺจฺเจน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของนานักขณิกกัมมปัจจัยเป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๗ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
นานักขณิกกัมมะ อนันตระ สมนันตระ อนันตฺรฺพนิสสยะ ปกตฺพนิสสยะ
นัตถิ วิคตะ เหล่านี้

๕๐. ในบรรดาอำนาจปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนั้น ได้มาจากวิธีพระบาลีบทใด ให้จำแนกวิธีพระบาลีบทนั้น พร้อมด้วยอำนาจปัจจัย ในวิธีพระบาลีดังต่อไปนี้ (62).....น.350, 234, 248, 342)

- ก. กุสโล ธมฺโม กุสลสุส ธมฺมสุส มคฺคปจฺเจยน ปจฺจโย.
- ข. อพฺยาคโต ธมฺโม อกุสลสุส ธมฺมสุส อารมฺมณฺหาธิปติปจฺเจยน ปจฺจโย.
- ค. กุสโล ธมฺโม อพฺยาคตสุส ธมฺมสุส อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย.
- ง. อพฺยาคโต ธมฺโม อพฺยาคตสุส ธมฺมสุส ปุเรชาตินทฺริยปจฺเจยน ปจฺจโย.

ตอบ ในบรรดาอำนาจปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนั้น ได้มาจาก กรณบทของวิธีพระบาลี จำแนกได้ดังนี้คือ

- ก. มคฺคปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของมคคปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๑๑ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
มคคะ เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ
สหชาตินทฺริยะ ฌานะ สัมปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้
- ข. อารมฺมณฺหาธิปติปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอาร์มมณฺหาธิปติปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
อาร์มมณฺหาธิปติ อาร์มมณะ วัตถอาร์มมณฺปุเรชาตนิสสยะ อาร์มมณฺปนนิสสยะ
อาร์มมณฺปุเรชาตะ วัตถอาร์มมณฺปุเรชาตวิปปยุตตะ อาร์มมณฺปุเรชาตัตถิ
อาร์มมณฺปุเรชาตอวิคตะ เหล่านี้
- ค. อนนฺตรปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งอนนฺตรปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
อนนฺตระ สมณนฺตระ อนนฺตรูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ วิคตะ เหล่านี้
- ง. ปุเรชาตินทฺริยปจฺเจยน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งปุเรชาตินทฺริยปัจจัย เป็นพิเศษ
ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๖ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ
ปุเรชาตินทฺริยะ วัตถปุเรชาตนิสสยะ วัตถปุเรชาตะ วัตถปุเรชาตวิปปยุตตะ
วัตถปุเรชาตัตถิ วัตถปุเรชาตอวิคตะ เหล่านี้

๕๑. ก. ถ้ากุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่กุศลธรรม ในสหชาตาริบัติปัจจัย
 อยากทราบว่า กุศลธรรมนั้นได้แก่อะไรบ้าง และได้อำนาจปัจจัยเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
- ข. ถ้าอกุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่กุศลธรรม ในปกตูปนิสสยปัจจัย
 อยากทราบว่า กุศลธรรมและอกุศลธรรมนั้น ได้แก่อะไรบ้าง
 และได้อำนาจปัจจัยเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
- ค. ถ้ากุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ในสหชาตินทริยปัจจัย
 อยากทราบว่า กุศลธรรมและอพยากตธรรมนั้น ได้แก่อะไรบ้าง
 และได้อำนาจปัจจัยเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ (63).....น.236, 297, 337)

- ก. องค์ธรรมของกุศลธรรมที่เป็นปัจจัย คือ
 กุศลอธิปัตติ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ จันทะ วิริยะ ปัญญา ที่ในกุศลจิต ๒๑
 และจิตตาริบัติ คือ กุศลจิต ๒๑
 องค์ธรรมของกุศลธรรมที่เป็นปัจจัยปัจจุบัน คือ
 กุศลนามขันธ์ ๔ หรือ ๓ ที่ประกอบกับกุศลอธิปัตติ
 ได้อำนาจปัจจัย ๑๑ คือ สหชาตาริบัติ เหตุ สหชาตะ อัญญมัญญะ
 สหชาตนิสสยะ นามอาหาระ สหชาตินทริยะ มัคคะ สัมปยุตตะ
 สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้
- ข. องค์ธรรมของอกุศลธรรมที่เป็นปัจจัย คือ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒ ที่เป็นพลละมีกำลังมาก
 องค์ธรรมของกุศลธรรมที่เป็นปัจจัยปัจจุบัน คือ กุศลจิตตูปบาท ๒๑
 ได้อำนาจปกตูปนิสสยปัจจัยอย่างเดียว ไม่มีปัจจัยอื่นๆ
 เข้ามาช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน แต่ประการใด
- ค. องค์ธรรมของกุศลธรรมที่เป็นปัจจัย คือ
 กุศลอินทริยองค์ธรรม ๘ คือ ชีวิตินทริย กุศลจิต ๒๑ เวทนา ศรัทธา
 วิริยะ สติ เอกัคคตา ปัญญา
 องค์ธรรมของอพยากตธรรมที่เป็นปัจจัยปัจจุบัน คือ
 กุศลจิตตชรูป มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส การเคลื่อนไหวกาย วาจา
 และ ลมหายใจเข้าออกเป็นต้น
 ได้อำนาจปัจจัย ๑๑ คือ สหชาตินทริยะ เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ
 สหชาตนิสสยะ นามอาหาระ ฆานะ มัคคะ สหชาตวิปปยุตตะ
 สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้

อนุบาทพระบาลี

๕๒. จงแสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี ดังต่อไปนี้

- ก. กุสลา เหตุ สมุပ္ปัตตกาหิ ขนุธานิ เหตุปัจเจยเน ปจฺจโย.
- ข. วตฺถุ กุสลานิ ขนุธานิ วตฺถารมฺมณปุเรชาตนิสฺสยปัจเจยเน ปจฺจโย.
- ค. กุสลํ กมฺมํ วิปากสฺส ปกฺคูปนิสฺสยปัจเจยเน ปจฺจโย.
- ง. กพฺพีการโ อาหาโร อิมสฺส กายสฺส รูปอาหารปัจเจยเน ปจฺจโย.
- จ. รูปชีวิตินฺทริยํ กฏฺฏตฺตารูปานํ รูปชีวิตินฺทริยปัจเจยเน ปจฺจโย.

ตอบ (50, 57, 66).....น.168, 285, 291, 328, 343)

- ก. แสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี คือ
กุศลเหตุทั้ง ๓ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลนามขันธ์ ๔ ที่ประกอบด้วยอำนาจเหตุปัจจัย
- ข. แสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี คือ
ประวัติและมรณาสันนหทัยวตฺถุ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลนามขันธ์ ๔ ด้วยอำนาจวิตถารมฺมณปุเรชาตนิสฺสยปัจจัย
- ค. แสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี คือ
กุศลกรรม ๒๑ ที่เป็นพลวะมีกำลังมาก เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลวิปาก ๒๙ นามขันธ์ ๔ (ตามอภิธรรมนัย) หรือ กุศลวิปากและกุศลกัมมชรูป (ตามสูตรต้นต้นัย) ด้วยอำนาจปกคฺคูปนิสฺสยปัจจัย
- ง. แสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี คือ
กพฺพีการาหาร คือจตุสมุฏฐานิกโอาชา ที่อยู่ในอัมมัตตสันดาน และอุตฺตฺชโอาชา ที่อยู่ในพหิทฺธสันดาน เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่จตุชฺกาย ที่อยู่ในกลาปอันเดียวกัน และกลาปที่ต่างกันกับตน ด้วยอำนาจรูปอาหารปัจจัย
- จ. แสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี คือ
ประวัติปฏิสนธิรูปชีวิตินฺทริยํ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กัมมชรูปที่เหลือ ๙ หรือ ๘ ที่อยู่ในกลาปอันเดียวกันกับตน ด้วยอำนาจรูปชีวิตินฺทริยปัจจัย

๕๓. จงแสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี ดังต่อไปนี้ (57, 59).....น.311)

ปริมา ปริมา กุสลา ขนฺธา

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ขนฺธานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.

ตอบ แสดงคำแปลของอนุบาทพระบาลี ดังต่อไปนี้

กุศลนามชั้นที่ ๔ ที่เกิดก่อนๆ

เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลนามชั้นที่ ๔ ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจัย

๕๔. จงแปลในอนุบาทพระบาลี ต่อไปนี้

ก. ขนฺธา วตฺถุสฺส สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

วตฺถุ ขนฺธานํ สหชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

ข. ปจฺจชาตตา กุสลา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺจชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

ตอบ (44, 47).....น.263, 307)

ก. ปฏิสนธินามชั้นที่ ๔ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ปฏิสนธิหทัยวัตถุ ด้วยอำนาจสหชาตปัจจัย

ปฏิสนธิหทัยวัตถุ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ปฏิสนธินามชั้นที่ ๔ ด้วยอำนาจสหชาตปัจจัย

ข. กุศลนามชั้นที่ ๔ ที่เกิดทีหลัง เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ติชกายและจตุชกาย ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจัย

๕๕. จงแปลอนุบาทพระบาลี ของปัจจัยดังต่อไปนี้

ก. มคฺโค ผลสฺส อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

ข. เจตนา วตฺถุสฺส สหชาตกมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย.

ค. วตฺถุ ขนฺธานํ สหชาตวิปฺยตฺตปจฺจเยน ปจฺจโย.

ตอบ (46, 48, 58).....น.247, 320, 359)

ก. มรรค เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่ผล ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

ข. ในขณะปฏิสนธิ เจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่ปฏิสนธิหทัยวัตถุ ด้วยอำนาจสหชาตกัมมปัจจัย

ค. ปฏิสนธิหทัยวัตถุ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่ปฏิสนธินามชั้นที่ ๔ ด้วยอำนาจสหชาตวิปยุตตปัจจัย

๕๖. จงแสดงคำแปลของอนุวาทพระบาลี ดังต่อไปนี้

ก. มคฺโค ผลสมาปตฺติยา ปกตฺตฺปนฺนํ สยฺยปจฺจเยน ปจฺจโย.

ข. อกุสลา อินฺทฺริยา จิตฺตสมฺภูตํ รূปํ สหชาตินฺทฺริยปจฺจเยน ปจฺจโย.

ค. กุสลา เจตนา วิปากาณํ ขนฺธาณํ กฏฺตตา จ รূปํ นานกฺขณิกกมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย.

ง. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ขนฺธา

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลาณํ ขนฺธาณํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.

จ. ให้แสดงอำนาจปัจจัย ในกรณบทของอนุวาทพระบาลี

ดังที่แสดงมาแล้วข้างต้นตามลำดับ

ตอบ คำแปลของอนุวาทพระบาลี (43).....น.292, 339, 322, 312)

ก. มรรค เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจปกตฺตฺปนฺนํ สยฺยปจฺจโย

ข. อกุศลอินทรีย์องค์ธรรม ๕ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่รูป ซึ่งมีอกุศลจิตเป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจสหชาตินฺทฺริยปจฺจโย

ค. กุศลเจตนาที่เป็นอดีต เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่วิปากนามขันธ์ ๔ และกัมมชรูป ด้วยอำนาจน่านกฺขณิกกมฺมปจฺจโย

ง. อกุศลนามขันธ์ ๔ ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลนามขันธ์ ๔ ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจอาเสวนปจฺจโย

(จ)

ข้อ ก. ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ ปกตฺตฺปนฺนํ สยฺยปจฺจโย นานกฺขณิกกมฺม

ข้อ ข. ได้อำนาจปัจจัย ๑๐ คือ สหชาตินฺทฺริยะ สหชาตาริปีติ สหชาตะ สหชาตนิสสยะ นามอาหาระ ฌานะ มัคคะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิกตะ

ข้อ ค. ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ นานกฺขณิกกมฺมะ อนันตริยะ สมณันตริยะ อนันตรูปนิสสยะ ปกตฺตฺปนฺนํ สยฺยปจฺจโย นัตถิ วิกตะ

ข้อ ง. ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ อาเสวนะ อนันตริยะ สมณันตริยะ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิกตะ

๕๗. อนุบาทพระบาลีต่อไปนี้ มีวิธีพระบาลีว่าอย่างไร
- ก. อกุลสลา เหตุ จิตตสมุฏฐานานํ รูปานํ เหตุปัจจเยน ปัจจโย.
 - ข. นิพพานํ ผลสฺส อารมฺมณาทิปติปัจจเยน ปัจจโย.
 - ค. กุสลา อาหารา สมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ จิตตสมุฏฐานานญจ รูปานํ
นามอาหารปัจจเยน ปัจจโย.
 - ง. รูปชีวิตินฺทริยํ กฏตฺตารูปานํ อินฺทริยตฺถิปัจจเยน ปัจจโย.
 - จ. กพฺพีการโ อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารอวิคตปัจจเยน ปัจจโย.

ตอบ (62).....น.174, 230, 331, 370, 370)

- ก. อกุลโล ฐมโ อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส เหตุปัจจเยน ปัจจโย.
- ข. อพฺยากโต ฐมโ อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส อารมฺมณาทิปติปัจจเยน ปัจจโย.
- ค. กุสโล ฐมโ กุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ ฐมฺมสฺส นามอาหารปัจจเยน ปัจจโย.
- ง. อพฺยากโต ฐมโ อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส อินฺทริยตฺถิปัจจเยน ปัจจโย.
- จ. อพฺยากโต ฐมโ อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส อาหารอวิคตปัจจเยน ปัจจโย.

๕๘. จงเติมคำลงในช่องว่าง พร้อมทั้งแสดงคำแปลของอนุวาทพระบาลีดังต่อไปนี้

ก. ปุริมา ปุริมา.....ขนฺธา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ.....ขนฺธานํ
อาเสวนปจฺจเยน.....

ข. จกฺขุหฺนฺทริยํ จกฺขุวิญญฺณสฺส, โสติหฺนฺทริยํ....., ฆานิหฺนฺทริยํ.....,
ชีวิหฺนฺทริยํ....., กายิหฺนฺทริยํ.....,
ปุเรชาติหฺนฺทริยปจฺจเยน.....

ตอบ (61).....น.311, 342)

ก. ปุริมา ปุริมา กุสลา ขนฺธา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ขนฺธานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
แปล กุศลนามชั้น ๔ ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่กุศลนามชั้น ๔ ที่เกิดหลังๆ
ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจัย

ปุริมา ปุริมา อกุสลา ขนฺธา ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลานํ ขนฺธานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
แปล อกุศลนามชั้น ๔ ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลนามชั้น ๔ ที่เกิดหลังๆ
ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจัย

ปุริมา ปุริมา กิริยาพฺยากตา ขนฺธา
ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กิริยาพฺยากตานํ ขนฺธานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
แปล กิริยาชวณนามชั้น ๔ ที่เกิดก่อนๆ
เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่งิริยาชวณนามชั้น ๔ ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจัย

ข. จกฺขุหฺนฺทริยํ จกฺขุวิญญฺณสฺส, โสติหฺนฺทริยํ โสตฺวิญญฺณสฺส, ฆานิหฺนฺทริยํ ฆานวิญญฺณสฺส,
ชีวิหฺนฺทริยํ ชีวหาวิญญฺณสฺส, กายิหฺนฺทริยํ กายวิญญฺณสฺส ปุเรชาติหฺนฺทริยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล มัชฌิมาयูกะ หรือฐิติปัตตะ จักขุหฺนฺทริยํ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่งักขุวิญญฺณจิต ๒
มัชฌิมาयูกะ หรือฐิติปัตตะ โสติหฺนฺทริยํ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่งอสตฺวิญญฺณจิต ๒
มัชฌิมายูกะ หรือฐิติปัตตะ ฆานิหฺนฺทริยํ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่งานวิญญฺณจิต ๒
มัชฌิมายูกะ หรือฐิติปัตตะ ชีวิหฺนฺทริยํ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่งชีวหาวิญญฺณจิต ๒
มัชฌิมายูกะ หรือฐิติปัตตะ กายิหฺนฺทริยํ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่งกายวิญญฺณจิต ๒
ด้วยอำนาจปุเรชาติหฺนฺทริยปัจจัย

๕๙. จงแสดงบทและวาระของวิธีพระบาลี ที่สัมพันธ์กับคำแปลของอนุวาทพระบาลี
แห่งปกตูปนิสสยปัจฉยดังต่อไปนี้ (63).....น.)

- ก. อกุศลกรรม ๑๒ ที่เป็นพลวงมีกำลังมาก ทั้งในภพนี้และภพก่อน
เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่อกุศลวิปากจิตตูปบาท ๗
- ข. มรรค เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่ผลสมมัตติ
- ค. ผลสมมัตติ เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่ความสุขกาย
- ฅ. สุขกาย หรือความทุกข์กาย เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่ความสุขกาย ทุกข์กาย
- ง. บุคคลใดอาศัยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญาของตนแล้ว ย่อมทำมานะที่ยังไม่เกิด
ให้เกิด มีการถือเอาความเห็นผิด
- จ. กายิกสุข กายิกทุกข์ อุตุ โภชนะ เสนาสนะ เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่ราคะ โทสะ
โมหะ มานะ ทิฏฐิ และความปรารถนา
- ฉ. ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา
- ช. บุคคลทำร้ายมารดาจนสิ้นชีวิต แล้วให้ทาน สมาทานศีล รักษาอุโบสถ
เพื่อจะลบล้างผลของอกุศลนั้นให้สิ้นไป
- ซ. สุขกาย ทุกข์กาย ความเย็นความร้อน อาหาร ที่อยู่อาศัย
เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา
- ฌ. มาตรฐานธรรม เป็นปัจฉยช่วยอุปการะแก่มาตรฐาน ปิตุฆาต อรหันตฆาต โลหิตูปบาท
สังฆเภท และนียตมิจฉาทิฏฐิ อย่างใดอย่างหนึ่ง

<u>ตอบ</u>	ก. อพฺยาคตปทาวสาน	ใน อกุสลับท	(ข.3 - น.298)
	ข. อพฺยาคตปทาวสาน	ใน กุสลับท	(ข.6 - น.292)
	ค. อพฺยาคตปทาวสาน	ใน อพฺยาคตบท	(ข.4 - น.299)
	ฅ. อพฺยาคตปทาวสาน	ใน อพฺยาคตบท	(ข.1 - น.299)
	ง. อกุสลับทาวสาน	ใน กุสลับท	(ข.1 - น.290)
	จ. อกุสลับทาวสาน	ใน อพฺยาคตบท	(ข.2 - น.302)
	ฉ. กุสลับทาวสาน	ใน กุสลับท	(ข.3 - น.287)
	ช. กุสลับทาวสาน	ใน อกุสลับท	(ข.4 - น.297)
	ซ. กุสลับทาวสาน	ใน อพฺยาคตบท	(ข.2 - น.300)
	ฌ. อกุสลับทาวสาน	ใน อกุสลับท	(ข.6 - น.294)

ข้อ ๔ สุธธสังขยวาระ

๖๐. ปัจจัยที่มีวิธีพระบาลี ๗ วาระ มีจำนวนเท่าไร คือปัจจัยอะไรบ้าง ?
(ตอบเป็นกลุ่มตามชาติก็ได้) และจงแสดงสุธธสังขยวาระของปัจจัยที่ ๑ ในกลุ่มนั้น ๆ
มาให้ถูกต้องด้วย ? (50, 60).....น.178, 235, 257)

ตอบ ปัจจัยที่มีวิธีพระบาลี ๗ วาระนั้น มี ๑๔ ปัจจัย คือ
ปัจจัยที่เป็นสหชาติชาติเล็ก ๗ ปัจจัย
ปัจจัยที่เป็นอาร์มมณชาติ ๒ ปัจจัย คือ อาร์มมณชาติปติ อาร์มมณูปนิสสยะ
ปัจจัยที่เป็นอนันตรชาติ ๕ ปัจจัย คือ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

สุธธสังขยวาระ เหตุปัจจัย สรุปรการนับจำนวนสัทธบท มี ๗ ประเภท คือ

๑. กุสโล	กุสลสฺส	เหตุปัจจเยน	ปัจจโย.
๒. กุสโล	อพฺยาคตสฺส	เหตุปัจจเยน	ปัจจโย.
๓. กุสโล	กุสลาพฺยาคตสฺส	เหตุปัจจเยน	ปัจจโย.
๔. อกุสโล	อกุสลสฺส	เหตุปัจจเยน	ปัจจโย.
๕. อกุสโล	อพฺยาคตสฺส	เหตุปัจจเยน	ปัจจโย.
๖. อกุสโล	อกุสลาพฺยาคตสฺส	เหตุปัจจเยน	ปัจจโย.
๗. อพฺยาคโต	อพฺยาคตสฺส	เหตุปัจจเยน	ปัจจโย.

อาร์มมณชาติปติปัจจัย สรุปรการนับจำนวนสัทธบท มี ๗ ประเภท คือ

๑. กุสโล	กุสลสฺส	อาร์มมณชาติปติปัจจเยน	ปัจจโย.
๒. กุสโล	อกุสลสฺส	อาร์มมณชาติปติปัจจเยน	ปัจจโย.
๓. กุสโล	อพฺยาคตสฺส	อาร์มมณชาติปติปัจจเยน	ปัจจโย.
๔. อกุสโล	อกุสลสฺส	อาร์มมณชาติปติปัจจเยน	ปัจจโย.
๕. อพฺยาคโต	อพฺยาคตสฺส	อาร์มมณชาติปติปัจจเยน	ปัจจโย.
๖. อพฺยาคโต	กุสลสฺส	อาร์มมณชาติปติปัจจเยน	ปัจจโย.
๗. อพฺยาคโต	อกุสลสฺส	อาร์มมณชาติปติปัจจเยน	ปัจจโย.

อนันตรปัจจัย สรุปรการนับจำนวนสัทธบท มี ๗ ประเภท คือ

๑. กุสโล	กุสลสฺส	อนนฺตรปัจจเยน	ปัจจโย.
๒. กุสโล	อพฺยาคตสฺส	อนนฺตรปัจจเยน	ปัจจโย.
๓. อกุสโล	อกุสลสฺส	อนนฺตรปัจจเยน	ปัจจโย.
๔. อกุสโล	อพฺยาคตสฺส	อนนฺตรปัจจเยน	ปัจจโย.
๕. อพฺยาคโต	อพฺยาคตสฺส	อนนฺตรปัจจเยน	ปัจจโย.
๖. อพฺยาคโต	กุสลสฺส	อนนฺตรปัจจเยน	ปัจจโย.
๗. อพฺยาคโต	อกุสลสฺส	อนนฺตรปัจจเยน	ปัจจโย.

๖๑. จงแสดงสูตรสังขยวาระ ของปัจจัยดังต่อไปนี้ ?

ก. อารัมมณปัจจัย

ข. ปุเรชาตินทริยปัจจัย

ค. สหชาติวิปปยุตตปัจจัย

(46, 63).....น.218, 343, 359)

ตอบ ก. สรุปจำนวนสูตรบท แห่งอารัมมณปัจจัยปัญหาวาระ มี ๙ ประเภท คือ

๑. กุสโล กุสลสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๒. กุสโล อกุสลสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๓. กุสโล อพฺยาคตสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๔. อกุสโล อกุสลสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๕. อกุสโล กุสลสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๖. อกุสโล อพฺยาคตสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๗. อพฺยาคโต อพฺยาคตสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๘. อพฺยาคโต กุสลสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

๙. อพฺยาคโต อกุสลสุส อารมมณปัจเจกเยน ปัจจโย.

ข. สรุปจำนวนสูตรบท แห่งปุเรชาตินทริยปัจจัยปัญหาวาระ มี ๑ ประเภท คือ

อพฺยาคโต อพฺยาคตสุส ปุเรชาตินทริยปัจเจกเยน ปัจจโย.

ค. สรุปจำนวนสูตรบท แห่งสหชาติวิปปยุตตปัจจัยปัญหาวาระ มี ๓ ประเภท คือ

๑. กุสโล อพฺยาคตสุส สหชาติวิปปยุตตปัจเจกเยน ปัจจโย.

๒. อกุสโล อพฺยาคตสุส สหชาติวิปปยุตตปัจเจกเยน ปัจจโย.

๓. อพฺยาคโต อพฺยาคตสุส สหชาติวิปปยุตตปัจเจกเยน ปัจจโย.

๖๒. จงแสดงสูตรสังขยวาระ ของปัจจัยดังต่อไปนี้ (55, 63).....น.257)

อนันตรปัจจัย

ตอบ สูตรสังขยวาระ ของอนันตรปัจจัย

สรุปจำนวนสูตรบท แห่งอนันตรปัจจัยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น

มี ๗ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. กุสโล กุสลสุส อนนฺตรปัจเจกเยน ปัจจโย.

๒. กุสโล อพฺยาคตสุส อนนฺตรปัจเจกเยน ปัจจโย.

๓. อกุสโล อกุสลสุส อนนฺตรปัจเจกเยน ปัจจโย.

๔. อกุสโล อพฺยาคตสุส อนนฺตรปัจเจกเยน ปัจจโย.

๕. อพฺยาคโต อพฺยาคตสุส อนนฺตรปัจเจกเยน ปัจจโย.

๖. อพฺยาคโต กุสลสุส อนนฺตรปัจเจกเยน ปัจจโย.

๗. อพฺยาคโต อกุสลสุส อนนฺตรปัจเจกเยน ปัจจโย.

๖๓. ก. จงแสดงประเภทสุทธสังขยวาระของปัจจัย ดังต่อไปนี้

อาร์มมณัธิปติปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย

ข. ปัจจัยในข้อ ก. นั้น แต่ละปัจจัยมีปัจจัยสภาคะ ปัจจัยละเท่าไร

คืออะไรบ้าง ? (49).....น.235, 287+257)

ตอบ ก. แสดงประเภทสุทธสังขยวาระ ของอาร์มมณัธิปติปัจจัยเป็นต้น ดังต่อไปนี้

อาร์มมณัธิปติปัจจัย มีสุทธสังขยวาระ ๗ ประเภท คือ

๑. กุสโล กุสลสฺส อาร์มมณัธิปติปัจจนเณ ปจฺจโย.
๒. กุสโล อกุสลสฺส อาร์มมณัธิปติปัจจนเณ ปจฺจโย.
๓. กุสโล อพฺยาคตสฺส อาร์มมณัธิปติปัจจนเณ ปจฺจโย.
๔. อกุสโล อกุสลสฺส อาร์มมณัธิปติปัจจนเณ ปจฺจโย.
๕. อพฺยาคโต อพฺยาคตสฺส อาร์มมณัธิปติปัจจนเณ ปจฺจโย.
๖. อพฺยาคโต กุสลสฺส อาร์มมณัธิปติปัจจนเณ ปจฺจโย.
๗. อพฺยาคโต อกุสลสฺส อาร์มมณัธิปติปัจจนเณ ปจฺจโย.

อนันตรูปนิสสยปัจจัย มีสุทธสังขยวาระ ๗ ประเภท คือ

๑. กุสโล กุสลสฺส อนันตรูปนิสสยปัจจนเณ ปจฺจโย.
๒. กุสโล อพฺยาคตสฺส อนันตรูปนิสสยปัจจนเณ ปจฺจโย.
๓. อกุสโล อกุสลสฺส อนันตรูปนิสสยปัจจนเณ ปจฺจโย.
๔. อกุสโล อพฺยาคตสฺส อนันตรูปนิสสยปัจจนเณ ปจฺจโย.
๕. อพฺยาคโต อพฺยาคตสฺส อนันตรูปนิสสยปัจจนเณ ปจฺจโย.
๖. อพฺยาคโต กุสลสฺส อนันตรูปนิสสยปัจจนเณ ปจฺจโย.
๗. อพฺยาคโต อกุสลสฺส อนันตรูปนิสสยปัจจนเณ ปจฺจโย.

ข. ปัจจัยในข้อ ก. นั้น มีปัจจัยสภาคะดังนี้

อาร์มมณัธิปติปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับอาร์มมณัธิปติปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๗ ปัจจัย คือ

อาร์มมณะ วัตถารมมณปุเรชาตนิสสยะ อาร์มมณฺณนิสสยะ อาร์มมณปุเรชาตะ

วัตถารมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ อาร์มมณปุเรชาตัตถิ อาร์มมณปุเรชาตอวิคตะ

อนันตรูปนิสสยปัจจัยสภาคะ มี ๖ ปัจจัย คือ

อนันตระ สมณันตระ อาเสวนะ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ วิคตะ

๖๔. จงแสดงสูตรสังขยวาระ ของสหชาตปัจจย นัตถิปัจจย (51).....น.272, 370+257)

ตอบ สูตรสังขยวาระ ของสหชาตปัจจย มี ๙ ประเภท คือ

๑. กุสลโล กุสลสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๒. กุสลโล อพฺยาคตสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๓. กุสลโล กุสลาพฺยาคตสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๔. อกุสลโล อกุสลสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๕. อกุสลโล อพฺยาคตสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๖. อกุสลโล อกุสลาพฺยาคตสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๗. อพฺยาคโต อพฺยาคตสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๘. กุสลาพฺยาคโต อพฺยาคตสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.
๙. อกุสลาพฺยาคโต อพฺยาคตสฺส สหชาตปัจจเยน ปจฺจโย.

สูตรสังขยวาระ ของนัตถิปัจจย มี ๗ ประเภท คือ

๑. กุสลโล กุสลสฺส นตฺถิปัจจเยน ปจฺจโย.
๒. กุสลโล อพฺยาคตสฺส นตฺถิปัจจเยน ปจฺจโย.
๓. อกุสลโล อกุสลสฺส นตฺถิปัจจเยน ปจฺจโย.
๔. อกุสลโล อพฺยาคตสฺส นตฺถิปัจจเยน ปจฺจโย.
๕. อพฺยาคโต อพฺยาคตสฺส นตฺถิปัจจเยน ปจฺจโย.
๖. อพฺยาคโต กุสลสฺส นตฺถิปัจจเยน ปจฺจโย.
๗. อพฺยาคโต อกุสลสฺส นตฺถิปัจจเยน ปจฺจโย.

๖๕. ปกตูปนิสสยปัจจย นี้ (48, 49, 54, 57, 61)

มีจำนวนสูตรสังขยวาระ กี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? (น.302)

ตอบ สรุปจำนวนสูตรบท แห่งปกตูปนิสสยปัจจยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้น มี ๙ ประเภท คือ

๑. กุสลโล กุสลสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๒. กุสลโล อกุสลสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๓. กุสลโล อพฺยาคตสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๔. อกุสลโล อกุสลสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๕. อกุสลโล กุสลสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๖. อกุสลโล อพฺยาคตสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๗. อพฺยาคโต อพฺยาคตสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๘. อพฺยาคโต กุสลสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.
๙. อพฺยาคโต อกุสลสฺส ปกตูปนิสสยปัจจเยน ปจฺจโย.

๖๖. สุตฺรสังขยวาระ มีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ในปัจฉิมต่อไปนี้
 สหชาติปัจฉิม เฉพาะกุสลาพฺยาगतบพ และอกุสลาพฺยาगतบพ
 นานกฺขณิกกัมมปัจฉิม สัมปยุตตปัจฉิม (56).....น.272, 325, 355)

ตอบ สหชาติปัจฉิม เฉพาะกุสลาพฺยาगतบพ และอกุสลาพฺยาगतบพ

มีสุตฺรสังขยวาระ ๒ ประเภท คือ ประเภทที่ ๘ และประเภทที่ ๙

ประเภทที่ ๘ กุสลาพฺยาगतโต อพฺยาगतสฺส สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

ประเภทที่ ๙ อกุสลาพฺยาगतโต อพฺยาगतสฺส สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

นานกฺขณิกกัมมปัจฉิม มีสุตฺรสังขยวาระ ๒ ประเภท คือ

๑. กุสโล อพฺยาगतสฺส นานกฺขณิกกัมมปจฺจเยน ปจฺจโย.

๒. อกุสโล อพฺยาगतสฺส นานกฺขณิกกัมมปจฺจเยน ปจฺจโย.

สัมปยุตตปัจฉิม มีสุตฺรสังขยวาระ ๓ ประเภท คือ

๑. กุสโล กุสลสฺส สัมปยุตตปจฺจเยน ปจฺจโย.

๒. อกุสโล อกุสลสฺส สัมปยุตตปจฺจเยน ปจฺจโย.

๓. อพฺยาगतโต อพฺยาगतสฺส สัมปยุตตปจฺจเยน ปจฺจโย.

๖๗. วัดฤๅษะตนิสสยปัจจย อารัมมณปูเรชาตปัจจย และนันทิกขณิกกัมมปัจจย
เมื่อว่าโดยสุทธสังขยวาระ และปัจจยสภาคะแล้ว มีปัจจยละเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ (47, 58, 63).....น.280, 306, 325)

สุทธสังขยวาระ ของวัดฤๅษะตนิสสยปัจจย

สรุปจำนวนสุทธบท แห่งวัดฤๅษะตนิสสยปัจจยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น
มี ๓ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. อพฺยากโต อพฺยากตสฺส วตฤๅษะตนิสสยปจฺจเยน ปจฺจโย.
๒. อพฺยากโต กุสฺลสฺส วตฤๅษะตนิสสยปจฺจเยน ปจฺจโย.
๓. อพฺยากโต อกุสฺลสฺส วตฤๅษะตนิสสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

วัดฤๅษะตนิสสยปัจจยสภาคะ

ปัจจยที่เป็นสภาคะกันได้กับวัดฤๅษะตนิสสยปัจจย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๕ ปัจจยคือ

- วัดฤๅษะตนิสสย ปุเรชาตนิสสย วิทฤๅษะตนิสสย
วัดฤๅษะตนิสสย วิทฤๅษะตนิสสย วิทฤๅษะตนิสสย

สุทธสังขยวาระ ของอารัมมณปูเรชาตปัจจย

สรุปจำนวนสุทธบท แห่งอารัมมณปูเรชาตปัจจยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น
มี ๓ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. อพฺยากโต อพฺยากตสฺส อารัมมณปูเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.
๒. อพฺยากโต กุสฺลสฺส อารัมมณปูเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.
๓. อพฺยากโต อกุสฺลสฺส อารัมมณปูเรชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

อารัมมณปูเรชาตปัจจยสภาคะ

ปัจจยที่เป็นสภาคะกันได้กับอารัมมณปูเรชาตปัจจย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๗ ปัจจยคือ

- อารัมมณ อารัมมณวิปยิตติ วิทอารัมมณปูเรชาตนิสสย อารัมมณปูเรชาตนิสสย
วิทอารัมมณปูเรชาตนิสสย วิทอารัมมณปูเรชาตนิสสย วิทอารัมมณปูเรชาตนิสสย

สุทธสังขยวาระ ของนันทิกขณิกกัมมปัจจย

สรุปจำนวนสุทธบท แห่งนันทิกขณิกกัมมปัจจยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น
มี ๒ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. กุสฺโล อพฺยากตสฺส นันทิกขณิกกัมมปจฺจเยน ปจฺจโย.
๒. อกุสฺโล อพฺยากตสฺส นันทิกขณิกกัมมปจฺจเยน ปจฺจโย.

นันทิกขณิกกัมมปัจจยสภาคะ

ปัจจยที่เป็นสภาคะกันได้กับนันทิกขณิกกัมมปัจจย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๖ ปัจจยคือ

- อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสย ปกตูปนิสสย นัตติ วิทตะ

๖๘. จงแสดงสูตรสังขยวาระ ว่ามีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ในปัจจัยต่อไปนี้

ก. วัตถุปุรชาตปัจจัย ข. ปัจฉาชาตปัจจัย

ตอบ ก. วัตถุปุรชาตปัจจัย (52, 54, 55, 56, 59, 62, 63, 65).....น.303+280, 310)

สรุปจำนวนสูตรบท แห่งวัตถุปุรชาตปัจจัยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น

มี ๓ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. อพฺยากโต อพฺยากตสฺส วัตถุปุรชาตปัจจเยน ปจฺจโย.

๒. อพฺยากโต กุสลสฺส วัตถุปุรชาตปัจจเยน ปจฺจโย.

๓. อพฺยากโต อกุสลสฺส วัตถุปุรชาตปัจจเยน ปจฺจโย.

ข. ปัจฉาชาตปัจจัย

สรุปจำนวนสูตรบท แห่งปัจฉาชาตปัจจัยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น

มี ๓ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. กุสโล อพฺยากตสฺส ปัจฉาชาตปัจจเยน ปจฺจโย.

๒. อกุสโล อพฺยากตสฺส ปัจฉาชาตปัจจเยน ปจฺจโย.

๓. อพฺยากโต อพฺยากตสฺส ปัจฉาชาตปัจจเยน ปจฺจโย.

๖๙. จงแสดงสูตรสังขยวาระ ว่ามีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? ของปัจจัยต่อไปนี้

สหชาตินทรียปัจจัย อาเสวนปัจจัย (52, 54, 59, 62).....น.341, 314)

ตอบ สูตรสังขยวาระ ของสหชาตินทรียปัจจัย

สรุปจำนวนสูตรบท แห่งสหชาตินทรียปัจจัยปัญหาวาระ มี ๗ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. กุสโล กุสลสฺส สหชาตินทรียปัจจเยน ปจฺจโย.

๒. กุสโล อพฺยากตสฺส สหชาตินทรียปัจจเยน ปจฺจโย.

๓. กุสโล กุสลาพฺยากตสฺส สหชาตินทรียปัจจเยน ปจฺจโย.

๔. อกุสโล อกุสลสฺส สหชาตินทรียปัจจเยน ปจฺจโย.

๕. อกุสโล อพฺยากตสฺส สหชาตินทรียปัจจเยน ปจฺจโย.

๖. อกุสโล อกุสลาพฺยากตสฺส สหชาตินทรียปัจจเยน ปจฺจโย.

๗. อพฺยากโต อพฺยากตสฺส สหชาตินทรียปัจจเยน ปจฺจโย.

สูตรสังขยวาระ ของอาเสวนปัจจัย

สรุปจำนวนสูตรบท แห่งอาเสวนปัจจัยปัญหาวาระ มี ๓ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. กุสโล กุสลสฺส อาเสวนปัจจเยน ปจฺจโย.

๒. อกุสโล อกุสลสฺส อาเสวนปัจจเยน ปจฺจโย.

๓. อพฺยากโต อพฺยากตสฺส อาเสวนปัจจเยน ปจฺจโย.

๗๐. จงแสดงสูตรสังขยวาระ แห่งปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย พร้อมทั้งคำแปล (43)
และให้แสดงปัจจัยสมภาคะ ของปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย สหชาติตติปัจจัย (น.310, 362)

ตอบ สูตรสังขยวาระ แห่งปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย มี ๓ ประเภท คือ

๑. กุสล โอพยากตสส ปจฉาชาตวิปยุตตปัจเจน ปัจจโย.
กุศล เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก้อัพยากตะ ด้วยอำนาจปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย
๒. อกุสล โอพยากตสส ปจฉาชาตวิปยุตตปัจเจน ปัจจโย.
อกุศล เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก้อัพยากตะ ด้วยอำนาจปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย
๓. อพยากโต อพยากตสส ปจฉาชาตวิปยุตตปัจเจน ปัจจโย.
อัพยากตะ เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก้อัพยากตะ ด้วยอำนาจปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย

และปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัยสมภาคะ มี ๓ ปัจจัย คือ

ปัจฉาชาตะ ปัจฉาชาตัตถิ ปัจฉาชาตอวิคตะ

สหชาติตติปัจจัยสมภาคะ มี ๗ ปัจจัย คือ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ สัมปยุตตะ

สหชาตวิปยุตตะ สหชาตอวิคตะ

๗๑. เมื่อสรุปจำนวนสุทธบท ของสหชาตกัมมปัจจัย และนันทกขณิกกัมมปัจจัย และแสดงปัจจัยที่เป็นสภาวะกันได้กับสหชาตกัมมปัจจัย และนันทกขณิกกัมมปัจจัยแล้ว มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ? (44).....น.321, 325)

ตอบ สรุปจำนวนสุทธบท แห่งสหชาตกัมมปัจจัยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๗ ประเภท คือ

๑. กุสโล กุสลสุส สหชาตกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย.
๒. กุสโล อพฺยาคตสุส สหชาตกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย.
๓. กุสโล กุสลาพฺยาคตสุส สหชาตกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย.
๔. อกุสโล อกุสลสุส สหชาตกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย.
๕. อกุสโล อพฺยาคตสุส สหชาตกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย.
๖. อกุสโล อกุสลาพฺยาคตสุส สหชาตกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย.
๗. อพฺยาคโต อพฺยาคตสุส สหชาตกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย.

ปัจจัยที่เป็นสภาวะกันได้กับสหชาตกัมมปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๙ ปัจจัย คือ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ นามอาหาระ
สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

สรุปจำนวนสุทธบทแห่งนันทกขณิกกัมมปัจจัยปัญหาวาระ ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๒ ประเภทคือ

๑. กุสโล อพฺยาคตสุส นันทกขณิกกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย
๒. อกุสโล อพฺยาคตสุส นันทกขณิกกัมมปัจจัยเณ ปัจจโย

ปัจจัยที่เป็นสภาวะกันได้กับนันทกขณิกกัมมปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๖ ปัจจัย คือ

อนันตระ สมนันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

๗๒. ปัจจัยที่มีสูตรสังขยวาระ หนึ่งประเภทและสองประเภท มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง และให้แสดงประเภทแห่งสูตรสังขยวาระ ของปัจจัยนั้นๆ มาด้วย ?

(53).....น.327, 343, 329, 370.....)

ตอบ ปัจจัยที่มีสูตรสังขยวาระ หนึ่งประเภท มี ๘ ปัจจัย คือ

- | | |
|----------------------|-------------------------|
| ๑. วิปากปัจจัย | ๒. ปุเรชาตินทรียปัจจัย |
| ๓. รูปอาหารปัจจัย | ๔. อาหารัตถิปัจจัย |
| ๕. อาหารอวิคตปัจจัย | ๖. รูปชีวิตินทรียปัจจัย |
| ๗. อินทรียัตถิปัจจัย | ๘. อินทรียอวิคตปัจจัย |

ปัจจัยที่มีสูตรสังขยวาระ สองประเภท มี ๑ ปัจจัย คือ

๑. นานักขณิกกัมมปัจจัย

ประเภทแห่งสูตรสังขยวาระของปัจจัยนั้นๆ มีดังต่อไปนี้

- | | | | |
|-------------|------------|-----------------------|---------|
| ๑. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | วิปากปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๒. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | ปุเรชาตินทรียปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๓. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | รูปอาหารปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๔. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | อาหารัตถิปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๕. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | อาหารอวิคตปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๖. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | รูปชีวิตินทรียปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๗. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | อินทรียัตถิปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๘. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | อินทรียอวิคตปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๙. กุสโล | อพฺยากตสฺส | นานักขณิกกัมมปจฺจเยน | ปจฺจโย. |
| ๑๐. อกุสโล | อพฺยากตสฺส | นานักขณิกกัมมปจฺจเยน | ปจฺจโย. |

ข้อ ๕ ปัจจัยสภาคะ

๗๓. ปัจจัยสภาคะ ของอาร์มมณปัจจัย อนันตรปัจจัย ปัจฉาชาตปัจจัย
 ปุเรชาตินทริยปัจจัย นานักขณิกัมมปัจจัย แต่ละปัจจัย มีเท่าไร
 คืออะไรบ้าง ? (48, 50, 56, 59, 66).....น.219, 257, 310, 343, 325)

ตอบ อาร์มมณปัจจัย มีปัจจัยสภาคะ ๗ ปัจจัย คือ

อาร์มมณาริบัติ วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสยะ อาร์มมณูปนิสสยะ
 อาร์มมณปุเรชาตะ วัดถารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ อาร์มมณปุเรชาตัตถิ
 อาร์มมณปุเรชาตอวิกตะ

อนันตรปัจจัย มีปัจจัยสภาคะ ๖ ปัจจัย คือ

สมนันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นานักขณิกัมมะ นัตถิ วิคตะ
 ปัจฉาชาตปัจจัย มีปัจจัยสภาคะ ๓ ปัจจัย คือ

ปัจฉาชาตวิปปยุตตะ ปัจฉาชาตัตถิ ปัจฉาชาตอวิกตะ

ปุเรชาตินทริยปัจจัย มีปัจจัยสภาคะ ๕ ปัจจัย คือ

วัดถุปุเรชาตนิสสยะ วัดถุปุเรชาตะ วัดถุปุเรชาตวิปปยุตตะ
 วัดถุปุเรชาตัตถิ วัดถุปุเรชาตอวิกตะ

นานักขณิกัมมปัจจัย มีปัจจัยสภาคะ ๖ ปัจจัย คือ

อนันตระ สมนันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

๗๔. ก. อาร์มมณปัจจัยสภาคะ มีปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ กี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?

ข. อนันตรปัจจัยสภาคะ มีปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ กี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?

ตอบ (53).....น.219, 257)

ก. อาร์มมณปัจจัยสภาคะ มีปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ ๗ ปัจจัย คือ

อาร์มมณาริบัติ วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสยะ อาร์มมณูปนิสสยะ
 อาร์มมณปุเรชาตะ วัดถารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ อาร์มมณปุเรชาตัตถิ
 อาร์มมณปุเรชาตอวิกตะ

ข. อนันตรปัจจัยสภาคะ มีปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ ๖ ปัจจัย คือ

สมนันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นานักขณิกัมมะ นัตถิ วิคตะ

๗๕. จงแสดงปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ด้วย สหชาตินทรียปัจจัย อารัมมณปุเรชาตปัจจัย
 วัตถุปุเรชาตัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย ? (51, 54, 57, 64, 65)

ตอบ สหชาตินทรียปัจจัยสภาคะ (น.341, 306, 366, 370+257)

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ด้วยสหชาตินทรียปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๑๓ ปัจจัย คือ
 เหตุ สหชาตาริปีติ สหชาตอะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ
 วิปากะ นามอาหาระ ฌานะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ
 สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

อารัมมณปุเรชาตปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ด้วยอารัมมณปุเรชาตปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๗ ปัจจัย คือ
 อารัมมณะ อารัมมณาริปีติ วัตถุอารัมมณปุเรชาตนิสสยะ อารัมมณูปนิสสยะ
 วัตถุอารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ อารัมมณปุเรชาตัตถิ อารัมมณปุเรชาตอวิคตะ

วัตถุปุเรชาตัตถิปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ด้วยวัตถุปุเรชาตัตถิปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๕ ปัจจัย คือ
 วัตถุปุเรชาตนิสสยะ วัตถุปุเรชาตอะ ปุเรชาตินทรียะ
 วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ

วิคตปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้ด้วยวิคตปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๖ ปัจจัย คือ
 อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ

๗๖. จงแสดงปัจจัยสภาคะ ของปัจจัยดังต่อไปนี้

ก. อารัมมณาริปีติปัจจัย ข. วัตถุปุเรชาตปัจจัย

ตอบ (46, 60).....น.235, 303+280)

ก. อารัมมณาริปีติปัจจัยสภาคะ มี ๗ ปัจจัย คือ

อารัมมณะ วัตถุอารัมมณปุเรชาตนิสสยะ อารัมมณูปนิสสยะ อารัมมณปุเรชาตอะ
 วัตถุอารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ อารัมมณปุเรชาตัตถิ อารัมมณปุเรชาตอวิคตะ

ข. วัตถุปุเรชาตปัจจัยสภาคะ มี ๕ ปัจจัย คือ

วัตถุปุเรชาตนิสสยะ ปุเรชาตินทรียะ วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ
 วัตถุปุเรชาตัตถิ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ

๗๗. ถ้าจะหาปัจจัยสภาคะ ของสหชาตาริบัติปัจจัยทั้ง ๔ จากนิทเทศ
จะได้คำตอบว่าอย่างไร (58).....น.244)

ตอบ ปัจจัยสภาคะ ของสหชาตาริบัติปัจจัย ทั้ง ๔ จากนิทเทศ มีดังนี้คือ
ฉันทาริบัติปัจจัย มีสภาคะ ๘ ปัจจัย คือ

สหชาตะ	อัญญมัญญะ	สหชาตนิสสยะ	วิปากะ
สัมปยุตตะ	สหชาตวิปยุตตะ	สหชาตัตถิ	สหชาตอวิคตะ

วิริยาริบัติปัจจัย มีสภาคะ ๑๐ ปัจจัย คือ

สหชาตะ	อัญญมัญญะ	สหชาตนิสสยะ	วิปากะ
สหชาตนิทริยะ	มัคคะ		
สัมปยุตตะ	สหชาตวิปยุตตะ	สหชาตัตถิ	สหชาตอวิคตะ

จิตตาริบัติปัจจัย มีสภาคะ ๑๐ ปัจจัย คือ

สหชาตะ	อัญญมัญญะ	สหชาตนิสสยะ	วิปากะ
นามอาหาระ	สหชาตนิทริยะ		
สัมปยุตตะ	สหชาตวิปยุตตะ	สหชาตัตถิ	สหชาตอวิคตะ

วิมังสาริบัติปัจจัย มีสภาคะ ๑๑ ปัจจัย คือ

เหตุ สหชาตะ	อัญญมัญญะ	สหชาตนิสสยะ	วิปากะ
สหชาตนิทริยะ	มัคคะ		
สัมปยุตตะ	สหชาตวิปยุตตะ	สหชาตัตถิ	สหชาตอวิคตะ

๗๘. ให้แสดงปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับ สหชาตาริบัติปัจจัย นัตถิปัจจัย
โดยเฉพาะๆ ว่าแต่ละปัจจัย มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ (52, 57).....น.244, 370+257)

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับสหชาตาริบัติปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๑๒ ปัจจัยคือ

เหตุ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ นามอาหาระ สหชาตนิทริยะ
มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับนัตถิปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๖ ปัจจัย คือ

อนันตระ สมณันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นานักขณิกกัมมะ วิคตะ

๗๙. ให้แสดงปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับปัจจัยเหล่านี้ คือ

ก. สมันตรปัจจัย

ข. วัตถุปุรชาตวิปยุตตปัจจัย

ตอบ (50).....น.258, 280)

ก. ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับสมันตรปัจจัย มี ๖ ปัจจัย คือ

อนันตระ อนันตรูปนิสสยะ อาเสวนะ นานักขณิกัมมะ นัตถิ วิคตะ

ข. ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับวัตถุปุรชาตวิปยุตตปัจจัย มี ๕ ปัจจัย คือ

วัตถุปุรชาตนิสสยะ วัตถุปุรชาตอะ ปุรชาตินทริยะะ

วัตถุปุรชาตัตถิ วัตถุปุรชาตอวิคตะ

๘๐. ก. ในอุปนนิสสยปัจจัย โดยพิสดารทั้ง ๓ ปัจจัยนั้น (45)

มีปัจจัยสภาคะ ปัจจัยละเท่าไร คือปัจจัยอะไรบ้าง ? (น.287, 235+257, 302)

ข. จงแสดงปัจจัยสภาคะของปัจจัยดังต่อไปนี้ อารัมมณปุรชาตปัจจัยสภาคะ

อาเสวนปัจจัยสภาคะ (.....น.306, 314)

ตอบ ก. อารัมมณูปนิสสยปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับอารัมมณูปนิสสยปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๗ ปัจจัย คือ

อารัมมณะ อารัมมณาริบัติ วัตถุอารัมมณปุรชาตนิสสยะ อารัมมณปุรชาตอะ

วัตถุอารัมมณปุรชาตวิปยุตตะ อารัมมณปุรชาตัตถิ อารัมมณปุรชาตอวิคตะ

อนันตรูปนิสสยปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับอนันตรูปนิสสยปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๖ ปัจจัย คือ

อนันตระ สมันตระ อาเสวนะ นานักขณิกัมมะ นัตถิ วิคตะ

ปกตูปนิสสยปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับปกตูปนิสสยปัจจัย ดังแสดงมาแล้วข้างต้นนั้น มี ๑ ปัจจัย คือ

นานักขณิกัมมปัจจัย

ข. อารัมมณปุรชาตปัจจัยสภาคะ มี ๗ ปัจจัย คือ

อารัมมณะ อารัมมณาริบัติ วัตถุอารัมมณปุรชาตนิสสยะ อารัมมณูปนิสสยะ

วัตถุอารัมมณปุรชาตวิปยุตตะ อารัมมณปุรชาตัตถิ อารัมมณปุรชาตอวิคตะ

อาเสวนปัจจัยสภาคะ มี ๕ ปัจจัย คือ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

๘๑. ปัจจัยที่เป็นปัจจัยสภาคะของปัจจัยต่อไปนี้ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง

ก. นามอาหารปัจจัย

ข. วัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย

ตอบ (55, 63).....น.335, 280)

ก. นามอาหารปัจจัยสภาคะ มี ๑๑ ปัจจัย คือ

สหชาตาริปีติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สหชาตกัมมะ วิปากะ
สหชาตินทริยะะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ข. วัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัยสภาคะ มี ๕ ปัจจัย คือ

วัตถุปุเรชาตะ ปุเรชาตินทริยะะ วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ
วัตถุปุเรชาตัตถิ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ

๘๒. จงแสดงปัจจัยสภาคะ ของปัจจัยต่อไปนี้

ก. วัตถุอาร์มมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย

ข. สัมปยุตตปัจจัย

ค. ปัจณาชาตัตถิปัจจัย

(57, 64).....น.286, 356, 310)

ตอบ ก. วัตถุอาร์มมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย มี ๗ ปัจจัย คือ

อาร์มมณะ อาร์มมณาริปีติ อาร์มมณุปนิสสยะ
อาร์มมณปุเรชาตะ วัตถุอาร์มมณปุเรชาตวิปปยุตตะ
อาร์มมณปุเรชาตัตถิ อาร์มมณปุเรชาตอวิคตะ

ข. สัมปยุตตปัจจัย มี ๖ ปัจจัย คือ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ
วิปากะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ค. ปัจณาชาตัตถิปัจจัย มี ๓ ปัจจัย คือ

ปัจณาชาตะ ปัจณาชาตวิปปยุตตะ ปัจณาชาตอวิคตะ

๘๓. ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับปัจจัยต่อไปนี้มีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง (59)
 มัคคปัจจัย อารัมมณูปนิสสยปัจจัย รูปชีวิตินทริยปัจจัย (น.354, 287+235, 344)

ตอบ ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับมัคคปัจจัย มี ๑๒ ปัจจัย คือ

เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ
 วิปากะ สหชาตินทริยะ ฌานะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ
 สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับอารัมมณูปนิสสยปัจจัย มี ๗ ปัจจัย คือ

อารัมมณะ อารัมมณาริบัติ วัตถุารัมมณปุเรชาตนิสสยะ
 อารัมมณปุเรชาตะ วัตถุารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ
 อารัมมณปุเรชาตัตถิ อารัมมณปุเรชาตอวิคตะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับรูปชีวิตินทริยปัจจัย มี ๒ ปัจจัย คือ

อินทริยัตถิ อินทริยอวิคตะ

๘๔. ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับ วิปากปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย
 มีอย่างละเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? (61).....น.327, 287+257)

ตอบ วิปากปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับวิปากปัจจัย มี ๗ ปัจจัย คือ

สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สัมปยุตตะ
 สหชาตวิปปยุตตะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

อนันตรูปนิสสยปัจจัยสภาคะ

ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับอนันตรูปนิสสยปัจจัย มี ๖ ปัจจัย คือ

อนันตระ สมณันตระ อาเสวนะ นานักขณิกัมมะ นัตถิ วิคตะ

ข้อ ๖ สรุปปัจจัย ๒๔ / ๔๗

๘๕. ในปัญหาวารวิภังค์นั้น ต้องการทราบดังต่อไปนี้ (56)

ปัจจัยที่มี ๕ บท ๙ วาระ และที่มี ๓ บท ๗ วาระ มีอย่างละกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง

ตอบ ปัจจัยที่มี ๕ บท ๙ วาระ มี ๔ ปัจจัย คือ

สหชาตปัจจัย สหชาตนิสสยปัจจัย สหชาตัตติปัจจัย สหชาตอวิคตปัจจัย

และปัจจัยที่มี ๓ บท ๗ วาระ มี ๑๔ ปัจจัย คือ

- | | | |
|-------------------|-------------------------|-------------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาตาริบัติปัจจัย | ๓. สหชาตกัมมปัจจัย |
| ๔. นามอาหารปัจจัย | ๕. สหชาตินทริยปัจจัย | ๖. ฌานปัจจัย |
| ๗. มัคคปัจจัย | ๘. อารัมมณาริบัติปัจจัย | ๙. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย |
| ๑๐. อนันตรปัจจัย | ๑๑. สมันตรปัจจัย | ๑๒. อนันตรูปนิสสยปัจจัย |
| ๑๓. นัตติปัจจัย | ๑๔. วิคตปัจจัย | |

๘๖. ในปัญหาวารวิภังค์นั้น ปัจจัยที่มีวิธีพระบาลี ๙ วาระมีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง

เมื่อว่าโดยชาติเป็นกัชาติ คือชาติอะไรบ้าง (59).....น.)

ตอบ ในปัญหาวารวิภังค์นั้น ปัจจัยที่มีวิธีพระบาลี ๙ วาระ มี ๖ ปัจจัย คือ

อารัมมณปัจจัย สหชาตปัจจัย สหชาตนิสสยปัจจัย
 ปกตูปนิสสยปัจจัย สหชาตัตติปัจจัย สหชาตอวิคตปัจจัย

เมื่อว่าโดยชาติ มี ๓ ชาติ คือ

- | | |
|-------------------|--|
| ๑. สหชาตชาติ | มี ๔ ปัจจัย คือ สหชาตปัจจัย
สหชาตนิสสยปัจจัย สหชาตัตติปัจจัย สหชาตอวิคตปัจจัย |
| ๒. อารัมมณชาติ | มี ๑ ปัจจัย คือ อารัมมณปัจจัย |
| ๓. ปกตูปนิสสยชาติ | มี ๑ ปัจจัย คือ ปกตูปนิสสยปัจจัย |

๘๗. ในปัญหาวารวิวงศ์ของปัจจัย ๔๗ นั้น ต้องการทราบดังต่อไปนี้ (61)

ก. ปัจจัยที่มี ๑ บท ๑ วาระ และมี ๑ บท ๓ วาระ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. ปัจจัยที่มี ๓ บท ๓ วาระ มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง?

ให้แสดงบทและวาระอย่างย่อ ของปัจจัยเหล่านี้ด้วย

ตอบ

ก. ปัจจัยที่มี ๑ บท ๑ วาระ มี ๘ ปัจจัย คือ

๑. วิปากปัจจัย

๒. ปุเรชาตินทรียปัจจัย

๓. รูปอาหารปัจจัย

๔. อาหารัตถิปัจจัย

๕. อาหารอวิคตปัจจัย

๖. รูปชีวิตินทรียปัจจัย

๗. อินทรียัตถิปัจจัย

๘. อินทรียอวิคตปัจจัย

ปัจจัยที่มี ๑ บท ๓ วาระ มี ๑๐ ปัจจัย คือ

๑. วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย

๒. อารัมมณปุเรชาตปัจจัย

๓. วัดถารัมมณปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย

๔. อารัมมณปุเรชาตัตถิปัจจัย

๕. อารัมมณปุเรชาตอวิคตปัจจัย

๖. วัดถปุเรชาตนิสสยปัจจัย

๗. วัดถปุเรชาตปัจจัย

๘. วัดถปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย

๙. วัดถปุเรชาตัตถิปัจจัย

๑๐. วัดถปุเรชาตอวิคตปัจจัย

ข. ปัจจัยที่มี ๓ บท ๓ วาระ มี ๘ ปัจจัย คือ

๑. อัญญมัญญปัจจัย

๒. สัมปยุตตปัจจัย

๓. สหชาตวิปยุตตปัจจัย

๔. อาเสวนปัจจัย

๕. ปัจจชาตปัจจัย

๖. ปัจจชาตวิปยุตตปัจจัย

๗. ปัจจชาตัตถิปัจจัย

๘. ปัจจชาตอวิคตปัจจัย

แสดงบทและวาระของปัจจัยเหล่านี้ ดังนี้ คือ

อัญญมัญญปัจจัย, สัมปยุตตปัจจัย, อาเสวนปัจจัย

รวม ๓ ปัจจัยนี้ มี ๓ บท ๓ วาระเหมือนกัน คือ

ก. กุสลบท มี ๑ วาระ คือ ๑. กุ - กุ

ข. อกุสลบท มี ๑ วาระ คือ ๑. อกุ - อกุ

ค. อัปยาคตบท มี ๑ วาระ คือ ๑. อัพ - อัพ

สหชาตวิปยุตตปัจจัย, ปัจจชาตปัจจัย, ปัจจชาตวิปยุตตปัจจัย, ปัจจชาตัตถิปัจจัย, ปัจจชาตอวิคตปัจจัย รวม ๕ ปัจจัยนี้ มี ๓ บท ๓ วาระเหมือนกัน คือ

ก. กุสลบท มี ๑ วาระ คือ ๑. กุ - อัพ

ข. อกุสลบท มี ๑ วาระ คือ ๑. อกุ - อัพ

ค. อัปยาคตบท มี ๑ วาระ คือ ๑. อัพ - อัพ

๘๘. ในปัจจัย ๔๗ นั้น ต้องการทราบว่ ปัจจัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๙ วาระ ๓ วาระ มีอย่างละกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง ? (ให้ตอบตามลำดับชาติ) และปัจจัยทั้ง ๙ วาระ และ ๓ วาระเหล่านี้ ว่าโดยชาติแล้วได้กี่ชาติ คือชาติอะไรบ้าง ? (51)

ตอบ

ปัจจัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๙ วาระ มี ๖ ปัจจัย คือ

- | | |
|--------------------|----------------------|
| ๑. สหชาติปัจจัย | ๒. สหชาตนิสสยปัจจัย |
| ๓. สหชาติตติปัจจัย | ๔. สหชาติอวิคตปัจจัย |
| ๕. อารัมมณปัจจัย | ๖. ปกตูปนิสสยปัจจัย |

ปัจจัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๓ วาระ มี ๑๘ ปัจจัย คือ

- | | |
|----------------------------|-----------------------------------|
| ๑. อัญญมัญญปัจจัย | ๒. สัมปยุตตปัจจัย |
| ๓. สหชาติวิปยุตตปัจจัย | ๔. วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย |
| ๕. อารัมมณปุเรชาตปัจจัย | ๖. วัดถารัมมณปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๗. อารัมมณปุเรชาตตติปัจจัย | ๘. อารัมมณปุเรชาตอวิคตปัจจัย |
| ๙. อาเสวนปัจจัย | ๑๐. วัดถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย |
| ๑๑. วัดถุปุเรชาตปัจจัย | ๑๒. วัดถุปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๑๓. วัดถุปุเรชาตตติปัจจัย | ๑๔. วัดถุปุเรชาตอวิคตปัจจัย |
| ๑๕. ปัจณาชาตปัจจัย | ๑๖. ปัจณาชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๑๗. ปัจณาชาตตติปัจจัย | ๑๘. ปัจณาชาตอวิคตปัจจัย |

ปัจจัยทั้ง ๙ วาระและ ๓ วาระเหล่านี้ เมื่อว่าโดยชาติแล้ว เป็นได้ ๖ ชาติ คือ

- | | |
|-----------------|---------------------|
| ๑. สหชาติชาติ | ๒. อารัมมณชาติ |
| ๓. อนันตรชาติ | ๔. วัดถุปุเรชาตชาติ |
| ๕. ปัจณาชาตชาติ | ๖. ปกตูปนิสสยชาติ |

๘๙. ในปัจจัย ๔๗ นั้น ต้องการทราบปัจจัยที่เกี่ยวกับปัญหาวารวิภังค์ ดังต่อไปนี้
- ปัจจัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๙ วาระ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
 - ปัจจัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๗ วาระ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
 - ปัจจัยในข้อ ก. และ ข. นั้น เมื่อว่าโดยชาติแล้ว เป็นได้กี่ชาติ คือชาติอะไรบ้าง ?

ตอบ (53).....น.)

ก. ปัจจัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๙ วาระ มีจำนวน ๖ ปัจจัย คือ

- | | |
|--------------------|---------------------|
| ๑. สหชาติปัจจัย | ๒. สหชาตนิสสยปัจจัย |
| ๓. สหชาติตติปัจจัย | ๔. สหชาตอวิคตปัจจัย |
| ๕. อารัมมณปัจจัย | ๖. ปกตูปนิสสยปัจจัย |

ข. ปัจจัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๗ วาระ มีจำนวน ๑๔ ปัจจัย คือ

- | | |
|-------------------------|-------------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาตาริบัติปัจจัย |
| ๓. สหชาติกัมมปัจจัย | ๔. นามอาหารปัจจัย |
| ๕. สหชาตินทริยปัจจัย | ๖. ฌานปัจจัย |
| ๗. มัคคปัจจัย | ๘. อารัมมณาริบัติปัจจัย |
| ๙. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย | ๑๐. อนันตรปัจจัย |
| ๑๑. สมันตรปัจจัย | ๑๒. อนันตรูปนิสสยปัจจัย |
| ๑๓. นัตติปัจจัย | ๑๔. วิคตปัจจัย |

ค. ปัจจัยในข้อ ก. และ ข. นั้น เมื่อว่าโดยชาติแล้ว เป็นได้ ๔ ชาติ คือ

- | | |
|---------------------------|------------------------------|
| ๑. สหชาติชาติ (๑๑ ปัจจัย) | ๒. อารัมมณชาติ (๓ ปัจจัย) |
| ๓. อนันตรชาติ (๕ ปัจจัย) | ๔. ปกตูปนิสสยชาติ (๑ ปัจจัย) |

90. จงแสดงสรุปบทและวาระ แห่งปัญหาวารวิภังค์ ที่ปรากฏในหลักสูตรคัมภีร์มหาปฏฐาน ที่ไม่ซ้ำกันมาให้ครบ ว่ามีกี่บท แต่ละบทมีกี่วาระ อะไรบ้าง ให้ตอบเป็นวาระย่อ (55)

๙๐. จงแสดงสรุปบทและวาระ แห่งปัญหาวารวิภังค์ ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรคัมภีร์มหาปฏฐาน ที่ไม่ซ้ำกันมาให้ครบ ว่ามีกี่บท กี่วาระ และแต่ละบทมีกี่วาระ คืออะไรบ้าง ?
ให้ตอบเป็นวาระย่อ (58)

ตอบ สรุปบทและวาระแห่งปัญหาวารวิภังค์ ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรคัมภีร์มหาปฏฐาน ที่ไม่ซ้ำกัน ว่าโดยบท มี ๕ บท คือ ก. กุสลบท ข. อกุสลบท ค. อพุยากตบท

ฃ. กุสลาพุยากตบท ง. อกุสลาพุยากตบท

ว่าโดยวาระ มี ๑๕ วาระ คือ

ก. กุสลบท	มี ๔ วาระ คือ ๑. กุ-กุ	๒. กุ-อกุ	๓. กุ-อพุ	๔. กุ-กุอพุ
ข. อกุสลบท	มี ๔ วาระ คือ ๑. อกุ-อกุ	๒. อกุ-กุ	๓. อกุ-อพุ	๔. อกุ-อกุอพุ
ค. อพุยากตบท	มี ๓ วาระ คือ ๑. อพุ-อพุ	๒. อพุ-กุ	๓. อพุ-อกุ	
ฃ. กุสลาพุยากตบท	มี ๒ วาระ คือ ๑. กุอพุ-กุ	๒. กุอพุ-อพุ		
ง. อกุสลาพุยากตบท	มี ๒ วาระ คือ ๑. อกุอพุ-อกุ	๒. อกุอพุ-อพุ		

๙๑. ในปัญหาวารวิภังค์แห่งปัจจัย ๔๗ นั้น

ปัจจัยที่มี ๑ บท ๑ วาระ, ที่มี ๑ บท ๓ วาระ, และที่มี ๓ บท ๓ วาระ
มีอย่างละกี่ยปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง ให้ตอบตามลำดับชาติ (59)

ตอบ

ปัจจัยที่มี ๑ บท ๑ วาระ	มี ๘ ปัจจัย	ได้แก่
ปัจจัยที่เป็นสหชาติชาติ	มี ๑ ปัจจัย	คือ วิปากปัจจัย
ปัจจัยที่เป็นวัตถุปุเรชาติชาติ	มี ๑ ปัจจัย	คือ ปุเรชาตินทริยปัจจัย
ปัจจัยที่เป็นอาหารชาติ	มี ๓ ปัจจัย	คือ รูปอาหารปัจจัย อาหารัตถปัจจัย อาหารอวิคตปัจจัย
ปัจจัยที่เป็นรูปชีวิตินทริยชาติ	มี ๓ ปัจจัย	คือ รูปชีวิตินทริยปัจจัย อินทริยัตถปัจจัย อินทริยอวิคตปัจจัย
ปัจจัยที่มี ๑ บท ๓ วาระ	มี ๑๐ ปัจจัย	ได้แก่
ปัจจัยที่เป็นอาร์มมณชาติ	มี ๕ ปัจจัย	คือ วัดถารัมมณปุเรชาตินิสสยปัจจัย อาร์มมณปุเรชาติปัจจัย วัดถารัมมณปุเรชาติวิปยุตตปัจจัย อาร์มมณปุเรชาติตติปัจจัย อาร์มมณปุเรชาติอวิคตปัจจัย
ปัจจัยที่เป็นวัตถุปุเรชาติชาติ	มี ๕ ปัจจัย	คือ วัดถุปุเรชาตินิสสยปัจจัย วัตถุปุเรชาติปัจจัย วัดถุปุเรชาติวิปยุตตปัจจัย วัตถุปุเรชาติตติปัจจัย วัดถุปุเรชาติอวิคตปัจจัย
ปัจจัยที่มี ๓ บท ๓ วาระ	มี ๘ ปัจจัย	ได้แก่
ปัจจัยที่เป็นสหชาติชาติ	มี ๓ ปัจจัย	คือ อัญญมัญญปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย สหชาติวิปยุตตปัจจัย
ปัจจัยที่เป็นอนันตรชาติ	มี ๑ ปัจจัย	คือ อาเสวนปัจจัย
ปัจจัยที่เป็นปัจฉาชาติชาติ	มี ๔ ปัจจัย	คือ ปัจฉาชาติปัจจัย ปัจฉาชาติวิปยุตตปัจจัย ปัจฉาชาติตติปัจจัย ปัจฉาชาติอวิคตปัจจัย

๙๒. ในปัจฉัย ๔๗ นั้น ปัจฉัยที่มีวิธีพระบาลี ๗ วาระ มีกัจฉัย คือปัจฉัยอะไรบ้าง และปัจฉัยเหล่านี้เมื่อจัดเป็นชาติแล้ว เป็นชาติอะไรได้บ้าง (47)

ตอบ ในปัจฉัย ๔๗ นั้น ปัจฉัยที่มีวิธีพระบาลี ๗ วาระ มี ๑๔ ปัจฉัย คือ
เหตุปัจฉัย สหชาตาริบัติปัจฉัย อารัมมณาริบัติปัจฉัย อนันตรปัจฉัย สมันตรปัจฉัย
อารัมมณูปนิสสยปัจฉัย อนันตรูปนิสสยปัจฉัย สหชาตกัมมปัจฉัย นามอาหารปัจฉัย
สหชาตินทริยปัจฉัย ฌานปัจฉัย มัคคปัจฉัย นัตถิปัจฉัย และวิคตปัจฉัย

และปัจฉัยเหล่านี้ เมื่อจัดเป็นชาติแล้วเป็นได้ ๓ ชาติ คือ

เหตุปัจฉัย สหชาตาริบัติปัจฉัย สหชาตกัมมปัจฉัย นามอาหารปัจฉัย
สหชาตินทริยปัจฉัย ฌานปัจฉัย มัคคปัจฉัย รวม ๗ ปัจฉัยนี้ เป็นสหชาตชาติ
อารัมมณาริบัติปัจฉัย อารัมมณูปนิสสยปัจฉัย รวม ๒ ปัจฉัยนี้ เป็นอารัมมณชาติ
อนันตรปัจฉัย สมันตรปัจฉัย
อนันตรูปนิสสยปัจฉัย นัตถิปัจฉัย วิคตปัจฉัย รวม ๕ ปัจฉัยนี้ เป็นอนันตรชาติ

๙๓. ปัจฉัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๗ วาระ มีกัจฉัย คืออะไรบ้าง

เมื่อว่าโดยชาติ เป็นได้กี่ชาติ คือชาติอะไรบ้าง

และใน ๗ วาระนั้น ชาติไหนมีบทและวาระได้เท่าไร (55).....น.)

ตอบ ปัจฉัยที่มีปัญหาวารวิภังค์ ๗ วาระ มี ๑๔ ปัจฉัย มี ๓ ชาติ คือ

๑. สหชาตชาติ มี ๗ ปัจฉัย คือ เหตุปัจฉัย สหชาตาริบัติปัจฉัย สหชาตกัมมปัจฉัย
นามอาหารปัจฉัย สหชาตินทริยปัจฉัย ฌานปัจฉัย มัคคปัจฉัย
๒. อารัมมณชาติ มี ๒ ปัจฉัย คือ อารัมมณาริบัติปัจฉัย อารัมมณูปนิสสยปัจฉัย
๓. อนันตรชาติ มี ๕ ปัจฉัย คือ อนันตรปัจฉัย สมันตรปัจฉัย อนันตรูปนิสสยปัจฉัย
นัตถิปัจฉัย วิคตปัจฉัย

และใน ๗ วาระนั้น

สหชาตชาติ ๗ ปัจฉัย	แต่ละปัจฉัย	มี	๓ บท	๗ วาระ คือ
	กุศลบท	มี	๓ วาระ	
	อกุศลบท	มี	๓ วาระ	
	อัปยาคตบท	มี	๑ วาระ	
อารัมมณชาติ ๒ ปัจฉัย	แต่ละปัจฉัย	มี	๓ บท	๗ วาระ คือ
	กุศลบท	มี	๓ วาระ	
	อกุศลบท	มี	๑ วาระ	
	อัปยาคตบท	มี	๓ วาระ	
อนันตรชาติ ๕ ปัจฉัย	แต่ละปัจฉัย	มี	๓ บท	๗ วาระ คือ
	กุศลบท	มี	๒ วาระ	
	อกุศลบท	มี	๒ วาระ	
	อัปยาคตบท	มี	๓ วาระ	

๙๔. จงแสดงความหมายของ เหตุธรรม ๒ ประการ ในปกคตนิสสยปัจจัย

คือ อุปาทิตเหตุ และอุปเสวิตเหตุ (48).....น.387)

ตอบ ๑. อุปาทิตเหตุ หมายถึง เหตุธรรม คือ กุศลธรรม อันมีศรัทธาเป็นต้น
อกุศลธรรม อันมีราคะเป็นต้น และอัพยาทธรรม อันมีทุกข์กายและสุขกายเป็นต้น
ที่ตนได้กระทำมาแล้วนั้น ย่อมให้ผลแก่ผู้กระทำตามสมควรแก่การกระทำนั้นๆ เรียกว่า
อุปาทิตเหตุ หรือ อุปาทิตปกตเหตุ

๒. อุปเสวิตเหตุ หมายถึง เหตุธรรม คือ กุศลธรรมกิติ อกุศลธรรมกิติ ที่คนอื่น
ได้กระทำแล้วนั้น ตนเก็บเอามาคิดนึก หรือความทุกข์กาย ความทุกข์กาย ของคนอื่นที่เกิดขึ้นนั้น
ตนก็เก็บเอามาคิดนึกพิจารณาแล้วก่อให้เกิดผล คือ เป็นกุศล อกุศล และอัพยาท ตามสมควร

และอุตุ คือความเป็น ความร้อนกิติ อาหารต่างๆ กิติ ที่อยู่ที่อาศัยกิติ บุคคลต่างๆ
มีอุปัชฌาย์, อาจารย์, บิดา, มารดา, บุตร, ธิดา, สหาย เหล่านี้กิติ ที่ตนกำลังเกี่ยวข้องอยู่
ทำให้เกิดกุศล อกุศล อัพยาท ขึ้นได้ตามสมควร ในสันดานของตนเช่นนี้ เรียกว่า อุปเสวิตเหตุ
หรือ อุปเสวิตปกตเหตุ

๙๕. อิตถิการูป และปริสการูป เป็นอินทริยปัจจัยไม่ได้ เพราะเหตุใด ? (45).....น.404)

ตอบ การูป ๒ นี้ เป็นอินทริยปัจจัยไม่ได้ อธิบายสรุปได้ว่า เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. อิตถิการูปและปริสการูปทั้ง ๒ นี้ ไม่มีอำนาจหนึ่งอย่าง หรือ ๒ อย่าง
ในอำนาจ ๓ อย่างคือ ชนกสัตติ อุปภมภกสัตติ อนุปาลกสัตติ ฉะนั้นจึงเป็นอินทริยปัจจัยไม่ได้
แต่การูปทั้ง ๒ นี้ มีลักษณะที่ประกอบให้รู้ได้ว่า ลักษณะอย่างนี้เป็นอิตถิภาวะ ลักษณะอย่างนี้
เป็นปริสภาวะ

๒. ลักษณะ ๔ อย่างมีลึงคะเป็นต้นนี้ เป็นผลของการูปทั้ง ๒ กล่าวคือ
เมื่อมีการูปแล้ว ก็ต้องมีลักษณะ ๔ อย่างนี้เกิดขึ้นด้วยเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้จะจัดเป็นอินทริยปัจจัย
ไม่ได้หรือไม่ ? ข้อนี้ขออธิบายว่า เป็นอินทริยปัจจัยไม่ได้ ถึงแม้ว่าการูป ๒ จะเป็นเหตุ และ
ลักษณะทั้ง ๔ จะเป็นผลก็จริงอยู่ แต่ว่าเป็นไปโดยธรรมดาซึ่งเรียกว่า ปวัตตินิยาม ไม่เรียกว่า
การูป ทั้ง ๒ นั้นเป็นอินทริยปัจจัย อุทหนุนให้เกิดลักษณะทั้ง ๔ อย่างแต่ประการใด ทั้งนี้เพราะ
เหตุว่า ถ้าเป็นอินทริยปัจจัยแล้ว ก็ต้องเป็นอัติปัจจัยด้วย และตามธรรมดาสภาพของอัติปัจจัยนี้
เมื่อขณะเกิดขึ้นกิติ เมื่อขณะตั้งอยู่ดี ปัจจัยธรรมและปัจจัยูปันธรรม ต้องปรากฏมีอยู่เสมอ

ส่วนการูป ๒ นั้น ย่อมเกิดมีอยู่แล้วในปฏิสนธิกาล แต่ลักษณะทั้ง ๔ อย่างมีลึงคะเป็นต้น
ยังไม่ได้เกิดในขณะนั้น ต่อเมื่อถึงปวัตติกาลแล้ว จึงจะปรากฏขึ้น แสดงให้เห็นว่าการูป ๒ และ
ลักษณะทั้ง ๔ อย่างนั้น เกิดในกาลต่างกัน ฉะนั้นจึงนับเข้าเป็นอัติปัจจัยไม่ได้ เมื่อเป็นอัติปัจจัย
ไม่ได้แล้ว ก็ย่อมเป็นอินทริยปัจจัยไม่ได้ เช่นเดียวกัน

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหนังสือหลักสูตร)

๙๖. ก. จงแสดงจำนวนปัจจัย ที่มีอำนาจเป็นชนกสัตตอย่างเดียว
และปัจจัยเหล่านี้ ว่าโดยชาติเป็นได้กี่ชาติ คืออะไรบ้าง ?
- ข. ปัจจัยที่เป็นได้ในเอกโวการภูมิ มีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง
ว่าโดยชาติเป็นได้กี่ชาติ คืออะไรบ้าง ?
- ค. นัตถิปัจจัย ทำนอุปมาไว้อย่างไร ? และจงแสดงวณัตถะของอวิคตปัจจัย
(44).....ก.427, ข.428, ค.417+420)

ตอบ

ก. มี ๘ ปัจจัย คือ

- | | | |
|---------------------|-----------------|------------------------|
| ๑. อนันตรปัจจัย | ๒. สมันตรปัจจัย | ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย |
| ๔. ปกตูปนิสสยปัจจัย | ๕. อาเสวนปัจจัย | ๖. นานักขณิกกัมมปัจจัย |
| ๗. นัตถิปัจจัย | ๘. วิคตปัจจัย | |

ปัจจัยเหล่านี้ว่าโดยชาติ เป็นได้ ๓ ชาติ คือ

- | | | |
|---------------|-------------------|----------------------|
| ๑. อนันตรชาติ | ๒. ปกตูปนิสสยชาติ | ๓. นานักขณิกกัมมชาติ |
|---------------|-------------------|----------------------|

ข. ปัจจัยที่เป็นได้ในเอกโวการภูมิ มี ๗ หรือ ๘ ปัจจัยคือ

- | | | |
|-------------------------|--|---------------------|
| ๑. สหชาติปัจจัย | ๒. อัญญมัญญปัจจัย | ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย |
| ๔. นานักขณิกกัมมปัจจัย | ๕. รูปชีวิตินทริยปัจจัย | |
| ๖. อตถิปัจจัย ๒ ปัจจัย | (คือ สหชาติตถิปัจจัย และอินทริยตถิปัจจัย) | |
| ๗. อวิคตปัจจัย ๒ ปัจจัย | (คือ สหชาตอวิคตปัจจัย และอินทริยอวิคตปัจจัย) | |

ว่าโดยชาติ เป็นได้ ๓ ชาติ คือ

- | | | |
|---------------|-----------------------|----------------------|
| ๑. สหชาติชาติ | ๒. รูปชีวิตินทริยชาติ | ๓. นานักขณิกกัมมชาติ |
|---------------|-----------------------|----------------------|

ค. นัตถิปัจจัย อุปมาเหมือน แสงสว่างกับความมืด

ธรรมชาติของความมืดจะมีไม่ได้ ในเมื่อแสงสว่างยังปรากฏอยู่

ต่อเมื่อแสงสว่างไม่มีแล้ว ความมืดจึงจะปรากฏขึ้นได้

อวิคตปัจจัย มีวณัตถะแสดงว่า

อวิคตภาเวน นิโรธสฺส อปฺปตฺติยา ตาทิสฺสเสว รมฺมสฺส อุปฺปมฺภกตฺเถน

อุปการโก รมฺโม = อวิคตปัจจุโย.

ธรรมที่เป็นผู้อุปการะ โดยอรรถว่าเป็นผู้อุปถัมภ์ แก่ปัจจัยุบบันธธรรม (ที่ยังมีอยู่)

เช่นเดียวกันกับตน โดยภาวะที่ไม่ปราศจากไป คือยังไม่ถึงซึ่งความดับไป

เรียกว่า อวิคตปัจจัย

๙๗. ปัจจัยที่เป็นสหชาติชาติ เมื่อจัดเป็นสรูปปัจจัยธรรมและปัจจัยูปันธรรม ในปัจจัย ๔๗ แบ่งออกเป็นกี่ประเภท และแต่ละประเภทประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง ? (51).....น.423)

ตอบ ปัจจัยที่เป็นสหชาติชาติ เมื่อจัดเป็นสรูปปัจจัยธรรม และปัจจัยูปันธรรม ในปัจจัย ๔๗ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท และแต่ละประเภทประกอบด้วยปัจจัย คือ

นามเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยูปัน มี ๑ ปัจจัย คือ สัมปยุตตปัจจัย

นามเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยูปัน มี ๘ ปัจจัย คือ

- | | | |
|----------------|---------------------|----------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาติปริตปัจจัย | ๓. สหชาติกัมมปัจจัย |
| ๔. วิปากปัจจัย | ๕. นามอาหารปัจจัย | ๖. สหชาตินทริยปัจจัย |
| ๗. ฌานปัจจัย | ๘. มัคคปัจจัย | |

นามรูปเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยูปัน มี ๖ ปัจจัย คือ

- | | | |
|------------------------|--------------------|----------------------|
| ๑. สหชาติปัจจัย | ๒. อัญญมัญญปัจจัย | ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย |
| ๔. สหชาติวิปยุตตปัจจัย | ๕. สหชาติตติปัจจัย | ๖. สหชาติอวิคตปัจจัย |

๙๘. จงแสดงสรูปปัจจัยธรรม และปัจจัยูปันธรรม (เช่นนามเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยูปัน เป็นต้น) ในปัจจัยที่เป็นสหชาติชาติ ทั้ง ๑๕ ปัจจัย (45).....น.423)

ตอบ ในปัจจัยที่เป็นสหชาติ ๑๕ ปัจจัยนั้น

นามเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยูปัน มี ๑ ปัจจัย คือ สัมปยุตตปัจจัย

นามเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยูปัน มี ๘ ปัจจัย คือ

- | | | |
|----------------|---------------------|----------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาติปริตปัจจัย | ๓. สหชาติกัมมปัจจัย |
| ๔. วิปากปัจจัย | ๕. นามอาหารปัจจัย | ๖. สหชาตินทริยปัจจัย |
| ๗. ฌานปัจจัย | ๘. มัคคปัจจัย | |

นามรูปเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยูปัน มี ๖ ปัจจัย คือ

- | | | |
|------------------------|--------------------|----------------------|
| ๑. สหชาติปัจจัย | ๒. อัญญมัญญปัจจัย | ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย |
| ๔. สหชาติวิปยุตตปัจจัย | ๕. สหชาติตติปัจจัย | ๖. สหชาติอวิคตปัจจัย |

๙๙. จงแสดงสรุปปัจจัยและปัจจัยอุปบันดังต่อไปนี้ (47).....น.423)
 นามเป็นปัจจัย มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง
 นามเป็นปัจจัยอุปบัน มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง

ตอบ นามเป็นปัจจัย มี ๒๐ ปัจจัย คือ

- | | |
|---------------------------|------------------------|
| ๑. อนันตรปัจจัย | ๒. สมันตรปัจจัย |
| ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย | ๔. อาเสวนปัจจัย |
| ๕. สัมปยุตตปัจจัย | ๖. นัตถิปัจจัย |
| ๗. วิคตปัจจัย | ๘. ปัจณาชาติปัจจัย |
| ๙. ปัจณาชาติวิปยุตตปัจจัย | ๑๐. ปัจณาชาติตติปัจจัย |
| ๑๑. ปัจณาชาติอวิคตปัจจัย | ๑๒. เหตุปัจจัย |
| ๑๓. สหชาตาริบัติปัจจัย | ๑๔. สหชาตกัมมปัจจัย |
| ๑๕. นานักขณิกกัมมปัจจัย | ๑๖. วิปากปัจจัย |
| ๑๗. นามอาหารปัจจัย | ๑๘. สหชาตินทริยปัจจัย |
| ๑๙. ฌานปัจจัย | ๒๐. มัคคปัจจัย |

นามเป็นปัจจัยอุปบัน มี ๒๒ ปัจจัย คือ

- | | |
|----------------------------------|-------------------------------------|
| ๑. อนันตรปัจจัย | ๒. สมันตรปัจจัย |
| ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย | ๔. อาเสวนปัจจัย |
| ๕. สัมปยุตตปัจจัย | ๖. นัตถิปัจจัย |
| ๗. วิคตปัจจัย | ๘. วัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย |
| ๙. วัตถุารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย | ๑๐. วัตถุปุเรชาตปัจจัย |
| ๑๑. อารัมมณปุเรชาตปัจจัย | ๑๒. ปุเรชาตินทริยปัจจัย |
| ๑๓. วัตถุปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย | ๑๔. วัตถุารัมมณปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๑๕. วัตถุปุเรชาตตติปัจจัย | ๑๖. อารัมมณปุเรชาตตติปัจจัย |
| ๑๗. วัตถุปุเรชาตอวิคตปัจจัย | ๑๘. อารัมมณปุเรชาตอวิคตปัจจัย |
| ๑๙. อารัมมณาริบัติปัจจัย | ๒๐. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย |
| ๒๑. อารัมมณปัจจัย | ๒๒. ปกตูปนิสสยปัจจัย |

๑๐๐. จงแสดงสรุปปัจจัย และปัจจัยอุปบันดังต่อไปนี้

- ก. รูปเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยอุปบัน มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง
 ข. ปัจจัยที่เป็นปัจจัยอุปบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ค. ปัจจัยที่เป็นได้ภายนอก คือ เกิดได้ในสิ่งที่ไม่มีชีวิต มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ (49, 52, 55, 63).....น.424, 426, 428)

ก. รูปเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยอุปบัน มี ๑๑ ปัจจัย คือ

- | | |
|-----------------------------|------------------------------------|
| ๑. วัตถุปุรชาตนิสสยปัจจัย | ๒. วัตถุอาร์มมณปุรชาตนิสสยปัจจัย |
| ๓. วัตถุปุรชาตปัจจัย | ๔. อาร์มมณปุรชาตปัจจัย |
| ๕. ปุรชาตนิสสยปัจจัย | |
| ๖. วัตถุปุรชาตวิปยุตตปัจจัย | ๗. วัตถุอาร์มมณปุรชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๘. วัตถุปุรชาตัตติปัจจัย | ๙. อาร์มมณปุรชาตัตติปัจจัย |
| ๑๐. วัตถุปุรชาตอวิคตปัจจัย | ๑๑. อาร์มมณปุรชาตอวิคตปัจจัย |

ข. ปัจจัยที่เป็นปัจจัยอุปบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต มีจำนวน ๔ ปัจจัย คือ

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| ๑. อาร์มมณปัจจัย | ๒. อาร์มมณวิปยุตตปัจจัย |
| ๓. อาร์มมณนิสสยปัจจัย | ๔. ปกตูปนิสสยปัจจัย |

ค. ปัจจัยที่เป็นได้ภายนอก คือ เกิดได้ในสิ่งที่ไม่มีชีวิต มีจำนวน ๕ ปัจจัย คือ

- | | |
|---------------------|--------------------|
| ๑. สหชาตปัจจัย | ๒. อัญญมัญญปัจจัย |
| ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย | ๔. สหชาตัตติปัจจัย |
| ๕. สหชาตอวิคตปัจจัย | |

๑๐๑. จงแสดงสรุปปัจจัยธรรมและปัจจัยอุปบันธรรม ในปัจจัย ๔๗ โดยประการต่าง ๆ
 ดังต่อไปนี้ (48, 51, 55, 56, 63).....น.424, 427)

- ก. นามรูปเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยอุปบัน มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?
 ข. ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นอนุपालกัตติ มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. นามรูปเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยอุปบัน มี ๖ ปัจจัย คือ

- | | |
|---------------------|-----------------------|
| ๑. สหชาตปัจจัย | ๒. อัญญมัญญปัจจัย |
| ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย | ๔. สหชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๕. สหชาตัตติปัจจัย | ๖. สหชาตอวิคตปัจจัย |

ข. ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นอนุपालกัตติ มี ๓ ปัจจัย คือ

- | | |
|---|---|
| ๑. รูปชีวิตินทริยปัจจัย | ๒. อินทริยัตติปัจจัย (รูปชีวิตินทริยัตติปัจจัย) |
| ๓. อินทริยอวิคตปัจจัย (รูปชีวิตินทริยอวิคตปัจจัย) | |

๑๐๒. จงแสดงสรุปปัจจัยธรรม และปัจจัยูปันธรรม ในปัจจัย ๔๗ โดยประการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นอุปถัมภกสถิติ มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง (54, 65).....น.427)

ตอบ แสดงสรุปปัจจัยธรรม และปัจจัยูปันธรรม ในปัจจัย ๔๗ โดยประการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นอุปถัมภกสถิติ มี ๔ ปัจจัย คือ

- | | |
|-----------------------|---------------------------|
| ๑. ปัจณาชาติปัจจัย | ๒. ปัจณาชาติวิปยุตตปัจจัย |
| ๓. ปัจณาชาติตติปัจจัย | ๔. ปัจณาชาติอวิคตปัจจัย |

๑๐๓. ปัจจัยที่เป็นปัจจัยบันกาล มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง (43).....น.426)

ตอบ ปัจจัยที่เป็นปัจจัยบันกาล มี ๑๗ ปัจจัย หรือ ๓๖ ปัจจัย คือ

- | | |
|----------------------------|----------------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาติปฏิบัติปัจจัย |
| ๓. สหชาติปัจจัย | ๔. อัญญมัญญปัจจัย |
| ๕. นิสสยปัจจัย ๓ ปัจจัย | ๖. ปุเรชาติปัจจัย ๒ ปัจจัย |
| ๗. ปัจณาชาติปัจจัย | ๘. สหชาติกัมมปัจจัย |
| ๙. วิปากปัจจัย | ๑๐. อาหารปัจจัย ๒ ปัจจัย |
| ๑๑. อินทริยปัจจัย ๓ ปัจจัย | ๑๒. ฌานปัจจัย |
| ๑๓. มัคคปัจจัย | ๑๔. สัมปยุตตปัจจัย |
| ๑๕. วิปยุตตปัจจัย ๔ ปัจจัย | ๑๖. อตติปัจจัย ๖ ปัจจัย |
| ๑๗. อวิคตปัจจัย ๖ ปัจจัย | |

วิธีคิด

1. ตั้งแบบ สหชาติชาติ 15 ปัจจัย

ญ.4	ส	นิ	ถิ	อ					
ก.4	อัญ	ปา	สัม	วิป					
ล.7	เห	ธิ	กั	หา	อิน	ฌา	มัค		

2. ตั้งแบบ ปัจจัยที่มีมากกว่า 1 ปัจจัย (10 ปัจจัย)

ธิ	นิส	อุป	ปุ	กั	หา	อิน	วิป	ถิ	อ
2	3	3	2	2	2	3	4	6	6

3. ตอบตามแบบ สหชาติชาติ 15 ปัจจัย + (ปุ.2 - ฌา)

ญ.4	ส	นิ. ³	ถิ. ⁶	อ. ⁶	ปุ. ² - ฌา.				
ก.4	อัญ	ปา	สัม	วิป. ⁴					
ล.7	เห	ธิ	กั	หา. ²	อิน. ³	ฌา	มัค		

๑๐๔. จงแสดงสรุปปัจจัยธรรม และปัจจัยอุปบันธกรรม ในปัจจัย ๔๗ โดยประการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (43, 50, 54, 55, 60, 62, 63, 65).....น.423, 426)
- ก. นามเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยอุปบันธ มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?
- ข. ปัจจัยที่เป็นอดีตกาล มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?
- ค. ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นชนกสัทธิ อย่างเดียว มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?
- ง. ปัจจัยที่เป็นได้ไเเวกโวกการภูมิ มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง ?

ตอบ

ก. นามเป็นปัจจัย นามรูปเป็นปัจจัยอุปบันธ มี ๙ ปัจจัย คือ

- | | |
|----------------------|------------------------|
| ๑. เหตุปัจจัย | ๒. สหชาติปริตปัจจัย |
| ๓. สหชาติกัมมปัจจัย | ๔. นานักขณิกกัมมปัจจัย |
| ๕. วิปากปัจจัย | ๖. นามอาหารปัจจัย |
| ๗. สหชาตินทริยปัจจัย | ๘. ฌานปัจจัย |
| ๙. มัคคปัจจัย | |

ข. ปัจจัยที่เป็นอดีตกาล มี ๗ ปัจจัย คือ

- | | |
|------------------------|-----------------|
| ๑. อนันตรปัจจัย | ๒. สมันตรปัจจัย |
| ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย | ๔. อาเสวนปัจจัย |
| ๕. นานักขณิกกัมมปัจจัย | ๖. นัตถิปัจจัย |
| ๗. วิคตปัจจัย | |

ค. ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นชนกสัทธิอย่างเดียว มี ๘ ปัจจัย คือ

- | | |
|------------------------|------------------------|
| ๑. อนันตรปัจจัย | ๒. สมันตรปัจจัย |
| ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย | ๔. ปกตูปนิสสยปัจจัย |
| ๕. อาเสวนปัจจัย | ๖. นานักขณิกกัมมปัจจัย |
| ๗. นัตถิปัจจัย | ๘. วิคตปัจจัย |

ง. ปัจจัยที่เป็นได้ไเเวกโวกการภูมิ มี ๗ หรือ ๙ ปัจจัย คือ

- | | |
|-------------------------|--|
| ๑. สหชาติปัจจัย | ๒. อัญญมัญญปัจจัย |
| ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย | ๔. นานักขณิกกัมมปัจจัย |
| ๕. รูปชีวิตินทริยปัจจัย | |
| ๖. อตถิปัจจัย ๒ ปัจจัย | (คือ สหชาติตถิปัจจัย และอินทริยตถิปัจจัย) |
| ๗. อวิคตปัจจัย ๒ ปัจจัย | (คือ สหชาตอวิคตปัจจัย และอินทริยอวิคตปัจจัย) |

ข้อ ๗ วจนัตถะ

๑๐๕. จงแสดงวจนัตถะแห่งเหตุปัจจัย มาให้ครบ (48).....น.370)

ตอบ วจนัตถะแห่งเหตุปัจจัย

หิโนติ ปติฏฐาติ เอตถาติ = เหตุ

ปัจจัยปบันธมม ตั้งอยู่เฉพาะในธรรมนี้ ฉะนั้นธรรมนี้จึงชื่อว่า เหตุ

เหตุ จ โส ปจฺจโย จาติ = เหตุปัจจัย

เหตุนั้นแหละเป็นปัจจัย จึงเรียกว่า เหตุปัจจัย

มุลกุเณ อุปการโก ธมฺโม = เหตุปัจจัย

ธรรมที่ช่วยอุดหนุน เพราะอรรถว่าเป็นรากแก้ว ชื่อว่าเหตุปัจจัย

๑๐๖. จงแสดงคำว่า เหตุ มีกี่อย่าง อะไรบ้าง (48).....น.371)

ตอบ คำว่า เหตุ มี ๔ อย่างคือ

๑. เหตุเหตุ ได้แก่ เหตุ ๖ คือ โลภะ โทสะ โมหะ อโลภะ อโทสะ อโมหะ

๒. ปจฺจยเหตุ ได้แก่ มหาภูตรูป ๔ อันเป็นเหตุในการเรียกชื่อของรูปขันธ์

๓. อุตตมเหตุ ได้แก่ กุศลกรรมและอกุศลกรรม อันเป็นเหตุให้เกิดกุศลวิบากและอกุศลวิบาก

๔. สาธารณเหตุ ได้แก่ อวิชชา อันเป็นเหตุให้เกิดสังขารธรรมทั่วทั้งหมด (ขันธ์ ๕)

ในเหตุทั้ง ๔ อย่างนี้ เหตุปัจจัย ได้แก่ เหตุเหตุ

๑๐๗. จากการศึกษาลักสูตรมหาอาภิธัมมิกะเอกมาแล้ว อยากทราบว่า

อาร์มมณปัจจัย และอนันตรปัจจัย มีความสำคัญอย่างไร (53).....น.373, 63)

ตอบ อาร์มมณปัจจัย มีความสำคัญ คือ

๑. เป็นเครื่องอาศัยยึดเหนี่ยว จิตและเจตสิกจึงเกิดขึ้นได้

๒. เป็นเครื่องก่อเหตุให้จิตและเจตสิก เข้าไปประชุมพร้อมหน้ากัน

๓. เป็นธรรมชาติที่มีอำนาจชนิดหนึ่ง คือ สามารถห่วงเหนี่ยวเอาจิตและเจตสิก

เข้าไปจับอยู่ในอารมณ์นั้นๆ ได้

๔. สามารถจะนำบรรดาสัตว์ทั้งปวงให้ไปสู่ทุกคติ หรือสุคติ หรือนิพพาน

อนันตรปัจจัย มีความสำคัญ คือ

๑. ทำให้การเห็น การได้ยิน เป็นต้น จนถึงการคิดนึกติดต่อกันไป ไม่ขาดสาย

๒. ทำให้สัตว์ทั้งหลาย มีกายกับใจแยกออกจากกันไม่ได้

๓. ทำให้ตายแล้วเกิดใหม่ๆ โดยไม่ขาดสาย วนเวียนไปมา

๑๐๘. จงแสดงวาทะของอุปนิสสยปัจฉัย (45).....น.386, 388)

และอุปมาที่เป็นข้อแตกต่างระหว่าง นิสสยปัจฉัย กับอุปนิสสยปัจฉัย

ตอบ แสดงวาทะว่า

ภุโส นิสฺสโย = อุปนิสฺสโย

ธรรมอันเป็นที่อาศัย อย่างแรงกล้า ชื่อว่า อุปนิสสยะ

อุปนิสฺสยภาเวน อุปการโก ฐมโม = อุปนิสฺสยปัจฉโย

ธรรมที่เป็นผู้อุปการะ โดยความเป็นที่อาศัยอย่างแรงกล้า ชื่อว่า อุปนิสสยปัจฉัย

อุปมาที่เป็นข้อแตกต่างระหว่าง นิสสยปัจฉัย กับอุปนิสสยปัจฉัยนี้ ท่านแสดงอุปมาว่า

ข้าวสุกที่เราได้อาศัยกินอยู่ทุกวันนี้ ต้องอาศัยประกอบด้วยเหตุ ๗ อย่าง คือ

๑. เมล็ดข้าว ๒. ที่นา ๓. น้ำฝน

๔. พ่อครว ๕. หม้อข้าว ๖. ฟัน ๗. ไฟ

ทั้ง ๗ อย่างนี้ เป็นที่อาศัย (นิสสยะ) ให้เกิดเป็นข้าวสุกขึ้นได้

แต่ในบรรดาที่อาศัยทั้ง ๗ ที่อาศัยอันเป็นส่วนสำคัญนั้น ได้แก่ เมล็ดข้าว ที่นา และน้ำฝน ๓ อย่างนี้ เรียกว่าเป็น อุปนิสสยะ คือเป็นที่อาศัยที่มีกำลังมาก เพราะถ้าไม่มีเมล็ดข้าว ที่นา และน้ำฝน ทั้ง ๓ อย่างนี้แล้ว พ่อครว หม้อข้าว ฟัน และไฟเหล่านี้ ก็ไม่สามารถที่จะทำให้เกิดเป็นข้าวสุกขึ้นได้ ฉะนั้น จึงได้ชื่อว่าเป็นเพียงนิสสยะ คือเป็นอาศัยอย่างธรรมดาเท่านั้น อุปมาข้อนี้ ฉะนั้น

ธรรมที่เป็นนิสสยปัจฉัย กับอุปนิสสยปัจฉัยนี้ ก็มีความแตกต่างกันเป็นพิเศษ คือ ธรรมที่เป็นนิสสยปัจฉัย หมายความว่า ปัจฉัยธรรมช่วยอุดหนุน เป็นที่อาศัยแก่ปัจฉยูปันธรรม อย่างธรรมดา อันเปรียบเหมือนพ่อครว หม้อข้าว ฟัน และไฟ

ส่วนอุปนิสสยปัจฉัย หมายความว่า ปัจฉัยธรรมช่วยอุดหนุน เป็นที่อาศัยอย่างแรงกล้า หรือ เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากแก่ปัจฉยูปันธรรม อันเปรียบเหมือนเมล็ดข้าว ที่นา และน้ำฝน ฉะนั้น

๑๐๙. คำว่า ฆฎนา และ สภาคะ แปลว่าอย่างไร ใช้ในความหมายต่างกันอย่างไร
 เมื่อมีผู้กล่าวว่า สภาคะของสหชาติชาติใหญ่ ๔ สหชาติกลาง ๔ ที่แสดงไว้
 ในหลักสูตรชั้นมหาเอกนั้น ไม่ถูกต้อง นักศึกษาชั้นมหาเอกมีความเห็นอย่างไร
 จงอธิบาย ? (46).....น.137, 460 ?)

ตอบ คำว่า ฆฎนา แปลว่า การรวบรวมปัจจัย หรือ การรวบรวมปัจจัยด้วยอำนาจของปัจจัยนั้นๆ
 สภาคะ แปลว่า ปัจจัยที่เข้ากันได้ หรือปัจจัยที่มีส่วนเสมอกัน คือเกิดร่วมกันได้กับปัจจัย
 ที่เป็นประธาน ใช้ในความหมายต่างกันดังนี้

ฆฎนา การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ตามสมควรทั้งหมด
 รวมทั้งปัจจัยที่เป็นประธานด้วย เช่น เหตุปัจจุเณน ที่เป็นกรณบทนั้น ได้อำนาจปัจจัยทั้งหมด ๑๒
 ปัจจัย ดังนี้ เป็นต้น

ส่วน สภาคะ การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนั้น
 ยกเว้นปัจจัยที่เป็นประธาน เช่น เหตุปัจจุเณน ที่เป็นกรณบทนั้น ได้อำนาจปัจจัยที่เข้าร่วมกันได้
 กับเหตุปัจจัย มีจำนวน ๑๑ ปัจจัย โดยไม่ต้องนับเหตุปัจจัยเข้าด้วย แต่ประการใด ดังนี้ เป็นต้น

สภาคะของสหชาติชาติใหญ่ ๔ สหชาติกลาง ๔ นั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ถูกต้องแล้ว
 เพราะว่า การแสดงปัจจัยสภาคะในหลักสูตรนั้น ท่านอาจารย์พระสัมมชัมโชติกะ ไม่ได้แสดงปัจจัย-
 สภาคะ ตามที่มีปรากฏอยู่ในปฏิฐานโดยตรง

หมายความว่า ในกรณบทของปัจจัย ๔๗ ในหลักสูตรนั้น ท่านนำเอาอำนาจปัจจัยในฆฎนา
 พระบาลีที่ไม่ซ้ำกัน มาเป็นปัจจัยสงเคราะห์ทั้งในนิทเทศและปัญหาวารวิภังค์ ว่าได้อำนาจปัจจัยเท่าไร
 คืออะไรบ้าง

ด้วยเหตุนี้ ถ้านับอำนาจปัจจัยทั้งหมดรวมกัน จัดเป็น ฆฎนา
 แต่ถ้านับอำนาจปัจจัยที่เกิดร่วมกันได้ กับปัจจัยที่เป็นประธาน โดยไม่ต้องนับปัจจัยที่เป็นประธาน
 เข้าด้วย จัดเป็นสภาคะ เช่น วิปากปัจจุเณน ที่เป็นกรณบทนั้น ได้อำนาจปัจจัยรวมกันทั้งหมด ๘
 ปัจจัย คือ (ญ.๔ ก.๔) แต่ถ้าเป็นวิปากปัจจัยสภาคะแล้ว ก็จะได้อำนาจปัจจัย ๗ ปัจจัย โดยยก
 วิปากปัจจัยที่เป็นประธานออกเสีย ดังนี้ เป็นต้น

๑๑๐. จงแสดงปัจจัยจากคำแปล ของวจนัตถะดังต่อไปนี้ (63)

- ก. ธรรมที่ช่วยอุดหนุนกัน โดยสภาวะที่ไม่มีอยู่ โดยสภาพปรমัตถ์
- ข. ธรรมที่ช่วยอุดหนุน โดยความติดต่อกันไม่มีระหว่างกัน เป็นสภาพที่มีกำลังคล่องแคล่ว
- ค. ธรรมที่อุดหนุนแก่กันและกัน โดยเหตุที่ประกอบพร้อมกัน
- ฅ. จิตและเจตสิกทั้งหลาย มายินดีพร้อมหน้ากันในธรรมชาติ
- ง. ธรรมที่ช่วยอุดหนุน โดยความจัดแจงหรือปรุงแต่ง ซึ่งปัจจัยปบันธรรม
- จ. ธรรมที่เกิดก่อนแล้วเป็นปัจจัยช่วยอุดหนุน โดยความเป็นใหญ่
- ฉ. ธรรมที่เป็นผู้อุปการะ โดยความเป็นที่อาศัยที่มีกำลังมาก
- ช. ธรรมที่เกิดทีหลังปัจจัยปบันธรรม แล้วอุปการะแก่ธรรมที่เกิดก่อน
- ซ. สภาพที่นำมา คือ สภาพที่ประมวลมาหลายๆ ซึ่งผลของตน
- ฌ. ธรรมแต่ละอย่างที่แตกต่างกันต้องอาศัยพึ่งพิงกัน จึงเกิดได้ตั้งอยู่ได้

- ตอบ
- | | |
|-------------------|------------------------|
| ก. นัตถิปัจจัย | ข. อาเสวนปัจจัย |
| ค. สัมปยุตตปัจจัย | ฅ. อารัมมณปัจจัย |
| ง. กัมมปัจจัย | จ. ปุเรชาตินทริยปัจจัย |
| ฉ. อุปนิสสยปัจจัย | ช. ปัจฉาชาติปัจจัย |
| ซ. อาหารปัจจัย | ฌ. อัญญมัญญปัจจัย |

๑๑๑. นักศึกษาชั้นมหาเอกที่ได้ศึกษามหาปฏฐานมาแล้ว ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัย
ปัจจัยปบัน (เหตุผล) อย่างไร ให้วิจารณ์มาพอเข้าใจ (ตอบไม่น้อยกว่า ๕ บรรทัด) (44)

ตอบ วิเคราะห์ตามความเข้าใจของนักศึกษา ไม่น้อยกว่า ๕ บรรทัด

สรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ

ออกสอบข้อเขียน (วันหลัง) ด้วย

๑๑๒. จงแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของปกตูปนิสสยปัจจย

พร้อมทั้งจำแนกปกตูปนิสสยปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ?

(50, 60, 66).....น.150)

ตอบ ปกตูปนิสสยปัจจย สรุปเนื้อหาความมีอยู่ ๓ ประการ คือ

จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ ที่เกิดก่อนๆ ที่เป็นพลวะมีกำลังมาก ก็ดี

และอรรถบัญญัติบางอย่าง มีอุตฺตบัญญัติ โภชนบัญญัติ ปุคคลบัญญัติ เสนาสนบัญญัติ

เครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับวิชาการ ที่เป็นพลวะมีกำลังมาก ก็ดี (เว้นบัญญัติกรรมฐาน)

สหทบัญญัติบางอย่าง มีภาษาบาลี ภาษาไทย อังกฤษเป็นต้น ที่เป็นพลวะมีกำลังมาก ก็ดี

(เว้นภาษาของเดรัจฉานและชื่อต่างๆ) เป็น ปกตูปนิสสยปัจจย

จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เกิดหลังๆ เป็น ปกตูปนิสสยปัจจยูปัน

รูปทั้งหมด มีจิตตชรูปเป็นต้น เป็น ปกตูปนิสสยปัจจยนิก

จำแนกปกตูปนิสสยปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในปกตูปนิสสยปัจจยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจยูปันธรรม ของธรรมที่เป็นปกตูปนิสสยปัจจยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

การทำงานที่ได้กระทำเสร็จไปแล้ว โดยเรียบร้อยด้วย (ปกต)

เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย)

ว่าโดยชาติ เป็น ปกตูปนิสสยชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมเกิดขึ้น

(ปี ๒๕๖๐)

รูปทั้งหมด คือ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป พาหिरูป อาหารชรูป อุตฺตชรูป

อสังญสตัดกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป เป็นปกตูปนิสสยปัจจยนิก

๑๑๓. จงแสดงปัจจัยูปันธรรม ของรูปอาหารปัจจัย ปัจณาชาติปัจจัย นัตถิปัจจัย
และจำแนกปัจจัยทั้งสามนี้ โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ
(43).....น.158, 153, 167).....ซ้ำข้อ 100, 95, 101-ข. (วันแรก)

ตอบ แสดงปัจจัยูปันธรรม ของรูปอาหารปัจจัยเป็นต้น ดังต่อไปนี้
จตุสมุฏฐานิกรูป คือ กัมมชรูป ๑๘ จิตตชรูป ๑๕ อุตุชรูป ๑๓ อาหารชรูป ๑๒
ที่อยู่ในกลาปเดียวกันกับปัจจัยธรรม และที่ตั้งอยู่ในกลาปอื่นๆ เป็นรูปอาหารปัจจัยูปัน
(เว้นโอชาที่เป็นตัวปัจจัย ที่อยู่ในกลาปเดียวกันกับปัจจัยูปัน)

ในรูปอาหารปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยูปันธรรม ของธรรมที่เป็นรูปอาหารปัจจัยนั้น
ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ นำอาหารชรูปให้เกิดขึ้น (อาหาร)
ว่าโดยชาติ เป็น อาหารชาติ
ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ
ชนกสัตติ อุปถัมภกสัตติ หรือ ชนกสัตติ อนุपालกสัตติ

เอกสมุฏฐานิกรูป ทวิสมุฏฐานิกรูป ติสสมุฏฐานิกรูป และจตุสมุฏฐานิกรูป
ที่เกิดพร้อมกันกับขณะทั้ง ๓ ของจิตดวงก่อนๆ มีปฏิสนธิจิตเป็นต้นแล้วตั้งอยู่ (ฐิติปัตตะ)
เป็น ปัจณาชาติปัจจัยูปัน

ในปัจณาชาติปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยูปันธรรม ของธรรมที่เป็นปัจณาชาติปัจจัยนั้น
ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ เกิดที่หลังปัจจัยูปันธรรม (ปัจณาชาติ)
ว่าโดยชาติ เป็น ปัจณาชาติชาติ
ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ อุปถัมภกสัตติ

จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เกิดหลังๆ พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์ เป็นนัตถิปัจจัยูปัน

ในนัตถิปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยูปันธรรม ของธรรมที่เป็นนัตถิปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ความดับไปโดยไม่มีเหลือ เสมือนหนึ่งดวงไฟ
ที่ดับไปแล้ว กลับเป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่ความมีดให้ปรากฏขึ้น (นัตถิ)
ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ
ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ
ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยูปันธรรมเกิดขึ้น

๑๑๔. จงแสดงสรุปเพื่อความ ๓ ประการ ของอาร์มมณปุเรชาตปัจจย ? (46).....น.152)

ตอบ รูปอาร์มณ ๖ คือ นิปผันนรูป ๑๘ ที่เป็นปัจจุบัน เป็นอาร์มมณปุเรชาตปัจจย
 กามจิต ๕๔ อภิญญาจิต ๒ เจตสิก ๕๐ ที่ประกอบ (เวณอัปมัญญา)
 ที่ได้รับการช่วยอุปการะจากกรรมที่เป็นปัจจย โดยแน่นอนและไม่แน่นอน
 เป็น อาร์มมณปุเรชาตปัจจยุปัน
 จิต ๗๖ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ (เวณทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓)
 ที่ได้รับการช่วยอุปการะจากกรรมที่เป็นปัจจย โดยแน่นอนและไม่แน่นอน ก็ดี
 รูปทั้งหมด คือ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป พหิรรูป อาหารชรูป อุตชรูป
 อสัณญสตัดกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป ก็ดี เป็นอาร์มมณปุเรชาตปัจจยิก

๑๑๕. จงแสดงปัจจยธรรม ปัจจยูปันธรรม ปัจจยนิกรรม พร้อมทั้งจำแนกโดยลักษณะ
 และชาติ กาล สัตติ ของปัจจยชาติตติปัจจย มาตามลำดับ ? (48).....น.165, 153)

ตอบ แสดงปัจจยธรรมเป็นต้น ของปัจจยชาติตติปัจจย ดังนี้
 จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ มีปฐมภวังค์เป็นต้นที่เกิดหลังๆ ในปัญจโวการภูมิ
 ที่แน่นอนและไม่แน่นอน (เวณอรูปรวิปากจิต ๔ และปฏิสนธิจิตทั้งหมด)
 เป็น ปัจจยชาติตติปัจจย
 เอกสมุฏฐานิกรูป ทวิสมุฏฐานิกรูป ติสสมุฏฐานิกรูป และจตุสมุฏฐานิกรูป
 ที่เกิดพร้อมกันกับขณะทั้ง ๓ ของจิตดวงก่อนๆ มีปฏิสนธิจิตเป็นต้น แล้วตั้งอยู่ (ฐิติปัตตะ)
 เป็น ปัจจยชาติตติปัจจยูปัน
 จิตทั้งหมด ๘๙ มีปฏิสนธิจิตเป็นต้น เจตสิก ๕๒
 และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป อาหารชรูป อุตชรูป ปวัตติกัมมชรูป
 ขณะที่เกิดขึ้น (อุปาทักขณะ) ในสันดานของสัตว์ ที่ในปัญจโวการภูมิ
 และพหิรรูป อสัณญสตัดกัมมชรูป เป็นปัจจยชาติตติปัจจยิก

จำแนกปัจจยชาติตติปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

การช่วยอุปการะแก่ปัจจยูปันธรรม ของกรรมที่เป็นปัจจยชาติตติปัจจย นั้น

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดที่หลังปัจจยูปันธรรมด้วย (ปัจจยชาติ)

เป็นสภาพธรรมที่มีอยู่ คือ มีการที่กำลังเกิดอยู่เฉพาะหน้าด้วย (อตฺถิ)

ว่าโดยชาติ เป็น ปัจจยชาติตติปัจจย

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมตั้งอยู่

๑๑๖. ให้จำแนกมคคปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย สหชาตวิปยุตตปัจจัย

โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ มาตามลำดับ ? (43).....น.162, 163)

ตอบ จำแนกมคคปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในมคคปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธธรรม ของธรรมที่เป็นมคคปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ เป็นหนทางที่นำไปสู่ทุกคติภูมิ สุกคติภูมิ และนิพพาน
หรือ เป็นหนทางที่ทำให้สัมปยุตตธรรมและสหชาตธรรม ที่เกิดพร้อมกันกับตน
ให้เข้าถึงอารมณ์ และการงานที่ต้องกระทำ (มคค)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

จำแนกสัมปยุตตปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในสัมปยุตตปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธธรรม ของธรรมที่เป็นสัมปยุตตปัจจัยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ประกอบกันอย่างสนิทสนมกลมกลืน
คล้ายๆ กับว่าเป็นอย่างเดียว กล่าวคือ ในขณะที่จิต เจตสิกเกิดขึ้นนั้น
มิสามารถที่จะรู้ได้ว่า ไหนเป็นจิต ไหนเป็นเจตสิก (สัมปยุตต)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

จำแนกสหชาตวิปยุตตปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในสหชาตวิปยุตตปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธธรรม ของธรรมที่เป็นสหชาตวิปยุตตะนั้น

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดพร้อมกันกับปัจจัยปบันด้วย (สหชาต)

แม้จะเป็นที่อาศัยเกิดแห่งปัจจัยปบันธธรรม เสมือนหนึ่งว่ามีอยู่แล้วก็ตาม
แต่ก็มีได้ประกอบเป็นเนื้อเดียวกันด้วย (วิปยุตต)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสัตติ และอุปถัมภกสัตติ

สรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ

ข้อสอบข้อเขียน (วันหลัง) ซ้ำกันกับ ข้อสอบข้อเขียน (วันแรก)

เลขข้อ (ข้อสอบข้อเขียน วันแรก)

๙๖. อาเสวนปัจฉัย สรุปเนื้อหาความมีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง ? (51, 58).....น.154)
และจงจำแนกอาเสวนปัจฉัยโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (61 วันหลัง)

๙๘. จงแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของนันทกขณิกกัมมปัจฉัย (45).....น.155)
พร้อมทั้งจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติด้วย ? (49 วันหลัง)

๙๙. จงแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของกัมมปัจฉัย (52).....น.155)
และจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ เฉพาะนันทกขณิกกัมมปัจฉัย

99. จงแสดงธรรมที่เป็นปัจฉัย ปัจจุปปัน ปัจจนิก ของกัมมะทั้ง ๒ (64 วันหลัง)

ตอบ กัมมะทั้ง ๒ คือ สหชาตกัมมปัจฉัย และนันทกขณิกกัมมปัจฉัย

๑๐๐. รูปอาหารปัจฉัย ท่านแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการไว้ว่าอย่างไร (63).....น.157)
จงแสดงพร้อมด้วยการจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (52 วันหลัง)
มาตามลำดับ ?

๑๐๓. จงแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของปุเรชาตินทรียปัจฉัย (50, 64).....น.159)
(46 วันหลัง)

๑๐๔. รูปชีวิตินทรียปัจฉัย สรุปเนื้อหาความมีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง
และให้จำแนกรูปชีวิตินทรียปัจฉัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ?
(46, 50, 54, 55, 56, 62 วันแรก).....(63 วันหลัง).....น.160)

เอกสารชุดนี้จัดทำขึ้น
โดยใช้ชื่อว่า

“รุ่นพี่แบ่งปัน เติมฝันรุ่นน้อง ”
ปีที่ ๙

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ขอบใจ ทุกๆ ท่าน
ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล เอกสารต่างๆ
พร้อมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการจัดทำ
ขอให้ทุกๆ ท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ
ในชีวิต หน้าที่ การงาน
และจงเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยทั่วถึงกัน เทอญ

เพิ่มเติม ข้อสอบใหม่

(2566)

.....(2. วันหลัง)

๑. จงแสดงลักษณะ ชาติ กาล สัตติ ของปัจจัยที่เป็นวิปยุตตะ
มาให้ครบถ้วน (66)

ตอบ สหชาตวิปยุตตะ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดพร้อมกันกับปัจจัยุปันณธรรมด้วย (สหชาต)

แม้จะเป็นที่อาศัยเกิดแห่งปัจจัยุปันณธรรม เสมือนหนึ่งว่ามีอยู่แล้วก็ตาม
แต่ก็มีได้ประกอบเป็นเนื้อเดียวกันด้วย (วิปยุตตะ)

ว่าโดยชาติ เป็นสหชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็นปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันณธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันณธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

วัตถุปุเรชาตวิปยุตตะ

ว่าโดยลักษณะ มี ๓ อย่าง คือ

เป็นที่เกิดด้วย (วัตถุ)

เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาต)

แม้จะเป็นที่อาศัยเกิดแห่งปัจจัยุปันณธรรม เสมือนหนึ่งว่ามีอยู่แล้วก็ตาม
แต่ก็มีได้ประกอบเป็นเนื้อเดียวกันด้วย (วิปยุตตะ)

ว่าโดยชาติ เป็น วัตถุปุเรชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันณธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันณธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

วัดถารัมมณปุเรชาตวิปยุตตะ

ว่าโดยลักษณะ มี ๔ อย่าง คือ

เป็นที่เกิดด้วย (วตฺถุ)

เป็นที่ยินดีและยึดหน่วง (อารมฺมณ)

เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาต)

แม้จะเป็นที่อาศัยเกิดแห่งปัจจุပ္ปันธรรม เสมือนหนึ่งว่ามีอยู่แล้วก็ตาม
แต่ก็มีได้ประกอบเป็นเนื้อเดียวกันด้วย (วิปยุตฺต)

ว่าโดยชาติ เป็น อารัมมณชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจุပ္ปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจุပ္ปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

ปัจฉาชาตวิปยุตตะ

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เกิดที่หลังปัจจุပ္ปันธรรม (ปัจฉาชาต)

แม้จะเป็นที่อาศัยเกิดแห่งปัจจุပ္ปันธรรม เสมือนหนึ่งว่ามีอยู่แล้วก็ตาม
แต่ก็มีได้ประกอบเป็นเนื้อเดียวกันด้วย (วิปยุตฺต)

ว่าโดยชาติ เป็น ปัจฉาชาตชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจุပ္ปันธรรมตั้งอยู่

๓. จงตอบคำถามเกี่ยวกับฉานปัจฉัย ดังต่อไปนี้ (66)

ก. จงแสดงวิธีพระบาลี (ไม่ต้องแปล)

ข. องค์ฉาน ๕ ว่าโดยองค์ธรรมปรมาตม มีอะไรบ้าง ?

ถ้าแจกออกไปโดยประเภทแล้ว มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? (ดูสัมภาษณ์ข้อ 83)

ค. ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือคิดนึกต่าง ๆ อันเกี่ยวกับกายวาจาและใจ

ถ้าหากว่าไม่มีองค์ฉาน ๕ ทำหน้าที่ช่วยอุดหนุนด้วยอำนาจฉานปัจฉัยแล้ว

การกระทำเหล่านั้นจะเป็นอย่างไร ? พร้อมทั้งยกตัวอย่าง (ดูสัมภาษณ์ข้อ 85)

ตอบ ก. วิธีพระบาลีแห่งฉานปัจฉัย ดังนี้

กุสล ฐมโม กุสลสุส ฐมมสุส ฉานปัจเจกเยน ปัจจโย

กุสล ฐมโม อพฺยากตสุส ฐมมสุส ฉานปัจเจกเยน ปัจจโย

กุสล ฐมโม กุสลสุส จ อพฺยากตสุส จ ฐมมสุส ฉานปัจเจกเยน ปัจจโย

อกุสล ฐมโม อกุสลสุส ฐมมสุส ฉานปัจเจกเยน ปัจจโย

อกุสล ฐมโม อพฺยากตสุส ฐมมสุส ฉานปัจเจกเยน ปัจจโย

อกุสล ฐมโม อกุสลสุส จ อพฺยากตสุส จ ฐมมสุส ฉานปัจเจกเยน ปัจจโย

อพฺยากโต ฐมโม อพฺยากตสุส ฐมมสุส ฉานปัจเจกเยน ปัจจโย

ข. องค์ฉาน ๕ ว่าโดยองค์ธรรมปรมาตม มีวิตก วิจารณ์ ปีติ เวทนา เอกัคคตา

ถ้าแจกโดยประเภท มี ๗ คือ วิตก วิจารณ์ ปีติ เอกัคคตา โสมนัสส์ โทมนัสส์ อุเบกขา

ค. ถ้าหากไม่มีองค์ฉานทั้ง ๕ อุดหนุนด้วยอำนาจฉานปัจฉัยแล้ว

การกระทำเหล่านั้นก็จะเป็นไปโดยไม่มีระเบียบ ไม่ตรงกับความจริง

เช่น เมื่อเวลาเดินจะเดินเปะปะ ไม่ตรง หรือเวลาดูสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะดูไม่ตรงต่อสิ่งนั้นๆ

หรือ เมื่อเวลาพูดก็จะพูดเลอะเลือนไป ดังนี้ เป็นต้น

๖. จงแปลอนุวาทพระบาลีต่อไปนี้ เป็นภาษาไทย ? (66)

ก. วตฺถุ กุสลานํ ขนฺธานํ วตฺถารมฺมณปุเรชาตนิสฺสยปัจเจกเยน ปัจจโย (ข้อ 52. ข)

ข. ปจฺจชาตา วิปากาพฺยาทตา กิริยาพฺยาทตา ขนฺธา

ปุเรชาตสุส อิมสุส กายสุส ปจฺจชาตปัจเจกเยน ปัจจโย

ค. กพฺพีการโ อหาโร อิมสุส กายสุส รูปอาหารปัจเจกเยน ปัจจโย (ข้อ 52. ง)

ตอบ ข.

วิปากนามขันธ์ ๔ และกิริยานามขันธ์ ๔ ที่เกิดทีหลัง เป็นปัจฉัยช่วยอุปการะ

แก่เอกชกาย ทวิชกาย ตติชกาย จตุชกาย ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจฉัย

๕. พุทธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า น จาปิ จิตฺเตน ชรี วิหฺนฺติ แปลว่า กำจัดความชราด้วยทรัพย์ไม่ได้
 อยากทราบว่า ความชราเกี่ยวข้องกับอุปมาของปัจจัยใด จงจำแนกบทและแสดงองค์ธรรม
 พร้อมทั้งกาล ภูมิ บุคคล วิถี และสุทธสังขยวาระ (66)

ตอบ พุทธภาษิตที่กล่าวถึงความชรา เกี่ยวข้องกับอุปมาของวิปากปัจจัย

จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม ในวิธีพระบาลี

อพฺยากโต ฐมโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

ในปวัตติกาล องค์ธรรมได้แก่ วิปากนามชั้น ๑ - ๓ - ๒ คือ วิปากจิตตูปาท ๓๖

อพฺยากตสฺส ฐมมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

ในปวัตติกาล องค์ธรรมได้แก่ วิปากนามชั้น ๓ - ๑ - ๒ คือ วิปากจิตตูปาท ๓๖
 และวิปากจิตตชรูป

อพฺยากโต ฐมโม เป็นกัตตูปาท แสดงให้รู้ถึงปัจจัย

ในปฏิสนธิกาล องค์ธรรมได้แก่ ปฏิสนธินามชั้น ๑ - ๓ - ๒ หรือ ๔
 คือ ปฏิสนธิจิตตูปาท ๑๙

อพฺยากตสฺส ฐมมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปัจจุบัน

ในปฏิสนธิกาล องค์ธรรมได้แก่ ปฏิสนธินามชั้น ๓ - ๑ - ๒
 คือ ปฏิสนธิจิตตูปาท ๑๙ และปฏิสนธิกัมมชรูป

ว่าโดยกาล เป็นไปในปวัตติกาล ปฏิสนธิกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปในจุตฺตวการภูมิ ปญฺจวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปในปุถุชน ๔ ผลบุคคล ๔ ตามสมควร

ว่าโดยวิถี เป็นไปในปัญจทวารวิถี มโนทวารวิถี ที่มีตทารมณ

อัปฺนหาชนมโนทวารวิถี และระหว่างวิถีจิตไม่เกิด มีแต่ภวังค์

วิปากปจฺจเยน เป็นกรรมบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งวิปากปัจจัยเป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจัยทั้ง ๘ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกันตามสมควร

คือ วิปากะ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ
 สหชาตตติ สหชาตอวิคตะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความป็นอนัตตะ

แสดงสุทธสังขยวาระ

สรุปจำนวนสุทธบทแห่งวิปากปัจจัย ปัญหาวาระ มีประเภทเดียว คือ

อพฺยากโต อพฺยากตสฺส วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบสัมภาษณ์

ชั้น มหาาภิธรรมิกะเอก

เล่ม ๓

ปรับปรุง

2566

พิมพ์ครั้งที่ ๓

๐๑ - ๐๑ - ๖๗

วิริเยน ทุกขมจเจติ.
บุคคล ล่วงพ้นจากทุกข์ได้ ด้วยความเพียร.

สารบัญ

ข้อ ๑	บทนำ	๑
ข้อ ๒	อารัมภบท บาลี - แปล	๑๑
ข้อ ๓	สรุปเนื้อความ ๓ ประการ	๑๙
ข้อ ๔	ปัญหาวารวิภังค์	๒๖
	สูตรสังขยวาระ	๓๓
ข้อ ๕	วจนัตถะ - คำอธิบาย	๓๖
ข้อ ๖	สรุปปัจจัย ๒๔ / ๔๗	๓๙

ข้อ ๑ บทนำ

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้ (57).....น.)
- ก. พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ปฐมาจารย์แห่งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านพระอภิธรรมปิฎก ได้รับนาหนังสือที่ใช้เป็นแนวทาง หรือคู่มือในการศึกษาปฏิฐานปกรณ์ และใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอน ในชั้นมหาอภิธรรมิกะเอกชั้นเล่มหนึ่ง มีชื่อว่าอะไร
- ข. คัมภีร์ปฏิฐานนี้ ท่านอรรถกถาจารย์ตั้งชื่อว่าอย่างไร ซึ่งมีความหมายว่า มหาปกรณ์ที่มีน้อยอย่างมากหลาย วิจิตรพิสดารโดยรอบคอบ
- ค. จิตที่มีใช้สัพพัญญุตญาณ แต่เป็นไปเหมือนกันกับสัพพัญญุตญาณนั้น ชื่อว่าอะไร
- ง. เจตนาคือกรรมที่กระทำนั้น ย่อมสำเร็จลงได้ในขณะดวงที่ ๗ นี้เอง ฉะนั้น เจตนาในขณะดวงที่ ๗ นี้ เรียกว่าอะไร

ตอบ มีชื่อว่า

- ก. มหาปฏิฐานสาธิปปายสรูปัตถนิสสยะ (หน้า ข.)
- ข. อนันตณยสมันตมหาปกรณ์ (หน้า 14)
- ค. มโนทวารวัชชนจิต (หน้า 41)
- ง. อรรถสาธกสันนิฏฐูปกเจตนา (หน้า 393)

๒. ปกรณ์ที่ ๗ ชื่อว่า ปฏิฐานนั้น มีอรรถกถาอย่างไรบ้าง (ปี 48, 60, 62)

ตอบ ปกรณ์ที่ ๗ ชื่อว่า ปฏิฐานนั้น มีอรรถ ๓ อย่าง คือ (หน้า 7)

๑. ด้วยอรรถว่า เป็นปกรณ์ที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุเป็นต้น โดยประการต่างๆ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิฐาน
๒. ด้วยอรรถว่า มีการจำแนกธรรมทั้งหลาย คือกุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม เป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย อาร์มมณปัจจัยเป็นต้น ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิฐาน
๓. ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิฐาน

๓. ปฏิจจกันต ๓ นัยนั้น วิสัชนาว่าอย่างไร (49, 58).....น.7)

ตอบ ปฏิจจกันต ๓ นัยนั้น มีวิสัชนาดังนี้ คือ

๑. วิ. ด้วยอรรถว่า เป็นปฏิกิริยาที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุเป็นต้น โดยประการต่างๆ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิจจกันต
๒. วิ. ด้วยอรรถว่า มีการจำแนกธรรมทั้งหลาย คือ กุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม เป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย อารัมมณปัจจัยเป็นต้น ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิจจกันต
๓. วิ. ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏิจจกันต

4. วจนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏิจจกันต มีอยู่กี่นัย คืออะไรบ้าง จงแสดงพร้อมทั้งคำแปล

ตอบ วจนัตถวิคคหะศัพท์ ของคำว่าปฏิจจกันต มีอยู่ ๓ นัยคือ..... (63)

๔. วจนัตถวิคคหะศัพท์ ของคำว่า ปฏิจจกันต แสดงตามข้อวิสัชนานัย มีกี่นัย คืออะไรบ้าง พร้อมทั้งคำแปล (53).....น.8)

ตอบ วจนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏิจจกันต แสดงตามข้อวิสัชนานัยมี ๓ นัย คือ

๑. นานาปฏิการณิ จานานิ ปจฺจยา เอตถาติ = ปฏิจจกันต
ปัจจัยทั้งหลายมีเหตุ อารัมมณะเป็นต้น ที่เป็นไปโดยประการต่างๆ มีอยู่ในปฏิกิริยา
ฉะนั้น ปฏิกิริยาก็ชื่อว่า ปฏิจจกันต
๒. กุสลาโย ธมฺมา เหตุปจฺจยาทิวเสน ปฏฺจฺยนิติ วิภชฺชียนติ เอตถาติ = ปฏิจจกันต
พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงจำแนกธรรมทั้งหลายมีกุศลเป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย
เป็นต้นในปฏิกิริยา เพราะเหตุฉะนั้น ปฏิกิริยาก็ชื่อว่า ปฏิจจกันต
๓. ปฏฺจาติ คจฺจติ สพฺพพญฺญุตญาณํ เอตถาติ = ปฏิจจกันต
พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปฏิกิริยา เพราะเหตุฉะนั้น ปฏิกิริยาก็ชื่อว่า ปฏิจจกันต

๕. คำว่า ปฏฐาน มีเนื้อความอยู่กี่นัย คืออะไรบ้าง

ให้แสดงพร้อมด้วยวงนัตถวิคคหะศัพท์ (55).....น.8)

ตอบ คำว่า ปฏฐาน มีเนื้อความอยู่ ๓ นัย คือ

๑. ด้วยอรรถว่า เป็นปกรณที่แสดงถึงปัจจัยทั้งหลาย มีเหตุเป็นต้น โดยประการต่างๆ ฉะนั้น จึงชื่อว่าปฏฐาน ดังมีวงนัตถวิคคหะศัพท์ว่า

นानาปการานิ จานานิ ปจฺยา เอตฺถาติ = ปฏฺจํ แปลความว่า
ปัจจัยทั้งหลายมีเหตุ อารัมมณะเป็นต้น ที่เป็นไปโดยประการต่างๆ มีอยู่ในปกรณนี้
ฉะนั้น ปกรณนี้จึงชื่อว่า ปฏฐาน

๒. ด้วยอรรถว่า มีการจำแนกธรรมทั้งหลาย คือ กุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม
เป็นต้น โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัย อารัมมณปัจจัยเป็นต้น ฉะนั้นชื่อว่า ปฏฐาน
ดังมีวงนัตถวิคคหะศัพท์ว่า

กุสลาโย ธมฺมา เหตุปจฺยาทิวเสน ปฏฺจยนฺติ วิภชฺชยนฺติ เอตฺถาติ = ปฏฺจํ
แปลความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงจำแนกธรรมทั้งหลาย มีกุศลเป็นต้น
โดยประเภทแห่งเหตุปัจจัยเป็นต้น ในปกรณนี้ เพราะเหตุนี้ ปกรณนี้ชื่อว่า ปฏฐาน

๓. ด้วยอรรถว่า เป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นชื่อว่า ปฏฐาน
ดังมีวงนัตถวิคคหะศัพท์ว่า ปฏฺจาติ คจฺจติ สพฺพญฺญุตญาณํ เอตฺถาติ = ปฏฺจํ
แปลความว่า พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปกรณนี้ เพราะเหตุนี้ ปกรณนี้ชื่อว่า
ปฏฐาน

๖. เพราะเหตุใดปกรณที่ ๗ จึงมีชื่อว่า ปฏฐาน, วิสัชนาเฉพาะนัยที่ ๓ พร้อมทั้งแสดง
วงนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏฐาน ตามนัยนี้ด้วย (46).....น.8)

ตอบ วิสัชนา ด้วยอรรถว่าเป็นที่ดำเนินไปแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้นจึงชื่อว่า ปฏฐาน
ดังมีวงนัตถวิคคหะศัพท์ของคำว่า ปฏฐาน แสดงตามข้อวิสัชนานัยที่ ๓ นี้ว่า

ปฏฺจาติ คจฺจติ สพฺพญฺญุตญาณํ เอตฺถาติ = ปฏฺจํ แปลความว่า
พระสัพพัญญุตญาณย่อมดำเนินไปในปกรณนี้ เพราะเหตุนี้ ปกรณนี้ชื่อว่า ปฏฐาน

๗. คำว่า ปฏฐาน และคำว่า ขมฺมนา นั้น มีวงนัตถะเฉพาะข้อที่ ๑
ทั้งบาลีและคำแปลว่าอย่างไร (52).....น.8, 137)

ตอบ คำว่า ปฏฐาน มีวงนัตถะว่า นานาปการานิ จานานิ ปจฺยา เอตฺถาติ = ปฏฺจํ
ปัจจัยทั้งหลายมีเหตุ อารัมมณะเป็นต้น ที่เป็นไปโดยประการต่างๆ มีอยู่ในปกรณนี้
ฉะนั้น ปกรณนี้จึงชื่อว่า ปฏฐาน

คำว่า ขมฺมนา มีวงนัตถะว่า ขมฺมียเต = ขมฺนํ การรวบรวม ชื่อว่า ขมฺมนา

๘. จงตอบคำถามต่อไปนี้ (56).....น.7, 9)
- ก. คำว่า ป อักษร และคำว่า ฐาน มีความหมายว่าอย่างไร
- ข. จงบอกชื่อปลาใหญ่ ๘ ชนิด ที่ยกขึ้นเปรียบเทียบในนิทานวัตถุ สยุดตอฏฐกถา
- ค. จงบอกชื่อพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์

ตอบ

- ก. ป อักษร หมายความว่า ป อักษรที่อยู่ในปฏิฐานนี้ แสดงเนื้อความ คือโดยประการต่างๆ
คำว่า ฐาน หมายความว่า ฐานที่อยู่ในปฏิฐานนี้ แสดงเนื้อความ คือปัจจัยอันเป็นเหตุ
- ข. ปลาใหญ่ ๘ ชนิด ได้แก่
- | | | | |
|---------|-----------|------------|-------------|
| ติมิ | ติมิงคละ | ติมิปิงคละ | ติมิรปิงคละ |
| อานันทะ | ติมินันทะ | อชฌาโรหะ | มหาติมิ |
- ค. พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ คือ ชัมมสังคณีปกรณ์ วิภังคปกรณ์ ชาติภูตกาปกรณ์
ปุคคลบัญญัติปกรณ์ กถาวัตถุปกรณ์ ยมกปกรณ์ ปฏิฐานปกรณ์

๙. พระฉัพพรรณรังสี มีกี่ประการ ได้แก่อะไรบ้าง
(50, 56, 60, 63, 64, 65, 66).....น.9)

ตอบ พระฉัพพรรณรังสี มี ๖ ประการ ได้แก่

นီละ	สีเขียวเข้ม	ปีตะ	สีเหลือง
โลहितะ	สีแดง	โอทาตะ	สีขาว
มัญชิฏฐะ	หงสบาท	ปภัสสระ	เลื่อมพรายประภัสสร

๑๐. ในคัมภีร์มหาปฏิฐาน มีปฏิฐาน ๖ หมวด จงแสดงหมวดที่ ๑ หมวดที่ ๓
และหมวดที่ ๕ (จงแสดงหมวดที่ ๑, ๓, ๕ พร้อมด้วยความหมายมาดู)

ตอบ ในปฏิฐาน ๖ หมวดนั้น (46, 47, 49, 58).....น.11)

- หมวดที่ ๑ คือ ดิกปฏิฐาน หมายความว่า
ทรงยกติกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔
เรียกว่า ดิกปฏิฐาน
- หมวดที่ ๓ คือ ทุกดิกปฏิฐาน หมายความว่า
ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในทุกะ ๑๐๐ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของติกะและทุกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ทุกดิกปฏิฐาน
- หมวดที่ ๕ คือ ดิกติกปฏิฐาน หมายความว่า
ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในติกะ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของติกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ดิกติกปฏิฐาน

๑๑. ในคัมภีร์มหาปฏิจจฐาน มีปฏิจจฐานกี่หมวด คืออะไรบ้าง (43, 47, 55).....น.11)

ตอบ ในคัมภีร์มหาปฏิจจฐาน มีปฏิจจฐาน ๖ หมวด คือ

๑. ดิक्ขปฏิจจฐาน หมายความว่า
ทรงยกติกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔
เรียกว่า ดิक्ขปฏิจจฐาน
๒. ทุกปฏิจจฐาน หมายความว่า
ทรงยกทุกะ ๑๐๐ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔
เรียกว่า ทุกปฏิจจฐาน
๓. ทุกดิक्ขปฏิจจฐาน หมายความว่า
ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในทุกะ ๑๐๐ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของติกะและทุกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ทุกดิक्ขปฏิจจฐาน
๔. ดิक्ขทุกปฏิจจฐาน หมายความว่า
ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในติกะ ๒๒ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะและติกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ดิक्ขทุกปฏิจจฐาน
๕. ดิक्ขดิक्ขปฏิจจฐาน หมายความว่า
ทรงยกติกะ ๒๒ รวมเข้าในติกะ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของติกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ดิक्ขดิक्ขปฏิจจฐาน
๖. ทุกทุกปฏิจจฐาน หมายความว่า
ทรงยกทุกะ ๑๐๐ รวมเข้าในทุกะ ขึ้นแสดงเป็นประธานตามลำดับ
ของทุกะ แล้วทรงจำแนกด้วยปัจจัย ๒๔ เรียกว่า ทุกทุกปฏิจจฐาน

๑๒. จงแสดงอุปมาที่ว่าคัมภีร์ปฏิจจฐาน เป็นคัมภีร์เดียวเท่านั้น
ที่เหมาะสมแก่พระสัพพัญญุตญาณ (59, 66).....น.9)

ตอบ อุปมาเหมือนปลาใหญ่ ชื่อ ติมिरปิงคละ ได้โอกาสแหวกว่ายอยู่ในมหาสมุทร อันลึกถึง
๘๔,๐๐๐ โยชน์ ย่อมจะมีความร่าเริงบันเทิงใจ ในการที่ได้แหวกว่ายไปมาในมหาสมุทรนั้น
ได้โดยสะดวกฉันใด เมื่อพระศาสดาทรงพิจารณาธรรมอันละเอียดสุขุมตามสบาย ก็ย่อมทรง
มีความปีติร่าเริงในการที่ได้พิจารณาอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ในคัมภีร์ปฏิจจฐาน ก็ฉันนั้น

๑๓. การเทศนาปัจจัย ๒๔ อันเป็นคัมภีร์ปฏิฐานนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงจำแนกปัจจัยหนึ่ง ๆ มีธรรมเป็น ๓ หมวด เรียกว่าอะไร คืออะไรบ้าง (แสดงความหมายด้วย)

ตอบ เรียกว่า สรุปรูปเนื้อความ ๓ ประการ คือ (50, 60, 63, 64, 65, 66).....น.16)

๑. ปัจจัยธรรม หมายความว่า ธรรมที่เป็นเหตุ
๒. ปัจจัยอุปบันธรรม หมายความว่า ธรรมที่เป็นผล
๓. ปัจจนิกธรรม หมายความว่า ธรรมที่มีไฉ่ผล

14.. จงแสดงวจนัตถะของปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจนิก (44, 48)
(ปี 46 แสดงอย่างละนัย).....ปี 50, 65 พร้อมทั้งคำแปล)
(ปี 54, 57 ไม่ต้องแสดงอีกนัยหนึ่ง)

๑๔. จงแสดงวจนัตถะทั้งบาลีและคำแปล ของคำว่าปัจจัย ปัจจัยอุปบัน และปัจจนิก

ตอบ วจนัตถะทั้งบาลีและคำแปลของคำว่า ปัจจัย (56, 62, 64).....น.17)

ปฏิจจ ผล อายติ เอตสฺมาติ = ปจฺจโย

ผลธรรมย่อมเกิดขึ้นตั้งอยู่ได้ เพราะอาศัยธรรมที่เป็นเหตุนี้
ฉะนั้นธรรมที่เป็นเหตุนี้ จึงชื่อว่า ปัจจัย

อีกนัยหนึ่ง ปฏิจจ ผล เอติ คจฺจนติ ปวตฺตติ เอตสฺมาติ = ปจฺจโย

ผลธรรมย่อมเกิดขึ้นตั้งอยู่ได้ เพราะอาศัยธรรมที่เป็นเหตุนี้
ฉะนั้นธรรมที่เป็นเหตุนี้ จึงชื่อว่า ปัจจัย

วจนัตถะของคำว่า ปัจจัยอุปบัน

ปจฺจยโต อุปฺปนฺนํ = ปจฺจยูปฺปนฺนํ

ผลธรรมที่เกิดจากเหตุปัจจัย ชื่อว่า ปัจจัยอุปบัน

วจนัตถะของคำว่า ปัจจนิก

ปจฺจยูปฺปนฺนสฺส ปติวิรุทฺธํ อนิกํ = ปจฺจนิกํ

หมวดธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อปัจจัยอุปบันธรรม เรียกว่า ปัจจนิก

อีกนัยหนึ่ง ปจฺจยูปฺปนฺนเนน ปจฺจติ วิรุทฺธตฺติติ = ปจฺจนิกโก

ธรรมใดเป็นปฏิปักษ์กันกับปัจจัยอุปบันธรรม ฉะนั้นธรรมนั้นชื่อว่า ปัจจนิก

๑๕. จงตอบคำถามในข้อต่อไปนี (47).....น.20, 51)

- ก. พระบาลีที่ว่า “เหตุสมปยุตตกานํ ฐมฺมานํ” มื่อนี้ธรรมว่าอย่างไร ในเหตุปัจจัยนิทเทส
- ข. ในสมัยพุทธกาล พระอรหันต์ ๔ รูป ได้บรรลุโลกุตตรธรรมโดยอาศัยอริยปติ ๔ อย่างใด อย่างหนึ่ง อธิบายว่าพระอรหันต์รูปใดที่อาศัยปัญญาเป็นประธาน แล้วกระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ
- ค. ปัจจัยใด ไม่มีในกรรมบทของ สหชาตินทริยปัจจัยนิทเทส

ตอบ ก. สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒ (เว้นโมหเจตสิกที่ในโมหมูลจิต ๒)

- ข. พระโมฆราชเถระ
- ค. สหชาติกัมมปัจจัย

๑๖. ให้แสดงความหมายของคำว่า นิททิสัตัพพะ, นิทสสนาการะ

ตอบ (48, 56, 60, 62, 66).....น.21)

- นิททิสัตัพพะ หมายความว่า พระบาลีที่ทรงชี้แจงข้อธรรม โดยความเป็นหัวข้อ ด้วยการระบุชื่อของปัจจัยหนึ่งๆ ออกมาให้รู้เสียก่อน
- นิทสสนาการะ หมายความว่า พระบาลีที่ทรงแสดงขยายเนื้อความ ในหัวข้อธรรมนั้นๆ ออกไปแต่พอประมาณ

๑๗. พระพุทธเจ้าทรงจำแนกบท ในปัจจัยนิทเทสและปัญหาวารวิภังค์ เพื่อจุดประสงค์ใด (57).....น.29)

ตอบ พระพุทธเจ้าทรงจำแนกบท ในปัจจัยนิทเทสและปัญหาวารวิภังค์ เพื่อจะได้ทราบถึงหน้าที่ของคำบาลีที่เป็นหลักในประโยคภาษา ให้ถูกต้องตามที่พระองค์ทรงแสดง ถ้าจำแนกบทไม่ถูกต้องก็ผิดความมุ่งหมายของพระองค์ที่ทรงแสดงประโยคภาษา เหตุนี้จึงได้มีการจำแนกบท

๑๘. ในเรื่องการเกิด การตาย ในคัมภีร์มหาปฏฐาณ ได้แสดงไว้หรือไม่ (59).....น.)

ถ้าแสดงไว้ว่าอย่างไร และว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถีแล้วเป็นไปอย่างไร

ตอบ แสดงไว้ว่า ธรรมดาสัตว์โลกทั้งหลาย ย่อมมีการเกิดการตาย วนเวียนกันอยู่หลายภพหลายชาติ นับไม่ถ้วน ซึ่งเป็นไปด้วยอำนาจของปัจจัยหลายกลุ่ม จะยกมาให้เห็นสักหนึ่งกลุ่มคือ กลุ่มอนันตรชาติ การเกิด คือปฏิสนธิจิตตูปบาท ๑๙ อย่าง ย่อมปรากฏเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยการตาย คือจุติจิตตูปบาท ๑๙ เป็นปัจจัย และมีอำนาจปัจจัยที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน ๕ ปัจจัย คือ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

ว่าโดยกาล	เป็นไปใน	จุติกาล ปฏิสนธิกาล
ว่าโดยภูมิ	เป็นไปใน	จตุโวการภูมิ ๔ ปัญจโวการภูมิ ๒๖
ว่าโดยบุคคล	เป็นไปใน	ปุถุชน ๔ ผลเสกขบุคคล ๓
ว่าโดยวิถี	เป็นไปใน	วิธิมุตตจิต คือ จุติจิตและปฏิสนธิจิต

๑๙. ข้อต่อไปนี้มีชื่อปัจจัยว่าอย่างไร? (64)

- | | | | |
|-------------------|---------|-------------------|----------------|
| ก. อริปัตติปัจจัย | ที่เป็น | อาร์มมณชาติ | มีชื่อว่า..... |
| ข. นิสสยปัจจัย | ที่เป็น | อาร์มมณชาติ | มีชื่อว่า..... |
| ค. กัมมปัจจัย | ที่เป็น | นानักขณิกกัมมชาติ | มีชื่อว่า..... |
| ง. อินทริยปัจจัย | ที่เป็น | สหชาติชาติ | มีชื่อว่า..... |
| จ. ปุเรชาติปัจจัย | ที่เป็น | วัตถุปุเรชาติชาติ | มีชื่อว่า..... |

ตอบ

- ก. อาร์มมณาริปัตติปัจจัย
 ข. วัตถุอาร์มมณปุเรชาตินิสสยปัจจัย
 ค. นานักขณิกกัมมปัจจัย
 ง. สหชาตินทริยปัจจัย
 จ. วัตถุปุเรชาติปัจจัย

๒๐. ข้อความต่อไปนี กล่าถึงปัจจัยใด (61).....น.)

- ก. ในกลาปหนึ่งๆ มีชีวิตรูปเป็นผู้รักษาอยู่ทุกๆ กลาป
 ข. ขณะที่ส่งผลให้ปรากฏในปวัตติกาล ต้องประกอบด้วยสิ่งแวดล้อม ๔ ประการ คือ
 กาล คติ อุปธิ ปโยค
 ค. ปัจจัยธรรมและปัจจัยูปันธรรม เกิดพร้อมกันในกลาปอันเดียวกันและกลาปอื่น ๆ
 ง. ความมีปัญญานำความสุขให้แก่ชีวิตอย่างแท้จริง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต
 จ. นอกจากแสงสว่างแล้ว จิตเห็นต้องอาศัยจักขุปสาท และจักขุปสาทเป็นที่อาศัยแก่จิตเห็น
 ซึ่งอยู่กลางตาดำ และเป็นปัจจัยให้เกิดก่อนแก่จิตเห็น ส่วนจักขุปสาทที่ตั้งอยู่ได้
 เพราะอาศัยจิตเห็นที่เกิดทีหลัง มาช่วยอุปถัมภ์

ตอบ

- ก. รูปชีวิตินทริยปัจจัย
 ข. นานักขณิกกัมมปัจจัย
 ค. รูปอาหารปัจจัย
 ง. สหชาตาริปัตติปัจจัย
 จ. วัตถุปุเรชาติปัจจัย ปัจฉาชาติปัจจัย

๒๑. คำว่า เหตุ และคำว่า ปัจจัย มีความหมายเหมือนกันหรือไม่
เพราะเหตุใด แสดงอุปมาประกอบด้วย (58).....น.29)

ตอบ คำว่า เหตุ และคำว่า ปัจจัย มีความหมายไม่เหมือนกัน
เพราะเหตุเป็นมูลรากอย่างสำคัญ ปัจจัยเป็นเหตุที่ช่วยเหลือ
อุปมาเหมือนหนึ่ง เหตุเหมือนเมล็ด ปัจจัยเหมือนดินกับน้ำ

๒๒. คำว่า นิพผันรูปที่เป็นสภาวะอริกฐานะ และที่เป็นปริกัปปอริกฐานะนั้น
มีความหมายต่างกันอย่างไร (50, 65).....น.51)

ตอบ นิพผันรูป ที่เป็นสภาวะอริกฐานะนั้น ได้แก่ อารมณ ๖ มีรูปารมณเป็นต้น
ที่น่ารักน่ายินดี ตามสภาพที่เป็นอยู่
ส่วนนิพผันรูป ที่เป็นปริกัปปอริกฐานะนั้น ได้แก่ อารมณ ๖ มีรูปารมณเป็นต้น
ที่น่ารักน่ายินดี ตามความพอใจของบุคคลนั้นๆ

๒๓. ในสมัยพุทธกาล พระอรหันต์ ๔ องค์ ได้บรรลุโลกุตตรธรรม
โดยอาศัยอธิปัตติ ๔ นั้น องค์ใดอาศัยอธิปัตติอะไร (48, 55).....น.51)

ตอบ ในบรรดาพระอรหันต์ ๔ องค์นี้

ท่านรัฐपालเถระ	ได้อาศัยฉันทะเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ
ท่านโสณเถระ	ได้อาศัยวิริยะเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ
ท่านสัมมุตเถระ	ได้อาศัยจิตตะเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ
ท่านโมฆราชเถระ	ได้อาศัยปัญญาเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ

๒๔. จงแสดงความเป็นอธิปัตติปัจจัยของฉันทะ วิริยะ จิตตะ ปัญญา
โดยบุคคลาธิฐาน (56).....น.51)

ตอบ แสดงเป็นบุคคลาธิฐาน ในสมัยพุทธกาล พระอรหันต์ ๔ องค์ ได้บรรลุโลกุตตรธรรม
โดยอาศัยอธิปัตติ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ ๔ องค์นั้น

ท่านรัฐपालเถระ	ได้อาศัยฉันทะเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ
ท่านโสณเถระ	ได้อาศัยวิริยะเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ
ท่านสัมมุตเถระ	ได้อาศัยจิตตะเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ
ท่านโมฆราชเถระ	ได้อาศัยปัญญาเป็นหัวหน้าเป็นประธาน	แล้วก็กระทำโลกุตตรธรรมให้สำเร็จ

๒๕. จงแสดงคาถาที่แสดงถึง อารัมมณารูปติปัจจัย และปัจจัยูปันธรรม โดยเฉพาะๆ พร้อมคำแปล (43, 58).....น.52)

ตอบ เสขํ ติปากํ ติกริยํ จตุรูปญจ เสชินโน
 ติปัญณํ กามปัญญสฺส เสขสฺสาธิปตี ภเว
 อตุตฺตรํ ธียฺยตฺตญฺจนํ นิพพานํ อตุตฺตรสฺส ตุ.

แปลความว่า

โลภมูลจิต ๘ ก็ดี, วิบาก ๓ อย่างคือ
 กามวิบาก ๒๒ (เว้นทุกขสหคตกายวิญญาณ) รูปวิบาก ๕ อรูปวิบาก ๔ ก็ดี,
 กิริยา ๓ อย่างคือ กามกิริยา ๑๑ รูปกิริยา ๕ อรูปกิริยา ๔ ก็ดี,
 อวิชฺฐนูปผันนรูป ที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๔ ก็ดี,
 เป็นอารัมมณารูปติปัจจัย ช่วยอุปการะแก้โลภมูลจิต ๘

กุศล ๓ อย่างคือ กามกุศล ๘ รูปกุศล ๕ อรูปกุศล ๔
 เป็นอารัมมณารูปติปัจจัย ช่วยอุปการะแก้มหากุศลจิต ๘ โลภมูลจิต ๘

โลกุตตรจิต ๘ เป็นอารัมมณารูปติปัจจัย
 ช่วยอุปการะแก้มหากุศล มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๘

ส่วน นิพพาน เป็นอารัมมณารูปติปัจจัย
 ช่วยอุปการะแก้มหากุศล มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๘ และโลกุตตรจิต ๘

ข้อ ๒ อารัมภบท (บาลี - แปล)

๒๖. จงแสดงอารัมภบทของ เหตุปัจจัยนิทเทส ทั้งพระบาลีและคำแปล
มาตุโดยตลอด (49, 54).....น.20)

ตอบ แสดงอารัมภบทของ เหตุปัจจัยนิทเทส ทั้งพระบาลีและคำแปล
ปัจจัยทุกเทส โย ยาทีโส ปัจจโย เหตุปัจจัยโยติ ภควตา อุกุทิกฺโข,
โส ตาทีโส ปัจจโย ปัจจยนิทเทส,
เหตุ เหตุสมปยุตตกานํ ฐมมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ เหตุปัจจัยเณน ปัจจโยติ
ภควตา นิทฺทิกฺโข.
ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจจัยทุกเทสว่า เหตุปัจจัย
ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจจัยนิทเทสว่า
เหตุ เหตุสมปยุตตกานํ ฐมมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ เหตุปัจจัยเณน ปัจจโย.
พระบาลีและคำแปล
เหตุ เหตุสมปยุตตกานํ ฐมมานํ ตํสมฺมจฺจานานญจ รูปานํ เหตุปัจจัยเณน ปัจจโย.
เหตุ ๖ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒
ที่ประกอบกับเหตุ ๖ เหล่านั้น (เว้นโมหเจตสิกที่โนโมหมูลจิต ๒)
และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีเหตุ ๖ และสเหตุกจิตตูปาทเป็นสมุฏฐาน
ด้วยอำนาจเหตุปัจจัย

๒๗. จงแสดงอารัมมณปัจจัยนิทเทสข้อที่ ๑ ทั้งบาลีและคำแปล
รวมทั้งจำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม (51).....น.31)

ตอบ อารัมมณปัจจัยนิทเทสข้อที่ ๑ ทั้งบาลีและคำแปล คือ
รูปายตน์ จกฺขุวิญญานธาตุยา ตํสมปยุตตกานญจ ฐมมานํ อารมฺมณปัจจัยเณน ปัจจโย.
แปลว่า รูปารมณที่เป็นปัจจุบัน เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จักขุวิญญานธาตุ
และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบกับจักขุวิญญานธาตุ
ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย

จำแนกบทและเนื้อความองค์ธรรม.....พระบาลีข้อที่ ๑

รูปายตน์ เป็นกัตตบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยธรรม คือ ปัจจุบันรูปารมณ
จักขุวิญญานธาตุยา ตํสมปยุตตกานญจ ฐมมานํ
เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจัยปบันธรรม คือ
จักขุวิญญานจิต ๒ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบ

อารัมมณปัจเจยเน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ว่าในบรรดาปัจจัย ๔ คือ

อารัมมณะ อารัมมณปุเรชาตตะ อารัมมณปุเรชาตัตถิ อารัมมณปุเรชาตอวิกตะ
 ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของอารัมมณะอย่างเดียวกันนั้น
 เป็นพิเศษ

ปัจเจโย เป็นนามกิริยาบท แสดงการช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปัจจุบันธรรม โดยความปราศจากตัวตน

๒๘. นิตเทสข้อที่ ๑ ของอินทริยปัจจัย คืออะไร ให้แปลเป็นไทย

และแสดงอำนาจปัจจัยในกรณบทด้วย (44).....น.117)

ตอบ นิตเทสข้อที่ ๑ ของอินทริยปัจจัย คือ

จักขุนทริยัม จักขุวิญญานธาตุยา ตัมสมปยุตฺตกานญจ ฐมฺมานํ อินฺทฺริยปัจเจยเน ปัจเจโย.
 แปลว่า มัชฌิมายุกจักขุนทริยัม คือ จักขุปสาท ที่มีอายุเท่ากันกับรูปารมณฺ์ที่มากกระทบ
 ได้แก่ จักขุปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตจักขุนทริยัม ๔๙
 เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จักขุวิญญานธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
 ที่ประกอบกับจักขุวิญญานธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตินทริยปัจจัย

ในอินทริยปัจเจยเน ที่เป็นกรณบทนั้น แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๖ คือ

ปุเรชาตินทริยะ	วัตถุปุเรชาตนิสสยะ	วัตถุปุเรชาตตะ
วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ	วัตถุปุเรชาตัตถิ	วัตถุปุเรชาตอวิกตะ

๒๙. นิตเทสข้อที่ ๖ ของอินทริยปัจจัยนิตเทส มีพระบาลีและคำแปลว่าอย่างไร

และแสดงอำนาจปัจจัยในกรณบทด้วย (52).....น.118)

ตอบ นิตเทสข้อที่ ๖ ของอินทริยปัจจัยนิตเทส มีพระบาลี คำแปลและอำนาจปัจจัย ดังนี้

รูปชีวิตินทริยัม กฏตฺตา รูปานํ อินฺทฺริยปัจเจยเน ปัจเจโย.
 รูปชีวิตินทริยัม ที่เกิดขึ้นในปวัตติกาลและปฏิสนธิกาล เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 แก่กัมมชรูปที่เหลือ ๙ หรือ ๘ ที่อยู่ในกลาปอันเดียวกันกับตน
 ด้วยอำนาจรูปชีวิตินทริยปัจจัย

อินทริยปัจเจยเน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจปัจจัย ๓ คือ

รูปชีวิตินทริยะ รูปชีวิตินทริยัตถิ รูปชีวิตินทริยอวิกตะ ที่ทำการช่วยอุปการะ
 ในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของรูปชีวิตินทริยะอย่างเดียวกันนั้น เป็นพิเศษ

๓๐. จงแสดงอาร์มภบท มัคคปัจฉยนิทเทส ทั้งบาลีและคำแปล (45, 51, 64).....น.124)

ตอบ มัคคปัจฉยนิทเทส อาร์มภบท ทั้งบาลีและคำแปล

ปัจฉยทุทเทส โย ยาทีโส ปจฺจโย มคฺคปจฺจโยติ ภควตา อุทฺทิกฺกุโจ,
โส ตาทีโส ปจฺจโย ปจฺจยนิทฺทเทส,

มคฺคจฺจนานิ มคฺคสมปยุตฺตกาณิ ฐมฺมานิ ตํสมฺมจฺจนานนฺจ รูปานํ มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโยติ
ภควตา นิทฺทิกฺกุโจ.

ปัจจัยเช่นใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยย่อ ในปัจฉยทุทเทสว่า มคคปัจจโย

ปัจจัยเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงโดยพิสดาร ในปัจฉยนิทเทสว่า

มคคจจนานิ มคคสมปยุตตกาณิ ฐมมานิ ตํสมมจจนานนจ รูปานํ มคคปัจจเยน ปจจโย.

พระบาลีและคำแปล

มคคจจนานิ มคคสมปยุตตกาณิ ฐมมานิ ตํสมมจจนานนจ รูปานํ มคคปัจจเยน ปจจโย.

องค์มรรค ๘ ที่ในสเหตุกจิต ๗๑ เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒

ที่ประกอบกับองค์มรรค ๘ และสเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีองค์มรรค ๘

และสัมปยุตตธรรมเป็นสมุฏฐาน ด้วยอำนาจมัคคปัจจัย

๓๑. อตฺถิปจฺจยนิทฺทเทส พระบาลีข้อที่ ๑๗ มีบาลีและคำแปลว่าอย่างไร (45, 53).....น.134)

ตอบ ยํ รูปํ นิสฺสาย มโนธาตุ จ มโนวิญญฺญาณธาตุ จ วตฺตนฺติ,

ตํ รูปํ มโนธาตุยา จ มโนวิญญฺญาณธาตุยา จ ตํสมปยุตฺตกาณนฺจ ฐมฺมานํ

อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปลว่า มโนธาตุ ๓ และมโนวิญญญาณธาตุ ๗๒ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔)

อาศัยหทัยวัตถุใด เกิดขึ้น หทัยวัตถุนั้น เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่มโนธาตุ ๓

และมโนวิญญญาณธาตุ ๗๒ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔) เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบกับมโนธาตุ

และมโนวิญญญาณธาตุ ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตตถิปปัจจัย และวัตถุอาร์มณปุเรชาตตถิปปัจจัย.

๓๒. จงแสดงนิทเทสพระบาลีและคำแปล ของนัตถิปจจย (43).....น.135)

ตอบ สมณนฺตรนิรฺุธา จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา

ปฏฺฐปนฺนํ จิตฺตเจตสิกานํ ฐมฺมานํ นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

จิต เจตสิก นามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย ที่นอกจากจตุจิตของพระอรหันต์

ที่ดับไปแล้วโดยไม่มีเหลือ ในลำดับของตนที่เป็นปัจจัย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

แก่จิต เจตสิก นามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย พร้อมด้วยจตุจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจากตน

ด้วยอำนาจนัตถิปปัจจัย

๓๓. จงแสดงปัจจัยสงเคราะห์ ในกรณบทของปัจจัยนิทเทส ต่อไปนี้

ก. เหตุปัจจัย

ข. ปัจจาสาทปัจจัย

ค. รูปอาหารปัจจัย

ฌ. รูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย

ง. นานักขณิกกัมมปัจจัย

(50, 65).....น.21, 98, 110, 118, 324)

ตอบ แสดงปัจจัยสงเคราะห์ในกรณบท ของปัจจัยนิทเทส ดังนี้

ก. กรณบทของเหตุปัจจัย ได้ปัจจัยสงเคราะห์ ๑๒ ปัจจัย คือ

เหตุ สหชาตาริบัติ สหชาตอะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ

วิปากะ สหชาตินทรีย์ะ มัคคะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปปยุตตะ

สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ

ข. กรณบทของปัจจัยาสาทปัจจัย ได้ปัจจัยสงเคราะห์ ๔ ปัจจัย คือ

ปัจจัยาสาตะ ปัจจัยาสาตวิปปยุตตะ ปัจจัยาสาตัตถิ ปัจจัยาสาตอวิคตะ

ค. กรณบทของรูปอาหารปัจจัย ได้ปัจจัยสงเคราะห์ ๓ ปัจจัย คือ

รูปอาหาระ อาหารัตถิ อาหารอวิคตะ

ฌ. กรณบทของรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย ได้ปัจจัยสงเคราะห์ ๓ ปัจจัย คือ

รูปชีวิตินทรีย์ะ รูปชีวิตินทรีย์ัตถิ รูปชีวิตินทรีย์อวิคตะ

ง. กรณบทของนานักขณิกกัมมปัจจัย ได้ปัจจัยสงเคราะห์ ๗ ปัจจัย คือ

นานักขณิกกัมมะ อนันตระ สมนันตระ อนันตรูปนิสสยะ

ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

๓๔. จงแสดงปัจจัยที่มีนิทเทส ๒ ข้อ มีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง

เมื่อว่าโดยชาติแล้ว เป็นชาติอะไรบ้าง (63)

ตอบ ปัจจัยที่มีนิทเทส ๒ ข้อ มี ๓ ปัจจัย คือ กัมมะ อาหาระ และวิปปยุตตะ

เมื่อว่าโดยชาติแล้ว เป็นได้ ๖ ชาติ ได้แก่

สหชาตกัมมะ นามอาหาระ สหชาตวิปปยุตตะ เป็น สหชาตชาติ

วัตถารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตะ เป็น อารัมมณชาติ

วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ เป็น วัตถุปุเรชาตชาติ

ปัจจัยาสตวิปปยุตตะ เป็น ปัจจัยาสตชาติ

รูปอาหารปัจจัย เป็น อาหารชาติ

นานักขณิกกัมมปัจจัย เป็น นานักขณิกกัมมชาติ

๓๕. คำว่า “ชาตะ” มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแสดงพร้อมความหมาย (53).....น.154)

ตอบ คำว่า “ชาตะ” มี ๓ อย่าง คือ

๑. สหชาตะ ๒. ปุเรชาตะ ๓. ปัจจาชาตะ

๑. คำว่า ชาตะ ในสหชาตะนั้น ได้แก่ จิต เจตสิกและรูป ที่เกิดอยู่ในขณะทั้ง ๓
หมายความว่า ธรรมที่เป็นปัจจัย คือช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธรรมของตนๆ นั้น
อุปาทักขณะก็เป็นได้ จิตขณะก็เป็นได้ ภัคักขณะก็เป็นได้
๒. คำว่า ชาตะ ในปุเรชาตะนั้น ได้แก่ รูปที่เกิดอยู่ในจิตขณะ
หมายความว่า รูปที่ช่วยอุปการะแก่นาม ที่เป็นปัจจัยปบันธรรมนั้น
ได้เฉพาะแต่จิตขณะเท่านั้น อุปาทักขณะและภัคักขณะ ช่วยอุปการะไม่ได้
๓. คำว่า ชาตะ ในปัจจาชาตะนั้น ได้แก่ จิต เจตสิก ที่อยู่ในอุปาทักขณะและจิตขณะ
หมายความว่า จิต เจตสิก ที่ช่วยอุปการะแก่รูปที่เป็นปัจจัยปบันธรรมนั้น
เป็นได้เฉพาะแต่อุปาทักขณะและจิตขณะเท่านั้น สำหรับภัคักขณะนั้น ช่วยอุปการะ
แก่รูปไม่ได้

๓๖. ธรรมดา ธรรมที่จะเป็นปัจจัยปบันธรรมนั้น ได้แก่ธรรมชนิดไหน
เพราะเหตุใด นิพพานและบุญญิตี จึงไม่เป็นปัจจัยปบันธรรมของปัจจัยใดๆ ทั้งสิ้น

ตอบ ธรรมดา ธรรมที่จะเป็นปัจจัยปบันธรรมได้นั้น (55).....น.70)

ธรรมนั้นต้องมีจริง คือเป็นปรมาตถ์ด้วย มีความเกิดดับด้วย
นิพพาน ถึงแม้จะมีสภาพเป็นปรมาตถ์ก็จริง แต่ก็ไม่มีความเกิดดับ
ส่วนบุญญิตีนั้น มิใช่เป็นปรมาตถ์ด้วย ความเกิดดับก็ไม่มีด้วย
เหตุนี้ จึงไม่อยู่ในความเป็นปัจจัยปบันของปัจจัยใดๆ ทั้งสิ้น

บาลี – แปล

๓๗. จงแสดงพระบาลีและคำแปล ในอาหารปัจจัยนิตเทส มาตามลำดับ

ตอบ อาหารปัจจัยนิตเทส พระบาลีและคำแปล (54).....น.109)

๑. กพพิกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺเจยน ปจฺจโย.
อาหารที่คล้ายกับนั้นให้เป็นคำๆ หรือ อาหารที่กระทำเป็นของกิน
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่ร่างกายที่มีกรรม จิต อุตฺตฺ อาหารเป็นสมุฏฐาน
ซึ่งตั้งอยู่ในกลาปอันเดียวกัน และตั้งอยู่ในกลาปอื่นๆ ด้วยอำนาจรูปอาหารปัจจัย
๒. อรูปิโน อาหารา สมฺปยุตฺตกาณํ ฐมฺมานํ ตํสมุฏฺฐานานญจ รูปานํ อาหารปจฺเจยน ปจฺจโย.
นามอาหาร ๓ คือ ผัสสะ เจตนา วิญญฺญาณ เหล่านี้
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ
และจิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป ที่มีนามอาหาร ๓ และสัมปยุตตธรรมเป็นสมุฏฐาน
ด้วยอำนาจนามอาหารปัจจัย

๓๘. จงแสดงพระบาลีและคำแปล ของปัจจัยดังต่อไปนี้ (62).....น.56, 117)

ก. อนันตรปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๑๗

ข. อินทริยปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๑

ตอบ ก. อนันตรปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๑๗ พระบาลีและคำแปล

๑๗. ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมฺมา
ปจฺฉิมาณํ ปจฺฉิมาณํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย.
อพยากตธรรม คือโฏฐัพพนจิต หรือมโนทวาราวชชนจิต ที่เกิดก่อนๆ
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่อกุศลชณะดวงที่ ๑ ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย
- ข. อินทริยปัจจัยนิตเทส ข้อที่ ๑ พระบาลีและคำแปล
๑. จกฺขฺนหฺริยํ จกฺขฺวิญญฺณธาตฺฐยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ฐมฺมานํ อินฺทฺริยปจฺเจยน ปจฺจโย.
มัชฌิมายุกจกฺขฺนหฺริยํ คือ จักขุปสาท ที่มีอายุเท่ากันกับรูปารมณฺ์ที่มากกระทบ
ได้แก่ จักขุปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก หรือฐิตีปัตตจักขฺนหฺริยํ ๔๘
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จักขุวิญญฺณธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
ที่ประกอบกับจักขุวิญญฺณธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตินทริยปัจจัย.

๓๙. จงแสดงปัจจัยนิเทศพระบาลีและคำแปล ของปัจจัยต่อไปนี้ (56).....น.96, 117)

ก. ปัจจาทปัจจัย ปัจจัยนิเทศ ข้อที่ ๑

ข. อินทริยปัจจัย ปัจจัยนิเทศ ข้อที่ ๕

ตอบ ก. ปัจจาทปัจจัยนิเทศข้อที่ ๑ มีพระบาลีและคำแปลดังนี้

ปจฺจาทตา จิตฺตเจตฺติกา ฐมา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺจาทปจฺเจเนน ปจฺจโย.
นามขันธ์ ๔ ในปัญจโวการภูมิ คือ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔)
ที่เกิดขึ้นภายหลัง เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่เอกชกาย ทวิชกาย ติชกาย จตุชกาย
หรืออีกนัยหนึ่งได้แก่ เอกสมุฏฐานิกรุป ทวิสมุฏฐานิกรุป ติสุมุฏฐานิกรุป จตุสมุฏฐานิกรุป
ที่เกิดขึ้นก่อน ด้วยอำนาจปจฺจาทปัจจัย

ข. กายินทริยํ กายวิญญานธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานนฺจ ฐมํมานํ อินทริยปจฺเจเนน ปจฺจโย.
มัชฌิมายุกกายินทริยํ คือ กายปสาท ที่มีอายุเท่ากันกับโณฏฐัพพารมณฺ์ที่มากกระทบ
ได้แก่ กายปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภววิงค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตกายินทริยํ ๔๙
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่กายวิญญานธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
ที่ประกอบกับกายวิญญานธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตินทริยปัจจัย

๔๐. ในอินทริยปัจจัย มีนิเทศข้อ เฉพาะข้อที่ ๑ แสดงพระบาลีและมีคำแปลอย่างไร

ตอบ ในอินทริยปัจจัย มีนิเทศ ๗ ข้อ (48).....น.117)

ข้อ ๑ มีพระบาลีและคำแปล คือ

จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุวิญญานธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานนฺจ ฐมํมานํ อินทริยปจฺเจเนน ปจฺจโย.
มัชฌิมายุกจกฺขุณฺทริยํ คือ จกฺขุปสาท ที่มีอายุเท่ากันกับรูปารมณฺ์ที่มากกระทบ
ได้แก่ จกฺขุปสาท ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภววิงค์ดวงแรก หรือฐิติปัตตจกฺขุณฺทริยํ ๔๙
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่จกฺขุวิญญานธาตุ และสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
ที่ประกอบกับจกฺขุวิญญานธาตุ ด้วยอำนาจปุเรชาตินทริยปัจจัย

๔๑. คำว่า เกสณฺจิ มีอยู่ในปัจจัยใด มีพระบาลีนิทเทศว่าอย่างไร
เป็นสภาพธรรม ที่เป็นข้อห้ามของปัจจัยพิสดารใด (63).....น.83, 84)

ตอบ คำว่า เกสณฺจิ มีอยู่ในอุปนิสสยปัจจัย มีพระบาลีนิทเทศว่า
ปริมา ปริมา กุสลา ฐมา
ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลานํ ฐมานํ เกสณฺจิ อุปนิสสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

ปริมา ปริมา อกุสลา ฐมา
ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมานํ เกสณฺจิ อุปนิสสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

เป็นสภาพธรรม ที่เป็นข้อห้ามของอนันตรูปนิสสยปัจจัย

๔๒. ในปัจจัย ๒๔ องค์ธรรมของปัจจัยธรรมและปัจจัยอุปันธธรรม
เฉพาะข้อ ๑ ถึงข้อ ๕ แห่งปุเรชาตปัจจัยนิทเทศนั้น จะปรากฏในปัจจัยใด
นิทเทศข้อไหนได้บ้าง (44).....น.93, 73, 117, 133)

ตอบ จะปรากฏใน
นิสสยปัจจัยนิทเทศ ข้อที่ ๖ - ๑๐
อินทริยปัจจัยนิทเทศ ข้อที่ ๑ - ๕
อตฺถิปัจจัยนิทเทศ ข้อที่ ๖ - ๑๐ และ
อวิคตปัจจัยนิทเทศ ข้อที่ ๖ - ๑๐

ข้อ ๓ สรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ

๔๓. จงแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของอาร์มมณปุเรชาตปัจจย (47, 50, 52, 57, 65)
พร้อมทั้งจำแนกอาร์มมณปุเรชาตปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (น.152)

ตอบ อาร์มมณปุเรชาตปัจจย สรุปเนื้อหาความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
รูปอาร์มณ ๖ คือ นิปผันนรูป ๑๘ ที่เป็นปัจจุบัน เป็นอาร์มมณปุเรชาตปัจจย
กามจิต ๕๔ อภิญญาจิต ๒ เจตสิก ๕๐ ที่ประกอบ (เว้นอัปปมัญญา)
ที่ได้รับการช่วยอุปการะจากธรรมที่เป็นปัจจย โดยแน่นอนและไม่แน่นอน
เป็น อาร์มมณปุเรชาตปัจจยูปัน
จิต ๗๖ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ (เว้นทวิปัญญจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓)
ที่มีได้รับการช่วยอุปการะจากธรรมที่เป็นปัจจย โดยแน่นอนและไม่แน่นอนก็ดี
รูปทั้งหมด มีจิตตชรูปเป็นต้นก็ดี เป็นอาร์มมณปุเรชาตปัจจยนิก

จำแนกอาร์มมณปุเรชาตปัจจย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ
ในอาร์มมณปุเรชาตปัจจยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจยูปันธรรม ของธรรมที่เป็นอาร์มมณ -
ปุเรชาตปัจจยนั้น.....

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

เป็นอาร์มณด้วย (อาร์มมณ)

เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาต)

ว่าโดยชาติ เป็น อาร์มมณชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปกัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

(ปี 57).....เป็นที่ยินดีและยึดหน่วงด้วย (อาร์มมณ)

๔๔. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของอาเสวนปัจจย
พร้อมด้วยการจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (46).....น.154)

ตอบ ในอาเสวนปัจจยเทศนี้ สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
โลกียชวนะ ๔๗ ที่เกิดก่อนๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจย
(เว้นชวนะดวงสุดท้าย ที่เป็นชาติเดียวกัน)
ชวนะ ๕๑ ที่เกิดหลังๆ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ เป็นอาเสวนปัจจยุปัน
(เว้นกามชวนจิตดวงที่ ๑ และผลชวนะ ๔)
ชวนะดวงที่ ๑ ของกามชวนะ ๒๙ อวชชนจิต ๒ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ
และรูปทั้งหมด มีจิตตชรูปเป็นต้น เป็นอาเสวนปัจจนิก

จำแนกอาเสวนปัจจย โดยลักษณะเป็นต้น

ในอาเสวนปัจจยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจยูปันธรรม ของธรรมที่เป็นอาเสวนปัจจยนั้น
ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ เกิดขึ้นเสพอารมณ์บ่อยๆ (อาเสวน)
กล่าวคือ การเห็น การได้ยิน การรู้กลิ่น การรู้รส การถูกต้อง
การคิดนึก การให้ร่างกายเคลื่อนไหวบ่อยๆ
ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ
ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ
ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมเกิดขึ้น

๔๕. สหชาตกัมมปัจจย ว่าโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ มีอะไรบ้าง

ตอบ สหชาตกัมมปัจจย นี้..... (47).....น.155)

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ
เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาต)
กระทำการงานด้วย (กมฺม)
ว่าโดยชาติ เป็น สหชาตชาติ
ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ
ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจยูปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

46. สรุปเนื้อหาความ ๓ ประการของนันทิกถัมมปัจฉัย ท่านแสดงไว้ว่าอย่างไร

ตอบ นันทิกถัมมปัจฉัย สรุปเนื้อหาความมีอยู่ ๓ ประการ คือ (51).....น.155)

๔๖. จงแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของนันทิกถัมมปัจฉัย (61).....น.155)

พร้อมทั้งจำแนกนันทิกถัมมปัจฉัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ?

ตอบ นันทิกถัมมปัจฉัย สรุปเนื้อหาความมีอยู่ ๓ ประการ คือ

กุศลเจตนา ๒๑ อกุศลเจตนา ๑๒ ที่เป็นอดีตคือดับไปแล้ว.....เป็นนันทิกถัมมปัจฉัย

วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ ที่ประกอบ

ปฏิสนธิกรรมรูป อสังขยัตถกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป.....เป็นนันทิกถัมมปัจฉัย

กุศลจิต ๒๑ อกุศลจิต ๑๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบก็ดี

จิตตารูป พาหิรรูป อาหารรูป อุตฺตรรูปก็ดี.....เป็นนันทิกถัมมปัจฉัย

จำแนกนันทิกถัมมปัจฉัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ในนันทิกถัมมปัจฉัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจฉยุปบันธกรรมของกรรมที่เป็นนันทิกถัมมปัจฉัยนั้น ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

ขณะต่างกัน คือดับไปก่อนด้วย (นันทกฺขณ)

จัดการส่งผลด้วย (กมฺม)

ว่าโดยชาติ เป็น นันทิกถัมมชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจฉยุปบันธกรรมเกิดขึ้น

๔๗. จงแสดงสรุปเนื้อหาความ ๓ ประการ ของปุเรชาตินทรียปัจฉัย

ตอบ ปุเรชาตินทรียปัจฉัย สรุปเนื้อหาความมีอยู่ ๓ ประการ คือ (45).....น.159)

ปัญจัตถุทั้ง ๓ ชนิด มีมันทาญกปัญจัตถุเป็นต้นนั้น

มัชฌิมาญกปัญจัตถุ คือ จักขุ โสตะ ฆานะ ชิวหา กายะ ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์

ดวงแรก เป็นปุเรชาตินทรียปัจฉัย (ตามนัยของท่านโบราณจารย์)

หรืออีกนัยหนึ่ง ปัญจัตถุมิจักขุ โสตะเป็นต้น ที่เข้าถึงฐิติปัตตะของตน มีจำนวน ๔๔

เป็นปุเรชาตินทรียปัจฉัย (ตามนัยของท่านอาจารย์ภายหลัง)

ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง ที่ประกอบ

เป็นปุเรชาตินทรียปัจฉัย

จิต ๗๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบ (เว้นทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐) ก็ดี

รูปทั้งหมด คือ จิตตารูป ปฏิสนธิกรรมรูป พาหิรรูป อาหารรูป อุตฺตรรูป

อสังขยัตถกัมมรูป ปวัตติกัมมรูป ก็ดี เป็นปุเรชาตินทรียปัจฉัย

๔๘. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย (55).....น.160)
พร้อมทั้งจำแนกรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

ตอบ รูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ
รูปชีวิตินทรีย์ทั้งหมด ที่เป็นไปในอดีตกาลและปฏิสนธิกาล เป็นรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย
กัมมชรูปที่เหลือ ๙ หรือ ๘ ที่อยู่ในกาลาปเดียวกันกับชีวิตรูป เป็นรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัยฉบับ
จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่ประกอบก็ดี
จิตตชรูป พาหิรรูป อาหารชรูป อตุชรูป และรูปชีวิตินทรีย์ ที่อยู่ในปฏิสนธิกัมมชรูป
อสังขสัจจกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูปก็ดี เป็นรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย

จำแนกรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ
ในรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธม ของธรรมที่เป็นรูปชีวิตินทรีย์ปัจจัยนั้น
ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ
มีสภาพเป็นรูปด้วย (รูป)
มีอิสระเป็นใหญ่ด้วย (อิทธิย)
ว่าโดยชาติ เป็น รูปชีวิตินทรีย์ชาติ
ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ
อนุปาลกสัตติ ช่วยรักษาปัจจัยปบันธมไว้ โดยสม่ำเสมอ

๔๙. จงจำแนกสัมปยุตตปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (60).....น.162)

ตอบ จำแนกสัมปยุตตปัจจัย โดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ
ในสัมปยุตตปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจัยปบันธม ของธรรมที่เป็นสัมปยุตตปัจจัยนั้น
ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ประกอบกันอย่างสนิทสนมกลมกลืน คล้ายๆ กับว่า
เป็นอย่างเดียว กล่าวคือในขณะที่จิต เจตสิกเกิดขึ้นนั้น มิสามารถที่จะรู้
ได้ว่า ไหนเป็นจิต ไหนเป็นเจตสิก (สัมปยุตต)
ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ
ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล
ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ
ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

50. แสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ ของสัมปยุตตปัจจุย
พร้อมทั้งจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ (62)

ตอบ ในสัมปยุตตปัจจุยเทศนี้ สรุปเนื้อความมีอยู่ ๓ ประการ คือ.....

๕๐. จงแสดงสรุปเนื้อความ ๓ ประการ และจำแนกโดยลักษณะเป็นต้น
ของสัมปยุตตปัจจุย มาให้ถูกต้อง (48, 51, 54).....น.162)

ตอบ ประวัติปฏิสนธินามขันธ์ ๔ คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่ช่วยอุปการะแก่กันและกัน
เป็นสัมปยุตตปัจจุย

ประวัติปฏิสนธินามขันธ์ ๔ คือ จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นไปโดยการเปรียบเทียบ
จากกันและกัน เป็นสัมปยุตตปัจจุยบัน
รูปทั้งหมด คือ จิตตารูป ปฏิสนธิกัมมรูป พาหิรรูป อาหารรูป อุดุขรูป
อสังขยัตตกัมมรูป ประวัติกัมมรูป เป็นสัมปยุตตปัจจนิก

จำแนกสัมปยุตตปัจจุย โดยลักษณะเป็นต้น

ในสัมปยุตตปัจจุยนี้ การช่วยอุปการะแก่ปัจจุยบันธรรม ของธรรมที่เป็นสัมปยุตตปัจจุยนั้น

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ประกอบกันอย่างสนิทสนมกลมกลืน คล้ายๆ กับว่า
เป็นอย่างเดียว กล่าวคือในขณะที่จิต เจตสิกเกิดขึ้นนั้น มิสามารถที่จะรู้
ได้ว่า ไหนเป็นจิต ไหนเป็นเจตสิก (สมปยุตต)

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจุยบันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจุยบันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

๕๑. จงแสดงการจำแนกโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ ของปัจจัยต่อไปนี้ (51)

ก. อนันตรปัจจัย

ข. วัตรารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย

ค. รูปชีวิตินทรียปัจจัย

(51).....น.143, 149, 160)

ตอบ ก. จำแนกอนันตรปัจจัย โดยลักษณะเป็นต้นนั้น ดังนี้

ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ ให้เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างกัน

เสมือนหนึ่งเป็นจิตดวงเดียว (อนนฺตร)

ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ

ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยูปันธรรมเกิดขึ้น

ข. จำแนกวัตรารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย โดยลักษณะเป็นต้นนั้น ดังนี้

ว่าโดยลักษณะ มี ๔ อย่าง คือ

เป็นที่เกิดด้วย (วตฺถุ)

เป็นอารมณ์ด้วย (อารมฺมณ)

เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาต)

เป็นที่อาศัยด้วย (นิสฺสย)

ว่าโดยชาติ เป็น อารัมมณชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มี ๒ อย่าง คือ

ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยูปันธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง

อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยูปันธรรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

ค. จำแนกรูปชีวิตินทรียปัจจัย โดยลักษณะเป็นต้น ดังนี้

ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ

มีสภาพเป็นรูปด้วย (รูป)

มีอิสระเป็นใหญ่ด้วย (อิหฺนฺทรีย)

ว่าโดยชาติ เป็น รูปชีวิตินทรียชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสัตติ คืออำนาจ มีอย่างเดียว คือ

อนุปาลกสัตติ ช่วยรักษาปัจจัยูปันธรรมไว้ โดยสมำเสมอ

๕๒. จงแสดงความหมายของชื่อ ขณนา ดังต่อไปนี้

ก. สามัญญชนนา ของนามอาหารปัจจัย

ข. สาริปตอินทริยชนนา

ค. สาริปตอินทริยมัคคสัพพัญญานิกชนนา

ง. สอัญญมัญญวิปปยุตตชนนา

จ. สามัญญชนนา ของมัคคปัจจัย

(54, 62).....น.)

ตอบ

ก. สามัญญชนนา ของนามอาหารปัจจัย หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมิได้กล่าวถึงอริปติ กัมมะ และอินทริยะเป็นต้นเข้าด้วย

ข. สาริปตอินทริยชนนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอริปติ และอินทริยะเข้าด้วย

ค. สาริปตอินทริยมัคคสัพพัญญานิกชนนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอริปติ อินทริยะ มัคคะ เข้ารวมในสัพพัญญานิกปัจจัย

ง. สอัญญมัญญวิปปยุตตชนนา หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่มีอัญญมัญญะ และวิปปยุตตะเข้าด้วย

จ. สามัญญชนนา ของมัคคปัจจัย หมายความว่า

การรวบรวมอำนาจปัจจัย ที่ยังมิได้กล่าวถึง เหตุ อริปติ อินทริยะ และฌานะเป็นต้น เข้าด้วย

ข้อ ๔ ปัญหาวารวิภังค์

๕๓. โสตาปัตติมรรคานักขณิกเจตนา ๑ เป็นปัจจัย (55, 63).....ข้อ13 น.104)

โสตปาตติผลนามขันธ์ ๔ เป็นปัจจัยอุปัน ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ ได้อำนาจปัจจัย ๒ หรือ ๗ คือ

ถ้ามรรคเจตนา เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ผล ขณะที่ ๒ หรือ ๒, ๓ และแก่ผลสมบัติ
ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ นานักขณิกกัมมะ ปกตูปนิสสยะ

ถ้ามรรคเจตนา เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ผล ที่เป็นมัคคานันตรผล

ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ นานักขณิกกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ
ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

๕๔. เมื่อพิจารณาโดยละเอียดตามความเป็นจริงแล้ว ทราบหรือไม่ว่า

มรรคเจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่ผลจิตนั้น ควรจะได้อำนาจปัจจัยเท่าไร
คืออะไรบ้าง (46).....น.58, 87, 105)

ตอบ เมื่อพิจารณาโดยละเอียดตามความเป็นจริงแล้ว ควรจะได้อำนาจปัจจัย ดังต่อไปนี้

๑. ถ้ายกอนันตรปัจจัยเป็นต้น เป็นประธานแล้ว ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ

อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ วิคตะ

๒. ถ้ายกปกตูปนิสสยปัจจัย เป็นประธานแล้ว ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ

ปกตูปนิสสยะ อนันตระ สมันตระ นานักขณิกกัมมะ นัตถิ วิคตะ

๓. ถ้ายกนานักขณิกกัมมปัจจัย เป็นประธานแล้ว ได้อำนาจปัจจัย ๒ หรือ ๗ ดังนี้ คือ

มรรคเจตนาและผลจิต ไม่เกิดติดต่อกัน ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ

นานักขณิกกัมมะ ปกตูปนิสสยะ

มรรคเจตนาและผลจิต ที่เกิดติดต่อกัน ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ

นานักขณิกกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ

ปกตูปนิสสยะ นัตถิ วิคตะ

หมายเหตุ.....

๑. ถ้ายกอนันตรปัจจัย บาลีข้อ 12 หน้า 58

๒. ถ้ายกปกตูปนิสสยปัจจัย บาลีข้อ 3 หน้า 87

๓. ถ้ายกนานักขณิกกัมมปัจจัย กัมมปกิณณกขภูนา 2 หน้า 105

๕๕. มรรคเจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่ผลจิต ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร
คืออะไรบ้าง จงแสดงโดยละเอียด (49).....น.)

ตอบ ได้อำนาจปัจจัยดังนี้ คือ เมื่อมรรคเจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่มัคคานันตรผลนั้น
ก. ถ้ายกอนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย นัตติปัจจัย วิคตปัจจัย

เป็นประธานแล้ว ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ

อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นานักขณิกัมมะ นัตติ วิคตะ

ข. ถ้ายกนานักขณิกัมมปัจจัย เป็นประธานแล้ว ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ

นานักขณิกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ

ปกตูปนิสสยะ นัตติ วิคตะ

เมื่อมรรคเจตนา เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่ผลจิต ขณะที่ ๒ หรือขณะที่ ๒, ๓

ในมรรควิธีและผลสมาบัติวิธีแล้ว ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ

๑. ปกตูปนิสสยะ ๒. นานักขณิกัมมะ

๕๖. มรรคเจตนา เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ผลจิตนั้น ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร
คืออะไรบ้าง ให้แสดงโดยละเอียด (57).....น.)

ตอบ มรรคเจตนา เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ผลจิตนั้น ได้อำนาจปัจจัย ๒, ๖, ๗ คือ

มรรคเจตนา เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ผลจิต ขณะที่ ๒ หรือ ๒, ๓ ในมัคควิธี

และเป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่ผลสมาบัติวิธี ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ

นานักขณิกัมมปัจจัย และปกตูปนิสสยปัจจัย

มรรคเจตนา เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่มัคคานันตรผลนั้น แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

ถ้ายกอนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย นัตติปัจจัย วิคตปัจจัย

เป็นประธาน ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ

นานักขณิกัมมะ นัตติ วิคตะ

ถ้ายกนานักขณิกัมมปัจจัย เป็นประธาน ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ

นานักขณิกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ

ปกตูปนิสสยะ นัตติ วิคตะ

๕๗. ก. มรรคเจตนาเป็นปัจจัย มัคคานันตรผลเป็นปัจจัยอุปบัน ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร
คืออะไรบ้าง ให้แสดงโดยละเอียด (58).....น.)

ข. มรรคเจตนาเป็นปัจจัย ผลที่มีใช้มัคคานันตรผลเป็นปัจจัยอุปบัน
ได้อำนาจปัจจัยเท่าไร คืออะไรบ้าง (58).....น.)

ตอบ ก. ได้อำนาจปัจจัยดังต่อไปนี้

๑. ถ้ายกอนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย
ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งขึ้นเป็นประธาน ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ
อนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย นานักขณิกกัมมปัจจัย
นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย

๒. ถ้ายกปกตูปนิสสยปัจจัย เป็นประธาน ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ
ปกตูปนิสสยปัจจัย อนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย นานักขณิกกัมมปัจจัย
นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย

๓. ถ้ายกนานักขณิกกัมมปัจจัย เป็นประธาน ได้อำนาจปัจจัย ๗ คือ
นานักขณิกกัมมปัจจัย อนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย
ปกตูปนิสสยปัจจัย นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย

ข. มรรคเจตนาเป็นปัจจัย ผลขณะที่ ๒ หรือผลขณะที่ ๒, ๓ ในมัคควิถี เป็นปัจจัยอุปบันก็ดี
มรรคเจตนาเป็นปัจจัย ผลที่เป็นผลสมาบัตติวิถีเป็นปัจจัยอุปบันก็ดี
ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ ปกตูปนิสสยปัจจัย นานักขณิกกัมมปัจจัย

๕๘. ถ้าอกุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลธรรม ด้วยอำนาจอาร์มมณปัจจัย
อยากทราบว่ กุศลธรรมนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไรบ้าง (47).....น.200 ?)

ตอบ ถ้าอกุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลธรรม ด้วยอำนาจอาร์มมณปัจจัย
กุศลธรรมนั้น องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลจิต ๘ กุศลอภิญญาจิต ๑ เจตสิก ๓๓
(เว้นวิรติ อปปมัญญา)

๕๙. สหชาติปัจจัย มีวิธีพระบาลี ๙ วาระนั้น วาระที่ ๓, ๖, ๘

และวาระที่ ๙ แสดงเป็นบาลีและแปลว่าอย่างไร (52)

ตอบ สหชาติปัจจัย มีวิธีพระบาลี ๙ วาระนั้น (น.260, 261, 269, 270)

วาระที่ ๓ แสดงเป็นบาลีว่า

กุสโล ฐมโม กุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ ฐมฺมสฺส สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

กุศลธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่กุศลและอัพยากตธรรม ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

วาระที่ ๖ แสดงเป็นบาลีว่า

อกุสโล ฐมโม อกุสลสฺส จ อพฺยากตสฺส จ ฐมฺมสฺส สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

อกุศลธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อกุศลและอัพยากตธรรม ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

วาระที่ ๘ แสดงเป็นบาลีว่า

กุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมฺมา อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

กุศลและอัพยากตธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อัพยากตธรรม ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

วาระที่ ๙ แสดงเป็นบาลีว่า

อกุสโล จ อพฺยากโต จ ฐมฺมา อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

อกุศลและอัพยากตธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อัพยากตธรรม ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

๖๐. ปัจจัยที่เป็นปัจฉาชาตชาติ มีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง

และจงแสดงวิธีพระบาลีและคำแปล ในปัจฉาชาตปัจจัย (43).....น.425, 307)

ตอบ ปัจจัยที่เป็นปัจฉาชาตชาติ มี ๔ ปัจจัย คือ

- | | |
|----------------------|--------------------------|
| ๑. ปัจฉาชาตปัจจัย | ๒. ปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย |
| ๓. ปัจฉาชาตตติปัจจัย | ๔. ปัจฉาชาตอวิคตปัจจัย |

วิธีพระบาลีของปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ คือ

๑. กุสโล ฐมโม อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

กุศลธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจัย

๒. อกุสโล ฐมโม อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

อกุศลธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจัย

๓. อพฺยากโต ฐมโม อพฺยากตสฺส ฐมฺมสฺส ปจฺฉาชาตปจฺจเยน ปจฺจโย.

อพยากตธรรม เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจัย

๖๑. ปจฺจชาตา กุสลา ขนฺธา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปจฺจชาตปจฺเจเนน ปจฺจโย.

แปลว่าอย่างไร ให้แสดงองค์ธรรมของปัจฉัย ปัจฉยุปบันและอำนาจปัจฉัย (44)

ตอบ แปลว่า กุศลนามขันธ์ ๔ ที่เกิดทีหลัง เป็นปัจฉัยคือช่วยอุปการะ (น.307)

แก่ติชกายและจตุชกาย ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจฉัย

องค์ธรรมของปัจฉัย ได้แก่ กุศลจิตตูปบาท ๒๑ ที่เกิดภายหลัง

องค์ธรรมของปัจฉยุปบัน ได้แก่ ติชกายหรือจตุชกาย ที่เป็นฐิติปัตตะ คือรูป ๒๘ ที่เกิดก่อน

ได้อำนาจปัจฉัย ๔ คือ ปจฺจชาตเต ปจฺจชาตวิปยุตตะ ปจฺจชาตตติ ปจฺจชาตอวิคตะ

๖๒. อพฺยาโกโต ธมฺโม อพฺยาगतสฺส ธมฺมสฺส ปจฺจชาตปจฺเจเนน ปจฺจโย.

บาลีที่ยกมานี้ แปลว่าอย่างไร ให้จำแนกบทและแสดงองค์ธรรมมาตามลำดับ

ไม่ต้องว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถี (49).....น.309)

ตอบ บาลีที่ยกมานี้ แปลว่า

อพยากตธรรม เป็นปัจฉัยคือช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจฉัย

จำแนกบทและแสดงองค์ธรรม.....ในวิธีพระบาลี

อพฺยาโกโต ธมฺโม เป็นกัตตูปบาท แสดงให้รู้ถึงปัจฉัย

องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิตตูปบาท ๓๒ (เวณฺณรูปวิปากจิต ๔)

กิริยาจิตตูปบาท ๒๐ ที่เกิดทีหลัง

อพฺยาगतสฺส ธมฺมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจฉยุปบัน

องค์ธรรมได้แก่ เอกชกาย ทวิชกาย ตติชกาย จตุชกาย ที่เป็นฐิติปัตตะ

คือรูป ๒๘ ที่เกิดก่อน

ปจฺจชาตปจฺเจเนน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจแห่งปัจฉาชาตปัจฉัย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจฉัยทั้ง ๔ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

ปจฺจชาตเต ปจฺจชาตวิปยุตตะ ปจฺจชาตตติ ปจฺจชาตอวิคตะ เหล่านี้

ปจฺจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๖๓. ในอำนาจปัจฉัยดังต่อไปนี้ จะแสดงเป็นวิธีพระบาลีว่าอย่างไร

ให้แสดงมาพร้อมด้วยคำแปล (45).....น.316, 326)

ก. สหชาตกัมมะ สหชาตเต สหชาตนิสสยะ นามอาหาระ สหชาตตติ สหชาตอวิคตะ

ข. วิปากะ สหชาตเต อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ

สหชาตตติ สหชาตอวิคตะ

ตอบ ก. กุสโล ธมฺโม กุสลสฺส จ อพฺยาगतสฺส จ ธมฺมสฺส สหชาตกัมมปจฺเจเนน ปจฺจโย.

กุศลธรรม เป็นปัจฉัยช่วยอุปการะแก่กุศลและอพยากตธรรม ด้วยอำนาจสหชาตกัมมปัจฉัย

ข. อพฺยาโกโต ธมฺโม อพฺยาगतสฺส ธมฺมสฺส วิปากปจฺเจเนน ปจฺจโย.

อพยากตธรรม เป็นปัจฉัยช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจวิปากปัจฉัย

๖๔. วิธพระบาลีของรูปชีวิตินทริยปัจจยนั้น จำแนกบทแสดงองค์ธรรม
และเมื่อว่าโดยกาล ภูมิ บุคคล วิถีแล้ว เป็นไปอย่างไร (47).....น.343)

ตอบ วิธพระบาลีของ รูปชีวิตินทริยปัจจย จำแนกบทเป็นต้นเป็นไปดังนี้ คือ
ในวิธพระบาลี.....

อพฺยากโต ทมโม เป็นกัตตูปท แสดงให้รู้ถึงปัจจย

องค์ธรรมได้แก่ รูปชีวิตินทริย ทั้งในปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล

อพฺยากตสฺส ทมมสฺส เป็นสัมปทานบท แสดงให้รู้ถึงปัจจยุปัน

องค์ธรรมได้แก่ กัมมชรูปที่เหลือ ๙ หรือ ๘ ที่อยู่ในกลาปอันเดียวกัน
กับรูปชีวิตินทริย

ว่าโดยกาล เป็นไปใน ปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล

ว่าโดยภูมิ เป็นไปใน ปญฺจโวการภูมิ และเอกโวการภูมิ

ว่าโดยบุคคล เป็นไปใน ปุถุชน ๔ ผลบุคคล ๔

ว่าโดยวิถี เป็นไปใน รูปวิถีที่เป็นภายใน

รูปชีวิตินทริยปัจจยเนน เป็นกรณบท แสดงให้รู้ถึงอำนาจของรูปชีวิตินทริยปัจจย เป็นพิเศษ

ในบรรดาอำนาจปัจจยทั้ง ๓ ที่เข้าช่วยอุปการะในคราวเดียวกัน คือ

รูปชีวิตินทริยะ อินทริยัตถิ อินทริยอวิคตะ เหล่านี้

ปัจจโย เป็นกิริยาบท แสดงให้รู้ถึงความเป็นอนัตตะ

๖๕. จงแสดงบทและวาระ ในอนุวาทพระบาลี ของอาร์มมณปัจจย ดังต่อไปนี้ (60, 66)

ก. ให้ทาน รักษาศีล รักษาอุโบสถแล้ว มีการพิจารณาทาน ศีล อุโบสถกุศล
ที่มีบริจาคเจตนา วิโสธนเจตนา เป็นประธาน

ข. พระเสกขบุคคลทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ได้ประหาณไปแล้ว

ค. พระเสกขบุคคลทั้งหลายก็ดี ปุถุชนทั้งหลายก็ดี พิจารณาเห็นจักขุปสาธา
โดยความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ตอบ ก. กุสลปทาวसान ใน กุสลบท (ข้อ 1 น.179)

ข. กุสลปทาวसान ใน อกุสลบท (ข้อ 1 น.199)

ค. กุสลปทาวसान ใน อพฺยากตบท (ข้อ 4 น.212)

๖๖. จงแสดงอำนาจปัจจัยในวิธีพระบาลีข้อต่อไปนี้ (54).....น.245, 280, 297, 265 ? 325)

- ก. กุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย
 ข. อพยากตธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลธรรม ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย
 ค. อกุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อกุศลธรรม ด้วยอำนาจปกตูปนิสสยปัจจัย
 ง. อพยากตธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจสหชาตัตติปัจจัย
 จ. อกุศลธรรม เป็นปัจจัยช่วยอุปการะแก่อพยากตธรรม ด้วยอำนาจนันทิกขณิกกัมมปัจจัย

ตอบ

- ก. ได้อำนาจปัจจัย ๖ คือ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ นันทิกขณิกกัมมะ
 นัตติ วิคตะ
 ข. ได้อำนาจปัจจัย ๕ คือ วัตถุปุเรชาตนิสสยะ วัตถุปุเรชาตะ วัตถุปุเรชาตวิปยุตตะ
 วัตถุปุเรชาตัตติ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ
 ค. ได้อำนาจปัจจัย ๑ คือ ปกตูปนิสสยะ
 ง. ได้อำนาจปัจจัย ๘ คือ สหชาตัตติ สหชาตะ อัญญมัญญะ สหชาตนิสสยะ วิปากะ
 สัมปยุตตะ สหชาตวิปยุตตะ สหชาตอวิคตะ
 จ. ได้อำนาจปัจจัย ๒ คือ นันทิกขณิกกัมมะ ปกตูปนิสสยะ

สูตรสังขยวาระ

๖๗. เหตุปัจจัย มีสูตรสังขยวาระ ที่ประเภท คืออะไรบ้าง ? (64).....น.178)

ตอบ มี ๗ วาระ คือ

- | | | | |
|-------------|-----------------|--------------|----------|
| ๑. กุสโล | กุสลสฺส | เหตุปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๒. กุสโล | อพฺยากตสฺส | เหตุปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๓. กุสโล | กุสลาพฺยากตสฺส | เหตุปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๔. อกุสโล | อกุสลสฺส | เหตุปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๕. อกุสโล | อพฺยากตสฺส | เหตุปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๖. อกุสโล | อกุสลาพฺยากตสฺส | เหตุปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๗. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | เหตุปัจจุเณน | ปัจจุโย. |

๖๘. ในปัญหาวารวิภังค์แห่งอาร์มมณัธิปติปัจจัย (53).....น.235)

มีสูตรสังขยวาระที่ประเภท คืออะไรบ้าง

ตอบ ในปัญหาวารวิภังค์แห่งอาร์มมณัธิปติปัจจัย มีสูตรสังขยวาระ ๗ ประเภท คือ

- | | | | |
|-------------|------------|-----------------------|----------|
| ๑. กุสโล | กุสลสฺส | อาร์มมณัธิปติปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๒. กุสโล | อกุสลสฺส | อาร์มมณัธิปติปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๓. กุสโล | อพฺยากตสฺส | อาร์มมณัธิปติปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๔. อกุสโล | อกุสลสฺส | อาร์มมณัธิปติปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๕. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | อาร์มมณัธิปติปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๖. อพฺยากโต | กุสลสฺส | อาร์มมณัธิปติปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๗. อพฺยากโต | อกุสลสฺส | อาร์มมณัธิปติปัจจุเณน | ปัจจุโย. |

๖๙. สรุปจำนวนสูตรบท แห่งอนันตรปัจจัยปัญหาวาระ ว่ามีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง

ตอบ มี ๗ ประเภท คือ (45).....น.257)

- | | | | |
|-------------|------------|----------------|----------|
| ๑. กุสโล | กุสลสฺส | อนนฺตรปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๒. กุสโล | อพฺยากตสฺส | อนนฺตรปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๓. อกุสโล | อกุสลสฺส | อนนฺตรปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๔. อกุสโล | อพฺยากตสฺส | อนนฺตรปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๕. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | อนนฺตรปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๖. อพฺยากโต | กุสลสฺส | อนนฺตรปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๗. อพฺยากโต | อกุสลสฺส | อนนฺตรปัจจุเณน | ปัจจุโย. |

๗๐. ในอารัมมณชาติ ๘ ปัจจัย ปัจจัยใดบ้างที่มีสูตรสังขยวาระ ๗ ประเภท
และแสดงสูตรสังขยวาระของปัจจัยนั้น ๆ ด้วย (44).....น.235 + 287)

ตอบ อารัมมณชาติปัจจัย และอารัมมณูปนิสสยปัจจัย มีสูตรสังขยวาระ ๗ ประเภท
สรุปจำนวนสูตรบทแห่งอารัมมณชาติปัจจัย และอารัมมณูปนิสสยปัจจัยปัญหาวาระ
มีปัจจัยละ ๗ ประเภท คือ

- | | | | | | |
|-------------|------------|---------------------|----------|------------------------|----------|
| ๑. กุสโล | กุสลสฺส | อารัมมณชาติปัจจุเณน | ปัจจุโย. | อารัมมณูปนิสสยปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๒. กุสโล | อกุสลสฺส | อารัมมณชาติปัจจุเณน | ปัจจุโย. | อารัมมณูปนิสสยปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๓. กุสโล | อพฺยากตสฺส | อารัมมณชาติปัจจุเณน | ปัจจุโย. | อารัมมณูปนิสสยปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๔. อกุสโล | อกุสลสฺส | อารัมมณชาติปัจจุเณน | ปัจจุโย. | อารัมมณูปนิสสยปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๕. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | อารัมมณชาติปัจจุเณน | ปัจจุโย. | อารัมมณูปนิสสยปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๖. อพฺยากโต | กุสลสฺส | อารัมมณชาติปัจจุเณน | ปัจจุโย. | อารัมมณูปนิสสยปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๗. อพฺยากโต | อกุสลสฺส | อารัมมณชาติปัจจุเณน | ปัจจุโย. | อารัมมณูปนิสสยปัจจุเณน | ปัจจุโย. |

๗๑. จำนวนสูตรสังขยวาระของปัจจัยต่อไปนี้ แต่ละปัจจัยมีเท่าไร คือปัจจัยอะไรบ้าง

ก. วัตถุปุเรชาตปัจจัย

ข. นานักขณิกกัมมปัจจัย

ค. รูปอาหารปัจจัย

(48).....ก.303 / 280 ข.325 ค.329)

ตอบ ก. วัตถุปุเรชาตปัจจัย มีจำนวนสูตรสังขยวาระ ๓ ประเภท คือ

- | | | | |
|-------------|------------|----------------------|----------|
| ๑. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | วัตถุปุเรชาตปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๒. อพฺยากโต | กุสลสฺส | วัตถุปุเรชาตปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๓. อพฺยากโต | อกุสลสฺส | วัตถุปุเรชาตปัจจุเณน | ปัจจุโย. |

ข. นานักขณิกกัมมปัจจัย มีจำนวนสูตรสังขยวาระ ๒ ประเภท คือ

- | | | | |
|-----------|------------|-----------------------|----------|
| ๑. กุสโล | อพฺยากตสฺส | นานักขณิกกัมมปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
| ๒. อกุสโล | อพฺยากตสฺส | นานักขณิกกัมมปัจจุเณน | ปัจจุโย. |

ค. รูปอาหารปัจจัย มีจำนวนสูตรสังขยวาระ ๑ ประเภท คือ

- | | | | |
|-------------|------------|------------------|----------|
| ๑. อพฺยากโต | อพฺยากตสฺส | รูปอาหารปัจจุเณน | ปัจจุโย. |
|-------------|------------|------------------|----------|

๗๒. ปัจจัยที่มีสูตรสังขยวาระประเภทเดียวเท่านั้น มีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง
และปัจจัยเหล่านี้ว่าโดยชาติ เป็นได้กี่ชาติ คือชาติอะไรบ้าง (50, 65).....น.)

ตอบ ปัจจัยที่มีสูตรสังขยวาระประเภทเดียวเท่านั้น มี ๘ ปัจจัย คือ

- | | | |
|-------------------------|-----------------------|------------------------|
| ๑. วิปากปัจจัย | ๒. รูปอาหารปัจจัย | ๓. ปุเรชาตินทริยปัจจัย |
| ๔. รูปชีวิตินทริยปัจจัย | ๕. อาหารัตถปัจจัย | ๖. อินทริยัตถปัจจัย |
| ๗. อาหารอวิคตปัจจัย | ๘. อินทริยอวิคตปัจจัย | |

และปัจจัยเหล่านี้ ว่าโดยชาติเป็นได้ ๔ ชาติ คือ

- | | | | |
|---------------|---------------------|--------------|-----------------------|
| ๑. สหชาติชาติ | ๒. วัตถุปุเรชาตชาติ | ๓. อาหารชาติ | ๔. รูปชีวิตินทริยชาติ |
|---------------|---------------------|--------------|-----------------------|

ปัจจัยสภาคะ

๗๓. ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับวัตถุปุเรชาตปัจจัย มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (53)

ตอบ ปัจจัยที่เป็นสภาคะกันได้กับวัตถุปุเรชาตปัจจัย มี ๕ ปัจจัย คือ (น.303 / 280)

วัตถุปุเรชาตนิสสยะ ปุเรชาตินทริยะะ วัตถุปุเรชาตวิปปยุตตะ

วัตถุปุเรชาตัตถิ วัตถุปุเรชาตอวิคตะ

๗๔. ก. ถ้ากุศลธรรมเป็นปัจจัย ช่วยอุปการะแก่กุศลธรรม ด้วยอำนาจเหตุปัจจัย

อยากทราบว่า กุศลธรรมนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไรบ้าง (53).....น.168)

ข. จงแสดงปัจจัยสภาคะ จำนวน ๗ และ ๑๑ เป็นปัจจัยสภาคะของปัจจัยใดบ้าง
ในสหชาตชาติ (53).....น.272, 275, 327,.....178, 335)

ตอบ

ก. องค์ธรรมของกุศลธรรมที่เป็นปัจจัยแห่งเหตุปัจจัย คือ กุศลเหตุ ๓ มีอโลภะเป็นต้น
องค์ธรรมของกุศลที่เป็นปัจจัยปบันธกรรม คือ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘ ที่ประกอบ

ข. ปัจจัยสภาคะจำนวน ๗ มี ๖ ปัจจัย คือ

สหชาตะ สหชาตนิสสยะ สหชาตัตถิ สหชาตอวิคตะ อัญญมัญญะ วิปากะ

ปัจจัยสภาคะจำนวน ๑๑ มี ๒ ปัจจัย คือ เหตุปัจจัย นามอาหารปัจจัย

ข้อ ๕ วจนัตถะ และคำอธิบาย

๗๕. แสดงวจนัตถะของคำว่า เหตุ อาเสวนะ กรรม

ตอบ วจนัตถะของคำว่า “เหตุ” (43).....น.370, 392, 394)

หิโนติ ปติฏฐาติ เอตถาติ = เหตุ

ปัจจัยปบันธมตังอยู่เฉพาะในธรรมนี้ ฉะนั้น ธรรมนี้จึงชื่อว่า เหตุ

วจนัตถะของคำว่า “อาเสวนะ”

อาปุณปุณํ เสวนํ = อาเสวนํ การเสพอารมณ์บ่อยๆ ชื่อว่า อาเสวนะ

วจนัตถะของคำว่า “กรรม”

กรณํ = กम्मํ การกระทำ เรียกว่า กรรม

๗๖. จงเติมคำลงในช่องว่างให้ได้ใจความสมบูรณ์ (43).....น.373, 418, 379)

ก. อุปมาเหมือน บุคคลที่ชราหรือทุพพลภาพ ย่อมต้องอาศัยไม้เท้าหรือเชือก เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เพื่อให้ทรงตัว ลุกขึ้นและเดินไปได้ เปรียบได้กับ.....ปัจจัย

ข. อุปมาเหมือนหนึ่ง พระอาทิตย์และพระจันทร์ ตามธรรมดาพระจันทร์จะไม่ปรากฏแสงในเมื่อพระอาทิตย์ยังไม่ปราศจากไป หมายถึง.....ปัจจัย

ค. อุปมาเหมือน พระเจ้าจักรพรรดิสวรรคตไปแล้ว โอรสของพระเจ้าจักรพรรดิ ต้องสืบราชสมบัติแทนพระราชบิดาต่อไปอย่างแน่นอน บุคคลอื่นไม่สามารถเข้ามาคั่นตำแหน่งได้ หมายถึง.....ปัจจัย

ตอบ ก. อารัมมณปัจจัย ข. วิตปัจจัย ค. สมันตรปัจจัย

๗๗. “ปัจจัยธรรม อันเป็นที่อาศัยแก่ปัจจัยปบันธมมัตถัง มีกำลังอย่างแรงกล้า ไม่ใช่อย่างธรรมดา” จากข้อความดังกล่าว จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. กล่าวถึงปัจจัยใด และมีอุปมาว่าอย่างไร (60).....น.386)

ข. มีปัจจัยพิสดารกี่ปัจจัย อะไรบ้าง

ค. เหตุธรรมที่ทำมาแล้วด้วยดี มีกี่อย่าง อะไรบ้าง อยู่ในปัจจัยพิสดารใด

ตอบ

ก. อุปนิสสปัจจัย มีอุปมาเหมือนน้ำฝน

ย่อมเป็นที่อาศัยอย่างสำคัญของมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนพืชพันธุ์ต่างๆ

ข. มีปัจจัยพิสดาร ๓ ปัจจัย คือ

อารัมมณูปนิสสปัจจัย อนันตรูปนิสสปัจจัย ปกตูปนิสสปัจจัย

ค. เหตุธรรมที่ทำมาแล้วด้วยดี มี ๒ อย่าง คือ อุปาทิตเหตุ กับอุปเสวิตเหตุ อยู่ในปัจจัยพิสดาร คือ ปกตูปนิสสปัจจัย

๗๘. เหตุ มีกี่อย่าง อะไรบ้าง (47).....น.371)

ตอบ เหตุมี ๔ อย่าง คือ

๑. เหตุเหตุ ได้แก่ เหตุ ๖ คือ โลภะ โทสะ โมหะ อโลภะ อโทสะ อโมหะ
๒. ปัจจัยเหตุ ได้แก่ มหาภูตรูป ๔ อันเป็นเหตุในการเรียกชื่อของรูปขันธ์
๓. อุตตมเหตุ ได้แก่ กุศลธรรมและอกุศลธรรม อันเป็นเหตุให้เกิดกุศลวิบาก และอกุศลวิบาก
๔. สาธารณเหตุ ได้แก่ อวิชชา อันเป็นเหตุให้เกิดสังขารธรรมทั่วทั้งหมด

๗๙. คำว่า เหตุเหตุ กับคำว่า ปัจจัยเหตุ มีความหมายแตกต่างกันอย่างไร

ตอบ ต่างกัน คือ (50, 65).....น.371)

คำว่า เหตุเหตุ ได้แก่ เหตุ ๖ คือ โลภะ โทสะ โมหะ อโลภะ อโทสะ อโมหะ ส่วนคำว่า ปัจจัยเหตุ นั้น ได้แก่ มหาภูตรูป ๔ อันเป็นเหตุในการเรียกชื่อของรูปขันธ์

๘๐. มหาภูตรูป ๔ ทุกชนิด ได้แก่อะไรบ้าง (58).....น.)

ตอบ มหาภูตรูป ๔ ทุกชนิด ได้แก่ จิตตขมมหาภูตรูป ปฏิสนธิกัมมขมมหาภูตรูป พาหิรมหาภูตรูป อาหารขมมหาภูตรูป อุตตมมหาภูตรูป อสัณฺญสัตตกัมมขมมหาภูตรูป ปวัตติกัมมขมมหาภูตรูป

๘๑. ในกัมมปัจจัยนี้ คำว่า กรรม หมายถึงอะไร

ให้อธิบายและยกพุทธภาษิตมาประกอบด้วย (44).....น.394)

ตอบ คำว่า กรรม หมายถึง การกระทำ

หรือ ธรรมที่จัดแจงปรุงแต่งซึ่งปัจจัยอุปบันธกรรม เรียกว่า กรรม ได้แก่เจตนาเจตสิก ฉะนั้น เจตนาเจตสิกจึงเป็นตัวกรรม ดังมีพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า

เจตนาหิ ภิกขเว กมฺมํ วทามิ

เจตยิตฺวา กมฺมํ กโรติ กาเยน วาจา ย มนสา.

แปลว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่าเจตนาคือตัวกรรม

สัตว์ที่ทำการกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ ย่อมมีการปรุงแต่ง

คือ คิดนึกก่อนแล้วจึงทำ ดังนี้.

๘๒. เจตนาเจตสิกที่เป็นตัวกรรมนี้ มีหน้าที่อย่างไร คืออะไรบ้าง

ตอบ เจตนาเจตสิกที่เป็นตัวกรรมนี้ มีหน้าที่ ๒ อย่าง คือ (57, 59).....น.396)

๑. ทำหน้าที่ปรุงแต่งหรือจัดแจงให้สำเร็จกิจ ในระหว่างการเกิดขึ้นของสัมปยุตตธรรม ที่เป็นกุศล, อกุศล, วิบากและกิริยา ที่เกิดขึ้นขณะหนึ่งๆ เรียกว่า สัวิธานกิจ

๒. ทำหน้าที่เพาะพืชพันธุ์ไว้ ในเมื่อกุศลเจตนาและอกุศลเจตนาที่เกิดขึ้นพร้อมกับจิตนั้น ได้ดับไปแล้ว เจตนาเจตสิกนี้ก็มิอำนาจที่จะส่งผลให้ปรากฏขึ้นในภายหลัง เรียกว่า พืชนิธานกิจ ทำหน้าที่เฉพาะในกุศลและอกุศลจิตเท่านั้น.

๘๓. องค์ฅาน ๕ ว่าโดยองค์ธรรม เป็นปรมัตถ์หรือบัญญัติ
แบ่งโดยประเภท มีกี่อย่าง อะไรบ้าง (43).....น.409)

ตอบ องค์ฅาน ๕ ว่าโดยองค์ธรรม เป็นปรมัตถ์
แบ่งโดยประเภท มี ๗ คือ วิตก วิจาร ปีติ เอกัคคตา โสมนัส โทมนัส อุเบกขา

๘๔. คำว่า ฅาน หมายถึงอะไร มีกี่อย่าง อะไรบ้าง จงอธิบาย (43, 60).....น.409)

ตอบ คำว่า ฅาน หมายถึง การเข้าไปเพ่งซึ่งอารมณ์ มี ๒ อย่าง คือ

๑. การเข้าไปเพ่งซึ่งอารมณ์มีรูปารมณเป็นต้น ตลอดจนกระทั่งการเพ่งอารมณ์ในการทำ
สมถภาวนา มีกสิณเป็นต้น เรียกว่า อารัมมณูปนิชฅาน

๒. การเพ่งอารมณ์ในการทำวิปัสสนาภาวนา คือเพ่งอารมณ์ไตรลักษณ์ กล่าวคือ อนิจจะ
ทุกขะ อนัตตะ นั้นเรียกว่า ลักขณูปนิชฅาน

ส่วนการเพ่งอารมณ์ที่เป็นนิพพานนั้น ก็จัดอยู่ในจำพวกลักขณูปนิชฅานเช่นเดียวกัน แต่
ในที่นี้ ลักษณะนั้นเป็นตถลักขณะ หมายความว่า พระนิพพานนี้มีลักษณะที่เป็นสันติสุขโดยแท้จริง

๘๕. ถ้าไม่มีองค์ฅาน ๕ ทำหน้าที่ช่วยอุดหนุนด้วยอำนาจฅานปัจจัยแล้ว
การกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือนึกคิดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับกาย วาจา และใจ
จะมีสภาพอย่างไร (61).....น.409)

ตอบ ถ้าไม่มีองค์ฅานทั้ง ๕ ทำหน้าที่ช่วยอุดหนุนด้วยอำนาจปัจจัยแล้ว การกระทำเหล่านั้น
ก็จะเป็นไปโดยไม่มีระเบียน ไม่ตรงกับความจริง เช่น เมื่อเวลาเดิน ก็เดินเปะปะ
ไม่ตรงทาง หรือเวลาดูสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะดูไม่ตรงต่อสิ่งนั้นๆ หรือเมื่อเวลาพูดก็จะพูดเลอะเลือน
ฉะนั้น ฅานปัจจัยจึงมีอำนาจที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายกระทำกิจต่างๆ ได้มั่นคง ตรงต่ออารมณ์
ตามความจริง ทุกประการ

๘๖. คำว่า วิปยุตตะ นี้มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
ให้แสดงพร้อมความหมาย (52, 61).....น.415)

ตอบ คำว่า วิปยุตตะ นี้ มี ๒ อย่าง คือ

๑. อภาวิปยุตตะ หมายความว่า เป็นวิปยุตตะโดยความไม่มี เช่น

ทิวจิตตวิปยุตตะ คือ จิตที่ไม่ประกอบด้วยทิวฐิ หรือจิตที่ปราศจากทิวฐิ
หรือจิตที่ไม่มีทิวฐิ

ญาณวิปยุตตะ คือ จิตที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา หรือจิตที่ปราศจากปัญญา
หรือจิตที่ไม่มีปัญญา

๒. วิสสฏฐวิปยุตตะ หมายความว่า เป็นวิปยุตตะโดยความไม่ปนกัน

ได้แก่คำว่า วิปยุตตะ ในวิปยุตตะปัจจัยนี้เอง

ข้อ ๖ สรุปปัจจัย

๘๗. ในปัจจัย ๔๗ นั้น ปัจจัยที่มีวิริพระบาลี ๗ วาระมีกี่ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง
ปัจจัยเหล่านี้เมื่อจัดเป็นชาติแล้ว เป็นชาติอะไรบ้าง (52).....น.)

ตอบ ในปัจจัย ๔๗ นั้น ปัจจัยที่มีวิริพระบาลี ๗ วาระ มี ๑๔ ปัจจัย คือ

เหตุปัจจัย	สหชาตาริบัติปัจจัย	อาร์มมณาริบัติปัจจัย
อนันตรปัจจัย	สมนันตรปัจจัย	อาร์มมณูปนิสสยปัจจัย
อนันตรูปนิสสยปัจจัย	สหชาตกัมมปัจจัย	นามอาหารปัจจัย
สหชาตินทริยปัจจัย	ฌานปัจจัย	มัคคปัจจัย
นัตถิปัจจัย	วิคตปัจจัย	

เมื่อจัดเป็นชาติได้ ๓ ชาติ คือ

เหตุปัจจัย สหชาตาริบัติปัจจัย สหชาตกัมมปัจจัย
นามอาหารปัจจัย สหชาตินทริยปัจจัย ฌานปัจจัย มัคคปัจจัย.....เป็นสหชาตชาติ
อาร์มมณาริบัติปัจจัย อาร์มมณูปนิสสยปัจจัย.....เป็นอาร์มมณชาติ
อนันตรปัจจัย สมนันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย.....เป็นอนันตรชาติ

๘๘. อำนาจปัจจัย เมื่อสรุปแล้วมีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ? (55, 63).....น.404)

ธรรมที่เป็นปัจจัยได้นั้น ต้องประกอบด้วยอำนาจปัจจัยจริง ๆ ได้อย่าง ?

ตอบ อำนาจปัจจัย เมื่อสรุปแล้วมี ๓ อย่างคือ

๑. ชนกสัตติ มีอำนาจให้ปัจจัยปุบันธรรมเกิดขึ้นได้ อย่างหนึ่ง
 ๒. อุปถัมภกสัตติ มีอำนาจช่วยอุดหนุนให้ปัจจัยปุบันธรรมตั้งอยู่ได้ อย่างหนึ่ง
 ๓. อนุपालกสัตติ มีอำนาจช่วยรักษาปัจจัยปุบันธรรมไว้โดยสม่ำเสมอ อย่างหนึ่ง
- อำนาจทั้ง ๓ อย่างนี้ ย่อมมีอยู่ในปัจจัยธรรมทั้งหลาย ๑ อย่างบ้าง ๒ อย่างบ้าง ถ้าธรรมใด
ไม่ประกอบด้วยอำนาจ ๓ อย่างนี้ แม้แต่อย่างเดียวแล้ว ธรรมนั้นก็ปัจจัยธรรมไม่ได้

๘๙. ให้ตอบคำถามต่อไปนี้ (59).....น.404, 17)

ก. ธรรมที่เรียกว่าเป็นปัจจัยธรรมนั้น ต้องประกอบด้วยอำนาจก็อย่าง คืออะไรบ้าง

ข. ธรรมที่เป็นปัจจัยกธรรมนั้น เป็นธรรมชนิดไหน

ตอบ ก. ต้องประกอบด้วยอำนาจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในอำนาจ ๓ อย่าง คือ

๑. ชนกษัตริย์ มีอำนาจให้ปัจจัยปับนธรรมเกิดขึ้นได้ อย่างหนึ่ง

๒. อุปถัมภ์กษัตติ มีอำนาจช่วยอุดหนุนให้ปัจจุပ္บันธรรมตั้งอยู่ได้ อย่างหนึ่ง

๓. อนุบาลกษัตติ มีอำนาจช่วยรักษาปัจจุပ္บันธรรมไว้โดยสม่ำเสมอ อย่างหนึ่ง

อำนาจทั้ง ๓ อย่างนี้ ย่อมมีอยู่ในปัจจัยธรรมทั้งหลาย ๑ อย่างบ้าง ๒ อย่างบ้าง ถ้ากรรมใด ไม่ประกอบด้วยอำนาจ ๓ อย่างนี้ แม้แต่อย่างเดียวแล้ว ธรรมนั้นก็เป็นปัจจัยธรรมไม่ได้

ข. เป็นธรรมที่นอกผลโดยส่วนเดียวเท่านั้น เพราะว่าปัจจนิกธรรมนั้น นอกเหตุก็มี มิใช่นอกเหตุก็มี หมายความว่า เป็นปัจจัยได้ก็มี เป็นปัจจัยไม่ได้ก็มี แต่ไม่ได้เป็น ปัจจุปปันนธรรม จึงต้องเป็นปัจจนิกธรรมไป ดังกล่าวแล้ว

๙๐. อวิคตปัจจัย ว่าโดยพิสดาร ๖ ปัจจัยนั้น จงนำมาจำแนกโดยนามเป็นปัจจัย
นามเป็นปัจจัยอุปบัน เป็นต้นโดยลำดับ ตามที่จะเป็นไปได้ (46).....น.424)

<u>ตอบ</u>	สหชาติอภิปัจฉัย	ปัจฉัยเป็นนามรูป	ปัจฉยุปบันเป็นนามรูป
	วัตถุปุเรชาติอภิปัจฉัย	ปัจฉัยเป็นรูป	ปัจฉยุปบันเป็นนาม
	อาร์มมณปุเรชาติปัจฉัย	ปัจฉัยเป็นรูป	ปัจฉยุปบันเป็นนาม
	ปัจฉชาติอภิปัจฉัย	ปัจฉัยเป็นนาม	ปัจฉยุปบันเป็นรูป
	อาหารอภิปัจฉัย	ปัจฉัยเป็นรูป	ปัจฉยุปบันเป็นรูป
	อินทริยอภิปัจฉัย	ปัจฉัยเป็นรูป	ปัจฉยุปบันเป็นรูป

๙๑. รูปเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยูปัน มิกี้ปัจจัย คือปัจจัยอะไรบ้าง
 เมื่อว่าโดยชาติเป็นได้กัชาติ คือชาติอะไรบ้าง (56, 61).....น.424)

ตอบ รูปเป็นปัจจัย นามเป็นปัจจัยอุปบัน มี ๑๑ ปัจจัย คือ

๑. วัดถูปูเรชาตนิสสัยปัจฉัย

๒. วัดถารัมมณปูเรชาตนิสสัยปัจฉัย

๓. วัดถูปุเรชาตปัจจัย

๕. ปุโรชาตินทริยปัจจัย

๖. วัดกุฎีราษฎร์วิปยุตตปัจจัย ๗. วัดถ้ำร่มมณปูเรชาตวิปยุตตปัจจัย

๘. วัดถูปเรชาตัตติปัจจย ๙. อารัมมณปูเรชาตัตติปัจจย

๑๐. วัดถูปูเรชาตอวิคตปัจจย ๑๑. อารัมมณปูเรชาตอวิคตปัจจย

เมื่อว่าโดยชาติเป็นได้ ๒ ชาติ คือ

๑. วัตถุประสงค์ของชาติ ๒. อารัมมณชาติ ซึ่งองค์ธรรมของปัจจัยเป็นรูปล้วนๆ

๙๒. ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นชนกสัตตอย่างเดียว ที่มีอำนาจเป็นอุปถัมภกสัตตอย่างเดียว และที่มีอำนาจเป็นอนุपालกสัตตอย่างเดียว มีอย่างละเท่าไร คือปัจจัยอะไรบ้าง

ตอบ ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นชนกสัตตอย่างเดียว มี ๘ ปัจจัย คือ (47, 58, 60).....น.427)

- | | |
|------------------------|------------------------|
| ๑. อนันตรปัจจัย | ๒. สมันตรปัจจัย |
| ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย | ๔. ปกตูปนิสสยปัจจัย |
| ๕. อาเสวนปัจจัย | ๖. นานักขณิกกัมมปัจจัย |
| ๗. นัตติปัจจัย | ๘. วิคตปัจจัย |

ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นอุปถัมภกสัตตอย่างเดียว มี ๔ ปัจจัย คือ

- | | |
|-----------------------|---------------------------|
| ๑. ปัจณาชาติปัจจัย | ๒. ปัจณาชาติวิปยุตตปัจจัย |
| ๓. ปัจณาชาติตติปัจจัย | ๔. ปัจณาชาติอวิคตปัจจัย |

ปัจจัยที่มีอำนาจเป็นอนุपालกสัตตอย่างเดียว มี ๓ ปัจจัย คือ

- | |
|---|
| ๑. รูปชีวิตินทรียปัจจัย |
| ๒. อินทรียัตติปัจจัย (รูปชีวิตินทรียัตติปัจจัย) |
| ๓. อินทรียอวิคตปัจจัย (รูปชีวิตินทรียอวิคตปัจจัย) |

๙๓. ในปัจจัย ๒๔ นี้ พระองค์ทรงแสดงโดยความเป็นคู่ๆ กัน มีกี่คู่ คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายของคู่เหล่านั้น ด้วย (44, 49, 53, 56, 61, 64).....น.428)

ตอบ ในปัจจัย ๒๔ นี้ พระองค์ทรงแสดงโดยความเป็นคู่ๆ กัน มี ๕ คู่ คือ

- | | | | |
|----------------|----------|------------------|----------|
| ๑. อตถยุค | คู่หนึ่ง | ๒. สททุค | คู่หนึ่ง |
| ๓. กาลปฏิปทยุค | คู่หนึ่ง | ๔. อณโณณปฏิปทยุค | คู่หนึ่ง |
| ๕. เหตุผลยุค | คู่หนึ่ง | | |

- | | |
|------------------|--|
| ๑. อตถยุค | หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยเนื้อความ ได้แก่ อนันตรปัจจัย และสมันตรปัจจัย |
| ๒. สททุค | หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยการออกเสียง ได้แก่ นิสสยปัจจัย และอุปนิสสยปัจจัย |
| ๓. กาลปฏิปทยุค | หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยตรงกันข้าม ได้แก่ ปุเรชาติปัจจัย และปัจณาชาติปัจจัย |
| ๔. อณโณณปฏิปทยุค | หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยความตรงกันข้าม ของลักษณะอาการ ที่ทำหน้าที่อุปการะ ได้แก่ สัมปยุตตปัจจัย กับ วิปยุตตปัจจัย คู่หนึ่ง
อตติปัจจัย กับ นัตติปัจจัย คู่หนึ่ง และ
วิคตปัจจัย กับ อวิคตปัจจัย คู่หนึ่ง |
| ๕. เหตุผลยุค | หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยความเป็นเหตุและเป็นผล ได้แก่ กัมมปัจจัย (นานักขณิกกัมม) กับวิปากปัจจัย |

๙๔. ปัจจัยที่เป็นคู่เหล่านี้ มีชื่อเรียกว่าอย่างไร
และหมายถึงเป็นคู่กันโดยอะไร (45, 51, 58, 62).....น.428)

- ก. อนันตรปัจจัย และ สมันตรปัจจัย
- ข. นิสสยปัจจัย และ อุปนิสสยปัจจัย
- ค. ปุเรชาตปัจจัย และ ปัจฉาชาตปัจจัย
- ง. กัมมปัจจัย และ วิปากปัจจัย
- จ. สัมปยุตตปัจจัย และ วิปยุตตปัจจัย

ตอบ

- ก. อนันตรปัจจัย และสมันตรปัจจัย มีชื่อเรียกว่า อตุลยัค
หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยเนื้อความ
- ข. นิสสยปัจจัย และอุปนิสสยปัจจัย มีชื่อเรียกว่า สททุยัค
หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยการออกเสียง
- ค. ปุเรชาตปัจจัยและปัจฉาชาตปัจจัย มีชื่อเรียกว่า กาลปฏิปักษ์ยัค
หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยตรงกันข้าม
- ง. กัมมปัจจัย (น่านักขณิกกัมมปัจจัย) และวิปากปัจจัย มีชื่อเรียกว่า เหตุผลยัค
หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยความเป็นเหตุและเป็นผล
- จ. สัมปยุตตปัจจัยและวิปยุตตปัจจัย มีชื่อเรียกว่า อณโฏณณปฏิปักษ์ยัค
หมายถึง ปัจจัยที่ทรงแสดงคู่กัน โดยความตรงกันข้ามของลักษณะอาการที่ทำหน้าที่อุปการะ

๙๕. อสัพพัญญานิกปัจจัย หมายความว่าอย่างไร (46, 48).....น.428)

มีกี่ปัจจัย และยกเว้นปัจจัยใดบ้าง ในปัจจัย ๒๔

ตอบ อสัพพัญญานิกปัจจัย หมายความว่า ปัจจัยที่เป็นเหตุที่ตั้งแห่งสังขตธรรมไม่ทั่วทั้งหมด
เป็นปัจจัยได้เฉพาะแต่สังขตธรรม ที่เกี่ยวข้องกับตนเท่านั้น
มี ๒๐ ปัจจัย เว้นสหชาตปัจจัย นิสสยปัจจัย อตถิปัจจัย อวิคตปัจจัย

๙๖. อสัพพัญญานิกปัจจัย หมายความว่าอย่างไร
ว่าโดยชาติมีกี่ชาติ อะไรบ้าง (49).....น.428, 424)

ตอบ อสัพพัญญานิกปัจจัย หมายความว่า ปัจจัยที่เป็นเหตุที่ตั้งแห่งสังขตธรรมไม่ทั่วทั้งหมด
เป็นปัจจัยได้เฉพาะแต่สังขตธรรม ที่เกี่ยวข้องกับตนเท่านั้น

ว่าโดยชาติ มี ๙ ชาติ คือ

- | | | |
|-----------------------|-------------------|----------------------|
| ๑. สหชาตชาติ | ๒. อารัมมณชาติ | ๓. อนันตรชาติ |
| ๔. วัตถุปุเรชาตชาติ | ๕. ปัจฉาชาตชาติ | ๖. อาหารชาติ |
| ๗. รูปชีวิตินทริยชาติ | ๘. ปกตูปนิสสยชาติ | ๙. นานักขณิกกัมมชาติ |

๙๗. ปัจจัยที่เป็นได้ในภายนอก คือเกิดได้ในสิ่งที่ไม่มีชีวิต
มีกี่ปัจจัย คืออะไรบ้าง (57).....น.428)

ตอบ ปัจจัยที่เป็นได้ในภายนอก คือเกิดได้ในสิ่งที่ไม่มีชีวิต มี ๕ ปัจจัย คือ

๑. สหชาติปัจจัย ๒. อัญญมัญญปัจจัย ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย
๔. สหชาติตติปัจจัย ๕. สหชาติอวิคตปัจจัย

๙๘. สิ่งมีชีวิตทั้งหลายต้องประกอบด้วยเหตุและปัจจัย เป็นที่รู้แล้ว
อยากรบว่า สิ่งที่ไม่มีชีวิตก็มีปัจจัยเช่นกัน มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง
พร้อมทั้งแสดงพระบาลีบทเทศประกอบ (59).....น.428)

ตอบ สิ่งที่ไม่มีชีวิต มีปัจจัย ๕ ปัจจัย คือ

๑. สหชาติปัจจัย ๒. อัญญมัญญปัจจัย ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย
๔. สหชาติตติปัจจัย ๕. สหชาติอวิคตปัจจัย

มีพระบาลีบทเทศดังนี้

- | | | | |
|-----------------------------|------------------|---------|---------|
| ๑. จตุตาโร มหาภูตา อญญมณฺเฑ | สหชาติปจฺเจเนน | ปจฺจโย. | (น.66) |
| ๒. จตุตาโร มหาภูตา | อญญมณฺเฑปจฺเจเนน | ปจฺจโย. | (น.71) |
| ๓. จตุตาโร มหาภูตา อญญมณฺเฑ | นิสฺสยปจฺเจเนน | ปจฺจโย. | (น.73) |
| ๔. จตุตาโร มหาภูตา อญญมณฺเฑ | อตฺถิปจฺเจเนน | ปจฺจโย. | (น.132) |
| ๕. จตุตาโร มหาภูตา อญญมณฺเฑ | อวิคตปจฺเจเนน | ปจฺจโย. | |

๙๙. ปัจจัยที่เป็นได้ในเอกโวการภูมิ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (52, 61).....น.428)

ตอบ ปัจจัยที่เป็นได้ในเอกโวการภูมิ มี ๗ หรือ ๘ ปัจจัย คือ

๑. สหชาติปัจจัย ๒. อัญญมัญญปัจจัย ๓. สหชาตนิสสยปัจจัย
๔. นานักขณิกกัมมปัจจัย ๕. รูปชีวิตินทริยปัจจัย
๖. อัตติปัจจัย ๒ ปัจจัย (คือ สหชาติตติปัจจัย และอินทริยัตติปัจจัย)
๗. อวิคตปัจจัย ๒ ปัจจัย (คือ สหชาติอวิคตปัจจัย และอินทริยอวิคตปัจจัย)

๑๐๐. ปัจจัยใดบ้าง ที่อยู่ในกลุ่มสหชาติชาติ เป็นปัจจัยที่เข้าร่วมกันได้ทุกครั้ง
และเสมอไป ทั้งในสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งหลาย (46).....น.428)

ตอบ ได้แก่ สหชาติปัจจัย สหชาตนิสสยปัจจัย สหชาติตติปัจจัย และสหชาติอวิคตปัจจัย

ว่าโดยกาล

	ปัจจุบัน	อดีต	อนาคต	กาลวิมุต	
1. สหชาติ	15				
2. อารัมมณ	5			3	(อา, ธิ, ญ)
3. อนันตร		ใน.6			
4. วัตถุปุเรชาติ	6				
5. ปัจฉาชาติ	4				
6. อาหาร	3				
7. รูปชีวิตินทรีย์	3				
8. ปกตูปนิสสย				ตุ.1	
9. นานักขณิก		นา.1			
รวมปัจจัย	17 - 36	7	0	4	

ว่าโดยสัตติ

	ชนก	อุปถัมภ	อนุपाल	
1. สหชาติ	✓	✓		
2. อารัมมณ	✓	✓		
3. อนันตร	6			
4. วัตถุปุเรชาติ	✓	✓		
5. ปัจฉาชาติ		4		
6. อาหาร	✓	✓		
7. รูปชีวิตินทรีย์			3	
8. ปกตูปนิสสย	1			
9. นานักขณิก	1			
	ชนก	อุปถัมภ	อนุपाल	ชนก+อุปถัมภ
	6+1+1	ฉา.4	รูป.3	15+8+6+3 = 32

เพิ่มเติม ข้อสอบใหม่

(2566)

.....(3. สัมภาษณ์)

๔. จงแสดงพระบาลีและคำแปล ของปัจจัยทุทเทสเฉพาะปัจจัยที่เป็นอนันตรชาติ อย่างเดียว

ตอบ พระบาลีและคำแปล ของปัจจัยทุทเทส ที่เป็นอนันตรชาติ คือ (66)

อนนฺตรปจฺโย	ธรรมที่ช่วยอุปการะ โดยความติดต่อกันไม่มีระหว่างกัน
สมนฺนฺตรปจฺโย	ธรรมที่ช่วยอุปการะ โดยความติดต่อกันไม่มีระหว่างกันทีเดียว
อาเสวนปจฺโย	ธรรมที่ช่วยอุปการะ โดยความเสพบ่อยๆ
นตฺถิปจฺโย	ธรรมที่ช่วยอุปการะ โดยความเป็นผู้ไม่มี
วิคตปจฺโย	ธรรมที่ช่วยอุปการะ โดยความเป็นผู้ปราศจากไป

๕. จงแสดงกัมมปกิณณกขณนา ๒ มาดู ? (66)

ตอบ กัมมปกิณณกขณนา ๒ (ซ้ำข้อเขียนเล่ม 1 ข้อ 60, 117)

๑. ถ้าระหว่างกุศล อกุศลพลวเจตนา ๓๓ เป็นปัจจัย

วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๒ อย่างคือ

น่านักขณิกกัมมะ ปกตูปนิสสยะ ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้

อำนาจของน่านักขณิกกัมมะอย่างเดียวกันเท่านั้น เป็นพิเศษ

๒. ถ้าระหว่างมรรคเจตนา ๔ เป็นปัจจัย

มคคานันตรผล เป็นปัจจัยอุปบันแล้ว ในอำนาจปัจจัย ๗ อย่างคือ

น่านักขณิกกัมมะ อนันตระ สมันตระ อนันตรูปนิสสยะ ปกตูปนิสสยะ นตฺถิ วิคตะ
ที่ทำการช่วยอุปการะในคราวเดียวกันนี้ อำนาจของน่านักขณิกกัมมะอย่างเดียวกันเท่านั้น
เป็นพิเศษ

ปัจจัยนิทเทส ๑๕๒ บท

แปลยกศัพท์



สารบัญ

๑. เหตุปัจจัยนิทเทส	๓
๒. อารัมมณปัจจัยนิทเทส	๓
๓. อธิปตปัจจัยนิทเทส	๕
๔. อนันตรปัจจัยนิทเทส	๗
๕. สมันตรปัจจัยนิทเทส	๗
๖. สหชาติปัจจัยนิทเทส	๑๑
๗. อัญญมัญญปัจจัยนิทเทส	๑๓
๘. นิสสยปัจจัยนิทเทส	๑๔
๙. อุปนิสสยปัจจัยนิทเทส	๑๖
๑๐. ปุเรชาติปัจจัยนิทเทส	๑๙
๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัยนิทเทส	๒๒
๑๒. อาเสวนปัจจัยนิทเทส	๒๓
๑๓. กัมมปัจจัยนิทเทส	๒๔
๑๔. วิปากปัจจัยนิทเทส	๒๔
๑๕. อาหารปัจจัยนิทเทส	๒๕
๑๖. อินทริยปัจจัยนิทเทส	๒๖
๑๗. ฌานปัจจัยนิทเทส	๒๗
๑๘. มัคคปัจจัยนิทเทส	๒๗
๑๙. สัมปยุตตปัจจัยนิทเทส	๒๘
๒๐. วิปยุตตปัจจัยนิทเทส	๒๘
๒๑. อัตถปัจจัยนิทเทส	๒๙
๒๒. นัตถปัจจัยนิทเทส	๓๒
๒๓. วิคตปัจจัยนิทเทส	๓๒
๒๔. อวิคตปัจจัยนิทเทส	๒๙

๑. เหตุปัจจัยนิตเทศ

(น.20)

๑.	เหตุ เหตุสมปยุตตกาณ ฐมมานิ ตัมมฏฐานาณญจ รูปานิ เหตุปัจจเยน ปัจจโย.	
<u>แปล</u>	เหตุ	เหตุ ๖
	ปัจจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	ฐมมานิ	แกสเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒
	เหตุสมปยุตตกาณ	ที่ประกอบกับเหตุ ๖ เหล่านั้น (เว้นโมหเจตสิกที่ในโมหมูลจิต ๒)
	จ	และ
	รูปานิ	สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป
	ตัมมฏฐานาณ	ที่มีเหตุ ๖ และสเหตุกจิตตูปบาท (71+52) เป็นสมฏฐาน
	เหตุปัจจเยน	ด้วยอำนาจเหตุปัจจัย

๒. อารัมมณปัจจัยนิตเทศ

(น.31)

๑.	รูปายตนิ จกขุวิญญาณธาดุยา ตัมมปยุตตกาณญจ ฐมมานิ อารมมณปัจจเยน ปัจจโย.	
<u>แปล</u>	รูปายตนิ	รูปารมณที่เป็นปัจจุบัน
	ปัจจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	จกขุวิญญาณธาดุยา	แกจกขุวิญญาณธาดุ
	จ	และ
	ฐมมานิ	สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
	ตัมมปยุตตกาณ	ที่ประกอบกับจกขุวิญญาณธาดุ
	อารมมณปัจจเยน	ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย

๒.	สทฺทายตนิ	โสทวิญญาณธาดุยา	ตัมมปยุตตกาณญจ	ฐมมานิ	
๓.	คณฺธายตนิ	ฆานวิญญาณธาดุยา	ตัมมปยุตตกาณญจ	ฐมมานิ	
๔.	รสายตนิ	ชีวหาวิญญาณธาดุยา	ตัมมปยุตตกาณญจ	ฐมมานิ	
๕.	โผฏฐัพพายตนิ	กายวิญญาณธาดุยา	ตัมมปยุตตกาณญจ	ฐมมานิ	

๖. รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ
มโนธาทูยา ตํสมฺปยุตฺตกานฺถจ ฐมฺมานํ อารมฺมณปฺจฺเจน ปฺจฺจโย.

แปล รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ
รูปารมณํ สัททารมณํ คันธารมณํ รสารมณํ โผฏฐัพพารมณํ คือ ปัญจารมณที่เป็นปัจจุบัน
ปฺจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
มโนธาทูยา แก่มนธาทู
จ และ
ฐมฺมานํ อัญญสฺมานเจตสิก ๑๐
ตํสมฺปยุตฺตกานํ ที่ประกอบกับมนธาทู (เวณวิริยะ ปีติ จันทะ)
อารมฺมณปฺจฺเจน ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย

๗. สพฺเพ ฐมฺมา มโนวิญญานธาทูยา ตํสมฺปยุตฺตกานฺถจ ฐมฺมานํ อารมฺมณปฺจฺเจน ปฺจฺจโย.

แปล สพฺเพ ฐมฺมา อารมณํ ๖ ที่เป็นปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต
ปฺจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
มโนวิญญานธาทูยา แก่มนวิญญานธาทู
จ และ
ฐมฺมานํ เจตสิก ๕๒
ตํสมฺปยุตฺตกานํ ที่ประกอบกับมนวิญญานธาทู
อารมฺมณปฺจฺเจน ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย

๘. ยํ ยํ ฐมฺมํ อารพฺก เย เย ฐมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา,
เต เต ฐมฺมา เตสํ เตสํ ฐมฺมานํ อารมฺมณปฺจฺเจน ปฺจฺจโย.

แปล เย เย ฐมฺมา ธรรมทั้งหลาย ใดๆ
จิตฺตเจตสิกกา ฐมฺมา คือ จิตและเจตสิก
อุปฺปชฺชนฺติ ย่อมเกิดขึ้น
อารพฺก เพราะอาศัย
ยํ ยํ ฐมฺมํ อารมณอันใดอันหนึ่ง ในบรรดาอารมณ ๖
เต เต ฐมฺมา บรรดาอารมณ ๖ อันใดอันหนึ่งเหล่านั้น
ปฺจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
เตสํ เตสํ ฐมฺมานํ แก่จิต เจตสิกทั้งหลาย นั้นๆ
อารมฺมณปฺจฺเจน ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย

๓. อธิบัติปัจจัยนิตเทศ

(น.44)

๑. จนุทธาริบัติ จนุทสมุပ္ยุตตกาหํ ฐมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจนาณญจ รูปาหํ อธิบัติปัจจุเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	จนุทธาริบัติ	จันทธาริบัติ
	ปัจจุโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	ฐมฺมานํ	แก่สาริบัติชวณะ ๕๒ เจตสิก ๕๐
	จนุทสมุပ္ยุตตกาหํ	ที่ประกอบกับจันทธาริบัติ (เว้นโมหมูล หลิตุปปาท จันทะ วิจิกิจฉา)
	จ	และ
	รูปาหํ	สาริบัติจิตตชรูป
	ตํสมฺภูจฺจนาณญ	ที่มีสาริบัติชวณจิตตูปบาท (52+50) พร้อมด้วยจันทธาริบัติเป็นสมุฏฐาน
	อธิบัติปัจจุเยน	ด้วยอำนาจสหชาตาริบัติปัจจัย

๒. วิริยธาริบัติ วิริยสมุပ္ยุตตกาหํ ฐมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจนาณญจ รูปาหํ อธิบัติปัจจุเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	วิริยธาริบัติ	วิริยาริบัติ
	ปัจจุโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	ฐมฺมานํ	แก่สาริบัติชวณะ ๕๒ เจตสิก ๕๐
	วิริยสมุပ္ยุตตกาหํ	ที่ประกอบกับวิริยาริบัติ (เว้นโมหมูล หลิตุปปาท วิริยะ วิจิกิจฉา)
	จ	และ
	รูปาหํ	สาริบัติจิตตชรูป
	ตํสมฺภูจฺจนาณญ	ที่มีสาริบัติชวณจิตตูปบาท (52+50) พร้อมด้วยวิริยาริบัติเป็นสมุฏฐาน
	อธิบัติปัจจุเยน	ด้วยอำนาจสหชาตาริบัติปัจจัย

สาริบัติชวณะ 52	ชวณะ 55	ชวณะ 55
กามชวณะ 26 (-โมห.2 หล.1)	กามชวณะ 29	อเหตุกชวณะ = หลิตุปปาทจิต 1
อัปปนาชวณะ 26	อัปปนาชวณะ 26	เอกเหตุกชวณะ 2 = โมหมูลจิต 2
		ทวิเหตุกชวณะ 18 = โลภ.8 โทส.2
		= มกุ.วิป.4 มกิ.วิป.4
		ติเหตุกชวณะ 34 = มกุ.สัม.4 มกิ.สัม.4
		= อัปปนาชวณะ 26

๓. จิตตาริปีติ จิตตสมุပ္ปัตตกาหํ ฌมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานาณญจ รูปาหํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	จิตตาริปีติ	จิตตาริปีติ
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	ฌมฺมานํ	แก่เจตสิก ๕๑
	จิตตสมุပ္ปัตตกาหํ	ที่ประกอบกับจิตตาริปีติ (เว้นวิจิกิจนา)
	จ	และ
	รูปาหํ	สาริปีติจิตตชรูป
	ตํสมฺภูจฺจานาหํ	ที่มีสาริปีติชวนจิตตูปบาทเป็นสมุฏฐาน
	อธิปติปจฺจเยน	ด้วยอำนาจสหชาตาริปีติปัจจัย

๔. วิมฺสสาริปีติ วิมฺสสมุပ္ปัตตกาหํ ฌมฺมานํ ตํสมฺภูจฺจานาณญจ รูปาหํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	วิมฺสสาริปีติ	วิมฺสสาริปีติ
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	ฌมฺมานํ	แก่ติเหตุกขวนะ ๓๔ เจตสิก ๓๗
	วิมฺสสมุပ္ปัตตกาหํ	ที่ประกอบกับวิมฺสสาริปีติ (เว้นปัญญา)
	จ	และ
	รูปาหํ	สาริปีติจิตตชรูป
	ตํสมฺภูจฺจานาหํ	ที่มีติเหตุกขวนจิตตูปบาท พร้อมด้วยวิมฺสสาริปีติเป็นสมุฏฐาน
	อธิปติปจฺจเยน	ด้วยอำนาจสหชาตาริปีติปัจจัย

๕. ยํ ยํ ฌมฺมํ ครุํ กตฺวา เย เย ฌมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตฺตสิกา ฌมฺมา, เต เต ฌมฺมา เตสํ เตสํ ฌมฺมานํ อธิปติปจฺจเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	เย เย ฌมฺมา	อาร์มมณิกขรรณ เหล่าใดๆ
	จิตฺตเจตฺตสิกา ฌมฺมา	คือ จิต เจตสิกทั้งหลาย
	ยํ ยํ ฌมฺมํ ครุํ กตฺวา	กระทำให้เป็นอาร์มมณ (ครุ) ด้วยความฝึกฝนหนักแน่นแล้ว
	อุปฺปชฺชนฺติ	เกิดขึ้น
	เต เต ฌมฺมา	สิ่งทั้งหลาย เหล่านั้นๆ
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	เตสํ เตสํ ฌมฺมานํ	แก่อาร์มมณิกขรรณ คือ จิต เจตสิกทั้งหลาย เหล่านั้นๆ
	อธิปติปจฺจเยน	ด้วยอำนาจอาร์มมณาริปีติปัจจัย

๔. อนันตรปัจจัยนิตเทศ ๕. สมันตรปัจจัยนิตเทศ

๔. อนันตร กับ ๕. สมันตร แสดงบาลี - คำแปล เหมือนกัน เปลี่ยนแต่ชื่อปัจจัย

.....(น.54 + 65).

๑. จกฺขุวิญญานธาทู ตํสมฺปยุตฺตกา จ ธมฺมา

มโนธาทูยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อนนฺตรปฺจฺเจยน ปฺจฺจโย.

<u>แปล</u>	จกฺขุวิญญานธาทู	จักขุวิญญานธาทู	ก็ดี
	ธมฺมา	สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง	
	ตํสมฺปยุตฺตกา จ	ที่ประกอบกับจักขุวิญญานธาทู	ก็ดี
	ปฺจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ	
	มโนธาทูยา	แก่มโนธาทู คือ สัมปฏิจจฉนจิต ๒	
	จ	และ	
	ธมฺมานํ	อัญญสมานเจตสิก ๑๐	
	ตํสมฺปยุตฺตกาณํ	ที่ประกอบกับสัมปฏิจจฉนจิต	
	อนนฺตรปฺจฺเจยน	ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย	

๓.	โสทวิญญานธาทู	ตํสมฺปยุตฺตกา จ ธมฺมา	มโนธาทูยา	ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ.....
๕.	ขานวิญญานธาทู	ตํสมฺปยุตฺตกา จ ธมฺมา	มโนธาทูยา	ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ.....
๗.	ชีวหาวิญญานธาทู	ตํสมฺปยุตฺตกา จ ธมฺมา	มโนธาทูยา	ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ.....
๙.	กายวิญญานธาทู	ตํสมฺปยุตฺตกา จ ธมฺมา	มโนธาทูยา	ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ.....

(๒. ๔. ๖. ๘. ๑๐.).....

๒. มโนธาทู ตํสมฺปยุตฺตกา จ ธมฺมา

มโนวิญญานธาทูยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อนนฺตรปฺจฺเจยน ปฺจฺจโย.

<u>แปล</u>	มโนธาทู	มโนธาทู คือ สัมปฏิจจฉนจิต ๒	ก็ดี
	ธมฺมา	อัญญสมานเจตสิก ๑๐ ดวง	
	ตํสมฺปยุตฺตกา จ	ที่ประกอบกับสัมปฏิจจฉนจิต	ก็ดี
	ปฺจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ	
	มโนวิญญานธาทูยา	แก่มโนวิญญานธาทู คือ สันตীরณจิต ๓	
	จ	และ	
	ธมฺมานํ	อัญญสมานเจตสิก ๑๑	
	ตํสมฺปยุตฺตกาณํ	ที่ประกอบกับสันตীরณจิต	
	อนนฺตรปฺจฺเจยน	ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย	

๑๑. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา

ปจฺฉิมาํ ปจฺฉิมาํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺเจยฺห ปจฺจโย.

แปล กุสลา ฐมฺมา โลเกียกุศลชวณะ ๑๗
 ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ (วันชวณะดวงสุดท้าย)
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 กุสลานํ ฐมฺมานํ แก่กุศลชวณะ ๒๑
 ปจฺฉิมาํ ปจฺฉิมาํ ที่เกิดหลังๆ (วันชวณะดวงที่ ๑)
 อนนฺตรปจฺเจยฺห ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๑๒. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา

ปจฺฉิมาํ ปจฺฉิมาํ อพฺยาगतานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺเจยฺห ปจฺจโย.

แปล กุสลา ฐมฺมา กุศลชวณะ ๒๑ ดวงสุดท้าย
 ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 อพฺยาगतานํ ฐมฺมานํ แก่อพยากตธรรม คือ สันติริณจิต ๓
 มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙ ผลจิต ๔
 ปจฺฉิมาํ ปจฺฉิมาํ ที่เกิดหลังๆ
 อนนฺตรปจฺเจยฺห ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๑๓. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมฺมา

ปจฺฉิมาํ ปจฺฉิมาํ อกุสลาํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺเจยฺห ปจฺจโย.

แปล อกุสลา ฐมฺมา อกุศลชวณะ ๑๒
 ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ (วันชวณะดวงสุดท้าย)
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 อกุสลาํ ฐมฺมานํ แก่อกุศลชวณะ ๑๒
 ปจฺฉิมาํ ปจฺฉิมาํ ที่เกิดหลังๆ (วันชวณะดวงที่ ๑)
 อนนฺตรปจฺเจยฺห ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๑๔. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ อพฺยาगतานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล

อกุสลา ฐมมา อกุศลชวณะ ๑๒ ดวงสุดท้าย

ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อพฺยาगतานํ ฐมฺมานํ แก่อพยากตธรรม คือ สันตึรณจิต ๓

มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ ที่เกิดหลังๆ

อนนฺตรปจฺจเยน ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๑๕. ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ อพฺยาगतานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล

อพฺยากตา ฐมมา อพยากตธรรม คือ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐

ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ (เวไนยจิตจิตของพระอรหันต์)

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อพฺยาगतานํ ฐมฺมานํ แก่อพยากตธรรม คือ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐

พร้อมด้วยจิตจิตของพระอรหันต์

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ ที่เกิดหลังๆ

อนนฺตรปจฺจเยน ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๑๖. ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล

อพฺยากตา ฐมมา อพยากตธรรม คือ โวฏฐัพพนจิต หรือมโนทวาราวชชนจิต

ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

กุสลานํ ฐมฺมานํ แก่มหากุศลชวณะดวงที่ ๑

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ ที่เกิดหลังๆ

อนนฺตรปจฺจเยน ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๑๗. ปุริมา ปุริมา อพฺยาภตา ธมฺมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ อภฺยาสานํ ธมฺมานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล อพฺยาภตา ธมฺมา อพฺยาภตธรรม คือ โวฏฐัพพนจิต หรือมโนทวาราวชชนจิต

ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อภฺยาสานํ ธมฺมานํ แก่อกุศลชวณะดวงที่ ๑

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ ที่เกิดหลังๆ

อนนฺตรปจฺจเยน ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๑๘. เยสํ เยสํ ธมฺมานํ อนนฺตรรา เย เย ธมฺมา อูปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา

เต เต ธมฺมา เตสํ เตสํ ธมฺมานํ อนนฺตรปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล เย เย ธมฺมา จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา

ธรรมทั้งหลาย คือจิตเจตสิก พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดหลังๆ ใดๆ

อูปฺปชฺชนฺติ ย่อมเกิดขึ้น

อนนฺตรรา ติดต่อกันในลำดับ

เยสํ เยสํ ธมฺมานํ แห่ नामขันธ์ทั้งหลาย ใดๆ (เว้นจุติจิตของพระอรหันต์)

เต เต ธมฺมา नामขันธ์ทั้งหลาย (เว้นจุติจิตของพระอรหันต์) นั้นๆ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

เตสํ เตสํ ธมฺมานํ แก่จิตเจตสิก พร้อมด้วยจุติจิตของพระอรหันต์ ที่เกิดหลังๆ นั้นๆ

อนนฺตรปจฺจเยน ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

๖. สหชาติปัจจัยนิทเทส

(ข้อ 1 - 5 ของ ๖.สหชาติ, ๘.นิสฺสย, ๒๑.อตฺถิ, ๒๔.อวิตต แสดงคำแปลเหมือนกัน เปลี่ยนแต่ชื่อปัจจัย)

.....(น.66)

๑. จตุตตาริ ขนฺธา อรูปิโน อญฺญมมญฺญํ สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ ขนฺธา อรูปิโน นามขันธ์ ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญฺญมมญฺญํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

สหชาติปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

๒. จตุตตาริ มหาภูตา อญฺญมมญฺญํ สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ มหาภูตา มหาภูตรูป ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญฺญมมญฺญํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

สหชาติปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

๓. โอกุกนฺตฺติกฺขณํ นามรูปิ อญฺญมมญฺญํ สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล นามรูปิ นามขันธ์ ๔ และหทัยวัตถุ

โอกุกนฺตฺติกฺขณํ ในขณะปฏิสนธิกาล ในปัญจโวการภูมิ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญฺญมมญฺญํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

สหชาติปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

๔. จิตฺตเจตสิกภา ฐมฺมา จิตฺตสมฺภูจฺจานานํ รูปานํ สหชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จิตฺตเจตสิกภา ฐมฺมา ธรรมทั้งหลาย คือ จิต ๗๕ เจตสิก ๕๒

(เว้น ทวิ.๑๐ อรูปวิปากจิต ๔ และจุติจิตของพระอรหันต์)

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

รูปานํ แก่รูป

จิตฺตสมฺภูจฺจานานํ ที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน

สหชาติปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

๕. มหาภูตา อูปาทารูปาห์ สหชาติปัจจุเณน ปัจจุโย.

<u>แปล</u>	มหาภูตา	มหาภูตรูป
	ปัจจัย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	อุปาทารูปาน	แก่อุปาทารูป
	สหชาติปัจเจก	ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย

๖. รูปิโห ฌมฺมา อรูปิโห ฌมฺมานํ กิณฺจิก กาเล สหชาตปฺจฺเจเนน ปฺจฺจโย.
กิณฺจิก กาเล ห สหชาตปฺจฺเจเนน ปฺจฺจโย.

<u>แปล</u>	กัญจิ กาเล	ในขณะปฏิสนธิกาล
	รูปิโน ธมฺมา	หทัยัตถรูปทั้งหลาย
	ปัจจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	อรุปีนํ ธมฺมานํ	แก่ปัญญาโวการปฏิสนธินามขันธ์ ๔
	สหชาติปัจจเยน	ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย
	กัญจิ กาเล	แต่ในปวัตติกาล
	ปัจจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	(อรุปีนํ ธมฺมานํ)	แก่นามขันธ์ ๔
	สหชาติปัจจเยน	ด้วยอำนาจสหชาติปัจจัย
	น	ไม่ได้

๗. อัญญมัญญปัจจัยนิทเทส

(น.71)

๑. จตุตตาริ ขนฺธํ อรูปินํ อญฺญมญฺญปจฺเจเนน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ ขนฺธํ อรูปินํ นามขันธ์ ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

(อญฺญมญฺญํ) ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

อญฺญมญฺญปจฺเจเนน ด้วยอำนาจอัญญมัญญปัจจัย

๒. จตุตตาริ มหาภูตา อญฺญมญฺญปจฺเจเนน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ มหาภูตา มหาภูตรูป ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

(อญฺญมญฺญํ) ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

อญฺญมญฺญปจฺเจเนน ด้วยอำนาจอัญญมัญญปัจจัย

๓. โอกุทฺตํติกุขเณ นามรูปํ อญฺญมญฺญปจฺเจเนน ปจฺจโย.

แปล โอกุทฺตํติกุขเณ ในขณะที่ปฏิสนธิกาล

นามรูปํ ปัญจโวการนามขันธ์ และหทัยวัตถุรูป

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

(อญฺญมญฺญํ) ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

อญฺญมญฺญปจฺเจเนน ด้วยอำนาจอัญญมัญญปัจจัย

๘. นิสสัยปัจจัยนิตเทศ

(น.73)

๑. จตุตตาริ ขนฺธา อรูปิโน อญฺญมณฺณํ นิสสัยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ ขนฺธา อรูปิโน นามขันธ์ ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญฺญมณฺณํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

นิสสัยปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาตนิสสัยปัจจัย

๒. จตุตตาริ มหาภูตา อญฺญมณฺณํ นิสสัยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ มหาภูตา มหาภูตรูป ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญฺญมณฺณํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

นิสสัยปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาตนิสสัยปัจจัย

๓. โยกุทฺทติกุขเณ นามรูปิ อญฺญมณฺณํ นิสสัยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล นามรูปิ นามขันธ์ ๔ และหทัยวัตถุ

โยกุทฺทติกุขเณ ในขณะที่ปฏิสนธิกาล ในปัจจุวัฏการภูมิ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญฺญมณฺณํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

นิสสัยปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาตนิสสัยปัจจัย

๔. จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา จิตฺตสมุฏฺฐานานํ รูปานํ นิสสัยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา ธรรมทั้งหลาย คือ จิต ๗๕ เจตสิก ๕๒

(เวทนา ๑๐ อรูปวิปากจิต ๔ และจุติจิตของพระอรหันต์)

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

รูปานํ แก่รูป

จิตฺตสมุฏฺฐานานํ ที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน

นิสสัยปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาตนิสสัยปัจจัย

๕. มหาภูตา อุปาทารูปานํ นิสสัยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล มหาภูตา มหาภูตรูป

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อุปาทารูปานํ แก่อุปาทารูป

นิสสัยปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาตนิสสัยปัจจัย

๖. จกฺขายตํ จกฺขวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ นิสฺสยปฺจฺเจน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	จกฺขายตํ	มัทธมียกฺกจกฺขายตนะ	ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก
		หรือ	ฐิติปัตตจกฺขายตนะ ๔๙
	ปจฺจโย		เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	จกฺขวิญญานธาดุยา		แก่จกฺขวิญญานธาดุ
	จ		และ
	ธมฺมานํ		สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
	ตํสมฺปยุตฺตกาณํ		ที่ประกอบกับจกฺขวิญญานธาดุ
	นิสฺสยปฺจฺเจน		ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตนิสฺสยปัจจัย

๗. โสตายตํ โสทวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ นิสฺสยปฺจฺเจน ปจฺจโย.
 ๘. ฆานายตํ ฆานวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ นิสฺสยปฺจฺเจน ปจฺจโย.
 ๙. ชิวฺหายตํ ชิวฺหาวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ นิสฺสยปฺจฺเจน ปจฺจโย.
 ๑๐. กายายตํ กายวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ นิสฺสยปฺจฺเจน ปจฺจโย.

๑๑. ยํ รูปํ นิสฺสาย มโนธาดุ จ มโนวิญญานธาดุ จ วตฺตนฺติ, ตํ รูปํ
 มโนธาดุยา จ มโนวิญญานธาดุยา จ ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ นิสฺสยปฺจฺเจน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	มโนธาดุ จ	มโนธาดุ ๓
	มโนวิญญานธาดุ จ	และมโนวิญญานธาดุ ๗๒ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปรวิปากจิต ๔)
	ยํ รูปํ นิสฺสาย	อาศัยหทัยวัตถุใด
	วตฺตนฺติ	เกิดขึ้น
	ตํ รูปํ	หทัยวัตถุนั้น
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	มโนธาดุยา จ	แก่มโนธาดุ ๓
	มโนวิญญานธาดุยา จ	และมโนวิญญานธาดุ ๗๒ (เว้นอรูปรวิปากจิต ๔)
	ธมฺมานํ	เจตสิก ๕๒
	ตํสมฺปยุตฺตกาณํ จ	ที่ประกอบกับมโนธาดุ และมโนวิญญานธาดุ
	นิสฺสยปฺจฺเจน	ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตนิสฺสยปัจจัย
		และ วัตถุอาร์มณปุเรชาตนิสฺสยปัจจัย

๙. อุปนิสสยปัจจยนิทเทส

(น.83)

๑. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล

กุสลา ฐมฺมา นามขันธ์ คือ กุศลจิตตูปบาท ๒๐

ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ (เวไนอรหัตตมรรค)

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

กุสลานํ ฐมฺมานํ แก่นามขันธ์ คือ กุศลจิตตูปบาท ๒๑

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ ที่เกิดหลังๆ

อุปนิสฺสยปจฺจเยน ด้วยอำนาจอารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยปัจจัย

๒. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลานํ ฐมฺมานํ เกสณฺจิ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล

กุสลา ฐมฺมา นามขันธ์ คือ โลภียกุศลจิตตูปบาท ๑๗

ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อกุสลานํ ฐมฺมานํ แก่นามขันธ์ คือ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒

เกสณฺจิ บางอย่าง

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ ที่เกิดหลังๆ

อุปนิสฺสยปจฺจเยน ด้วยอำนาจอารัมมณูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยปัจจัย

๓. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อพฺยากตานํ ฐมฺมานํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล

กุสลา ฐมฺมา นามขันธ์ คือ กุศลจิตตูปบาท ๒๑

ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อพฺยากตานํ ฐมฺมานํ แก่อพยากตนามขันธ์ คือ วิบาก ๓๖ กิริยา ๒๐ จิตตูปบาท

ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ ที่เกิดหลังๆ

อุปนิสฺสยปจฺจเยน ด้วยอำนาจอารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยปัจจัย

๔. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมฺมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ อกุสลํ ฐมฺมาหํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	อกุสลา ฐมฺมา	นามชั้นที่ คือ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒
	ปุริมา ปุริมา	ที่เกิดก่อนๆ
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	อกุสลํ ฐมฺมาหํ	แก่นามชั้นที่ คือ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒
	ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ	ที่เกิดหลังๆ
	อุปนิสฺสยปจฺจเยน	ด้วยอำนาจอารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยปัจจัย

๕. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมฺมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ อกุสลํ ฐมฺมาหํ เกสญฺจิ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	อกุสลา ฐมฺมา	นามชั้นที่ คือ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒
	ปุริมา ปุริมา	ที่เกิดก่อนๆ
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	อกุสลํ ฐมฺมาหํ	แก่นามชั้นที่ คือ อกุศลจิตตูปบาท ๒๑
	เกสญฺจิ	บางอย่าง
	ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ	ที่เกิดหลังๆ
	อุปนิสฺสยปจฺจเยน	ด้วยอำนาจปกตูปนิสสยปัจจัย

๖. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมฺมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ อพฺยากตํ ฐมฺมาหํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	อกุสลา ฐมฺมา	นามชั้นที่ คือ อกุศลจิตตูปบาท ๑๒
	ปุริมา ปุริมา	ที่เกิดก่อนๆ
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	อพฺยากตํ ฐมฺมาหํ	แก่อพฺยากตนามชั้นที่ คือ วิบาก ๓๖ กิริยา ๒๐ จิตตูปบาท
	ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ	ที่เกิดหลังๆ
	อุปนิสฺสยปจฺจเยน	ด้วยอำนาจอนันตรูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยปัจจัย

๗. ปุริมา ปุริมา อพฺยากตา ฐมฺมา

ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ อพฺยากตํ ฐมฺมาหํ อุปนิสฺสยปจฺจเยน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	อพฺยากตา ฐมฺมา	อพฺยากตชั้นที่ ๕ คือ วิบาก ๓๖ กิริยา ๒๐ จิตตูปบาท รูป ๒๘
	ปุริมา ปุริมา	ที่เกิดก่อนๆ และนิพพาน (นิพพาน อยู่กับ อพฺยากตา ฐมฺมา)
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	อพฺยากตํ ฐมฺมาหํ	แก่อพฺยากตนามชั้นที่ คือ วิบาก ๓๖ กิริยา ๒๐ จิตตูปบาท
	ปจฺฉิมาหํ ปจฺฉิมาหํ	ที่เกิดหลังๆ
	อุปนิสฺสยปจฺจเยน	ด้วยอำนาจอารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยปัจจัย

๑๒. เสนาสน์ปี อุปนิสฺสยปจฺเจน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	เสนาสน์ปี	เสนาสนะ คือ วัด บ้าน ที่นอน ที่นั่ง ก็ดี ป่า ภูเขา ต้นไม้ เครื่องนุ่งห่ม ก็ดี
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่ใจ คือ กุศล อกุศลนามขันธ์ ปกตูปนิสฺสยปัจจัยุปัน โดยอภิรัम्मณัย หรือ กายใจ ปกตูปนิสฺสยปัจจัยุปัน โดยสุตตันตนิย
	อุปนิสฺสยปจฺเจน	ด้วยอำนาจปกตูปนิสฺสยปัจจัย

๑๐. ปุเรชาตปัจจัยนิทเทส

(น.93)

๑. จกฺขายตํ จกฺขุวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาตปจฺเจน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	จกฺขายตํ	มัชฌิมายุกจกฺขายตนะ ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวสังขารดวงแรก หรือ ฐิติปัตตจกฺขายตนะ ๔๙
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	จกฺขุวิญญานธาดุยา	แก่จกฺขุวิญญานธาดุ
	จ	และ
	ธมฺมานํ	สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
	ตํสมฺปยุตฺตกานํ	ที่ประกอบกับจกฺขุวิญญานธาดุ
	ปุเรชาตปจฺเจน	ด้วยอำนาจอดีตปุเรชาตปัจจัย

๒. โสตายตํ โสตวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาตปจฺเจน ปจฺจโย.
 ๓. ฆานายตํ ฆานวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาตปจฺเจน ปจฺจโย.
 ๔. ชิวหายตํ ชิวหาวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาตปจฺเจน ปจฺจโย.
 ๕. กายายตํ กายวิญญานธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาตปจฺเจน ปจฺจโย.

๖. รูปายตน์ จกฺขวิญญานธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล รูปายตน์ รูปารมณฺ์ที่เป็นปัจจุบัน
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 จกฺขวิญญานธาตฺยา แก่จักขวิญญานธาตฺ
 จ และ
 ธมฺมานํ สัพฺพจิตตสํสํารณเจตสิก ๗ ดวง
 ตํสมฺปยุตฺตกานํ ที่ประกอบกับจักขวิญญานธาตฺ
 ปุเรชาติปจฺจเยน ด้วยอำนาจอาร์มมณฺ์ปุเรชาติปัจจัย

๗. สทฺทายตน์ โสทวิญญานธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

๘. คนฺธายตน์ ชานวิญญานธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

๙. รสายตน์ ชิวหาวิญญานธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

๑๐. โผฏฺฐพฺพายตน์ กายวิญญานธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

๑๑. รูปายตน์ สทฺทายตน์ คนฺธายตน์ รสายตน์ โผฏฺฐพฺพายตน์
 มโนธาตฺยา ตํสมฺปยุตฺตกานญจ ธมฺมานํ ปุเรชาติปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล รูปายตน์ สทฺทายตน์ คนฺธายตน์ รสายตน์ โผฏฺฐพฺพายตน์
 รูปารมณฺ์ สทฺทารมณฺ์ คันธารมณฺ์ รสารมณฺ์ โผฏฺฐพฺพารมณฺ์ คือ ปัญจารมณฺ์ที่เป็นปัจจุบัน
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 มโนธาตฺยา แก่มนธาตฺ
 จ และ
 ธมฺมานํ อัญญสฺมานเจตสิก ๑๐
 ตํสมฺปยุตฺตกานํ ที่ประกอบกับมนธาตฺ (เวทนาวิริยะ ปีติ จันตะ)
 ปุเรชาติปจฺจเยน ด้วยอำนาจอาร์มมณฺ์ปุเรชาติปัจจัย

๑๒. ยัม รุปํ หิสฺสาย มโนธาตุ จ มโนวิญญานธาตุ จ วตฺตนฺติ,
 ตัม รุปํ มโนธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ ปุเรชาตปฺจฺเจเนน ปฺจฺจโย.

<u>แปล</u>	มโนธาตุ จ	มโนธาตุ ๓
	มโนวิญญานธาตุ จ	(และ) มโนวิญญานธาตุ ๗๒ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔)
	ยัม รุปํ หิสฺสาย	อาศัยหทัยวัตถุใด
	วตฺตนฺติ	เกิดขึ้น
	ตัม รุปํ	หทัยวัตถุนั้น
	ปฺจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	มโนธาตุยา	แก่อมโนธาตุ ๓
	จ	(และ)
	ธมฺมานํ	อัญญสमानเจตสิก ๑๐
	ตํสมฺปยุตฺตกาณญ	ที่ประกอบกับมโนธาตุ
	ปุเรชาตปฺจฺเจเนน	ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตปัจจัย

๑๓. มโนวิญญานธาตุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ กิณฺณจิก กาลเ ปุเรชาตปฺจฺเจเนน ปฺจฺจโย,
 กิณฺณจิก กาลเ น ปุเรชาตปฺจฺเจเนน ปฺจฺจโย.

<u>แปล</u>	กิณฺณจิก กาลเ	ในปวัตติกาล
	(อิทํ รุปํ)	หทัยวัตถุรูปนี้
	ปฺจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	มโนวิญญานธาตุยา	แก่อมโนวิญญานธาตุ ๗๒
	จ	(และ)
	ธมฺมานํ	เจตสิก ๕๒
	ตํสมฺปยุตฺตกาณญ	ที่ประกอบกับมโนวิญญานธาตุ
	ปุเรชาตปฺจฺเจเนน	ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตะ และวัตถุอารมณ์ปุเรชาตปัจจัย
	กิณฺณจิก กาลเ	สำหรับในปฏิสนธิกาลนั้น
	(อิทํ รุปํ)	หทัยวัตถุรูปนี้
	ปฺจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	(.....)	แก่ปฏิสนธิวิญญาณ ๑๕ เจตสิก ๓๕ ที่ประกอบกับปฏิสนธิวิญญาณ (เว้นอรูปปฏิสนธิวิญญาณ)
	ปุเรชาตปฺจฺเจเนน	ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตะ และวัตถุอารมณ์ปุเรชาตปัจจัย
	น	ไม่ได้

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจยนิทเทศ

(น.96)

๑. ปัจฉาชาตา จิตตเจตสิกกา ธมฺมา ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ปัจฉาชาตปัจจเยน ปัจจโย.
- แปล จิตตเจตสิกกา ธมฺมา นามขันธ์ ๕ ในปัญจโวการภูมิ
คือ จิต ๘๕ เจตสิก ๕๒ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔)
- ปัจฉาชาตา ที่เกิดขึ้นภายหลัง
- ปัจจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
- อิมสฺส กายสฺส แก่เอกชกาย ทวิชกาย ติชกาย จตุชกาย หรืออีกนัยหนึ่งได้แก่
เอกสมภูฐานิกรุป ทวิสมภูฐานิกรุป ติสสมภูฐานิกรุป จตุสมภูฐานิกรุป
- ปุเรชาตสฺส ที่เกิดขึ้นก่อน
- ปัจฉาชาตปัจจเยน ด้วยอำนาจปัจฉาชาตปัจจัย

๑๒. อาเสวนปัจจยนิทเทศ

(น.๙๙)

๑. ปุริมา ปุริมา กุสลา ฐมฺมา
 ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กุสลานํ ฐมฺมานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
- แปล กุสลา ฐมฺมา โลเกียกุศลชวณะ ๑๗
 ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ (วันชวณะดวงสุดท้าย)
 ปจฺจโย เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ
 กุสลานํ ฐมฺมานํ แก่กุศลชวณะ ๒๑
 ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ ที่เกิดหลังๆ (วันชวณะดวงที่ ๑)
 อาเสวนปจฺจเยน ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจย
๒. ปุริมา ปุริมา อกุสลา ฐมฺมา
 ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ อกุสลาณํ ฐมฺมานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
- แปล อกุสลา ฐมฺมา อกุศลชวณะ ๑๒
 ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ (วันชวณะดวงสุดท้าย)
 ปจฺจโย เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ
 อกุสลาณํ ฐมฺมานํ แก่อกุศลชวณะ ๑๒
 ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ ที่เกิดหลังๆ (วันชวณะดวงที่ ๑)
 อาเสวนปจฺจเยน ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจย
๓. ปุริมา ปุริมา กิริยาพฺยากตา ฐมฺมา
 ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ กิริยาพฺยากตานํ ฐมฺมานํ อาเสวนปจฺจเยน ปจฺจโย.
- แปล กิริยาพฺยากตา ฐมฺมา กิริยาชวณะ ๑๘
 ปุริมา ปุริมา ที่เกิดก่อนๆ (วันชวณะดวงสุดท้าย)
 ปจฺจโย เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ
 กิริยาพฺยากตานํ ฐมฺมานํ แก่กิริยาชวณะ ๑๘
 ปจฺจิมานํ ปจฺจิมานํ ที่เกิดหลังๆ (วันชวณะดวงที่ ๑)
 อาเสวนปจฺจเยน ด้วยอำนาจอาเสวนปัจจย

๑๓. กัมมปัจจัยนิตเทศ

(น.103)

๑. กุสลากุสลํ กมฺมํ วิปากาหํ ขนฺธานํ กฏตฺตา จ รูปาหํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย.
แปล กุสลากุสลํ กมฺมํ กุศล อกุศลกรรม คือ กุศล อกุศลนันทิกขณิกเจตนา
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 วิปากาหํ ขนฺธานํ แก่วิปากนามขันธ์ ๔
 จ และ
 กฏตฺตา รูปาหํ ปฏิสนธิกัมมชรูป ปวัตติกัมมชรูป อสัณฺณสัตตกัมมชรูป
 กมฺมปจฺจเยน ด้วยอำนาจนันทิกขณิกกัมมปัจจัย
๒. เจตนา สมฺปยุตฺตกาหํ ธมฺมานํ ตํสมฺมูจฺจนาหณฺจ รูปาหํ กมฺมปจฺจเยน ปจฺจโย.
แปล เจตนา เจตนาเจตสิก ๘๙
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 สมฺปยุตฺตกาหํ ธมฺมานํ แก่จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ ที่ประกอบกับตน
 จ และ
 ตํสมฺมูจฺจนาหณฺจ รูปาหํ ตั้งสมฺมูจฺจนาหณฺจ คือ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป
 กมฺมปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติกัมมปัจจัย

๑๔. วิปากปัจจัยนิตเทศ

(น.107)

๑. วิปากา จตฺตาโร ขนฺธา อรูปิโน อญฺญมมฺยํ วิปากปจฺจเยน ปจฺจโย.
แปล จตฺตาโร ขนฺธา อรูปิโน นามขันธ์ ๔
 วิปากา ที่เป็นวิปาก
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 อญฺญมมฺยํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน
 วิปากปจฺจเยน ด้วยอำนาจวิปากปัจจัย

๑๕. อาหารปัจจัยนิทเทศ

(น.109)

๑. กพฬิกาโร อาหาโร อิมสฺส กายสฺส อาหารปจฺเจน ปจฺจโย.

แปล กพฬิกาโร อาหาโร อาหารที่คล้ายกับนั้นให้เป็นคำๆ หรืออาหารที่กระทำเป็นของกิน
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 อิมสฺส กายสฺส แก่ร่างกายที่มีกรรม จิต อุตฺตฺ อาหารเป็นสมุฏฐาน
 ซึ่งตั้งอยู่ในกลาปอันเดียวกัน และตั้งอยู่ในกลาปอื่นๆ
 อาหารปจฺเจน ด้วยอำนาจรูปอาหารปัจจัย

๒. อรูปิโน อาหารา สมฺปยุตฺตกาหํ ธมฺมาหํ ตสมฺมุฏฺฐานาณญจ รูปาหํ อาหารปจฺเจน ปจฺจโย.

แปล อรูปิโน อาหารา นามอาหาร ๓ คือ ผัสสะ เจตนา วิญญฺาณ เหล่านี้
 ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
 ธมฺมาหํ แก่จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒
 สมฺปยุตฺตกาหํ ที่ประกอบ
 จ และ
 รูปาหํ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป
 ตสมฺมุฏฺฐานาหํ ที่มีนามอาหาร ๓ และสัมปยุตตรรรม เป็นสมุฏฐาน
 อาหารปจฺเจน ด้วยอำนาจนามอาหารปัจจัย

๑๗. ฌานปัจจยนิทเทส

(น.122)

๑.	ฌานงุคานิ ฌานสมุပ္ปัตตกาหิ ฐมฺมานํ ตํสฺมฏฺฐานานญจ รูปานํ ฌานปจฺจเยน ปจฺจโย.
<u>แปล</u>	ฌานงุคานิ องค์ฌาน ๕
	ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	ฐมฺมานํ แก่จิต ๗๙ (เวทนาวิ.๑๐) เจตสิก ๕๒
	ฌานสมุပ္ปัตตกาหิ ที่ประกอบกับองค์ฌาน
	จ และ
	รูปานํ จิตตชรูป ปฏิสนธิกัมมชรูป
	ตํสฺมฏฺฐานานํ ที่มีองค์ฌาน ๕ และสัมปยุตตธรรม เป็นสมุฏฐาน
	ฌานปจฺจเยน ด้วยอำนาจฌานปัจจัย

๑๘. มัคคปัจจยนิทเทส

(น.124)

๑.	มคฺคงุคานิ มคฺคสมุပ္ปัตตกาหิ ฐมฺมานํ ตํสฺมฏฺฐานานญจ รูปานํ มคฺคปจฺจเยน ปจฺจโย.
<u>แปล</u>	มคฺคงุคานิ องค์มรรค ๙ ที่ในสเหตุกจิต ๗๑
	ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	ฐมฺมานํ แก่สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๕๒
	มคฺคสมุပ္ปัตตกาหิ ที่ประกอบกับองค์มรรค ๙
	จ และ
	รูปานํ สเหตุกจิตตชรูป สเหตุกปฏิสนธิกัมมชรูป
	ตํสฺมฏฺฐานานํ ที่มีองค์มรรค ๙ และสัมปยุตตธรรม เป็นสมุฏฐาน
	มคฺคปจฺจเยน ด้วยอำนาจมัคคปัจจัย

๑๙. สัมปยุตตปัจจัยนิตเทส

(น.128)

๑. จตุตตาริ ขนุธา อรูปิโน อญญมณณิ สัมปยุตตปัจจเยน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ ขนุธา อรูปิโน นามขันธ์ ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญญมณณิ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

สัมปยุตตปัจจเยน ด้วยอำนาจสัมปยุตตปัจจัย

๒๐. วิปยุตตปัจจัยนิตเทส

(น.129)

๑. รูปิโน ธมฺมา อรูปิโน ธมฺมานิ วิปยุตตปัจจเยน ปจฺจโย.

แปล รูปิโน ธมฺมา วัตถุรูป ๖

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อรูปิโน ธมฺมานิ แก้วินญญานธาตุ ๗ เจตสิกที่ประกอบ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔)

วิปยุตตปัจจเยน ด้วยอำนาจสหชาติวิปยุตตะ และปฐชาติวิปยุตตปัจจัย

๒. อรูปิโน ธมฺมา รูปิโน ธมฺมานิ วิปยุตตปัจจเยน ปจฺจโย.

แปล อรูปิโน ธมฺมา นามขันธ์ ๔ (เว้นอรูปวิปากจิต ๔)

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

รูปิโน ธมฺมานิ แก้วตุสมฺภูฐานิกรุป

วิปยุตตปัจจเยน ด้วยอำนาจสหชาติวิปยุตตะ และปัจฉชาติวิปยุตตปัจจัย

๒๑. อัถติปัจจยนิทเทส ๒๔. อวิคตปัจจยนิทเทส

๒๑.อัถติ กับ ๒๔.อวิคต แสดงคำแปลเหมือนกัน เปลี่ยนแต่ชื่อปัจจัย

.....(น.132)

๑. จตุตตาริ ขนุธา อรูปิโน อญญมญญํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ ขนุธา อรูปิโน นามขันธ์ ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญญมญญํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

อตฺถิปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติตติปัจจัย

๒. จตุตตาริ มหาภูตา อญญมญญํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จตุตตาริ มหาภูตา มหาภูตรูป ๔

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญญมญญํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

อตฺถิปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติตติปัจจัย

๓. โอกุกนฺตฺติกฺขเณ นามรูปิ อญญมญญํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล นามรูปิ นามขันธ์ ๔ และหทัยวัตถุ

โอกุกนฺตฺติกฺขเณ ในขณะที่ปฏิสนธิกาล ในปัจจุโวการภูมิ

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

อญญมญญํ ซึ่งกันและกัน หรือแก่กันและกัน

อตฺถิปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติตติปัจจัย

๔. จิตฺตเจตฺติกา ธมฺมา จิตฺตสมฺมูจฺจานาหํ รูปาหํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จิตฺตเจตฺติกา ธมฺมา ธรรมทั้งหลาย คือ จิต ๗๕ เจตสิก ๕๒

(เว้น ทวิ.๑๐ อรูปวิปากจิต ๔ และจุติจิตของพระอรหันต์)

ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ

รูปาหํ แก่รูป

จิตฺตสมฺมูจฺจานาหํ ที่มีจิตเป็นสมมูจฺจาน

อตฺถิปจฺจเยน ด้วยอำนาจสหชาติตติปัจจัย

๕. มหาภูตา อุปาหารูปานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	มหาภูตา	มหาภูตรูป
	ปจฺจโย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	อุปาหารูปานํ	แก่อุปาหารูป
	อตฺถิปจฺเจเนน	ด้วยอำนาจสหชาติตติปัจจัย

๖. จกฺขายตฺถํ จกฺขวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	จกฺขายตฺถํ	มัชฌิมายุกจกฺขายตนะ	ที่เกิดพร้อมกันกับอดีตภวังค์ดวงแรก
		หรือ	ฐิติปัตตจกฺขายตนะ ๔๙
	ปจฺจโย		เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	จกฺขวิญญาณธาคฺคยา	แก่อจกฺขวิญญาณธาค	
	จ	และ	
	ธมฺมานํ	สัพพจิตตสาธาณเจตสิก ๗	ดวง
	ตํสมฺปยุตฺตกาณญ	ที่ประกอบกับจกฺขวิญญาณธาค	
	อตฺถิปจฺเจเนน	ด้วยอำนาจวิตถุปุเรชาตติปัจจัย	

๗. โสตายตฺถํ โสตวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๘. ฆานายตฺถํ ฆานวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๙. ชิวฺหายตฺถํ ชิวฺหาวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๑๐. กายายตฺถํ กายวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๑๑. ฐปายตฺถํ จกฺขวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

<u>แปล</u>	ฐปายตน์	ฐปารมณ์ที่เป็นปัจจุบัน
	ปัจจัย	เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
	จกฺขวิญญานธาตฺยา	แก่อจกฺขวิญญานธาตุ
	จ	และ
	ธมฺมานํ	สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดวง
	ตํสมฺปยุตฺตกาณํ	ที่ประกอบกับจกฺขวิญญานธาตุ
	อตฺถิปจฺเจเนน	ด้วยอำนาจอารมณ์ปุเรชาตติปัจจัย

๑๒. สทฺทหายตฺถํ โสตวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๑๓. คนฺธายตฺถํ ฆานวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๑๔. รสายตฺถํ ชิวฺหาวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๑๕. โผฏฺฐพฺพายตฺถํ กายวิญญาณธาคฺคยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ธมฺมานํ อตฺถิปจฺเจเนน ปจฺจโย.

๑๖. รูปายตน์ สทฺทายตน์ คนฺธายตน์ รสายตน์ โผฏฐัพพายตน์
มโนธาดุยา ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ฌมฺมานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล รูปายตน์ สทฺทายตน์ คนฺธายตน์ รสายตน์ โผฏฐัพพายตน์
รูปารมณฺ์ สัททารมณฺ์ คันธารมณฺ์ รสารมณฺ์ โผฏฐัพพารมณฺ์ คือ ปัญจารมณฺ์ที่เป็นปัจจุบัน
ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
มโนธาดุยา แก้มโนธาดุ
จ และ
ฌมฺมานํ อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เวทนาวิริยะ ปีติ จินฺตนะ)
ตํสมฺปยุตฺตกาณฺ์ ที่ประกอบกับมโนธาดุ
อตฺถิปจฺจเยน ด้วยอำนาจอารมณ์ปุเรชาตตติปัจจัย

๑๗. ยํ รูปํ นิสฺสาย มโนธาดุ จ มโนวิญญาณธาดุ จ วตฺตหนฺติ, ตํ รูปํ
มโนธาดุยา จ มโนวิญญาณธาดุยา จ ตํสมฺปยุตฺตกาณญจ ฌมฺมานํ อตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล มโนธาดุ จ มโนธาดุ ๓
มโนวิญญาณธาดุ จ และมโนวิญญาณธาดุ ๗๒ เจตสิก ๕๒ (เวทนารูปวิปากจิต ๔)
ยํ รูปํ นิสฺสาย อาศัยหทัยวัตถุใด
วตฺตหนฺติ เกิดขึ้น
ตํ รูปํ หทัยวัตถุนั้น
ปจฺจโย เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ
มโนธาดุยา จ แก้มโนธาดุ ๓
มโนวิญญาณธาดุยา จ และมโนวิญญาณธาดุ ๗๒ (เวทนารูปวิปากจิต ๔)
ฌมฺมานํ เจตสิก ๕๒
ตํสมฺปยุตฺตกาณฺ์ + จ ที่ประกอบกับมโนธาดุ และมโนวิญญาณธาดุ
อตฺถิปจฺจเยน ด้วยอำนาจวัตถุปุเรชาตตติปัจจัย และวัตถุอารมณ์ปุเรชาตตติปัจจัย

๒๒. นัตถิปัจจยนิทเทส

(น.135)

๑. สมณหุตหรินรุทธา จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา

ปฏุปฺปนฺหานํ จิตฺตเจตสิกานํ ธมฺมานํ นตฺถิปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา จิตฺตเจตสิกนามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย ที่นอกจากจตุตติจิตของพระอรหันต์
สมณหุตหรินรุทธา ที่ดับไปแล้วโดยไม่มีเหลือ ในลำดับของตนที่เป็นปัจจย
ปจฺจโย เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ
จิตฺตเจตสิกานํ ธมฺมานํ แก่จิตฺตเจตสิกนามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย พร้อมด้วยจตุตติจิตของพระอรหันต์
ปฏุปฺปนฺหานํ ที่เกิดขึ้นต่อจากตน
นตฺถิปจฺจเยน ด้วยอำนาจนัตถิปัจจย

๒๓. วิคตปัจจยนิทเทส

(น.136)

๑. สมณหุตรวิคตา จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา

ปฏุปฺปนฺหานํ จิตฺตเจตสิกานํ ธมฺมานํ วิคตปจฺจเยน ปจฺจโย.

แปล จิตฺตเจตสิกกา ธมฺมา จิตฺตเจตสิกนามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย ที่นอกจากจตุตติจิตของพระอรหันต์
สมณหุตรวิคตา ที่ปราศจากไปแล้วโดยไม่มีเหลือ ในลำดับของตนที่เป็นปัจจย
ปจฺจโย เป็นปัจจยคือช่วยอุปการะ
จิตฺตเจตสิกานํ ธมฺมานํ แก่จิตฺตเจตสิกนามขันธ์ ๔ ทั้งหลาย พร้อมด้วยจตุตติจิตของพระอรหันต์
ปฏุปฺปนฺหานํ ที่เกิดขึ้นต่อจากตน
วิคตปจฺจเยน ด้วยอำนาจวิคตปัจจย

ว่าโดยลักษณะ และชาติ กาล สัตติ

(เลขหน้าหนังสือหลักสูตร)

๑. สหชาติชาติ (เล็ก.๗)	๒. อาร์มมณชาติ	๓. อนันตรชาติ
๑๓๘. เหตุ-ปัจจัย ๑๔๓. สหชาติาธิปติ ๑๕๕. สหชาติกัมม ๑๕๘. นามอาหาร ๑๕๙. สหชาตินทริย ๑๖๑. ฌาน ๑๖๒. มัคค	๑๓๙. อาร์มมณ (อา) ๑๔๓. อาร์มมณาธิปติ (ธิ) ๑๔๙. วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสย ๑๕๐. อาร์มมณูปนิสสย (ณู) ๑๕๒. อาร์มมณปุเรชาต ๑๖๔. วัดถารัมมณปุเรชาตวิปยุต ๑๖๕. อาร์มมณปุเรชาตัตถิ ๑๖๖. อาร์มมณปุเรชาตอวิคต	๑๔๓. อนันตร (น.5+เส) ๑๔๔. สมันตร ๑๕๐. อนันตรูปนิสสย ๑๕๔. อาเสวน ๑๖๗. นัตถิ ๑๖๗. วิคต
กลาง.๔ (อัญ. ปา. สัม. วิป.)	๔. วัดถูปุเรชาตชาติ	๕. ปัจฉาชาตชาติ
๑๔๕. อัญญมัญญ ๑๕๗. วิปาก ๑๖๒. สัมปยุตต ๑๖๓. สหชาติวิปยุตต	๑๔๗. วัดถูปุเรชาตนิสสย ๑๕๒. วัดถูปุเรชาต (ถ.5+ติน) ๑๖๐. ปุเรชาตินทริย ๑๖๔. วัดถูปุเรชาตวิปยุตต ๑๖๕. วัดถูปุเรชาตัตถิ ๑๖๖. วัดถูปุเรชาตอวิคต	๑๕๓. ปัจฉาชาต (ฉา.๔) ๑๖๔. ปัจฉาชาตวิปยุตต ๑๖๕. ปัจฉาชาตัตถิ ๑๖๖. ปัจฉาชาตอวิคต
ใหญ่.๔ (ส. นิ. ถิ. อ.)	๖. อาหารชาติ	๗. รูปชีวิตินทริยชาติ
๑๔๔. สหชาติ ๑๔๖. สหชาตินิสสย ๑๖๕. สหชาติัตถิ ๑๖๖. สหชาติอวิคต	๑๕๘. รูปอาหาร ๑๖๕. อาหารัตถิ ๑๖๖. อาหารอวิคต	๑๖๐. รูปชีวิตินทริย ๑๖๖. อินทริยัตถิ ๑๖๖. อินทริยอวิคต
	๘. ปกตูปนิสสยชาติ ๑๕๑. ปกตูปนิสสย (ตุ - นา)	๙. นานักขณิกกัมมชาติ ๑๕๖. นานักขณิกกัมม

ว่าโดยลักษณะ

ใน.....นี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยอุปบันธรรม ของธรรมที่เป็น.....นั้น

(๑) มีลักษณะอย่างเดียว คือ...../

(๑) ว่าโดยลักษณะ มีอย่างเดียว คือ...../

(๒) ว่าโดยลักษณะ มี ๒ อย่าง คือ...../

สหชาติเล็ก ๗ ปัจจัย

๑. ในเหตุปัจจัยนี้ การช่วยอุปการะแก้ปัจจัยอุปบันธรรม ของธรรมที่เป็นเหตุปัจจัยนั้น มีลักษณะอย่างเดียว คือ เป็นที่ตั้งและเป็นรากแก้ว (เหตุ) แห่งเหตุปัจจัยอุปบันธรรม
๒. สหชาติอธิปติ (๒) เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาติ) เป็นใหญ่ เป็นอธิบดีด้วย (อธิปติ)
๓. สหชาติกัมม (๒) เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาติ) กระทำการงานด้วย (กัมม)
๔. นามอาหาร (๑) นำสหชาติธรรมให้เกิดขึ้น (อาหาร)
๕. สหชาตินทริย (๒) เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาติ) มีอิสระ เป็นใหญ่ด้วย (อินทริย)
๕. ฌาน (๑) ทำให้สหชาติธรรมเข้าไปเพ่งในอารมณ์ หรือ เพลิดเพลินธรรมที่เป็นปฏิบัติแก่ตน (ฌาน)
๖. มัคค (๑) เป็นหนทางที่นำไปสู่ทุกคติภูมิ สุกตคติภูมิ และนิพพาน หรือ เป็นหนทางที่ทำให้สัมปยุตตธรรม และสหชาติธรรมที่เกิดพร้อมกันกับตน ให้เข้าถึงอารมณ์ และการงานที่ต้องกระทำ (มคค)

สหชาติกลาง ๔ ปัจจัย

๑. อัญญมัญญ (๑) อุปการะแก่กันและกัน (อัญญมัญญ)
๒. วิปาก (๑) ความเป็นผลของกุศล และอกุศล ด้วยความสงบนิ่ง ปราศจากอุตสาหะ กังวล (วิปาก)
๓. สัมปยุตต (๑) ประกอบกันอย่างสนิทสนมกลมกลืน คล้ายๆ กับว่าเป็นอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ในขณะที่จิตเจตสิกเกิดขึ้นนั้น มิสามารถที่จะรู้ได้ว่า ไหนเป็นจิต ไหนเป็นเจตสิก (สัมปยุตต)
๔. สหชาติวิปยุตต (๒) เกิดพร้อมกันกับปัจจัยอุปบันธรรมด้วย (สหชาติ) แม้จะเป็นที่อาศัยเกิดแห่งปัจจัยอุปบันธรรม เสมือนหนึ่งว่ามีอยู่แล้วก็ตาม แต่ก็มิได้ประกอบเป็นเนื้อเดียวกันด้วย (วิปยุตต)

สหชาติใหญ่ ๔ ปัจจัย

-
- | | | |
|----------------|-----|--|
| ๑. สหชาติ | (๑) | เกิดพร้อมกันกับปัจจัยปบันธรรม (สหชาติ) |
| ๒. สหชาตนิสสย | (๒) | เกิดพร้อมกันกับปัจจัยปบันธรรมด้วย (สหชาติ)
เป็นที่อาศัยของปัจจัยปบันธรรมด้วย (นิสสย) |
| ๓. สหชาติตติ | (๒) | เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาติ)
เป็นสภาพธรรมที่มีอยู่ คือมีการที่กำลังเกิดอยู่เฉพาะหน้าด้วย (อตฺถิ) |
| ๔. สหชาติอวิคต | (๒) | เกิดพร้อมกันด้วย (สหชาติ)
โดยภาวะที่ไม่ปราศจากไป คือยังไม่ถึงซึ่งความดับไปด้วย (อวิคต) |

อาร์มมณชาติ ๘ ปัจจัย

-
- | | | |
|-------------------------------|-----|--|
| ๑. อาร์มมณ | (๑) | เป็นที่ยินดีและยึดหน่วง (อาร์มมณ) แห่งปัจจัยปบันธรรม |
| ๒. อาร์มมณธิปติ | (๒) | เป็นที่ยินดีและยึดหน่วงด้วย (อาร์มมณ)
เป็นใหญ่ เป็นอธิบดีด้วย (อธิปติ) |
| ๓. วัตถอาร์มมณปุเรชาตนิสสย. | (๔) | เป็นที่เกิดด้วย (วัตถุ) เป็นอาร์มมณด้วย (อาร์มมณ)
เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาต) เป็นที่อาศัยด้วย (นิสสย) |
| ๔. อาร์มมณูปนิสสย | (๒) | เป็นอาร์มมณด้วย (อาร์มมณ) เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย) |
| ๕. อาร์มมณปุเรชาต | (๒) | เป็นอาร์มมณด้วย (อาร์มมณ) เกิดก่อนด้วย (ปุเรชาต) |
| ๖. วัตถอาร์มมณปุเรชาตวิปยุตต. | (๔) | วัตถุด้วย อาร์มมณะด้วย ปุเรชาตะด้วย วิปยุตตะด้วย |
| ๗. อาร์มมณปุเรชาตตติ | (๓) | อาร์มมณะด้วย ปุเรชาตะด้วย อตฺถิด้วย |
| ๘. อาร์มมณปุเรชาตอวิคต | (๓) | อาร์มมณะด้วย ปุเรชาตะด้วย อวิคตะด้วย |

อนันตรชาติ ๖ ปัจจัย

-
- | | | |
|------------------|-----|---|
| ๑. อนันตร | (๑) | ให้เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างกัน
เสมือนหนึ่งเป็นจิตดวงเดียว (อนันตร) |
| ๒. สมันตร | (๑) | (สมันตร) |
| ๓. อนันตรูปนิสสย | (๒) | เกิดขึ้นติดต่อกันโดยไม่มีระหว่างกัน เสมือนหนึ่งเป็นจิตดวงเดียวด้วย
(อนันตร) เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย) |
| ๔. อาเสวน | (๑) | เกิดขึ้นเสพอารมณ์บ่อยๆ (อาเสวน)
กล่าวคือ การเห็น การได้ยิน การรู้กลิ่น การรู้รส การถูกต้อง
การคิดนึก การให้ร่างกายเคลื่อนไหวบ่อยๆ |
| ๕. นัตถิ | (๑) | ความดับไปโดยไม่มีเหลือ เสมือนหนึ่งดวงไฟที่ดับไปแล้ว
กลับเป็นปัจจัย คือช่วยอุปการะแก่ความมีดให้ปรากฏขึ้น (นัตถิ) |
| ๖. วิคต | (๑) | ปราศจากไป เสมือนหนึ่งแสงสว่างของดวงอาทิตย์ ที่อัสดงคตไปแล้ว
เป็นปัจจัยคือช่วยอุปการะ แก่แสงสว่างของดวงจันทร์ ให้ปรากฏขึ้น (วิคต) |

วัตถุปุรชาตชาติ ๖ ปัจจัย

-
- | | | |
|-----------------------|-----|--|
| ๑. วัตถุปุรชาตนิสสย | (๓) | เป็นที่เกิดด้วย (วัตถุ) เกิดก่อนด้วย (ปุรชาต) เป็นที่อาศัยด้วย (นิสสย) |
| ๒. วัตถุปุรชาต | (๒) | เป็นที่เกิดด้วย (วัตถุ) เกิดก่อนด้วย (ปุรชาต) |
| ๓. ปุรชาตินทริย | (๒) | เกิดก่อนด้วย (ปุรชาต) มีอิสระเป็นใหญ่ด้วย (อินทริย) |
| ๔. วัตถุปุรชาตวิปยุตต | (๓) | เป็นที่เกิดด้วย (วัตถุ) เกิดก่อนด้วย (ปุรชาต)
ไม่ประกอบด้วย (วิปยุตต) |
| ๕. วัตถุปุรชาตัตถิ | (๓) | วัตถุด้วย ปุรชาตด้วย อัตถิด้วย |
| ๖. วัตถุปุรชาตอวิคต | (๓) | วัตถุด้วย ปุรชาตด้วย อวิคตด้วย |

ปัจฉาชาตชาติ ๔ ปัจจัย

-
- | | | |
|--------------------|-----|-------------------------------------|
| ๑. ปัจฉาชาต | (๑) | เกิดทีหลังปัจจัยปบันธรรม (ปัจฉาชาต) |
| ๒. ปัจฉาชาตวิปยุตต | (๒) | ปัจฉาชาตด้วย วิปยุตตด้วย |
| ๓. ปัจฉาชาตัตถิ | (๒) | ปัจฉาชาตด้วย อัตถิด้วย |
| ๔. ปัจฉาชาตอวิคต | (๒) | ปัจฉาชาตด้วย อวิคตด้วย |

อาหารชาติ ๓ ปัจจัย

-
- | | | |
|---------------|-----|-------------------------------|
| ๑. รูปอาหาร | (๑) | นำอาหารรูปให้เกิดขึ้น (อาหาร) |
| ๒. อาหารัตถิ | (๒) | อาหารด้วย อัตถิด้วย |
| ๓. อาหารอวิคต | (๒) | อาหารด้วย อวิคตด้วย |

รูปชีวิตินทรีย์ชาติ ๓ ปัจจัย

-
- | | | |
|--------------------|-----|--|
| ๑. รูปชีวิตินทรีย์ | (๒) | มีสภาพเป็นรูปด้วย (รูป) มีอิสระเป็นใหญ่ด้วย (อินทรีย์) |
| ๒. อินทรีย์ัตถิ | (๒) | อินทรีย์ด้วย อัตถิด้วย |
| ๓. อินทรีย์อวิคต | (๒) | อินทรีย์ด้วย อวิคตด้วย |
-

- | | | |
|--------------------|-----|--|
| ปกตูปนิสสยปัจจัย | (๒) | การงานที่ได้กระทำเสร็จไปแล้วโดยเรียบร้อยด้วย (ปกต)
เป็นที่อาศัยที่มีกำลังมากด้วย (อุปนิสสย) |
| นानักขณิกัมมปัจจัย | (๒) | ขณะต่างกัน คือดับไปก่อนด้วย (นानักขณ)
จัดการส่งผลด้วย (กมฺม) |

ว่าโดยชาติ

(สระ. อา. นัน. วัต. ฉา. หา. รูป. ตู. นา.)

๑. สหชาติชาติ มี ๑๕ ปัจจัย ๑. เหตุปัจจัย ๒. สหชาติาธิปติปัจจัย ๓. สหชาติปัจจัย ๔. อัญญมัญญปัจจัย ๕. สหชาตนิสสยปัจจัย ๖. สหชาตกัมมปัจจัย ๗. วิปากปัจจัย ๘. นามอาหารปัจจัย ๙. สหชาตินทริยปัจจัย ๑๐. ฌานปัจจัย ๑๑. มัคคปัจจัย ๑๒. สัมปยุตตปัจจัย ๑๓. สหชาตวิปยุตต. ๑๔. สหชาติตติปัจจัย ๑๕. สหชาตอวิคตปัจจัย	๒. อารัมมณชาติ มี ๘ ปัจจัย ๑. อารัมมณปัจจัย (อา) ๒. อารัมมณาธิปติปัจจัย (ธิ) ๓. วัตถารัมมณปุเรชาตนิสสย. ๔. อารัมมณูปนิสสยปัจจัย (ญ) ๕. อารัมมณปุเรชาตปัจจัย ๖. วัตถารัมมณปุเรชาตวิปยุตต. ๗. อารัมมณปุเรชาตตติปัจจัย ๘. อารัมมณปุเรชาตอวิคตปัจจัย	๓. อนันตรชาติ มี ๖ ปัจจัย ๑. อนันตรปัจจัย (น.5+เส) ๒. สมนันตรปัจจัย ๓. อนันตรูปนิสสยปัจจัย ๔. อาเสวนปัจจัย ๕. นัตติปัจจัย ๖. วิคตปัจจัย
ญ.๔ ส. นิ. ถิ. อ. ก.๔ อัญ. ปา. สัม. วิป. ล.๗ เห. ธิ. กั. หา. อิน. ฌา. มัค. PC. ๑๖ - ๐๑ - ๖๖	๔. วัตถุปุเรชาตชาติ มี ๖ ปัจจัย (ถุ.5+ดิน) ๑. วัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย ๒. วัตถุปุเรชาตปัจจัย ๓. ปุเรชาตินทริยปัจจัย ๔. วัตถุปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย ๕. วัตถุปุเรชาตตติปัจจัย ๖. วัตถุปุเรชาตอวิคตปัจจัย	๕. ปัจณาชาติ มี ๔ ปัจจัย (ฉา.4) ๑. ปัจณาชาติปัจจัย ๒. ปัจณาชาติวิปยุตตปัจจัย ๓. ปัจณาชาติตติปัจจัย ๔. ปัจณาชาตอวิคตปัจจัย
	๖. อาหารชาติ มี ๓ ปัจจัย ๑. รูปอาหารปัจจัย ๒. อาหารัตติปัจจัย ๓. อาหารอวิคตปัจจัย	๗. รูปชีวิตินทริยชาติ มี ๓ ปัจจัย ๑. รูปชีวิตินทริยปัจจัย ๒. อินทริยัตติปัจจัย ๓. อินทริยอวิคตปัจจัย
	๘. ปกตูปนิสสยชาติ มี ๑ ปัจจัย (๒ ประเภท) ๑. (สุทฐ) ปกตูปนิสสยปัจจัย ๒. (มิสสก) ปกตูปนิสสยปัจจัย (ตู-นา)	๙. นานักขณิกกัมมชาติ มี ๑ ปัจจัย ๑. นานักขณิกกัมมปัจจัย

ว่าโดยกาล

	ปัจจุบัน	อดีต	อนาคต	กาลวิมุต
1. สหชาติ	15			
2. อารัมมณ	5			3 (อา, ธิ, ญ)
3. อนันตร		ใน.6		
4. วัตถุปุระชาต	6			
5. ปัจฉาชาต	4			
6. อาหาร	3			
7. รูปชีวิตินทรีย	3			
8. ปกตูปนิสสย				ต.1
9. นานักขณิก		นา.1		
รวมปัจจัย	17 - 36	7	0	4

ว่าโดยสัตติ

		ชนก	อุปถัมภ	อนุपाल
1. สหชาติ	15	✓	✓	
2. อารัมมณ	8	✓	✓	
3. อนันตร	6	6		
4. วัตถุปุระชาต	6	✓	✓	
5. ปัจฉาชาต	4		4	
6. อาหาร	3	✓	✓	
7. รูปชีวิตินทรีย	3			3
8. ปกตูปนิสสย	1	1		
9. นานักขณิก	1	1		
		ชนก	อุปถัมภ	อนุपाल
		6+1+1	ฉา.4	รูป.3
		ชนก+อุปถัมภ		
		15+8+6+3 = 32		

ว่าโดยชาติ กาล สัตติ

(แบบรวม)

ปัจจัยที่เป็นสหชาตชาติ ๑๕ ปัจจัยนั้น

ว่าโดยชาติ เป็น สหชาตชาติ
 ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล
 ว่าโดยสัตติ คือ อำนาจ มี ๒ อย่าง คือ
 ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
 อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

ปัจจัยที่เป็นอาร์มมณชาติ ๘ ปัจจัยนั้น

๑. อาร์มมณปัจจัย ๒. อาร์มมณาริบัติปัจจัย ๓. อาร์มมณูปนิสสยปัจจัย
 ว่าโดยชาติ เป็น อาร์มมณชาติ
 ว่าโดยกาล เป็น (ทั้ง) ปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต
 ว่าโดยสัตติ คือ อำนาจ มี ๒ อย่าง คือ
 ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
 อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

๑. วัดถารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจัย ๒. อาร์มมณปุเรชาตปัจจัย
 ๓. วัดถารัมมณปุเรชาตวิปปยุตตปัจจัย ๔. อาร์มมณปุเรชาตตติปัจจัย
 ๕. อาร์มมณปุเรชาตอวิคตปัจจัย
 ว่าโดยชาติ เป็น อาร์มมณชาติ
 ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล
 ว่าโดยสัตติ คือ อำนาจ มี ๒ อย่าง คือ
 ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
 อุปถัมภกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรมตั้งอยู่ อย่างหนึ่ง

ปัจจัยที่เป็นอนันตรชาติ ๖ ปัจจัยนั้น (-ปกตูปนิสสยนนักษณิกกัมมปัจจัย)

ว่าโดยชาติ เป็น อนันตรชาติ
 ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล
 ว่าโดยสัตติ คือ อำนาจ มีอย่างเดียว คือ
 ชนกสัตติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยปบันธรมเกิดขึ้น

ปัจจัยที่เป็นวัตถุประเภทชาติ ๖ ปัจจัยนั้น

ว่าโดยชาติ เป็น วัตถุประเภทชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสถิติ คือ อำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสถิติ และอุปถัมภกสถิติ

ปัจจัยที่เป็นปัจจัยชาติชาติ ๔ ปัจจัยนั้น

ว่าโดยชาติ เป็น ปัจจัยชาติชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสถิติ คือ อำนาจ มีอย่างเดียว คือ อุปถัมภกสถิติ

ปัจจัยที่เป็นอาหารชาติ ๓ ปัจจัยนั้น

ว่าโดยชาติ เป็น อาหารชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสถิติ คือ อำนาจ มี ๒ อย่าง คือ ชนกสถิติ และอุปถัมภกสถิติ หรือ
 ชนกสถิติ ช่วยอุปการะให้ปัจจัยุปันนธรรมเกิดขึ้น อย่างหนึ่ง
 อนุपालกสถิติ ช่วยรักษาปัจจัยุปันนธรรมไว้โดยสม่ำเสมอ อย่างหนึ่ง

ปัจจัยที่เป็นรูปชีวิตินทรีย์ชาติ ๓ ปัจจัยนั้น

ว่าโดยชาติ เป็น รูปชีวิตินทรีย์ชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบันกาล

ว่าโดยสถิติ คือ อำนาจ มีอย่างเดียว คือ อนุपालกสถิติ

ปัจจัยที่เป็นปกตูปนิสสยชาติ ๑ ปัจจัยนั้น

ว่าโดยชาติ เป็น ปกตูปนิสสยชาติ มี ๒ ประเภท คือ

๑. สุทธปกตูปนิสสยชาติ

๒. มิสสกปกตูปนิสสย - นานักขณิกกัมมชาติ

ว่าโดยกาล เป็น ปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุต

ว่าโดยสถิติ คือ อำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสถิติ

ปัจจัยที่เป็นนานักขณิกกัมมชาติ ๑ ปัจจัยนั้น

ว่าโดยชาติ เป็น นานักขณิกกัมมชาติ

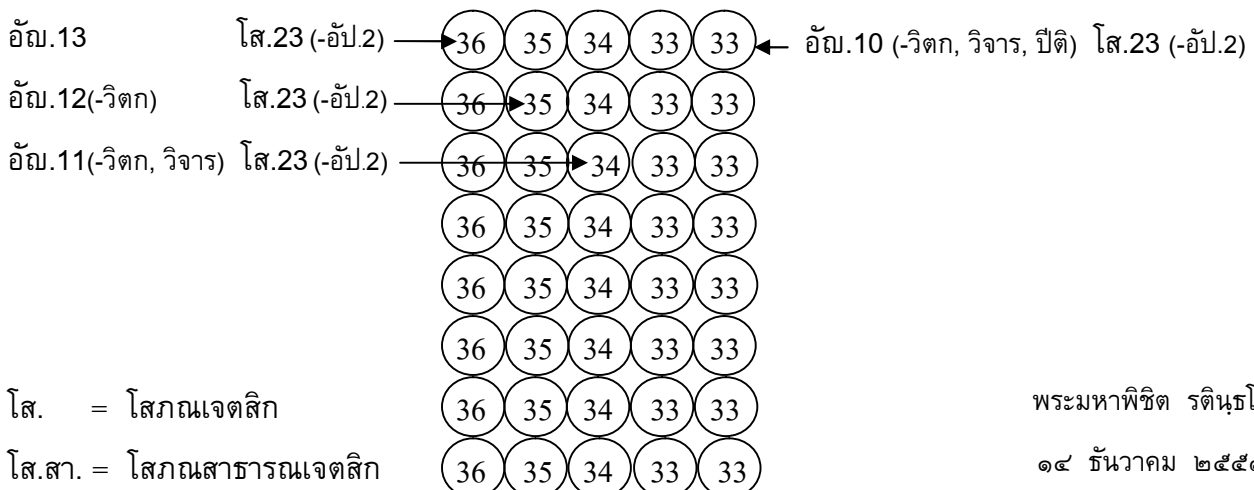
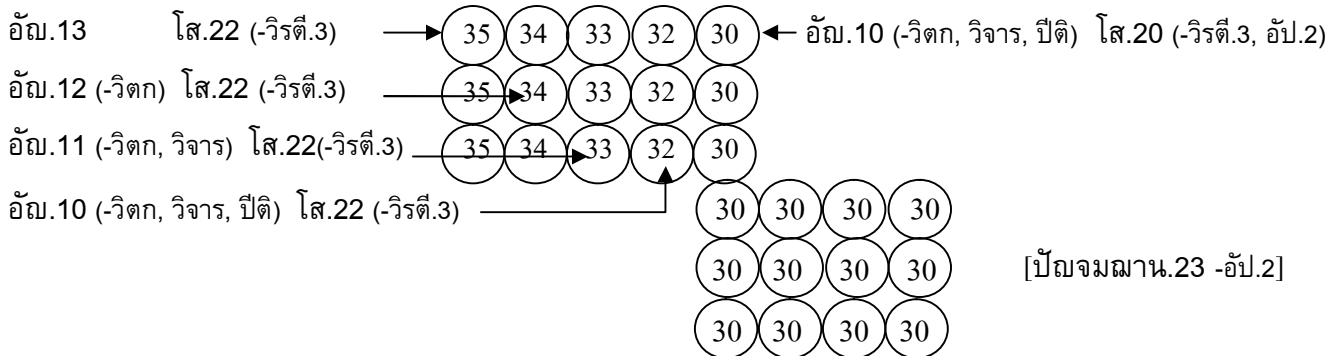
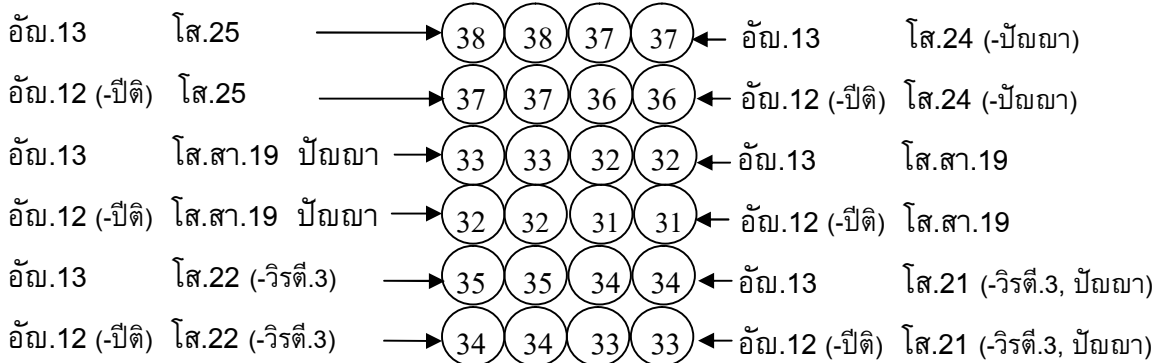
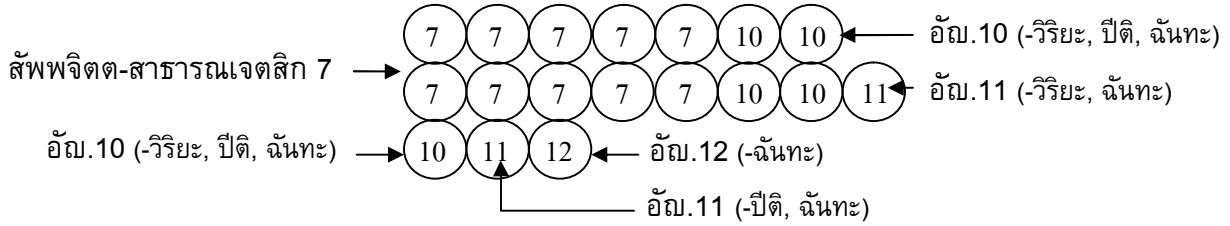
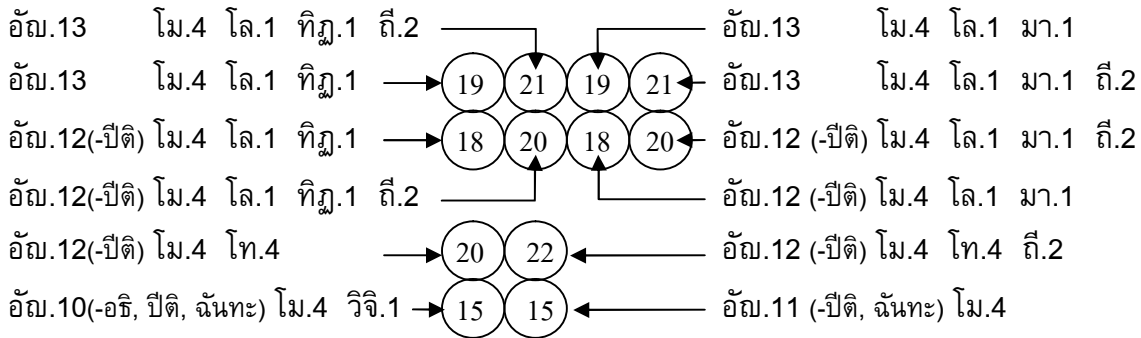
ว่าโดยกาล เป็น อดีตกาล

ว่าโดยสถิติ คือ อำนาจ มีอย่างเดียว คือ ชนกสถิติ

จำแนกปรมัตถธรรม ๔ (จิ. เจ. รุ. นิ.) โดยชั้น ๕ อายุตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ สัจจะ ๔

ชั้น ๕		อายตนะ ๑๒		ธาตุ ๑๘		สัจจะ ๔			
รูป ๒๘	เป็น รูปชั้น	จักขุปสาท	เป็น จักขยตนะ	จักขุปสาท	เป็น จักขุธาตุ	โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (-โลก.) รูป ๒๘	เป็น ทุกขสัจ		
เวทนาเจตสิก	เป็น เวทนาชั้น	โสตปสาท	เป็น โสตยตนะ	โสตปสาท	เป็น โสตธาตุ			โลกเจตสิก	เป็น สมุทัยสัจ
สัญญาเจตสิก	เป็น สัญญาชั้น	ฆานปสาท	เป็น ฆานายตนะ	ฆานปสาท	เป็น ฆานธาตุ				
เจตสิกที่เหลือ ๕๐	เป็น สังขารชั้น	ชีวหาปสาท	เป็น ชิวหายตนะ	ชีวหาปสาท	เป็น ชิวหาธาตุ	องค์มรรค ๘ ที่ในมรรคจิต ๔	เป็น มรรคสัจ		
		กายปสาท	เป็น กายยตนะ	กายปสาท	เป็น กายธาตุ			มรรคจิตตูปาทที่เหลือ ๒๙ (มรรคจิต 1 เจ.ที่เหลือ 28) ผลจิตตูปาท ๓๗ (ผลจิต 1 เจตสิก 36)	เป็น สัจจวิมุตต์
		รูปารมณ	เป็น รูปายตนะ	รูปารมณ	เป็น รูปธาตุ				
		สัททารมณ	เป็น สัททายตนะ	สัททารมณ	เป็น สัทธาธาตุ	โอฬาริกรูป 12	เป็น โอฬาริกธาตุ 10		
		คันธารมณ	เป็น คันธายตนะ	คันธารมณ	เป็น คันธธาตุ			โอฬาริกธาตุ 10	เป็น โอฬาริกธาตุ 10
		รสารมณ	เป็น รสยตนะ	รสารมณ	เป็น รสธาตุ				
		โผฏฐัพพารมณ	เป็น โผฏฐัพพายตนะ	ป.เต.วา. โผฏฐัพพารมณ	เป็น โผฏฐัพพธาตุ	โอฬาริกรูป 12	เป็น โอฬาริกธาตุ 10		
20-07-65		โอฬาริกรูป 12 เป็น โอฬาริกายตนะ 10		โอฬาริกรูป 12 เป็น โอฬาริกธาตุ 10				องค์มรรค ๘ (มคคังคเจตสิก 8)	
จิต ๘๙	เป็น วิญญาณชั้น	จิต ๘๙	เป็น มนายตนะ	จักขุวิญญาณจิต ๒	เป็น จักขุวิญญาณธาตุ	สัมมาทิฐิ	ปัญญาเจตสิก		
				โสตวิญญาณจิต ๒	เป็น โสตวิญญาณธาตุ	สัมมาสังกัปปะ	วิตกเจตสิก		
				ฆานวิญญาณจิต ๒	เป็น ฆานวิญญาณธาตุ	สัมมาวาจา	สัมมาวาจา		
				ชีวหาวิญญาณจิต ๒	เป็น ชิวหาวิญญาณธาตุ	สัมมากัมมันตะ	สัมมากัมมันต		
				กายวิญญาณจิต ๒	เป็น กายวิญญาณธาตุ	สัมมาอาชีวะ	สัมมาอาชีวะ		
				สัมปฏิจจนจิต ๒	เป็น มโนธาตุ	สัมมาวายามะ	วิริยเจตสิก		
				ปัญจทวาราวชชนจิต ๑		สัมมาสติ	สติเจตสิก		
				จิตที่เหลือ ๗๖/๑๐๘	เป็น มโนวิญญาณธาตุ	สัมมาสมาธิ	เอกัคคตาเจตสิก		
นิพพาน	เป็น ชันธวิมุตต์	เจ.๕๒ สุขุม.๑๖ นิพ.	เป็น อัมมยตนะ	เจ.๕๒ สุขุม.๑๖ นิพ.	เป็น อัมมธาตุ	ที่ประกอบในมรรคจิต 4 เท่านั้น			

สังคหัย



สูตรสังคหณัย

๑. สัพพจิตต. ๗	ประกอบด้วย จิตทุกดวง
๒. ปกิณณก. ๖	ประกอบด้วย จิตบางดวง (ถ้าเป็นโสมนัส ประกอบได้ทั้งหมด) (ถ้าเป็นอุเบกขา - โทมณัส เว้นปิติ)
๓. โมจตุก. ๔	ประกอบด้วย อกุศลจิต ๑๒
๔. โลภะ	ประกอบด้วย โลภมูลจิต ๘
ทิฏฐิ	ประกอบด้วย ทิฏฐิจิตสัมปยุตตจิต ๔
มานะ	ประกอบด้วย ทิฏฐิจิตวิปปยุตตจิต ๔
๕. โทจตุก. ๔	ประกอบด้วย โทสมูลจิต ๒
๖. ถิทุก. ๒	ประกอบด้วย อกุศลจิต สสังขาริก ๕
๗. วิจิกิจฉา.	ประกอบด้วย วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑
๘. โสภณ. ๑๙	ประกอบด้วย โสภณจิต
๙. วิรตี. ๓	ประกอบด้วย มหากุศลจิต และโลกุตตรจิต
๑๐. อัปป. ๒	ประกอบด้วย มหากุศลจิต มหากิริยาจิต และรูปาวจรจิต ๑๒ (เว้นปัญจมฆานจิต ๓)
๑๑. ปัญญา	ประกอบด้วย โสภณจิต ญาณสัมปยุตต์